לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', כ"ז בסיון תשמ"ו, 4 ביולי 1986 / שנה מ"ג מס' 13079 / המחיר 1.10 שקל כולל מע"מ

ריגן אינו משוכנע באשמות וולדהיים

מאת זאב בליצר, כתב „על המשמר"

וושינגטון. — הנשיא רייגן אמר אתמול, כי העדויות על מעורבותו של נשיא אוסטריה קורט וולדהיים בפשעי הנאצים, אינן מספקות לפי שעה. הוא הזהיר גם מפני האפשרות שהמחלוקת בעניין וולדהיים תחבל ביחסי ארה"ב־אוסטריה.

בראיון לעיתון „יו.אס.אי.טודי" אומר רייגן ש„עלינו לנצור את אשנו לפני שנדע לאשורן את העובדות".

רייגן אומר, שאין לו שום תוכניות להיפגש עם וולדהיים.

המזכיר הכללי של הקונגרס היהודי העולמי ישראל זינגר, אמר אתמול כי הוא עומד לצאת לישראל תוך כמה ימים לשיחות עם ראש הממשלה פרס ועם שר החוץ יצחק שמיר במאמץ להגיע למדיניות משותפת בפרשת וולדהיים. (עתים)

„אולי התכוון ראש השב"כ לאישור כללי להרוג מחבלים בסיום חקירתם, אולם לא ניתנה הוראה ספציפית בנושא בפרשת קו 300" — מגלים מקורבי מ"מ רה"מ האומרים:

שמיר מתכוון לפעול לטיהור שמו — על החיפוי והטשטוש נודע לו מפרס

הבוקר ייפגשו פרס ושמיר לדון בפרשה המתפתחת לעימות בין השניים ● מזכירות „חירות" חיזקה אמש ידי שמיר והביעה דאגה מהכוונה להעליל עליו עלילות ● מודעי: צפויות בחירות לפני הרוטאציה — אילו הועברתי מוקדם יותר למשרד המשפטים הייתי מונע הפרשה ● שמיר אמר אמש בת"א: נפש העם סולדת מהפרשה ויש לחדול ממנה

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר" ודורית גפן, כתבנו לענייני מפלגות

מ"מ ראש הממשלה יצחק שמיר מתכוון לצאת עתה למערכה, באמצעות כלי התקשורת, לטיהור שמו בפרשת ראש השב"כ. מקורבים לשמיר מסרו אמש, כי לשמיר נודע על פרשת החיפויים בפני ועדות החקירה אחרי ראש־הממשלה שמעון פרס.

כזכור, אמר פרס השבוע בכנסת, כי נודע לו בראשונה על הפרשה מפי ראובן חזק ב־29.10.85. לשמיר, אומרים מקורביו, נודע הדבר לאחר מכן. הרמז הוא לכך, שלשמיר נודע על ההאשמות בדבר הטיית ראיות בפני ראש־הממשלה שמעון פרס, לאחר ששמע על כך (פרס) מפי ראובן חזק, שכן שמיר עצמו לא נפגש עם חזק.

אישור להרוג מחבלים

אשר לטענת ראש השב"כ בבקשת החנינה, כי פעל „בסמכות וברשות", אומרים מקורבי שמיר, כי אולי התכוון אברהם שלום לאישור כללי ועקרוני שהיה בידיו להרוג מחבלים שנתפסים, לאחר סיום חקירתם. אך באופן ספציפי, אומרים המקורבים, שמיר לא אישר להרוג את שני המחבלים מאוטובוס 300 ולא היה לו מושג על הטיית האשמה מצד השב"כ בהופעות בפני ועדות החקירה.

ראש הממשלה שמעון פרס (המשך בעמוד 2)

שוטרים וסוהרים יקבלו המענק שניתן לאנשי הקבע ● עמוד 24
קצין צה"ל הרג חייל צד"ל בקטטת נהגים ● עמוד 3
המסיבה הגדולה בתבל החלה בניו־יורק ● עמוד 22
ביקורת על מצבה של מפ"ם ● עמ 2

גור: האחיות אינן יודעות מתי לרדת מהעץ ● האחיות: על גור להתפטר

הרופאים אינם עומדים בעומס — יחדלו מהיום למלא תפקידי אחיות

שר־הבריאות מכנס היום את מנהלי בתי־החולים לדיון חירום לקראת קבלת החלטות אופרטיביות בממשלה ביום ראשון ● בפגישה שקיימו אתמול יו"ר האגף לאיגוד מקצועי עם הממונה על השכר לא נמצאה נוסחה לאפשר פתיחת מו"מ ● עובדי המינהל והמשק בבתי־החולים פותחים היום בשביתת אזהרה ל־24 שעות ● נמשכים העיצומים במד"א

מאת יוסף שמי, כתב „על המשמר" וכתבי עתי"ם

אתמול, בתום הפגישה בין שר־הבריאות, מוטה גור, לבין מטה־השביתה של האחיות, האשימו דוברי אחיות בתי־החולים את השר כי מכיוון שאינו מסוגל לגרום לכך שכל הצדדים המעורבים בסכסוך יישבו ביחד לשם מו"מ ומציאת פתרון הולם, עליו להפסיק את המסקנות ולפנות את מקומו לאיש אחר. הכרזה זו היא ראשונה מסוגה שכן עד כה לא תקפו האחיות את שר־הבריאות.

בהודעה נאמר עוד כי סכנת חיים קיימת כל ימות השנה בבתי־החולים ולא רק בגלל ובעת השביתה.

כנס מנהלי בתי"ח

היום אמורים להיפגש כל מנהלי בתי־החולים באולם סורסקי בתל־השומר בהשתתפות שר־הבריאות ואנשי משרדו לשם דיווח בהשכמה וכן קבלת החלטות אופרטיביות לאור העובדה ששביתת האחיות הפכה ל„מלחמה כרונית" של מערכת של שירותי הבריאות.

אמש נמסר כי גם האחיות מארגנות הבוקר מסיבת עיתונאים במטה השביתה שלהן ב־8.30 בבית החולים בילינסון. ההסתדרות הרפואית [illegible] (המשך בעמוד 3)

ראש־הממשלה נכשל בנסיונו למנוע דיון בלשכה בפרשת השב"כ

צדוק לפרס: בן־גוריון הלך למדבר פוליטי על דבר פחות חמור

הדיון בנושא יימשך ● הלשכה אימצה החלטת הסיעה התובעת ועדת חקירה

מאת דורית גפן, כתבנו לענייני מפלגות

ראש־הממשלה שמעון פרס נכשל אתמול בנסיונו למנוע דיון בלשכת המפלגה בנושא הקמת ועדת חקירה בפרשת השב"כ. הנימוק של פרס כי הלשכה תמתין עד לתום הדיון בבג"צ נדחה על־ידי רוב חברי הלשכה. ראש הממשלה הבהיר שאינו מתנגד לדיון, אך לדעתו אין לקיימו עכשיו מאחר ויש למצות את ההליך המשפטי בלא התערבות המפלגה.

על דברים אלה אמר שר־המשפטים לשעבר חיים צדוק כי הנושאים בבית־המשפט הם חוקיות החנינה של הנשיא והצו על תנאי, ולא ועדת חקירה, ולכן צריך לקיים דיון במפלגה. פרס חזר והציע לקיים את הדיון רק בתום דיוני הבג"צ. הוסיף כי הממשלה לא תחליט שום דבר בעניין לפני כן. באמור, התקיימה הצבעה וברוב של קול אחד הוחלט לקיים את הדיון. [illegible] (המשך בעמוד 3)

סומכים על הזבנג

שלוות אי־העשייה ירדה על מחוללי המדיניות הכלכלית, כאילו ימי המשיח כבר מאחורינו. חלק מן הקפאון מוסבר בחילופים בתפקידים הבכירים: גם שר אוצר חדש, גם נגיד חדש, ובפרספקטיבה הקרובה גם ראש ממשלה חדש. אולם למנוחת קברניטי המשק יש גם הסבר אחר, לא קשור עם תקופת הטירונות ההכרחית של כל בעל כהונה חדש. חלקם פשוט משוכנע, כי מדיניות כלכלית נעשית במכות, וככל שהמכות מפתיעות ובלתי־מתוכננות, כך גדלה יעילותן. לכן אין הם מתרגשים מאריכות סטאטיסטיקות מדאיגות או ממראות של בהלת־צריכה, המזכירה את התקופה מלפני שנתיים; אם יתדרדר המצב, הם אומרים, נוכל תמיד להשתמש שוב בזבנג אחד גדול, ולהחזיר את הציבור למוטב ואת המשק למיטב.

זוהי עמדה שגויה בתכלית, שאינה לומדת דבר וחצי דבר מכל כשלונות העבר של ניהול משק על ידי ניהול משברים, ולא פתרונם. החכם הוא זה הרואה את הנולד, ובמקרה שלנו העומד להוולד אינו תינוק חייכן. בתחום סחר החוץ, למשל, נמשכת הגאות ביבוא והדריכה במקום ביצוא, העלולה להביא לבסוף לגרעון נוסף של מאות מליוני דולרים בחשבון המסחרי. בתעשייה יורדת תפוקתם של הענפים המובילים כמו אלקטרוניקה, כימיה ומכונות, אך עולה מהר מאוד התפוקה של ענפי המזון וההלבשה, בהענות לביקוש הצרכני הגובר. מבנה השימושים מתעוות: כל תוספת תוצר, ואף למעלה ממנה, מופנית לצריכה הפרטית, ולא לסגירת פערים במאזן התשלומים או להשקעות. להפך: ההשקעות הן מרכיב השימושים היחיד היורד ללא הרף.

אומנם לממשלה אין גרעון תפעולי בתקציבה, אך בכל זאת השפעת התקציב על המשק שונה היום ממה שהיתה לפני חצי שנה. אז ירד הגרעון כתוצאה מהעמקת מיסוי וקיצוץ הוצאות, ולכן ריסן את הפעילות הכלכלית בצורה אקטיבית. בחודשים האחרונים התקציב רק משקף את ההתרחבות העצמית של הכלכלה, התרחבות המגדילה את ההכנסות ממיסים למיניהם: עכשיו המשק הוא שמשפיע על התקציב ועושה אותו, לזמן מה, למאוזן. זו גישה סבילה, המשקפת מדיניות של אי־עשיה בתחום יחסי העבודה. התוצאות מתפוררות לחלוטין. המגזר הציבורי אינו מסוגל עוד להמשיך ולתפקד ברמות השכר הנמוכות, במיוחד בהשוואה להשגי השכירים במגזר הפרטי, ולממשלה שמנגד אין מדיניות הכנסות ברורה מלבד אזהרות כלליות. יתר על כן — התעסוקה בשרותים הציבוריים עלתה בתנופה בשנה האחרונה, בניגוד לכל מגמה רצויה, כשאחד הגורמים לכך הוא השכר הירוד בשרותים אלה, המפנה את מנהלי המשרדים להעסיק עוד ועוד עובדים, במקום לייעל ביצועים.

העננים מעל האופק הם איפוא כבדים, ולא יתפזרו מעצמם, או מנשיפת אפם של מדינאינו, השקועים עד מעל הראש בנושאים שבוערים כאש בעצמותיהם ובעתידם הפוליטי. אך המשק זקוק שוב לתוכנית כלכלית גדולה: מקיפה והפעם גם צודקת, אך מאין היא תבוא?

10 ק"ג הרואין ו־1200 סוליות חשיש נתפסו ע"י צה"ל בדרום

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

כוחות צה"ל בפיקוד הדרום לכדו בסוף השבוע שעבר 10 ק"ג הרואין ועוד 1200 סוליות חשיש בשווי כולל של למעלה מ־3 מיליון דולר.

על תפיסת הסמים פורסם ב„על המשמר" בתחילת השבוע, אולם מתברר כי מדובר ב־10 ק"ג הרואין ולא ב־5 כפי שפורסם.

הכוח, שהסתייע בגששים, לכד חוליית מבריחים שעשתה דרכה מלבנון דרך רצועת עזה למצרים. החולייה נתפסה בשעה שניסתה להעביר את הסמים מרכב בצד הישראלי שבגבול עם מצרים לאיזור רפיח, אל שיירת גמלים שהמתינה בצידה השני של הגבול. הסמים כולם הוחרמו ע"י כוחות הבטחון.

פיקוד הדרום תיגבר בחודש האחרון את הפעילות והמעקבים אחר חוליות מבריחים העושות דרכם בנתיבים שונים בין ישראל ומצרים וההיפך.

גופת גבר נמצאה ליד ישיבה בבני־ברק

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

גופת גבר כבן 70 נמצאה אתמול במצב ריקבון בשביל עפר סמוך לישיבת „אור־גאון" ברחוב שלמה המלך 9 בבני־ברק.

ילדי השכונה, שהחליטו אתמול לצאת ולבדוק את מקור ריח הריקבון שנודף באיזור, גילו את גופתו של הקשיש.

חוקר משטרה ופתולוג שהוזעקו למקום קבעו כי הגבר מת לפני כחודש ימים. על הגופה לא נמצאו כל סימני אלימות וסיבת המוות טרם הובהרה.

גידול ניכר ביבוא ברבע הראשון של שנת התקציב

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

גידול ניכר ביבוא חל ברבע הראשון של שנת התקציב, לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

יבוא טלוויזיות צבעוניות ומכשירי וידיאו גדל בחודשים אפריל־יוני ב־130 אחוז, יבוא מכוניות גדל ב־20 אחוז ומכונות כביסה ב־18 אחוז. לעומת זאת יבוא המקררים נרשמה ירידה של 25 אחוז.

בחודש יוני גדל מספר הנוסעים לחו"ל ב־20 אחוזים לעומת החודש המקביל אשתקד.

הכנסות המדינה מאז אפריל גדלו ב־2.5 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד ורמתן דומה לתחזית ההכנסות התקציבית הרבעונית. במיסי יבוא נרשם בחודש יוני גידול של 76 אחוז לעומת יוני אשתקד.

אנו חיילים וקצינים במילואים

דורשים שתוקם ועדת חקירה

שמיר זרק את אברהם שלום לכלבים!
עוד לא הוכחה אשמתו של ראש השב"כ!
שוב בורח הדרג המדיני מאחריות!

לא ננוח ולא נשקוט, עד שתצא האמת לאור!
לא נוכל לסבול את הנורמה של זלזול בערכי מוסר הלחימה מחד והפקרת חיילים בשדה הקרב מאידך. לא כך חונכנו!

לכבוד
מפ"ם
ת.ד. 1777
תל־אביב 61016

אני החיי"מ משרת במערך המילואים בצה"ל וקורא לכל אלה שצה"ל ושירותי הבטחון יקרים להם להצטרף ולדרוש הקמתה של ועדת חקירה לאלתר!

שם ____ כתובת ____ חתימה ____

ביוזמת מפ"ם

מבצע החתמות בצמתים בשבת

מסך ראשון

חנוך לוין — פערטייטשט און פערבעסערט

יש משהו כמעט סוריאליסטי למחזה „יעקבי ולייטנטאל" בתרגום לגרמנית, בביצוע שחקני התיאטרון העירוני מדיסלדורף באולם „הבימה" בתל־אביב.

אמנם, הבמאי הוא דוד לוין — כך שהכל נשאר במשפחה, ממש כמו במחזה. איך שהוא, הרצינות הגרמנית השתלטה על הבימוי, ויצא לוין חמור, שכלתני וקצת אנמי. בייחוד אוה בוטחר בתפקיד האשה בעלת העכוז הנהדר אינה מניחה לנו לשכוח את זהרירה חריפאי בתפקיד זה, כי לשחקנית האורחת חסרה היצירתיות הרשנה, האמיתית.

לעומתה שני הגברים (אלויס שטרמפל וקלאוס הרם) מנסים לשוות משהו מהתנועה היהודית לדמויותיהם של שני המסכנים, כפי שדורש הדיאלוג.

הרגעים הטובים ביותר הן הטיראדות הגדולות, הכמעט אופראיות של חנוך. והתרגום של יידגן פישר מבריק ומרוייק ונשמע טבעי ו„נכון".

הבימה זרועה עלים יבשים. זה באמת מחזה סתווי. אבל מה שחסר, הם צבעי השלכת העזים.

גיורא מנור

סטוץ גדול היה שם

מאת עופר ניר, כתב „על המשמר"

השאלה, כמובן, מה זה סטוץ לגבי הנוער הישראלי צמא־החופש (והגדול), איגרוף תאיל־נדי מלווה ברקיעות רגליים ותנועות מפחידות בידיים? ילדי הבוקס שמוציאים אחד לשני את המיץ להנאת מאמניהם? גיבורי האומנה האמיצים?

ואולי הסטוץ האמיתי בגני התערוכה, אמש, היום ובמוצאי שבת, הוא הדיסקו מחריש־האזניים, באריבותם של הדי.ג'יי הכי חמים, הכי רועשים? ואולי הוא במת הבידור המרכזית שאירחה אתמול את ירדנה ארזי ושימי תבורי ושרון ליפשיץ ודני בסן ובטח שכחנו מי עוד?

לא. הסטוץ של אתמול היה לרוץ אחר הלימוזינות שהביאו את האמנים להופעה. סנדרה קים, מהיותה כוכבת בינלאומית (אירוויזיון, אתם יודעים), זכתה, אם זו המלה, להסתערות צברית אמיתית, כולל צעקות בנוסח „סנדרה סנדרה", כאילו אינה יודעת מה שמה. היא, אגב, הציבה שיא, כאשר שרה חמישה שירים, מזה שלוש פעמים, את זוכה האירוויזיון „לאהוב את החיים". זה מה שיש. במוצאי־שבת, „כוכב" אחר מחו"ל, בלטימורה.

● עירית גבעתיים מפעילה גם השנה בנוסף לקייטנות הרגילות קייטנות בגני ילדים לגילאי 3־5. לאור ההצלחה בשנה שעברה והביקוש הגדול שהתעורר לקייטנות אלו נפתחו השנה יותר קייטנות מהמתוכנן.

מצברי HAGEN - תעמל מזרע
חיים למלגזות

תעמל־מזרע
מזרע 19312,
טל. עפולה 065-99199

לחברי קיבוץ אליפז
עם כניסתכם לנקודת הקבע
ברכות חמות ביום חגכם
צוות התישבות
הקיבוץ הארצי

הקיבוץ־הארצי השומר־הצעיר הועד־הפועל
ישיבת הועד־הפועל
תתקיים ביום ראשון, 6.7.86, בשעה 08.30 בגבעת־חביבה
על סדר היום: 1. פעילות הקיבוץ הארצי בגולה
* נא לדייק!!
מזכירות הקיבוץ הארצי

מחבל — בוגר אוניברסיטת מוסקבה — נלכד ע"י צה"ל

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

צה"ל לכד לפני זמן קצר מפקד חולית מחבלים של ארגון החזית „הדמוקרטית" בעת שניסה לחדור בראש חוליה אל שטח ישראל — המחבל הוא בוגר אוניברסיטת מוסקבה ועבר סידרת אמונים בבסיס סמוך לבירה הסובייטית. בשנה האחרונה ריכזו ארגוני המחבלים מאמצים רבים להחדרת חוליות אל שטח ישראל לביצוע פיגועים ותפיסת בני ערובה. צה"ל וצד"ל סיכלו את כל הנסיונות ולכדו, או הניסו 11 חוליות מחבלים שהגיעו לאזור גדר המערכת. 35 חוליות נוספות שעסקו בפיגועים ובאסוף מודיעין נלכדו ונפגעו על־ידי כוחות צה"ל.

חידוש הפעילות

בצה"ל מזהירים מפני אפשרות שארגוני המחבלים בדרום לבנון יחדשו בקרוב את הנסיונות לירות קטיושות אל עבר הגליל. גורמים צבאיים מסרו אתמול כי יש גם נסיונות להשתמש בראונים, כדורים פורחים ואמצעים נוספים שיקלו על מעבר גדר המערכת.

מקור צבאי בכיר מסר אתמול כי בצבא דרום לבנון משרתים כיום 2600 חיילים 25% מהם בני העדה השיעית.

ריכוז מפ"ם: על האחיות לחדש מייד הטיפול בחולים

ריכוז מפ"ם קרא לממשלה לפתוח מייד במו"מ עם האחיות וקרא לאחיות לחדש מייד את הטיפול בחולים.

ריכוז מפ"ם מגנה את שיטת האוצר לפרסם תלושי משכורת מטעים של אחיות שובתות, כחלק ממסע פרסום שנועד להשמיצן. שיטות כאלה לא יקרבו ולא יביאו את הצדדים לשולחן המו"מ לפתרון הסכסוך הקשה הגורם סבל ומצוקה לחולים. (עש"ת)

הכתב לענייני משפט בטלוויזיה דוחה האשמות דוברו של שמיר

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

„הכתב לענייני חוק ומשפט בטלוויזיה משמש כשופר לעניין אחד בלבד: להבאת ידיעות מהימנות ובדוקות שיש בהן עניין לציבור" — כך הגיב אתמול כתב הטלוויזיה לענייני חוק ומשפט, אמיר שביב, על הביקורת שמתח עליו דובר מ"מ רה"מ יוסי אחימאיר ב„צלצול מהיר" בעתוננו שלשום, בו האשימו בחד־צדדיות ובחוסר אובייקטיביות בדיווחיו על פרשת השב"כ.

שביב ציין, כי מאז תחילת הדיווח בפרשת השב"כ שידרה הטלוויזיה רק ידיעות כאלה, בלי להפר את צווי האיסור של בית המשפט וכלי להפר את הוראות הצנזורה. יתירה מזו — עד כה לא הוזמה ולא הוכחשה אף לא ידיעה אחת ששודרה בחדשות בעניין זה. באשר להזמנתו של שר־המשפטים לשעבר, חיים צדוק, ל„מבט" אמר שביב, כי נראה היה שיש עניין רב בהבאתו של שר־המשפטים ויו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט לשעבר לטלוויזיה, מה גם שהחלטה על הבאתם או אי־הבאתם של אישים לתוכנית נעשית בעבודת מערכת שלה שותפים אנשים רבים ולא רק הכתב עצמו.

שמיר מתכוון לפעול לטיהור שמו

(המשך מעמוד א')

ממתין להמשך הדיון בבג"ץ ואין בכוונתו ליזום בינתיים כל דיון או התייחסות במישור הממשלה לפר־שה.

הבוקר ייפגשו פרס ושמיר לדון בפרשה.

הודעת מזכירות „חירות"

מזכירות תנועת החירות התייצבה אמש מאחורי יצחק שמיר וחיזקה את ידיו בעמדתו נגד הקמת ועדת חקירה בעניין השב"כ.

המזכירות רתחה כשאת נשא את ההתקפות על נשיא המדינה בגלל החלטתו לחון את אנשי השב"כ והביעה דאגה מול הנסיונות, כדברי ההחלטה להעליל עלילות על מ"מ ראש־הממשלה יצחק שמיר והגדירה אותם כנסיון בלתי גלאה לפרק את ממשלת האחדות.

מודעי: צפויות בחירות

בכנס צעירי חירות שנערך אמש במצודת זאב בתל־אביב אמר שר המשפטים יצחק מודעי כי לדעתו צפויות בחירות לפני קיום הרוטציה מאחר שהמערך אינו מתכוון למלא את התחייבויותיו. מודעי אמר כי ריח הבחירות עולה באפו.

בנושא השב"כ אמר כי אילו העביר אותו ראש הממשלה פרס מוקדם יותר ממשרד האוצר למשרד המשפטים היה מונע את כל הפרשה.

רק שר אחד

כתבנו מוטי בסוק מעיר כי בישיבת המזכירות אתמול השתתף רק שר אחד — משה ארנס. חלק מהשרים הסבירו את העדרותם בהתחייבויות קודמות שלא סבלו דיחוי, שרים אחרים סרבו להשתתף בישיבה מאחר שלדעתם למזכירות אין כל מעמד חוקי, זאת כיוון שהיא נבחרת על־ידי המרכז הקודם של התנועה.

הפגנת „התחיה"

זה היום השלישי ברציפות שחברי „התחיה" בתל־אביב יחד עם תא הסטודנטים של „התחיה" מפגינים ומוחים בדרישה לחדול מן העיסוק בפרשת השב"כ. חברי „התחיה" קיבלו אתמול מול בית מפלגת העבודה, את המתכנסים לישיבת לשכת העבודה שהתקיימה בתל־אביב. חילקו להם כרוזים והניפו כרזות בהם נאמר בין היתר: „כן לבטחון ישראל, לא לועדת חקירה", „תנו לשב"כ לעבוד", „שרי המערך — אל תערבו שב"כ ברוטציה", „מוטה גור — דאג לבריאות העם לא לבריאות מחבלים".

שמיר: לרדת מהפרשה

בעצרת במלאות עשור להתיישבות ביהודה ושומרון אמר אמש: „רבים אולי רוצים לשמוע ממני על פרשת השב"כ, אבל נפשו של העם סולדת כבר מזה. קבוצה קטנה של מחרחרי ריב בוחשת בזה. הבה נניח לזה ונעסוק במערכת הבריאות, הכלכלה, ההתיישבות ביו"ש, אחדות לאומית — ואז יהיו גם חגים ברחוב שלנו ונהיה שוב עם גיבור ונאמן ליעודו", אמר.

שמיר אמר בהמשך: „אל תפריעו, וכל היתר יבוצע על־ידי עם ישראל, ואם גם רבים האורבים והמפריעים מבית, זממן יופר". (עתים)

ביקורת על מצבה של מפ"ם בכנס לשיקום מעמדה של המפלגה

מאת כתבנו לענייני מפלגות

כ־100 איש נענו אתמול לקריאה לבוא לכנס של אנשים שאיכפת להם במפ"ם לדיון במצבה של המפלגה. נודע, כי הזמנות נשלחו לכל חברי המרכז ואף פורסמה מודעה בעניין.

ח"כ אמירה סרטני, שפתחה את הכינוס, אמרה כי כוונתו אינה לתקוף מישהו או לעשות מהפכה פנימית, ואף לא להדיח מישהו. לדבריה, אם יש סיכוי למפלגה להתאושש הרי חלק גדול מכך צריך לבוא מהחברים למטה.

היא ציינה כי מאז יצאה מפ"ם לעצמאות במישור הפרלמנטרי היה מקום שתופיע ותכבוש את מקומה הראוי, אך היא לא הצליחה בכך עדיין.

היכן מפ"ם על המפה?

אליעזר רונן אמר: „במשך שנתיים ניסינו לא להפריע ולא להתכנס." חשבנו שניתן לפתוח דף חדש, אך שנתיים לאחר מכן המערך צריך לשאול מדוע אנו נמצאים, היכן שאנחנו, והאם יש מקום למפלגה כמו מפ"ם." לדעתו זה לא מובן מאליו במפה הפוליטית של 1986. הוא ציין כי 15 ל־30% בציבור קרובים לדעות מפ"ם והשאלה היא מדוע אחרי שנתיים של עבודה המפלגה נמצאת במצב כה. עוד אמר כי יש חברים במפלגה שרוצים לשמור על האופציה בעתיד לשותפות עם מפלגת העבודה ויש שאינם מוכנים לעשות את מה שצריך כדי שהמפלגה תגדל.

דב רוט אמר, כי העולם מחוץ לאולם הזה לא מודע לצורך בקיום מפ"ם. אם אנחנו עומדים עם מה שהיה או שניים יאמרו חבל שנתקיים, לא נוכל להשפיע, לדבריו החזון מדיניות של תפניה.

עוד דיברו בכנס זה אשר ליבלינג, חיים שור, עמוס פלג, אילן אוזר, עמית אנטר וחברי מפ"ם אחרים.

הרופאים אינם עומדים בעומס

(המשך מעמוד א')

לרופאים בבתי־החולים לפיה עליהם לחדול מעיסוקים המבוצעים על־ידי האחיות.

הרופאים יצטמצמו בתפקידיהם

על הרופאים לעסוק בעבודה הקשורה לתפקידו כרופא: רק במקרים יוצאים מן הכלל, הכוונה לסכנת חיים. יש לרופא זכות לטפל בחולה גם במסגרת סיעודית. ההסתדרות הרפואית תעמוד לימינם של הרופאים במקרה שהם ייתבעו לדין על אירועים שיקרו תוך כדי שביתת האחיות. כן יוגש להם סעד משפטי.

„תסמונת ואלנסה"

בעת פגישת האחיות עם השר גור פנה השר לנציגות מטה השביתה והפציר בהם לתפוס מנהיגות ולחזור לעבודה תקינה, שכן הן עלולות ליפול קורבן ל„תסמונת ואלנסה", כאשר לא ידעו מתי וכיצד לרדת מהעץ. לכתבנו נמסר כי ההשוואה הזו הרגיזה את האחיות ומכאן גם תגובתן החריפה.

איומים על האחיות

ממטה השביתה נמסר עוד כי נתקבלו איומים טלפוניים כנגד אחיות מפעילי מטה השביתה. הדבר הועבר לידיעת המשטרה.

מצב בלתי־אפשרי

שר־הבריאות מרדכי גור אמר אמש כי גם מצב החולים וגם מצב הרופאים מתחיל להיות בלתי־אפשרי, ובעקבות זאת תצטרך הממשלה לקבל החלטות בישיבתה ביום א'. גור, שרואיין בתכנית „מבט" בטלוויזיה ציין, כי יקבע את עמדתו לקראת ישיבת הממשלה לאחר כנס מנהלי בתי־החולים, שייערך היום.

על סף התמוטטות

אתמול התקיימה פגישה בין חיים הברפלד והלל רודאי במגמה למצוא סדק כלשהו לשם פתיחת מו"מ בין הצדדים. הסדק לא נמצא. במקביל לקומוניקט של הסתדרות הרופאים נמסר בשם רופאי בית־החולים „קפלן" כי הם לא יגישו שום סיוע לחולים, סיוע אשר בימים רגילים מגישות האחיות. „אנו על סף התמוטטות", אמרו. דברים דומים נמסרו גם מבית החולים סורוקה, ומבתי חולים אחרים.

בהופעה בטלוויזיה אמר השר גור כי אין מצבם של בתי־החולים בשטח דומה לתמונה המצטיירת באמצעי התקשורת. מכאן המסקנה שאפשר להמתין לנקיטת צעדים נוספים עד ליום ראשון. את התשובה הזו נתן השר לשאלה האם אין הזמן בשל לצעדים חריפים יותר, כשברקע הכוונה לצווי חירום.

בורג: חובשים צבאיים

אמש נמסר כי השר בורג פנה לראש הממשלה ולשר־הבריאות והציע לשקול אפשרות של הכנסת חובשים צבאיים למחלקות קריטיות בבתי החולים.

לא יחריפו הצעדים

מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר נועד אתמול עם נציגות האחיות השובתות בבתי־החולים ופנה אליהן שלא להחריף את צעדי המאבק המקצועי. האחיות הבטיחו למזכ"ל שפנייתו מובאת כהמלצתם למטה המאבק שתאשרר אותה ברוח הסיכום עם מזכ"ל ההסתדרות שהבהיר כי האחיות מתחייבות בשמירה על מצב החולים ותפקוד בבתי־החולים.

כן קרא מזכ"ל ההסתדרות לממשלה לחזור לאלתר אל שולחן המו"מ באמצעות ההסתדרות על מנת לסיימו ולמנוע הסבל שפוקד את הזקוקים למערכת הבריאות בעת הזאת וכמצב הנתון.

למשבר במערכת הבריאות מצטרפים היום עובדי המנהל והמשק בבתי החולים, שהכריזו על „שביתת אזהרה" למשך 24 שעות. העובדים מוחים על תנאי העסקתם ושכרם וכאמור הם החליטו שהיום לא יופיעו לעבודה במחלקות ובמזכירויות בתי־החולים בארץ.

העיצומים במד"א

תחנות מד"א בכל רחבי הארץ ננטשו אתמול בשעה 12 בצהרים, למשך 4 שעות.

ועד העובדים של מד"א החליט על החרפת העיצומים שהוא נוקט מזה כשבוע, בנימוק שאין מיישמים הסכם שהושג בינם לבין הנהלת הארגון, בשל סירוב האוצר לממש אותו.

שר הבריאות מוטה גור נועד ביום חמישי בצהריים עם נשיא מד"א פרופ' אריה הראל.

סמנכ"ל המשרד ונציג הממשלה במד"א אוריאל ריפתין ומנכ"ל משרד הבריאות פרופ' דן מיכאלי.

השר ביקש לנסח לאלתר שטר בוררות שיאפשר לכסות את כל התחומים של תביעות אנשי מד"א.

„סטיב סטרן — עד בלבד בפרשת פולארד"

מאת חנה איש הורוביץ, כתבת „על המשמר"

ניו־יורק. — עורך־דין ג'ון רוסנר, פרקליטו של סטיב סטרן, ברוקר יהודי מניו־יורק שנחקר על ידי השלטונות האמריקניים כמי שיצר את הקשר בין פולארד לבין לאביאם סלע, החשוד כי היה מפעילו של פולארד בפרשת הריגול לטובת ישראל, מסר לעיתונות את ההודעה הבאה: „סטרן שיתף פעולה עם השלטונות והוא נחשב על ידיהם לעד בלבד. הוא איננו משמש מטרה או נושא לחקירה. הוא סיפר כל מה שידע על קשריו עם פולארד ועם סלע". בתשובה לשאלה אמר הפרקליט כי קיימים קשרי ידידות בין משפחת פולארד למשפחת סטרן. עוד סיפר כי הוא פגש את סלע במפגש של ה„בונדס" בניו־יורק במועד בלתי זכור לו.

פרס צ'ייקובסקי — לפסנתרן בארי דאגלס מצפון־אירלנד

מוסקבה. — בארי דאגלס מצפון־אירלנד, חביב הקהל במוסקבה מזה שלושה שבועות, גבר על 11 הנגנים הטובים ביותר בעולם וזכה אמש בפרס הראשון בתחרות לנגינה בפסנתר ע"ש צ'ייקובסקי במוסקבה.

תיקון טעות

בכותרת ובידיעה על הדיון בוועדת הכספים (בעניין היטל הרכב) נפלה טעות: במקום חברי כנסת ניסו לנהוג „סילבסטר" צריך להיות כמו־בן לנהוג סולי־בסטר.

צדוק לפרס: בן־גוריון

(המשך מעמוד א')

בורחים מאחריות

בפתח הישיבה אמר ח"כ מיכה חריש שניהל את הדיון, בגלל העדרו של המזכ"ל עוזי ברעם, כי הליכוד ובראשו יצחק שמיר מעידים על בריחה מאחריות. לדבריו, הטלת דופי בראש השב"כ וקדושת הבטחון נעלמת אצל שמיר כאשר הדברים נוגעים בו אישית.

עימות פרס־צדוק

במהלך הדיון התפתח עימות חריף בין חיים צדוק לבין שמעון פרס, אשר התערב מידי פעם בפעם בדברי צדוק כאשר טען צדוק כי נעשתה עיסקה בפרשת החנינה טען כלפיו פרס כי המלה הזו אינה מכובדת ואמר כי היתה הכנה. הוא גם שאל את צדוק עיסקה בין מי למי? על כך השיב לו צדוק: בין כל הנוגעים בדבר בממשלה.

פרס גם תקף את התבטאותו של צדוק לאחר מתן החנינה כאשר הגדיר אותה כ„יום שחור" וטען כי לא היו בפניו כל העובדות. צדוק השיב כי לאחר שנודעו לו העובדות נתברר לו כי ההגדרה היתה נכונה בהחלט.

הוא הוסיף כי בן־גוריון הלך למדבר פוליטי בגלל דבר הרבה פחות חמור מזה. כאשר רמז בדבריו כי היועץ המשפטי זמיר פוטר התפרץ לעברו פרס ואמר: לא היו דברים מעולם, הוא לא גורש ולא פוטר. הוא אמר לי שהוא רוצה להתפטר וביקשתי ממנו להמשיך עוד שנתיים. אחרי שבועיים הוא בא ואמר לי שהחליט לא להשאר.

נגד תרגילי בחירות

השר גד יעקבי הציע לא לעסוק בתרגילים אלקטוראליים כאשר הנושא העומד על סדר היום הוא מסוג זה. לדעתו יהיה בכך משגה עקרוני, פוליטי ומוסרי. לדבריו מלכתחילה היה צריך להחליט על חקירה משפטית, ובגלל אי־החקירה נחשפו טורות מרינה מן הדרגה הגבוהה ביותר.

ח"כ חיים רמון אמר כי הוא בהחלט יכול להבין את מהלכי הממשלה כל עוד ראש־הממשלה ניסה להגן על אנשי השב"כ. אך הוא אינו מבין מה קורה לאחר שאנשי השב"כ שילמו את המחיר. הוא שאל: על מי מנסים להגן? מותר לחקור את השב"כ ולא את שמיר?

אין קיצורי דרך

השר שחל, אשר צידד אף הוא בהקמת ועדת חקירה, ציין כי לא בפני ועדת זורע ולא בפני ועדת בלטמן התגלו העובדות. צריך לברוק אם ניתנה באמת עדות שקר ואם ניתנה הוראה לביצוע פשע ולשיבוש הליכי משפט.

דברים אלה נחשפו ולכן חייבת להיות חקירה, ואין קיצורי דרך — אמר.

השר חיים בר־לב טען כי ממשלת ישראל לא עברה לסדר היום בעניין פרשת השב"כ למרות העובדה ששמיר וחבריו רצו לעבור לסדר היום בעניין זה.

לא רק הדרג המדיני

השר נבון אמר כי הוא בעד ועדת חקירה. לדבריו הצביע נגד ראש־הממשלה בעניין זה, אולם מי שחושב שיחקרו רק את הדרג המדיני טועה. גם את אנשי השב"כ יחקרו, יחד עם זאת הוא בעד ועדת חקירה מאחר שאינו יודע מי אשם. האם שמיר אשם או לא, כל זאת צריך לחקור.

החלטה למען חקירה

לשכת מפלגת העבודה לא סיימה את הדיון והיא תמשיך אותו בקרוב. הלשכה אימצה את החלטת סיעת המערך בכנסת שקראה להקים ועדת חקירה שתחקור ותברר את אחריותו וחלקו של הדרג המדיני בכל הנוגע להתפתחויות בוועדת זורע ובוועדת בלטמן.

במלאת שנה למותו של חברנו

יצחק (איצ'יק) פלגי

נעלה לקברו ביום א' 6.7.86 בשעה 15.00

המשפחה וקיבוץ עין־השופט

„על המשמר" עתון יומי
عل همشمار جريدة يومية
תמר"ל: עיתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102—121, טל' 6—225125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4002 חיפה 31040.

חריש: אין בסיס חוקי שעל פיו אפשר להשעות את רקנאטי

חריש מסר חוות דעת זו לפרופ' ברונו ■ ברונו יבקש ביום ראשון מהממשלה לתמוך בבקשתו להשעות רקנאטי ■ משפטנית במשרדו של חריש הגישה לו חוות דעת האומרת שאפשר לפעול נגד רקנאטי והיועץ המשפטי התעלם ממנה וכתב חוות דעת הפוכה לנגיד הבנק

מאת כתב „על המשמר" וסוכנות עתי"ם

נגיד בנק ישראל פרופ' ברונו יביא ביום ראשון לממשלה את בקשתו להשעות את יו"ר בנק דיסקונט, רפאל רקנאטי מתפקידו. פרופ' ברונו יבקש את אישור הממשלה לצעדו זה.

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש קובע בחוות דעת שמסר בראשית השבוע לנגיד בנק ישראל, כי אין הנגיד יכול לפעול, על פי המצב החוקי הקיים היום, נגד מנהל בנק דיסקונט רפאל רקנאטי. „הייתי מייעץ לחתור להשתית פעולותיך על בסיס משפטי איתן מזה שאנו אומרים למצוא בסעיף 8 לפקודת הבנקאות", כותב חריש בחוות הדעת שניתן לה פומבי אתמול.

היועץ קובע, כי נגיד בנק ישראל יכול לפעול, רק אם מתמלא התנאי שהתאגיד הבנקאי אינו יכול לקיים את התחייבויותיו, או אין בידו להשיב נכס שהופקד בידו. „על כורחנו עלינו לגרוס, איפוא, שהדיבור מוסב על הפגיעה העכשוית או העתידית בניהול עסקים, ולא על כל מועד בעבר שבו נהגו חברי הדירקטוריון או מנהלי העסקים בדרך שבה נהגו", נאמר בחוות הדעת.

היועץ המשפטי לממשלה קובע, כי רחוק צופה פני עתיד ולא פני עבר „הסעיף מבקש תקנה למצב הדברים בבנק בשעת נקיטת האמצעים ולא להפעיל סנקציה על חטא שבעבר", נאמר.

היועץ חוזר ומדגיש בסוף חוות דעתו, כי רק אם סבור נגיד בנק ישראל שמצב הבנק בעיקבות דו"ח בייסקי, עלול לפגוע בניהולו התקין, יוכל לפעול נגד רקנאטי.

בתוך כך נודע לכתב עתי"ם, כי היועץ המשפטי לממשלה קיבל מאחת המשפטניות במשרדו עו"ד אילה פורקצ'יה, בטרם כתב את חוות הדעת, לכבס עבורו את המצב המשפטי הקיים. המשפטנית קבעה בחוות הדעת, כי על פי המצב החוקי הקיים היום, ניתן לפעול נגד רקנאטי. אך היועץ המשפטי לא קיבל את מסקנתה וכתב חוות דעת הפוכה. חריש סרב להתייחס לשאלת כתב עתי"ם שהופנתה אליו בנושא.

מזכיר חדש לסניף מפ"ם באילת

מאת בצלאל רובין, כתב „על המשמר" באילת

בבחירות שהתקיימו אתמול בסניף מפ"ם באילת נבחר יעקב דימנט כמזכיר הסניף. יעקב דימנט בן ה־38 היה רכז הדור הצעיר של מפ"ם באילת ומיוזמי חידוש פעילות מועדון „צוותא". באסיפה שהתקיימה לאחר הבחירות הודו חברי הסניף למזכיר היוצא יצחק מרקוביץ. כן נבחרה מזכירות חדשה ובה שבעה חברים.

לחאד החל לאפשר ביקורי קרובים של עצירים באל־חיאם

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

מקור צבא דרום לבנון, גנרל אנטואן לחאד החל באחרונה להפעיל את ההסדר שהשיג עם הצלב האדום הבין־לאומי לביקור משפחות אצל 200 עצירים בטחוניים הכלואים במחנה אל־חיאם.

על פי ההסדר מגיעות אל מיתקן הכליאה משפחות המתגוררות מחוץ לאזור הבטחון בליווי הצלב האדום.

עד לפני זמן קצר סירב גנרל לחאד לאפשר ביקור אצל 200 הכלו־אים חרף לחצים כבדים וממושכים של הצלב האדום וגורמים נוספים.

● משרד החינוך־והתרבות דן עתה בהמלצות לשינויים ארגוניים ואחרים במשרד לטווח קצר ולטווח ארוך, כדי למנוע פיגור בהנפקת תעודות הבגרות ולשפר תהליך זה.

● פעילות „אמונה", תנועת האשה הדתית לאומית, ברחבי הארץ נערכות לסייע בהעברת מאות משפ־חות מעולי אתיופיה למגורי קבע.

● 4 חזנים נודעים - מארה"ב, קנדה וישראל הופיעו אתמול בקונצרט חזנות לזכר החזן דוד קוסביצקי ז"ל, שנערך ב„היכל התרבות" בתל אביב, בחסות ראש עיריית תל אביב שלמה להט ובנוכחות כ־3 אלפים איש.

● גשר „הנשרים" שליד „בית מעריב" ברחוב קרליבך בת"א נסגר אתמול לתנועת כלי רכב בשני הכיוונים, עקב עבודות תיקונים.

לבנון התאחדה בשביתה כללית „נגד המלחמות והרעב"

ביירות. — נוצרים ומוסלמים הפגינו אתמול אחדות נדירה, כאשר השתתפו בשביתה כללית כדי „להציל את לבנון מהמלחמה ומהרעב", על־פי קריאות הקונפדרציה הכללית של העובדים בלבנון.

„אם שביתה זו לא תניב תוצאות חיוביות, נשבות יום־יום", אמר עובד בנק במערב־ביירות המוסלמית.

תחנות השידור בביירות מסרו, כי רוב חלקי המדינה שותקו בשביתתה נגד מלחמת האזרחים והמשבר הכלכלי הגובר והולך.

חנויות, בנקים, מועדוני־חוף פרטיים, תחנות טלוויזיה, עתונים והנמל הבינלאומי של ביירות היו סגורים. רק בתי־חולים ובתי־מרקחת היו פתוחים למקרי חירום.

„מסתובבות רק מעט מכוניות, ושום דבר לא נפתח", אמר תושב במזרח־ביירות הנוצרית. „אפילו אנשי המיליציה נעדרו מעמדותיהם".

השביתה הכללית נערכת ימים ספורים לאחר נסיונות חדשים, בחסות הסורים, לבלום את האנרכיה במערב־ביירות המוסלמית ולהכפות שביתת נשק במחנות הפליטים הפלסטיניים בעיבורי העיר.

מנהל קואופרטיב הצרכנים של ביירות, מוניר פארנגאל, אמר כי המחירים של מזון ומוצרי צריכה עלו בששת החודשים הראשונים של השנה ב־68.5 אחוז בממוצע.

משקיפים אמרו, כי שביתה זו ליכדה לראשונה זה 11 שנים של מלחמת אזרחים את הנוצרים והמוסלמים, במחאה משותפת.

ראש הקונפדרציה, אנטואן בשארה, אמר לפני יומיים, כי 50 אחוז מכוח העבודה מובטלים, וכי האינפלציה הגיעה השנה ליותר מ־100 אחוז. (ע"צ ע"ר)

צבן מבקש מחריש לבדוק חוקיות קוד הזיהוי לנולדים בחו"ל

צבן הניח הצעת חוק שתאסור הצפנת פרטים מזהים במספר הזיהוי

מאת מוטי בסוק, כתב „על המשמר" בכנסת

יאיר צבן (מפ"ם) פנה אתמול ליועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש וביקש ממנו לבדוק האם הקוד המיוחד שקבע משרד הפנים, לילדים יהודים שנולדו בחו"ל עומד במבחן החוק.

בפנייתו לחריש מציין צבן, כי משרד הפנים מוסיף בחמש השנים האחרונות את הקידומת 20, למספר הזיהוי של כל הילדים שנולדו בחו"ל לבעלי אזרחות ישראלית. עוד כותב צבן, כי מתן הקוד סותר סעיף מפורש במרשם התושבים, האוסר פרסום פרטים ביוגרפיים באמצעות מספר הזיהוי. צבן מביע חשש כי הקוד המיוחד נועד להקל על גורמים דתיים מסויימים, לברור את כשרות יהדותם של ילדי חו"ל. אם הרישום המיוחד הנ"ל לא יתקל בהתנגדות ציבורית, עלול משרד הפנים בעתיד, להעניק קוד מיוחד לכל קבוצה אחרת של אנשים, כפי שירצה באותו רגע „האח הגדול".

במקביל לפנייה לחריש הניח צבן על שולחן הכנסת הצעת חוק פרטית, הבאה לקבוע, כי מספר הזהות של כל אזרח לא יכלול כל נתון, סימן או רמז לגבי מוצאו, מינו, לאומיותו או מקום לידתו.

קיבוץ נירים מחפש מורה
לכיתה (דו־גילית) ב'+ג'
להתקשר: 057־85411
057־85511
057־85409

קרניט בצ"מ
במבצע!!!
לקיבוצים, למושבים ולמוסדות!
מבחר מתקני היגיינה!
● מייבשי ידיים חשמליים
● סבוניות (אבקה/נוזלי)
● מתקנים למגבות נייר
● מפיגי ריחות
● נועלי נייר טואלט
שירות מהיבואן
ת"ד 6244, חיפה 31062 טל: 04־255036/04־388028

בדיווח של כתב אי.פי.

הקומנדו הסורי עדיין נמצא בעיירה משגארה

ביירות. — יחידות קומנדו סוריות עדיין שהו אמש בעיירה משגארה צפונית לרצועת הבטחון בדרום לבנון, מסר כתב אי־פי במקום.

הכתב הגיע עם רדת החשיכה לעיירה ודיווח, כי כוח קומנדו קטן עם מספר טנקים עדיין סיירו במשגארה ואיישו את נקודות הביקורת בדרך לעיירה.

הכתב אמר, שלא היו שום סימנים שהכוח מתכוון לסגת מהמקום, בניגוד למה שדווח קודם לכן על־ידי מקורות אחרים, כולל צה"ל.

התבצרות סורית

יהודה צור, כתב „על המשמר" מוסר: כזכור, מסרו הסורים, שהם נכנסים למשגארה להפריד בין אירגון חיזבאללה לחברי המפלגה הסוציאליסטית הסורית, שלחמו ביניהם על השליטה במקום.

בדרום־לבנון גורסים, שברגע שהכוחות הסוריים ייסוגו צפונה הבעיה תיפתר. אולם הבעיה הכללית של ההתבצרות הסורית, עדיין נשארת.

גם בבקעת הלבנון נמשכות עבודות העפר וההתבצרות של הסורים, ולו בקצב איטי יותר. כאשר במקומות רבים הועברו צפונה טרקטורים סוריים שעסקו בעבודות. גם מחפורות שהיו במקום נותרו בעינן.

מחבל נהרג

כוח צה"ל הרג לפנות בוקר מחבל ברצועת־הבטחון.

סופר יוצא מישראל לקהיר: השיחות בירושלים — „משביעות רצון"

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

היועץ המשפטי של מחלקת המדינה האמריקנית אברהם סופר מסר אמש לראש הממשלה שמעון פרס, כי הדיונים עם משלחת הבנק"לים הישראלית התנהלו בצורה משביעה רצון ביותר. עקב כך לא נחוצה בשעה זו התערבות הדרג המדיני הבכיר בתהליך השיחות.

סופר ייצא לקהיר לסיבוב שיחות נוסף, כנראה היום. לאחר מכן ישוב קרוב לוודאי לישראל לסיבוב שיחות ויהיה ניתן לדעת אם הדיונים על שטר הבוררות בעניין טאבה בין ישראל ומצרים עומדים להסתיים בהצלחה.

סופר לא קיבל מן המצרים את הנספח המצרי ל„שאלה" על מיקום הגבול באזור טאבה. ייתכן, כי הדבר נובע מערעור מצרי על הנספח הישראלי ל„שאלה". סופר נשא אותו עמו לקהיר.

הולכת ונשלמת בניית הנמל בנקורה

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

באזור רחוק של רצועת הבטחון בדרום לבנון נשלמת בנייתו של נמל אוניות בנקורה. הנמל נבנה בעלות של כ־300.000 דולר.

הנמל נבנה בסיועה של ישראל, משמש בעיקר להעברת בני משפחה חושבים מאזור ביירות אל רצועת הבטחון ובחזרה ולהעברת סחורות.

מדי חודש יוצאת מנמל נקורה באמצעות 6 אוניות, סחורה חקלאית בשווי של כמיליון דולר.

בניית הנמל החלה לפני כשנה על בסיס הנחה שעם נסיגת צה"ל מלבנון ינותק אזור דרום לבנון, והקשר לצפון יצטרך להתבצע בעיקרו דרך הים.

את הנמל של דרום לבנון בונים פועלים לבנוניים מנוסים בתחום זה שעבדו בעבר בבניית נמלים במפרץ הפרסי.

בנק הפועלים בע"מ
הודעה על אסיפה כללית של בעלי מניות הבנק

ניתנת בזה הודעה כי ביום ד' 11 ביולי 1986 בשעה 10.00 בבוקר, תתקיים באולם הישיבות של הבנק בשדרות רוטשילד 50, תל־אביב, האסיפה הכללית השנתית של בעלי מניות הבנק ועל סדר יומה יעמדו הנושאים הבאים:

1. אישור המאזן ליום 31.12.85, חשבון רווח והפסד ודו"ח המנהלים לשנה שהסתיימה ביום 31.12.85.
2. בחירת מנהלים.
3. מינוי מבקרי חשבונות.
4. שונות.

המחזיקים בתעודות מניה למוכ"ז של הבנק יוכלו להשתתף באסיפה, אם יפקידו את התעודות האמורות, במשרדי הבנק לא יאוחר משעה 10.00 בבוקר ביום ד' 9 ביולי 1986, על מנת שהתעודות תשארנה מופקדות עד סיום האסיפה, או אם יפקידון בכל בנק או אצל סוכנים לניירות ערך, שהם חברי הבורסה לניירות ערך בתל־אביב, וימציאו אישור בדבר ההפקדה, כאמור, לפני פתיחת האסיפה.

העתקים מהדו"חות הכספיים ודו"ח המנהלים לשנה שהסתיימה ביום 31.12.85 יוכלו בעלי המניות לקבל, לפי בקשתם, בכל סניפי הבנק בארץ ובחוץ לארץ.

אם כעבור חצי שעה מן המועד שנקבע לאסיפה הכללית של בעלי מניות הבנק לא ימצא מנין חוקי הדרוש לקיומה, תדחה האסיפה ליום ו' 18 ביולי 1986 באותו מקום ובאותה שעה הרשומים לעיל, ואם גם באסיפה הנדחית כאמור לא ימצא מנין חוקי תוך מחצית השעה מן המועד שנקבע לפתיחתה, יהוו בעלי המניות שיהיו נוכחים, בכל מספר שהוא, את המנין החוקי.

בפקודת הדירקטוריון
ח. קרופסקי, עו"ד
מזכיר הבנק

מלון
היכל המלך דוד
בנתניה
החלה ההרשמה לקיץ
★ חדרים עם שירותים צמודים
★ טלוויזיה בכל חדר
★ על חוף הים
מכבדים המחאות ק"ה של ארגוני הקניות
רח' דוד המלך 4, נתניה, ת.ד. 1060,
טל. 2—42151—053
לקיבוצים וחברי קופ"ח פנסיון מלא
40 שקל + מע"מ

על המשמר

המוסף לשבת

עורך: בנקו אדר
עורכת-משנה: טלי סילוני

על הפרק

מארק גפן

אין פשרה בין שקר לאמת

אם ראש הממשלה וממלא-מקומו בטוחים כל כך בחוסר מעורבותם בפרשת השב"כ, למה זה הם מפחדים ונרתעים מהקמת ועדת חקירה ממלכתית או משפטית? הטיעון של הדלפת סודות בטחוניים התגלה כטיעון-שוא, בייחוד לאחר שמסכת השקרים של ראשי השב"כ פורסמה ברבים. פרס חייב לבחור בין עמידה נחרצת לגילוי האמת לבין השלמה עם שיטות השקר. דרך שלישית איננה קיימת

בנאומו השבוע בכנסת הביע לכאורה ראש הממשלה, שמעון פרס, עמדה נכונה בפרשת השב"כ. הוא אישית, כך אמר, תומך בחקירת הפרשה, אך אין לו אפשרות לדבר בשם הממשלה, כיוון שעדיין לא קיבלה החלטה. שמעון פרס הצביע על הרקורד האישי שלו כמאבקים למען חקר האמת — פרשת לבון ופרשת סברה ושאתילה. ועוד הוסיף, כי לו אישית אין מה לחשוש מן החקירה. שכן, לא היה מעורב בפרשה. יצחק שמיר, יורשו המיועד של פרס, יצא אף הוא בהצהרה בוטה שממנה משתמע, כי גם בו לא דבק שמץ של אחריות לשקרים, טיוח והרחת עדים בצמרת השב"כ.

אם שמיר כה בטוח בעצמו, למה הוא מתנגד בתוקף כזה לכל חקירה של פרשת שב"כ? אם פרס כה גאה בעבר שלו ובדבקותו באמת, למה אינו מכריז שחקירת הפרשה הזאת תשמש בשבילו תנאי כל יעבור להמשך כהונתה של הממשלה הזאת? יש לשים לב לכך, שפרס אינו מדבר על ועדת חקירה משפטית, אלא על סתם חקירה (כלומר, שגם הצעת „הבודק" באה בחשבון). ואילו שמיר דוחה על הסף צורה כלשהי של חקירה, בטענה כפולה: המשך הטיפול בנושא יגרום נזק בטחוני, וכן — שהתביעה לחקירה אינה אלא אמתלה לביטול הרוטציה, למניעת הכתרתו של שמיר בעוד שלושה חודשים לראש הממשלה.

אם ראש הממשלה וממלא מקומו כה בטוחים בחוסר מעורבותם בפרשה זו, למה זה הם פוחדים כל כך מהקמת ועדת חקירה משפטית? הטיעון הבטחוני נראה לנו מלכתחילה מפוקפק למדי. אך היום, לאחר שכל פרטי הפרשה, לרבות הנסיבות המחרידות של הרג המחבלים (מעשה הלינץ'), ומסכת השקרים של ראשי השב"כ פורסמו ברבים — גם הטיעון המאולץ הזה אינו ראוי כלל להתייחסות רצינית.

שמיר: רוטציה בכל מחיר

שמעון פרס, בנאומו בכנסת, כעס על השמאל ועם גם על עתוננו על שלא העריכו את „גישתו הממלכתית" בטיפולו בפרשה. בתיאור המפורט של השתלשלות הפרשה ניסה פרס ליצור רושם שהתנהגותו לאורך כל הקו היתה עקבית תוך שילוב הדאגה לבטחון, דבקות בעקרונות האמת והחוק ומתן גיבוי לשירותי הבטחון שהוא ממונה עליהם. אך ראש הממשלה החליק על כמה נקודות המעוררות ספיקות: כמו, למשל, על סמך מה טען בשלב הראשון של הפרשה, כי „יש לו אמון מלא בראש השב"כ, ודחה על הסף את האשמות ששמע מפיו של מספר שניים בשירותים אלה. ראובן חזק? האומנם „אמון מלא" יכול לשמש תחליף לחקירה? ראש הממשלה „שכח" בנאומו להזכיר, כי ראה בשלושת אנשי השב"כ, שהאשימו את הממונה עליהם במעשים חמורים ביותר — „קליקה" שהכינה „פוטש" באידנון החשאי הזה, כדי לסלק את אברהם שלום מתפקידו. כבר אז הוא ידע את כל העובדות הידועות לו היום. אך לא שמענו מפיו שחובה לחקור את האמת. להיפך, הוא דיבר בשם השלישיה (פרס-שמיר-רבין) כולה מנוסה היטב בענייני שירותי הבטחון ומאוחדת בדעה שאין מה לחקור, שיש לבטוח בראש שירותי הבטחון. אם בעת שינה לכאורה את דעתו וה„אישית" הוא תומך בחקירה, הרי זה תוצאה של לחץ דעת הקהל ושל העובדות שנתגלו, ועוד יותר — בעקבות הפסיקה הראשונית של בג"צ. אך בעיקרו של דבר, גם היום אין פרס מתכוון לחקירה מלאה, אובייקטיבית, לאיזה תחליף של חקירה שיהיה מקובל גם על שמיר והליכוד כולו. פרס רוצה, מטעמים הידועים לו, למנוע משבר ממשלתי ולקיים את הרוטציה בתפקיד ראש הממשלה.

אשר ליצחק שמיר, הרי זו כבר אופרה אחרת. שמיר היה ראש הממשלה בעת האירועים באוטובוס 300 וגם בימי החקירה של האירועים האלה, חקירה שהתנהלה בשתי ועדות חקירה ממלכתיות. כממונה הישיר והיחיד הוא ידע, או חייב היה לדעת, על מסכת השקרים שפוברקו לטשטוש האמת, שקרים שהובילו להחשדת איש צבא בכיר, תת-אלוף יצחק מרדכי. שמיר שתק זמן רב וסמך על פרס, שגונן על הדרג המדיני כולו בפני נטילת אחריות מיניסטריאלית על המעשים של שירותי הבטחון. כאשר פתח את פיו בשלב מאוחר יותר לא ניסה כלל להטיל ספק, כמו פרס, בעובדות המיוחסות לראש השב"כ ועוזריו, אלא קבע בפסקנות, כי שיטות אלה (כלומר השקר, הרחת העדים וכו') מקובלות כנורמות הפעולה של השב"כ „מאז ומתמיד". ואם יש לדבר על „תקלה", הרי היא נובעת מפירסום הריגתם של שני המחבלים שנמצאו בידי כוחותינו כשהם מפורקים מנשקם וכבר לא מהווים עוד סכנה. שמיר לא ראה כל פגם במעשים המיוחסים לצמרת השב"כ, ורק סירב להשיב על „שאלה ספציפית אחת" — האם ידע או לא ידע על עדויות השקר ונתן או לא נתן גיבוי למשקרים. הוא ידע ששאלה זו תוצג לו אם חלילה תקום ועדת חקירה משפטית. לכן חייב היה להזהר מלהפליל את עצמו מראש. הוא אפילו הצטער, כדבריו אז, על ייסוריו של תת-אלוף יצחק מרדכי, אך „לא יכול היה לסייע בידו". אך הוא היה שותף למלאכת המירמה של ראשי השב"כ.

טענת הבטחון — עלה תאנה

שמיר מתכונן כבר עכשיו לאפשרות זו ומקורביו טענו בסוף השבוע, כי אברהם שלום „רקם עלילה נגד שמיר", ו„האיש שהוליך שולל שתי ועדות חקירה, יהיה מסוגל לטפול האשמות שווא גם על שמיר". כך הופך שמיר את האיש, שבתחילת הפרשה הציגו כמי שאין להטיל בו כל דופי והראוי לאמון מוחלט — לשקרן מועד.

יצחק שמיר חוזר גם היום על הטיעון הבטחוני נגד כל חקירה. „לחקור את הפרשה עד הסוף, אמר השבוע, פירושו להרוס את הארגון כולו, ארגון שאנו חבים לו את בטחוננו". הוא מלגלג על הדואגים לקיומו של החוק: „אם נדאג לחוק ומשפט, נשאר בלי בטחון. מה התועלת במשפט בלי קיום. מי ירצה בכך?" ואילו פרס מחבר איזה שעטנז נוסח „אני בעד ויכוח גלוי, אבל גם בעד קיום של מכנה משותף נגד יצירת ניגודים.

אתם הבנתם? מותר לדבר, אבל צריך לשמור על המכנה המשותף עם הליכוד. במלים אחרות, שוב לפנינו נסיון להמציא מעין פאטנט של „בריקה" („בודק יחיד מוזמן") שלא תוביל להשיתת האחריות של הדרג המדיני.

בשירותי הבטחון נתגלה מיקוי מוגלתי שמחייב טיפול כירורגי, ואילו הדרג המדיני סבור, כי מוטב לשים עליו תחבושת כדי להסתיר מעיני כל את הדלקת בגוף השב"כ. אין הם חשים, כי מוגלה שלא תוצא, לטיפול יסודי, עלולה להביא להתפתחות נגרנה מתחת לאותה תחבושת שווא חסרת כל תועלת. וכך, דווקא המוענים לדאגה לבטחון הם עצמם גורמים למעשה נזק בטחוני, נזק לשירותי הבטחון, שעם כל החשאיות בפעולתם — אינם יכולים לנהוג שלא במסגרת החוק הקיים במדינה.

רק ועדת חקירה ממלכתית

על יחסו של שמיר לחקירת הפרשה אין מה להתפלא. הוא התנגד בזמנו גם לחקירת הפרשה בסברה ושאתילה וכידוע, יצא נגוף במסקנות ועדת כהן. אך שמעון פרס מעורר תמיהות ופליאות. היום הוא מתפאר בעברו בזכות חקירה משפטית ממלכתית של אירועי סברה ושאתילה. כזכור, מנחם בגין לא הסכים לחקירה זו בנקל, ובעקבות לחץ דעת הקהל בארץ ובעולם הציע תחילה למנות „בודק יחיד". רק כאשר גם הצעה זו עוררה זעם כללי, נאלץ למנות ועדת חקירה ממלכתית. שמעון פרס אינו יכול להסתפק באמירה סתמית שהוא תומך בחקירה ולאחר מכן להפיש דרך של „מכנה משותף" עם שמיר והליכוד. כדי למצוא מעין בריקה שאינה מסוגלת להגיע לחקר האמת, שהרי רק ועדת חקירה משפטית מצויידת בכלים המאפשרים לה חקירה מלאה ושבידה להזמין עדים ולחייבם להשיב על השאלות) — עשוייה למלא את תפקידה כראוי. שמעון פרס יכול לטעון, כי אין לו מה לחשוש מהופעה בפני הוועדה, שכן לטענתו לא ידע כלל על מסכת השקרים של אנשי השב"כ. אך פרס אינו יכול להתעלם מן העובדה, כי היום, בהיותו ראש ממשלה, הוא נושא באחריות המלאה והמרכזית לשירותי הבטחון. אשר ללא חקר האמת עלולים להידרדר לתחושה של „אין דין ואין דיין", ולהפיכת המעשים שנהלו לטשטוש הפרשה — לנורמה מקובלת בעבודת השירותים. שמעון פרס אינו יכול להתחמק מאחריותו כראש ממשלה לקיום חוק ומשפט במדינה, כיסודות של המישטר הדימוקראטי. כל המאמצים למצוא „מכנה משותף" עם שמיר אינם אלא נסיון-שווא למצוא פשרה בין שקר לאמת.

שרים אחרים במפלגתו של פרס תבעו מפורשות להקים ועדת חקירה משפטית. סיעת המערך בכנסת החליטה ברוב קולות בעד אותה תביעה. מה יעשה ראש הממשלה? יש להניח, כי הוא יביא את ההצעה הזאת לדיון בממשלה (אם לא יבשל בינתיים יחד עם שמיר איזו „הצעת פשרה"), ושם היא תיפול ברוב קולות: שכן, אל הליכוד יצטרפו גם השרים הדתיים והשר יגאל הורביץ.

מיבחן האמינות האמיתי של שמעון פרס

מה יעשה אז שמעון פרס? אני מהמר, כי יודיע שהוא מכבד הכרעה דמוקראטית, ויוכל לטעון שה„אישית" תמך בחקירה. אך כיוון שנפלה הכרעה דמוקראטית, הוא לא יפרק את הממשלה. ולא יפר את ההסכם הקואליציוני. שכן, שמעון פרס עדיין שבוי בקונספציה של „האחדות הלאומית". ממשלת האחדות הלאומית היא, הקורמן להתפת ... עכשיו היא גם תמחה על השלכות הנורמות של פרשת השב"כ. אני חושש, כי שמעון פרס [illegible] לאמינותו לגבי הסכם הרוטציה מאשר לזו של קיום יסודות החוק והמשפט בארץ.

אני יודע, כי דברים אלה לא ינעמו לאוזני ראש הממשלה. אשר יראה בהם בוודאי נסיון של עתון שמאלי לערער את אמינותו. אין כוונתי לעשות כן, אלא לדרבן אותו — אם הדבר אפשרי — לעשות צעד אמיץ בטרם הרוטציה: לפרק את ממשלת האחדות, אשר עיני רבים במפלגתו נפקחו לראות את הגיאה הפסולה בעצם הקמתה. ראש הממשלה הטיח בזמנו נגד עתוננו „אתם כבר הרשעתם את ראש שירותי הבטחון, בלי חקירה, בלי הוכחות, רק על סמך העדויות". וכיצד אתה, ראש הממשלה, נתת יד להרשעה הפרית תקרים של ראש שירותי הבטחון ועוזריו בלי משפט? כיצד יכולת להסכים למלאכת החנינה, שעיקרה הריצת דין בלי בירור משפטי כלשהו? ומה הצדק בפעולתך, כי העתונות הרשיעה בזמנו את תת-אלוף יצחק מרדכי. כאשר עתה ברור, כי נרקמה קנוניה וכזימה בידי ראשי השב"כ, תוך חיפוי וגיבוי של יצחק שמיר להטלת האשמה על קצין בכיר. וזו עם יצחק שמיר אין לנו ויכוח. אך שמעון פרס חייב לבחור בין עמידה נחרצת לגילוי האמת לבין השלמה עם שיטות השקר. דרך שלישית אינה קיימת.

הקלפה בית-הדין העליון. המחייבת את הממשלה להשיב לה למה ניתנה חנינה ללא בירור משפטי וללא הרשעה — יצרה מצב חדש. הממשלה יכולה להיפטר מ„טורדנותו" של פרופ' זמיר על-ידי החלפתו והפקדת יועץ משפטי חדש, אך למזלנו, אין בידי הממשלה (עדיין) היכולת להחליף את השופטים העליונים. המערכת המשפטית מהווה את המחסום האיתן והאחרון בפני ערעור יסודות הדימוקראטיה במדינה. כאשר הבג"צ יפסוק את פסיקתו הסופית במרקעה, יווצר מצב שיעמיד את הממשלה בפני הצורך בהכרעה חדשה — להסכים לחקירה מלאה וללא משוא-פנים במסגרת משפטית, או למצוא פשרה חדשה שתענה לשיקולים פוליטיים-מפלגתיים של השותפים בממשלת האחדות. לאמיתו של דבר, זו תהיה בחירה בין אמת לשקר. בחירה שתהווה את מיבחן האמינות האמיתי של שמעון פרס.

חשדות שעלו בחקירת ההריגה בידי המשטרה הצבאית

חייל צד"ל שנהרג בידי קצין צה"ל נורה בעקבות קטטת נהגים

„נזק רב נגרם ליחסים שבין צה"ל לאוכלוסיית דרום-לבנון"

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

קצין צה"ל שנחשד כי ירה בחייל צד"ל והרגו תוך קטטה, נעצר על ידי מצ"ח ויועמד למשפט צבאי בתום חקירתו. הקצין בדרגת סגן משרת ביחידת הקישור ללבנון. בצה"ל פיקוד צפון רואים בחומרה רבה את דרך התנהגותו של הקצין.

גורמים בכירים בצפון הדגישו כי המקרה גרם נזק רב ליחסים שבין צה"ל לאוכלוסיית דרום לבנון.

מדובר במקרה שאירע לפני כשבוע, סמוך לגשר הליטני בדרום לבנון. קצין צה"ל הגיע לאזור שבו התפוצץ מטען צד שגרם לפציעת שני חיילי צה"ל, תוך כדי נסיעה עקפה את הקצין מכונית נהוגה בידי לבנוני, איש צד"ל.

הקצין „התחמם" מהעקיפה המסוכנת של הלבנוני, עצר את המכונית ובין השניים פרצה קטטה, קצין צה"ל סטר ללבנוני וכתגובה ניסה זה לחנוק אותו. הקצין ירה באיש צד"ל והרגו.

במהלך החקירה נגדו טוען הקצין כי הלבנוני סירב להוראות ונוצר חשד, כי הוא מעורב בהפעלת מטען הצד.

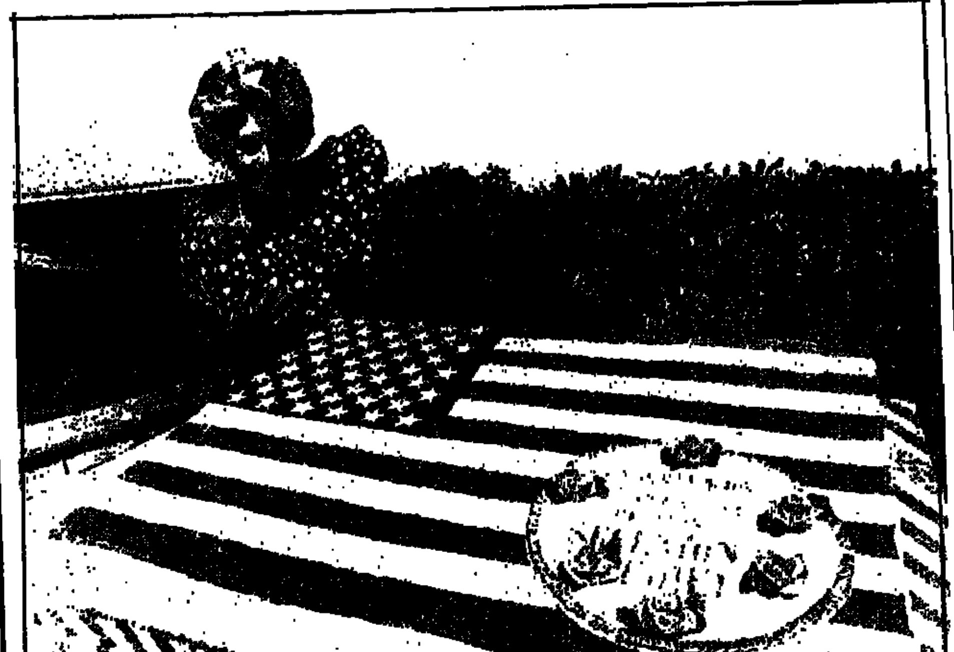

הגב' פיקרינג „ראתה אתמול כוכבים" מול עוגה בעת שקיבלה ממלון שרתון בת"א עוגת ענק שעוצבה בצורת הדגל האמריקני לרגל יום העצמאות ה-210 של ארה"ב (תצלום: יונתן סלינגר / ישראל סאן)

בן אהרון: „הקרן לתנופת הצמיחה" עדיין לא המריאה

מקווים לגייס 30-40 מיליון ש"ח אך היענות העובדים עדיין נמוכה

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר"

„קרן התנופה לצמיחה שהקימה ההסתדרות נתקלת בקשיים. „עדיין לא הצלחנו להמריא והקרן עדיין בשלבי התחלה", אמר יצחק בן-אהרון יו"ר המועצה הציבורית של הקרן, בישיבת הנהלת הקרן שהתקיימה בבית-שאן.

חשבתי שקרן הצמיחה היא דבר מובן מאליו לעובדים, אבל מסתבר שזה לא כל כך פשוט. אנו מקווים שבעזרת העובדים נצליח לגייס סכום של 30-40 מיליון ש"ח שיהווה מקור לקידום ופיתוח מפעלים, ויבטיח יצירת מקומות תעסוקה חדשים. ישיבת הנהלת הקרן בבית-שאן היא הראשונה שמתקיימת מחוץ לתל-אביב ובאה להזכיר לכולנו בשביל מי ומה הוקמה קרן צמיחה זו, הוסיף בן-אהרון.

במסגרת שהותם בבית-שאן ביקרו חברי הנהלת קרן הצמיחה במפעל לכלים המייצר חוטי חשמל, טלפון וסיבים אופטיים. במפעל 165 עובדים והוא מספק 70 אחוז מתצרוכת חברת „בזק", בהיקף של 16-17 מיליון דולר. כיום נכנס המפעל לנושא הסיבים האופטיים, ומקווה להגיע לייצור בהיקף של מיליון דולר בעזרת קרן הצמיחה. כ-40-50 עובדים נוספים ייקלטו.

בנימין יסעור (בנג'ילה) מקיבוץ מגן, יו"ר ועדת השימושים של הקרן לצמיחה סיפר, כי נבדק מצבם של כ-70 מפעלים שונים מהם ארבעה בקרית-שמונה, ארבעה בירוחם, חמישה בבית-שאן, חמישה בשדרות, שלושה ביקנעם ועוד רבים אחרים בכל רחבי הארץ.

קריטריונים ברורים

זהו כסף ציבורי של העובדים ונקבעו קריטריונים מאוד ברורים לשימוש בו, הדגיש בנג'ילה. הפניות נבדקות בהתאם לקריטריונים הבאים: מרחק ממרכז הארץ, מוקדי אבטלה, חו[illegible] של הישוב, ותרומות הסיוע לי[illegible] עצמו. במפעלים — יצירת מקו[מות] עבודה, הגדלת הייצור והיצוא, וי[illegible]תו של המפעל לאורך שנים. המו[illegible] הוא בכל המפעלים בארץ [illegible] או דווקא במפעלי הסתדרות, הדגיש בנג'ילה.

הקרן הגיעה להסכם עם שלושה בנקים בנק הפועלים, בל"ל ובנק פיתוח תעשיה שיתנו הלוואות בתנאים נוחים שקל תמורת שקל למפעלים שהקרן החליטה לסייע להם. וכמו כן עוזרים הבנקים בבדיקת המצב במפעלים. עד היום סייעה הקרן בתרומה של 750 אלף שקל למפעל אחד, אלקטו גליל בקרית-שמונה ואנו מקווים שבקרוב יהיו מפעלים נוספים.

תביעת נזיקין של סטודנט מהגדה שנפצע מיריות „חיילים"

הסטודנט מאוניברסיטת בית לחם הגיש תביעה נגד המפקד הצבאי בנפת יהודה ושומרון ודורש לפצותו על נכות שנגרמה לו במהלך פעולת דיכוי

מאת שלי יחימוביץ, כתבת „על המשמר"

סטודנט מאוניברסיטת בית-לחם הגיש תביעת נזיקין נגד המפקד הצבאי של נפת יהודה ושומרון. הסטודנט דורש לפצותו על נכות שנגרמה לו במהלך פריצה של חיילי צה"ל לאוניברסיטה.

הסטודנט, חסין אלהוסנה, בן 21, טוען בכתב-התביעה שהגיש לבית-המשפט המחוזי בבאר-שבע, כי בעת שהיה סטודנט באוניברסיטת בית-לחם, באפריל אשתקד, פרצו חיילי צה"ל לאוניברסיטה. הם ירו לעבר הסטודנטים, ואחד הכדורים פצע את אלהוסנה בירכו הימנית.

„רשלנות"

בכתב התביעה נאמר, כי כתוצאה מהפציעה סובל התובע מנכות בשיעור של 20%. „הוא לא ידע ולא יכול היה לדעת, מה היו הנסיבות שגרמו לחיילי צה"ל לחדור לאוניברסיטה ולפתוח באש", נאמר.

עוד נאמר בכתב התביעה: „החיילים תקפו והפעילו כלי-נשק ללא צורך וללא צידוק, לא נהגו על-פי ההוראות ולא הזהירו בטרם פתחו באש בצורה מקרית ועיוורת. רשלנותם היא שגרמה לנזק לצמיתות". כתב-ההגנה מתביעה זו טרם הוגש.

יקירי בית התפוצות

מאת ירון אליוסף, כתב „על המשמר"

במעמד יו"ר הכנסת שלמה הלל, אריה דולצ'ין ושלמה [illegible] הוענק אתמול התואר „יקיר בית התפוצות" לגב' ביאטה קלרספלד, פרופ' אפרים אורבך, פנחס גינזבורג ופיליפ קלוצניק. התואר הוענק לביאטה קלרספלד כהערכה על פעולתה להבאת נאצים לדין, על מפעל המחקר והתיעוד של מוראות השואה, ועל מאבקה בגילויי אנטישמיות. פנחס גינזבורג זכה בתואר בשל פעילותו בהעלאת שארית הפליטה מאירופה, במוסד לעליה ב', התפקידים שמילא בשירות המדינה ועל פעילותו ארוכת השנים בקיבוץ רמת-השופט. פרופ' אפרים אורבך, חתן פרס ישראל למדעי היהדות, זכה בתואר בשל השגיו בלימוד וחקר מדעי היהדות, פעילותו באוניברסיטה העברית, באיגוד העולמי למדעי היהדות, באקדמיה הלאומית למדעים, באקדמיה ללשון ובתפקידים נכבדים אחרים. פיליפ קלוצניק זכה בתואר לאות הוקרה על שירותו לעם היהודי בכהונות שונות שהוא מילא זה שנים רבות בארגונים יהודיים ובהם הקונגרס היהודי העולמי וארגון בני ברית. קלוצניק סייע רבות להקמת בית התפוצות. הוא חבר מועצת המנהלים של הבית וראש אגודת ידידי בית התפוצות בארה"ב.

האפיפיור לנציג השומרונים: נתקן העוול ההיסטורי של היחס אליכם

מאת אשר שילוני, כתבנו בחולון

בפגישה ההיסטורית, שהתקיימה בסוף השבוע שעבר בוותיקן בין האפיפיור יוחנן פאולוס השני לבין נציג העדה השומרונית הכהן אלישע בן צדקה, ואיש וועד השומרונים בשכם, פלג אלטיף, הביע האפיפיור את בטחונו שהיחסים הרעים בעבר בין הנוצרים לשומרונים לא ישובו עוד לעולם.

נציגי העדה השומרונית שחזרו בתחילת השבוע ארצה, מסרו לאחרונה בחולון שהפגישה עם האפיפיור התקיימה ב„שש עיניים" וארכה כ-40 דקות. השיחה התנהלה באווירה ידידותית מאוד. במהלכה סקרו נציגי השומרונים בפני האפיפיור היחסים הטובים שהיו עימם בראשית הנצרות, הוכיח [illegible] המסורת הנוצרית אז „השומרוני הטוב" וכן הרדיפות, השמד וגזירות נגד [illegible] מילה, שהיו מנת חלקם במאות הרביעית והשישית לספירה. כן סקרו מצב העדה כיום. האפיפיור הטיל על שגרירו בירושלים המזרחית מונסיניור קלו קיוריס, שהיה השושבין בפגישה ההיסטורית עם האפיפיור, לבחון דרכים לתיקון הרושם הרע שהותיר העבר ההיסטורי בין שתי העדות.

חגיגות יום העצמאות של ארה"ב בהרצליה

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

בקבלת-פנים רבת-משתתפים במגורי השרד של שגריר ארה"ב בישראל תומס פיקרינג ורעייתו בהרצליה פיתוח, נחוג אמש יום העצמאות האמריקני, החל היום. השתתפו בקבלת-הפנים, בין היתר, ראש-הממשלה שמעון פרס, מ"מ ראש-הממשלה יצחק שמיר ושר הבטחון יצחק רבין.

על גבעה בין כרי הדשא הצמודים לבית השגריר הוצב העתק-דגם של פסל החרות האמריקני, והשגריר הקדיש את נאומו לחגיגות החנוכה של פסל החרות המשופץ בניו-יורק, למלאת 100 שנה להולדתו של דוד בן-גוריון ולמלאת 10 שנים למבצע אנטבה. השגריר הרים כוסית, בשפה העברית, לכבוד ידידות ארה"ב-ישראל.

מינויים חדשים בצה"ל

מימין: אל"מ אברהם אלפסי שהתמנה לקצין תחזוקה ראשי. משמאל: אל"מ שמואל קרן — ראש היחידה לפיתוח אמצעי לחימה (תצלומים: דובר צה"ל)

אל"מ אברהם אלפסי יתמנה היום לקצין תחזוקה ראשי ויועלה לדרגת תת-אלוף. אל"מ אלפסי בא במקומו של תא"ל ציון מסורי, המסיים את שירותו הפעיל בצה"ל.

אל"מ אלפסי נולד ב-1944 במארוקו. עלה ארצה עם הוריו ב-1956. סיים תואר בהיסטוריה כללית באוניברסיטת תל-אביב. ב-1961 התגייס לצה"ל, לחיל השריון. בהמשך שירותו עבר לחיל התחזוקה. בין השאר, היה קצין תחזוקה אוגדתי, קצין תחזוקה של פיקוד המרכז וקצין תחזוקה של מפקדות חילות השדה. [illegible] נשוי ואב לבת ושני בנים.

אל"מ שמואל קרן יתמנה היום לראש היחידה לפיתוח אמצעי לחימה ויועלה לדרגת תת-אלוף. אל"מ ש' קרן בא במקומו של תא"ל יוסי בן-חנן, העומד להתמנות לתפקיד בכיר אחר בצה"ל. נולד ב-1947 בגרמניה, ומקץ שנה עלה עם הוריו לארץ. בוגר הטכניון בפקולטה לפיסיקה. למד לתואר שני בחקר ביצועים במסגרת התוכנית האקדמית מטיקה באוניברסיטת ת"א. ב-1968 התגייס לצה"ל, לעתודה האקדמאית. בוגר קורס קצינים וקורס קצינים מתקדם, בחיל התותחנים. את רוב שירותו עשה בחיל התותחנים בתפקידי פיקוד בשדה. היה ראש תורה ומחקר של חיל [illegible]

יעקבי: ישראל הפכה למעצמה בתעשיית היהלומים

שר הכלכלה והתכנון גד יעקבי אמר אתמול כי תעשיית היהלומים בעולם מתאוששת וישראל היא אולי הגורם הדינמי בעולם בתחום זה.

בהופעתו בכינוס העולמי ה-23 של היהלומנים במלון „הילטון" בתל אביב, אמר השר יעקבי, כי תעשיית היהלומים היא אחד התחומים היחודיים שישראל הקטנה בגודלה הכמותי, הפכה למעין „מעצמה עולמית".

השר יעקבי אמר, כי יצוא היהלומים נטו מישראל הגיע ב-1985 ל-1.2 מיליארד דולר וב-1986 יתקרב ל-1.8 מיליארד דולר. לדעתו, אפשר להגדיל את היצוא כך שיגיע לכ-3-3.5 מיליארד דולר עד סוף העשור. מ-20 אלף העובדים יוכל מספרם לגדול ל-30 אלף, תוך עליית פריון העבודה.

שר הכלכלה הדגיש כי חידוש הצמיחה הכלכלית של ישראל יעזור לישראל לקיים את בטחונה, לאפשר קליטת עולים נוספים וצעירים מקומיים המסיימים שרותם בצבא, לממן את פעולות החינוך ולהעלות את איכות החיים והתרבות. יעד זה יכול להתגשם בעיקר ע"י הרחבת היצוא. היצוא המוגדל ישנה גם את מבנה המשק ויאפשר להגיע לעצמאות כלכלית.

27 מיליון דולר לישובי הבקעה והגולן

ועדת הכספים של הכנסת דנה אתמול בהצעה לסדר היום של ח"כ אפרים שלום בענין הגבלת האשראי הבנקאי למושבים ע"י בנק ישראל. הדיון יימשך בוועדת משנה.

כן דנה הוועדה בהצעתו של ח"כ יהושע מצא בענין המצוקה הכספית של ההתישבות ברמת הגולן ובבקעת הירדן. בדיון השתתפו שר האוצר, שר החקלאות, השר הורוביץ וסגן שר הבטחון.

בתום הדיון אישרה הוועדה סיוע בסך 27 מיליון דולר לפריסת החובות של הישובים באזורים אלה וליצירת תנאים להמשך תיפקודם עד לגיבוש תוכנית הבראה כוללת לאזורים אלה. מקורות התקציב הם:

● העברה בסך 19.4 מליון דולר מהרזרבה.

● העברה של 4.6 מיליון דולר מתקציב החטיבה להתישבות לשנת 1986 (4.6 מיליון דולר נוספים יועברו בשנת 1987).

● העברה של 3 מיליון דולר מהרזרבה לפריסת חובות מי גולן — אגודת המים של רמת הגולן.

צירי „כך" לדין על השמצת נשיא המדינה

משטרת ירושלים סיימה את חקירתה בפרשת ההתבטאויות נגד נשיא המדינה שהושמעו במהלך העצרת השנתית של תנועת „כך" והחליטה להעמיד לדין שני פעילים בתנועה.

לבית-משפט השלום בירושלים הוגש אתמול כתב-אישום נגד ראובן בן-עמית ומשה פיטולסקי, המואשמים בהעלבת נשיא המדינה בעת שנאמו בפני עצרת תנועת „כך".

את הפרשה הזאת אי־אפשר להפסיק

פרשת ראש השב"כ היא פרשה שאין לה התחלה ואין לה סוף. אין לה התחלה, משום שתחילתה, אולי, אי־שם בעבר, כאשר אנשי שב"כ שיקרו לראשונה לבית־משפט, או בפעם הראשונה בה נרצחו שבויים בלא ידיעתנו; אין לה סוף, משום שהיא מתפתחת ומסתבכת בכיוונים שונים, מתפענחת כל בוקר במישורים אחרים, וכן משום שקשה לאמוד את גבולות דמיוננו של הפוליטיקאי הישראלי הממוצע. פרופ' אסא כשר בוחן את הפרשה מנקודת מבט אנאליטית ומפרק אותה לגורמיה; ד"ר חנה הרצוג בוחנת אותה בעיניים סוציו־פוליטיות ומעמידה פרספקטיבה חדשה לבחינתה ופרופ' אוריאל רייכמן מחדד את המרכיבים המשפטיים שלה.

פרופ' אסא כשר, מונולוג
ורד לוי

נפרצה פירצה בסכר

פרופ' כשר: לא כשר...

בשבילי פרשת השב"כ מתחילה עם רגע לכידת האוטובוס ע"י המחבלים ונמשכת עד עצם הרגע הזה. מה שאני יכול לומר לגבי ההתייחסויות שהיו עד כה, הוא, שהפרשה נידונה בציבור ברמות פוליטיות שטחיות ולא בשאלות המרכזיות. רוב הוויכוחים וההתדיינויות הציבוריות סביב הנושא יצאו מהנחות מוטעות ולכן הובילו גם למסקנות מוטעות.

לפני שאדון ספציפית יותר בכל עבירה לגופה (כפי שפורסמו בכלי־התקשורת) אני רוצה, כרקע, להבהיר נקודה אחת חשובה ואני מדבר על פגיעה של עובד ציבור בחוק.

הדמוקרטיה, בצורה שאנו מכירים אותה, מושתתת על העיקרון של הענקת כוח ביודעין לחלק מהאזרחים, על־מנת שהם יפעילו אותו להגשמת מטרות מסויימות עבור כל האזרחים ובשמם. דוגמה פשוטה: שוטר. יש לו כוח להפריע לי להגיע לאן שאני רוצה, מתי שאני רוצה. יש לו כוח להכריח אותי לענות על שאלות מסויימות. לעיתים מותר לו להשתמש כלפי באלימות. מי נתן לו את הכוח הזה ועל שום מה? — המשטר הדמוקרטי, וזאת משום שהוא בנוי באופן שמקנה הצדקה לשימוש בכוח, למשל, נגד מי שמסכן את חייו של מישהו אחר, מה שנהוג לכנות במילים פשוטות — לצרכי הגנה עצמית. עד כאן הכל פשוט וברור ורק כאן מתחילה הבעיה האמיתית שהיתה צריכה להיות סלע מחלוקת עיקרי בדיונים על פרשת השב"כ: אין לי, הרי, כל ערובה לכך שאותו שומר או קצין או פקיד ממשלה, ישתמש באמת בכוח שנתתי לו אך ורק להשגת אותן מטרות שלשמן מונה, ולא יעשה בו שימוש לרעה, לצרכים אחרים. אין לי כל מסגרת פיסית שיכולה למנוע ממני לעשות זאת. מה אני יכול לעשות? להפקיד עליו משגיח 24 שעות ביממה? ומי ישגיח על המשגיח? ומי על המשגיח של המשגיח? וכן הלאה. תשובת הדמוקרטיה — אמון. נכון שזהו לא הסידור האידיאלי. היה הרבה יותר מוצלח לו מצאנו סידור המאפשר הקניית כוח לאדם בדיוק בכמות שהוא זקוק לה עבור ביצוע משימה מסויימת ולא טיפה יותר. זה, כמובן, אינו בר־ביצוע והשיטה הדמוקרטית היא הטובה ביותר שאנו מכירים.

יחסי האמון במשטר דמוקרטי הם מהמרכיבים הבסיסיים ביותר שלו ועליהם בנוי כל העסק. וזה עובד כך: 'אני נותן לך כוח ביד ואני סומך עליך שלא תשתמש בו לרעה ושלא תפעיל אותו לשום צורך מלבד זה שלשמו מוענק לך אותו כוח,' על מנת שלא נהיה חסרי אונים לחלוטין ותלויים נואשות בחסדיהם של אותם אזרחים בעלי־כוח. יש לנו כלי אחד — מערכת הענישה, למקרה שאכן יתפס מי בחריגה מסמכותו. מאחר שמדובר, כמותית, בהרבה מאוד בני־אדם עובדי ציבור, אין מנוס מכך שמתוך הרבים האלה ימצאו גם מי שיחטאו ויעברו את גבולות הסמכות שניתנה להם.

פה אנו מגיעים אל העיקרון הצודק המפעיל את שיטת הענישה: ככל שהפגיעה, קרי, החריגה מסמכות, גדולה יותר — כך יהיה גם העונש גדול יותר. פקיד שימעל באמון הציבור ויגנוב כסף מהקופה הקטנה של המשרד שלו יקבל עונש קטן בהרבה מגנרל שימעל בתפקידו ויחולל הפיכה צבאית במדינתו...

מכל הדברים האמורים באים למסקנה אחת נחרצת: לעולם לא בא בחשבון יחס סלחני לפגיעות של עובד ציבור בחוק. ככל שהכוח שהופקד בידיו גדול יותר — כך צריך להיות פחות סלחניים כלפיו משום שהוא קיבל יותר אמון, מעל באמון גדול יותר ולכן גם החטא שלו גדול יותר.

כשמבינים את הטיעון הזה ויורדים לעומקו מוכרחים להבין גם שאין שחר לסלחנות כלפי דרג מדיני שחטא ושאין כל בסיס לוגי להקל בחומרת ההתייחסות אל אנשי השב"כ שפגעו בחוק.

עכשיו, לגבי העבירות עצמן — עפ"י דיווחי העיתונות מדובר בהריגת מחבלים־שבויים, בהדחה למתן עדות שקר ובשיבוש הליכי משפט. נתחיל מהרג המחבלים. תפיסתי היא כזו: כשמדובר במוסר מדובר תמיד בעקרונות הבאים לומר לי איך לפתור קונפליקטים בין בני־אדם לגבי כל סיטואציה אפשרית. העיקרון הזה נכון תמיד ואין מצב בעולם שבו המוסר 'יוצא לחופשה' וחדל להיות תקף. נהפוך הוא — ככל שהסיטואציה קשה ומורכבת ורבת־פנים, כך עלי לשקול ביתר אחריות, לחשוב פעם נוספת ולהכריע. ואגב, אופייני לבעיות המוסריות הקשות שכל פיתרון שלהן מותיר טעם רע משום שתמיד יש משקל בלתי־מבוטל גם לשיקולים של הצד שכנגד וההכרעה באה על גבי אותם שיקולים.

ניקח לדוגמה מושג כמו 'טוהר הנשק' שהוא מושג טוב וחיובי. הנשק, כשלעצמו, איננו טוב או רע. השאלה היא מהו השימוש שאני עושה בו. כשאני משתמש בנשק לצרכי הגנה עצמית אני עושה פעולה מוצדקת. כל אדם שטוען שהוא פציפיסט, כלומר, שאינו מוכן להגן על עצמו בנשק אלא מצפה שמישהו אחר יעשה עבורו את המלאכה — טוען טענה בלתי נסבלת מבחינה מוסרית. בעניין זה רווחת שגיאה נפוצה בציבור ואני חש אותה על בשרי לא פעם — מאחר שדעותי בגנות מלחמת לבנון ידועות, אני נתקל שוב ושוב באנשים שמרימים גבה כאשר אני מתגאה בהישגיו של בני בצבא, או כשאני אומר משהו בזכות הליכה לצבא קבע כתרומה חשובה למדינה. ולמה הם מרימים גבה? משום שקו המחשבה שלהם פועל כך: פילוסוף = רודף = צדק = שמאלן = יפה נפש = מתנגד למלחמות ולצבא = פציפיסט.

זוהי שרשרת מופקרת של אסוציאציות שאני דוחה בשאט־נפש. לא רק שאיני פציפיסט, אני אנטי־פציפיסט. ואין בכך שום סתירה עם דבקותי במושג 'טוהר הנשק'. לעיתים ישנה הצדקה מוסרית לשימוש בנשק לצורך התגוננות ואין זה אומר שהמוסר מפסיק לעבוד באותם הרגעים. באותם רגעים — מוסרי לעשות את אותו השימוש.

לגבי הרג המחבלים — יש לנו פה שתי סיטואציות שונות. האחת, הריגתם של אחרים מהמחבלים בתוך האוטובוס כהגנה עצמית. מעשה שהוא לגיטימי לחלוטין בנסיבות מסויימות. אתה חוטף אוטובוס, אתה חמוש ומסוכן. אתה מאיים על חיי ועל חיי אנשים אחרים. אני ממצה כל דרך אפשרית לעצור בעדך. אני מסתער עליך. ואולי גם הורג אותך. אין לי כל בעיה מוסרית עם זה.

סיטואציה שונה לגמרי היא כאשר שני אנשים מורדים מהאוטובוס הזה חיים. מבחינה מוסרית אני יכול להבין שימוש באלימות נגרם לשם הוצאת מידע חשוב כמו, למשל, האם הרכב ממולכד, האם מאיימת עדיין סכנת מוות על בני־אדם. אבל, לעשות בהם 'לינץ'' וליטול את חייהם בלא משפט? זוהי התנהגות בלתי־נסבלת ולא רק בקנה מידה מקומי כי אם — בקנה מידה היסטורי. פה מדובר בנקמה ולא בענישה. לענישה יש פרוצדורות מקובלות שלה ואילו נקמה היא מעשה ברברי לכל הדיעות.

אני טוען שקנה המידה הוא היסטורי משום שהעולם כולו נמצא בתהליך היסטורי של יציאה מן הג'ונגל ביחסים שבין העמים, של השתכללות ושאיפה להשתתת יחסים צודקים יותר, הוגנים יותר, תרבותיים יותר, לרבות בתחומים רגישים כמו מלחמות. נכון שפה ושם עוד נרצחים שבויים ופה ושם ישנם כאלה שאינם מכבדים אמנות והסכמים אבל בכלל — יש שינוי עקבי ומתמיד בכיוון חיובי וזה זמן רב כבר שלא כל אחד עושה מה שמתחשק לו עפ"י שיטת הג'ונגל. מה שהתרחש בפרשת השב"כ הוא רגרסיה גמורה מבחינה זו. הלכנו אחורה ודווקא בתחום רגיש וחשוב כמו המלחמה שלנו בטרור. כשאנחנו הורגים את השבויים שלהם אנו נסחפים אל הרמה שלהם במקום לגרוף אותם למעלה, לרמה שלנו. נקודה נוספת, שאי־אפשר להתעלם ממנה היא כמובן שבירת הקונבנציות הלא כתובות שאומרות: אל תהרוג אתה את השבויים שלי ואני לא אהרוג את שלך. זו, הרי, פעולה בלתי אחראית ובלתי מתקבל על הדעת, כאשר אנו יודעים שזה עלול לעלות לנו, בדיעבד, במחיר חיי אנשים שלנו.

לגבי העבירות האחרות — אני לא בקיא בעובדות. כל מה שידוע לי לקוח מהתקשורת. מה שאני יכול לומר הוא שלגבי כל אחת ואחת מההשערות האפשריות של מה שהתרחש עדיין תקפה התמיהה הבסיסית: אם אכן פעלו השב"כ והדרג המדיני בתום לב, אם האמינו שהם עושים את הדבר הנכון במסגרת תפקידם, איך ניתן להצדיק או להבין — מדוע היה צורך לשבש הליכים רשמיים של המדינה?

התשובה לתמיהה הזו נעוצה, לדעתי, בכך שלאנשים מסויימים הקשורים בפרשה, היתה וישנה תפיסה מוטעית של מושג החוק במדינה דמוקרטית. בעולם כולו ובמדינת ישראל בכלל זה, שכיחות שתי אידיאולוגיות עיקריות: ההומנית והלאומנית.

ביטויה של חלוקה זו אצלנו הוא מוחשי וגלוי. מאז הקמת המדינה ועד 77' בערך, היה השלטון הישראלי בידי מחנה ששורשיו היו, בדרך כלל, הומניים. כמובן, שהיו חריגים וחריגות ושחיתויות וסריחות אבל כעיקרון, מגמת הכיוון הכללי — היו אלה אנשים הנמנים על הזרם ההומני. מ־77' עלה לשלטון הזרם השני, הלאומני, והוא נשאר בו באופן חלקי או מלא. שתי הקבוצות האלה יכולות להיות שותפות לעשייה פרקטית נכונה או מוטעית, לשתיהן יכולים לקרות מחדלים. אבל חשוב מאוד להבין את ההבדל המהותי שביניהן. קו הטיעון של הזרם ההומני אומר: מגיע לי מה שמגיע לכולם. ודרישתי צודקת ואיני דורש בשביל עצמי מה שאיני מוכן לתת לאחרים. את הזרם הלאומני לא מעניין הצדק ובוודאי שלא קבוצות אחרות. קו הטיעון שלו אומר: אעשה כל מה שאוכל עבור הקבוצה שלי. אין לי גבולות להוציא את גבולות הכוח שלי. ויהיה לי כל מה שאצליח להשיג לטובתי.

עבור אדם מהזרם ההומני החוק הוא הנסיון המוצלח ביותר שנראה עד כה לארגן את החיים המשותפים בצורה צודקת במתכונת דמוקרטית, נסיון לממש את הצדק וביטוי של העקרונות העמוקים ביותר שיש לבני־האדם בתחום החיים המשותפים. עבור אדם מהזרם הלאומני החוק הוא בסך הכל עוד אחד ממכלול המכשירים שיש לעם בחייו. פשוט — עוד אחד מאותם הדברים. אין לו כל משמעות מעבר לכך והוא אינו מבטא עבורו שום עקרונות עמוקים.

עכשיו הולכת התמונה ומתבהרת. ועכשיו קל יותר להבין איך יכולנו לשמוע מפי אחד משרי הליכוד את הביטוי המטופש "הדיקטטורה של החוק". הדרישה החוזרת ונשנית לפעול עפ"י חוק החלה מרגיזה אותו והוא ייחס לחוק 'תכונות של דיקטטור'. זה ביטוי מופלג לקו קיצוני של אידיאולוגיה אנטי־דמוקרטית. לא מזמן, נשאל יצחק שמיר באיזה כנס "למה בעצם מגיע לנו להיות פה". תשובתו היתה, "ככה". מה זה ככה? ככה, פירושו — משום שיש לי די כוח להיות פה. נקודה. גורם הצדק אינו מופיע במשוואות של מר שמיר.

כלומר, לפי התאורים הרווחים של הפרשה, היה לנו (בזמן האירוע באוטובוס ובזמן פעולתן של ועדת זורע ובלטמן) ראש־ממשלה, שלא מפריע לו להיות שותף לשיבוש הליכי החוק של מדינת־ישראל משום שהחוק אינו נתפש אצלו כביטוי חשוב של עקרונות יסוד. לגביו, ישנם דברים הרבה יותר חשובים מהחוק, וצריך לזכור שהמרחק בין דברים שהם חשובים יותר מהחוק לבין אנשים שהם חשובים יותר מהחוק, הוא מרחק קטן מאוד. אין לי ספק, למשל, שאריאל שרון משוכנע בכך שהוא, אכן, חשוב מהחוק.

כאן אנו חשופים לסכנה גם משום שתפיסה זו לא נעצרת בפרשה זו או אחרת. זו תפיסה שלטת. אפשר למצוא אותה בכל מקום. זה לא איזה גידול קטן מבודד כי אם סרטן מסוכן ומתפשט.

ממלכתיות במשטר מתוקן משמעותה — נאמנות קיצונית לדמוקרטיה ולערכיה. ומה שאנו רואים בעיקר זה כל מיני תכסיסים ומניפולציות וטריקים, מין דמוקרטיה טריקולוגית שכזו. זה מדאיג אותי. זה צריך להדאיג כל אחד. וגם המערך אינו נקי משימוש בשיטות האלה.

מדאיגה אותי הטכניקה המקומית הפועלת אצלנו להשלטת פשיזם — לא בבת אחת כי אם בצעדים קטנים, קטנטנים. לוקאליים. בכל פעם מנה קטנה נוספת. ואז, כשאתה קם וצורח צועקים לך: בשביל זה אתה מקים את כל המהומה?

ואני שואל את עצמי עכשיו — כמה פעמים בעבר, רימו אנשי שב"כ בתי־משפט בישראל? כמה ערבים נמקים היום בכלא בעקבות התנהגויות כאלה של אנשי שב"כ?

כמה פעמים נרצחו מחבלים־שבויים בלא משפט לאחר שנתפסו?

אולי אף לא פעם אחת. אולי עשרות פעמים. אני לא יודע. אני רק יודע את זה — שנפרצה פירצה בסכר. ושאני וכל אדם בישראל זכאים וחייבים לדעת אילו עקרונות הופעלו ופעלו שם. ■

החוק: מה מותר ומה אסור לאיש שב"כ?

לדעת משפטנים פליליים מתחום האקדמיה המשפטית, אין כל ספק שהריגת אדם שאינו חמוש ואינו מהווה סכנה לאנשים אחרים, בתחומי הריבונות של מדינת ישראל היא פעולה בלתי־חוקית.

אין לשום גוף, לרבות שירותי הבטחון, הזכות להמית מישהו בלא משפט, שלא לצרכי הגנה עצמית. [illegible] ■

פרשת השב"כ: ההיבטים החוקתיים ★ פרשת השב"כ: ההיבטים המוסריים ★ פרשת השב"כ: ההיבטים הפוליטיים

עם פרופ' רייכמן, דיקן הפקולטה למשפטים באונ' ת"א
ורד לוי

בלי חוקה — אנחנו בסכנה

פרופ' אוריאל רייכמן: שינוי המשטר...
צילום: אנדרה בריטמן

דיקן הפקולטה למשפטים באונ' ת"א, אוריאל רייכמן, אינו צופה הפיכה צבאית בישראל מחר בבוקר. אבל הוא מודאג מאוד. מה שמדאיג את פרופ' רייכמן, הוא מצב שיש בו חוסר אמון מוחלט של ציבור בשלטון שלו. מצב שבו היחס למימשל הופך להיות ציני, מנוכר.

כאשר מתרחשת הידרדרות ממושכת ושיטתית מאותם ערכי יסוד שעליהם בנוי המשטר הדמוקרטי, המרחק אינו גדול בשביל להגיע למצב דומה לזה של ארגנטינה, גורס פרופ' רייכמן. אילו היה עליו לשים את האצבע על הדבר החמור ביותר בכל הפרשה הזאת על כל עיוותיה והתפתחויותיה המוזרות, קרוב לוודאי שהיה מניח אותה במשבצת שבה התרחש שקר בפני ועדת החקירה של המדינה.

לא פחות חמורים בעיניו הפעלת לחץ על אנשים כדי להדיחם לעדות־שקר, והתוצר הסופי של מכלול העיוותים: תפירת עלילה, כמודע, על אדם חף מפשע אשר כרע תחת המעמסה היזומה והנבזית הזאת.

לפרופסור רייכמן יש עוד כמה סיבות טובות להיות מודאג. כיוון שהוא נמנה עם אותה קבוצה של משפטנים שיצאה בקריאה ובזעקה להקמת ועדת חקירה ובהבעת חרדה למעמדו של היועץ המשפטי לממשלה ולמעמד שלטון החוק בכלל — הרי שורם התגובות של 'הצד שכנגד' אינו פוסח עליו: 'שמאלן', 'אש"פיסט', 'שונאי ישראל' הם רק חלק מהכינויים להם זוכים לאחרונה דיקן הפקולטה למשפטים ורבים מהקולגות שלו, בתוספת לחצים אישים לא סימפטיים, ואפילו איומים אינם חסרים. נראה שבגלל כל אלה ובגלל העובדה שהנושא נדון ממש עכשיו בבג"ץ, ואולי בגלל עוד סיבות נוספות — הוא בורר בזהירות את המילים, כך בכבר עם הבעת עמדתו, הקובעת נחרצות: בלי שינוי המשטר ובלי חוקה שתגדיר את השינוי הזה ואת זכויות האדם — אנחנו בסכנה.

יותר מודעות ויותר אומץ

פרופ' רייכמן: "עושה רושם, שלא רבים מודעים די הצורך לכך, אבל אחד האלמנטים המרכזיים בתוך המושג 'שלטון החוק' היא — חוקיות המימשל. את אני וכל מי שקורא עכשיו את דברי וכל אזרח בכלל, חשוף לעוצמת השלטון, ובאין חוק — אין מה שיגן עליו. החוק מאפשר לנו מינימום של בטחון ויציבות ואמונה ביכולת ליהנות מפירות של מאמץ מתמשך. זהו נצחון הציוויליזציה. הוויכוח סביב פרשת ראש השב"כ אינו נוגע בכלל למאבק שלנו עם אירגוני הטירור. אלא אך ורק למאבק שלנו על חברה שניתן יהיה לחיות בה על אף המאבק הזה. חברה שדמותה לא תתעוות כליל ושערכי היסוד וזכויות הפרט שבה לא ייעלמו.

ש. איפה, לדעתך, ממוקמת היום ישראל מבחינת יציבות שלטון החוק שלה, בהשוואה לדמוקרטיות אחרות בעולם?

ת. חלה אצלנו שחיקה. אבל לא צריך להיות פתטיים. לא נותרנו מאחור או משהו כזה. מה שקרה אצלנו הפעם, יכול היה, תיאורטית, להתרחש בכל מדינה מערבית דמוקרטית נאורה. השאלה היא איך אנחנו מתמודדים עם מה שקורה אצלנו ואילו לקחים נפיק מזה.

ש. ובהשוואה עם עצמנו בעבר — האם מצב שלטון החוק בישראל הוא טוב יותר או רע יותר ממה שהיה?

ת. את זה צריך, כמובן, לבדוק בצורה רצינית יותר, כדי לתת תשובה מדוייקת. על סמך ידיעתי, מבחינת חוקיות המימשל — אין צל של ספק שאנו היום במצב הרבה יותר טוב מאשר בעבר. היו לנו טראומות לא קטנות. כולם זוכרים ויודעים אותן. אבל היו, כנראה, גם הרבה טראומות שלא ידענו עליהן ולא שמענו עליהן. היום יש לנו פי כמה וכמה כלים להתמודד עם דברים כאלה. פי כמה וכמה מודעות ציבורית של ערך הדברים ועל איך צריכה להתנהל מדינה מתוקנת. ויש לנו גם קצת יותר אומץ.

ש. מה אירע למעמדו של היועץ המשפטי לממשלה? האם הנזק הוא בר־תיקון? ולמה היתה זעקתכם, המשפטנים, דווקא בעניין זה כל כך נוקבת ורמה?

חריש — אישיות רופסת

ת. פעם אחת ולתמיד אני רוצה להבהיר את הנקודה הזאת: כל אזרח חייב לדעת — המגן העיקרי על האזרח מפני השלטון הוא היועץ המשפטי לממשלה. הוא מייעץ, משפטית, לממשלה. הוא נותן חוות דעת מה אסור ומה מותר, והוא 'כלב השמירה' של חוקיות המימשל. פגיעה בו ובמעמדו, היא פגיעה ישירה בבטן הרכה של האזרח הקטן. נקודה. לגופו של עניין, ייתכן שבסך הכל מעז יצא מתוק, ומעמדו של היועץ המשפטי רק יתחזק ויתחשל מכל הפרשה והדיון הציבורי סביבו. אני יכול לומר שהמהירות שבה אמרו לזמיר ללכת, יוצרת בהחלט רושם כי החליטו לסלק אותו לצורך הסתרת העניין. וזה דבר חמור ביותר. אבל בעיני, חמורה פי כמה העלמתו הכנועה של היועץ החדש, מר חריש. עם מה שהתרחש מאוחר יותר ונראה לי שהוא, בשל אישיותו הרופסת, גרם לפיחות אדיר במעמד היועץ המשפטי לממשלה. יותר מכל האחרים. אם הייתי במקומו של חריש, הייתי מתפטר מייד.

ש. מהי עמדתך כלפי מתן החנינה?

ת. העניין נמצא כבג"צ. ניתן לו לעשות את העבודה בשקט. עקרונית, צריך להבין שחנינה היא מתת חסד שיש בכוחו של נשיא להעניק לאדם פלוני למטרה לגיטימית. בין אם יחליט בג"צ כך או אחרת, אני מוכן להתנבא בנקודה זו משום שאני משוכנע שבתחילת בית־המשפט תועלה הטענה שהשימוש במתת החסד הזאת היה הפעם למטרות זרות. לצורך השתקת פרשה. ואוסיף רק שהאחראים האמיתיים בפרשה זו הם הפוליטיקאים. וכן אותם עורכי־דין פרטיים שהדיחו את הנשיא למתן החנינה.

ש. מה יהיה על הנשיא, אם יחליט בג"צ שהוא פעל מחוץ לסמכויותיו? האם יהיה עליו להתפטר?

ת. לא בהכרח. חקירת המשטרה תיכנס, אוטומטית, לתוקף מחודש. הנשיא יועמד במצב קשה מאוד ולא סימפטי — מצב חסר־תקדים בישראל. תהיה פגיעה חריפה ביוקרתו של המעמד הנשיאותי. אבל אין הכרח שזה יביא להתפטרותו. ולדעתי, זה גם לא רצוי.

ש. מהי הדרך להשיב לשלטון־החוק שלנו את כבודו האבוד? איך יוצאים מהבוץ?

ת. אני מכיר דרך אחת בלבד — שינוי המשטר שלנו. ואני מדבר על שינוי לכיוון של משטר, שבו ראש הממשלה ייבחר במישרין על־ידי העם ולא יהיה שבוי בקואליציות שבירות ונתון לסחיטות. משהו המזכיר, עקרונית, משטר נשיאותי (אבל בלי לוותר על מעמד הנשיא בישראל). כאשר מרבית חברי הכנסת נבחרים באזורי בחירה. והעיקר — שתהיה לנו חוקה שתגדיר את שלושת הדברים האלה ואת כל זכויות האדם שלנו. אנחנו עובדים פה בפקולטה על ניסוח של חוקה כזאת. היום ההוא קרוב אולי יותר ממה שזה נראה. ■

עם ד"ר חנה הרצוג, אונ' ת"א
ורד לוי

מיתוסים: שוברים ובונים

לפי ד"ר חנה הרצוג, סוציולוגית־פוליטית מאונ' ת"א, ישנה פרספקטיבה אחת שדרכה יש לבחון את השאלות והעניינים בפרשת השב"כ ולהבין אותה והיא — תהליך שבירת המיתוסים העובר בחברה הישראלית. המיתוס שעומד ונשען על הארץ, הוא — המיתוס הצבאי. לאחר שאחדות כבר [illegible] "פרות קדושות" הפעם, גם הגיעה שעתה של "פרה" זו.

במקביל לניפוץ המיתוסים הישנים, תרה החברה הישראלית אחר מיתוסים חדשים להתכנס סביבם. כמו למשל — חופש הביטוי. או — הדמוקרטיה. המשבר הנוכחי, שבו אנו שרויים היום, נובע מהחיפוש אחר איזון, [illegible] חופש מחד, לבין יעילות המימשל מאידך. זוהי, לדעת ד"ר הרצוג, שאלת השאלות שמתחבטת בה כל דמוקרטיה נבנית, ובדיוק בשלב ההתלבטות הכאוב הזה אנו עומדים. יעילות יתר של השלטון, פירושה — דיקטטורה. חופש יתר או חופש מוחלט, פירושו — אנרכיה. וגם אם אנחנו עדיין רחוקים ממציאות הפתרון האידיאלי, הרי שבעצם שבירת המיתוסים הישנים ובניית החדשים בכיוונים דמוקרטיים יותר, הוא תהליך חשוב וחיובי.

פרשיות כמו פרשת השב"כ מזעזעות את הציבור ויש ללא ספק סיבה טובה להיות חרד בגללן, אומרת הסוציולוגית. אבל יחד עם זאת, כדאי לשים לב לכך, שחשיפת הדברים (מה שלא היה קיים בעבר) וההתמודדות איתם, הם ביטוי לדמוקרטיזציה ולשאיפה להתנתק מדפוסים חשיים, שונים מאלה שהיו לנו עד היום.

ש. האם יש בכוחה של פרשה כמו פרשת השב"כ להפיל ממשלה בישראל?

ת. בהסטוריה שלנו זה עוד לא קרה. ככלל, דפוסי ההצבעה של אנשים בישראל נקבעים על פי דברים עמוקים בהרבה מאשר תגובה ישירה לפרשה זו או אחרת. כמובן שפרשה כזו יכולה ליצור תחילתו של תהליך שיבשיל בעבור שנים ויוביל לכיוונים שונים. אבל לא נראה לי שיש עכשיו מקום לדבר על נפילת ממשלה כתוצאה ישירה מידיעות של מחדל מסויים.

"עם אחד"? אשליה!

ש. "עם אחד" — "שיר אחד", או שמא נהפכנו לשני עמים נפרדים?

ת. מדובר שוב במיתוס נוסף. מה זה "עם אחד"? מה זה "עם" בכלל? אנחנו ציבור כמו כל ציבור. עם הרבה תפיסות עולם, ועם הרבה משאלות־לב נוגדות. אף פעם לא היתה אחדות דעים פוליטית בקרב העם בישראל, וקשה להבין שתהיה. אז מה זה?

ש. מנקודת ראות סוציו־פוליטית: האם הגבירה ממשלת האחדות הלאומית את אחדות העם, או שמא הגבירה את הקטטות בו?

ת. אין לי אפשרות לענות על כך תשובה מדוייקת. לא ראיתי מחקרים. ואני רק יכולה לומר שגם בנקודה זו — הדברים הם במישורים הרבה יותר עמוקים. העם אינו טיפש. הוא הרבה יותר חכם ממה שנדמה לפוליטיקאים אחדים. העם רואה שאין לו שלטון יעיל. שיש לו ממשלה שאינה מצליחה להכריע בנושאים חשובים. לא מעניין אותו אם אותה ממשלה הגשימה את הסימבול שלה ויצרה אחדות בעם. מה שמעניין את הבוחר, הוא: האם מה שהשלטון עשה הוא טוב לגביו, או רע לגביו. נקודה.

ש. למה היה משקל רב יותר, לדעתך, בפרשת השב"כ — לשיקולים פוליטיים טהורים, או לעקרונות אידיאולוגיים טהורים?

ת. אין אמת אחת ואין מציאות אובייקטיבית. שיקולים פוליטיים הם לא תמיד 'מלה גסה'. לפעמים הם באמת (בתחום) אמצעי לצורך השגת אמת. דעתי האישית היא, שהליכוד שיחק פה הרבה יותר משחק פוליטי ומחזו חיפש את האמת. באותו זמן [illegible] למערך. אין ספק ששרים [illegible] בכך שלא תפסו מנהיגות ברגע הנכון. אבל נראה לי, שמערכת השיקולים אצל המערך היתה יותר עקרונית, ייתכן ששרים בעצמם היו שבויים במיתוס השב"כ־הצבאי ואחר כך התעשתו.

ש. האם יש, לדעתך, מוצא פוליטי מכובד מן המילכוד שבו נתון שמעון פרס? הפתרון לקונפליקט שבין אמונה אישית בין מטרה, לבין הנחיצות להוציא את שמיר ולדרוש חקירה [illegible]

(המשך בעמוד 8)

שביתת האחיות: האם התביעות צודקות? ★ האם דרכי המאבק נכונות ★ גורלה של הרפואה הציבורית ★ שביתת האחיות: מה יהיה הסוף?

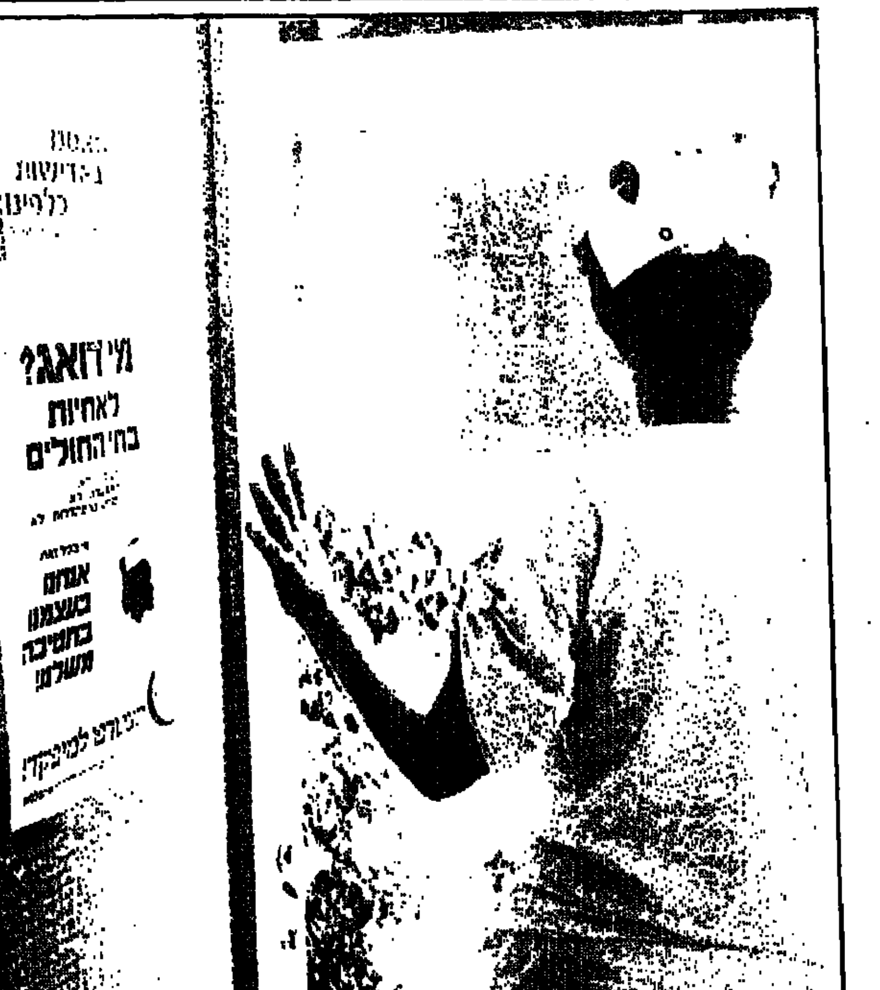

צילום: אנדרה ברוטמן

עם אביבית רוטנברג, מרצה בחוג לסיעוד באוניברסיטת ת"א

יוסף שמי

לפעול במסגרת הקיימת

אחיות בתי־החולים צודקות בתביעותיהן, אך דרך המאבק שלהן אינה נכונה; לא היתה להן הצדקה לפעול מחוץ למסגרת ההסתדרותית. יחד עם זה — גם ההסתדרות צריכה לבדוק מחדש את עמדותיה

בעת כתיבת שורות אלו, נכנסת שביתת האחיות של בתי־החולים לשבוע השני, ועדיין לא מסתמנת דרך לסיומה. אביבית רוטנברג, אחות ותיקה, מחנכת של שנתונים רבים של אחיות, ניאותה להתראיין ולענות על כמה וכמה שאלות המציקות לכולנו.

שאלתי הראשונה היא, כיצד היא, כמחנכת, רואה את השביתה הזאת, הכרוכה בנטישת חולים, ובשילוח רבים מהם הביתה?

השביתה מוצדקת, אומרת אביבית רוטנברג, אינני תומכת בשום שביתה שלא במסגרת ההסתדרות הכללית ובמסגרת הסתדרות האחיות. העומדות בראש שביתת אחיות בבתי־החולים הן חברות במזכירות הסתדרות האחיות, ולא מתקבל על הדעת שאנשים בעמדות כאלה לא יכלו להפעיל את השפעתם במסגרת הנבחרת. ואם האחיות העומדות בראש השביתה הרגישו שאין ביכולתן להשפיע, שומה היה עליהן להסיק מסקנות. גם במזכירות הסתדרות האחיות ובמרכז — יש לאחיות בתי־החולים רוב. על כן לא היתה להן שום מניעה לפעול במסגרת הקיימת.

ליבי ליבי עם אחיות בתי־החולים. מצבן בכי רע. יש שחיקה בשכר, יש נשירה מתמדת מהעבודה. אין מנוס מניהול מאבק לשינוי פני הדברים, אבל צריך לנהל אותו בתבונה. אישית, אינני מאמינה שציבור של 11 אלף אחיות מסוגלת „להרים את המעמסה". חבל שהאחיות המנהלות את המאבק אינן תופסות כי צריך לפעול עם נשימה ארוכה. מחוץ למסגרת ההסתדרות — אין למאבק שלהן שום סיכוי.

קשה להתקיים ממקצוע האחיות

יחד עם זאת יש להוסיף ולומר, כי על הסתדרות האחיות ועל ההסתדרות הכללית לבדוק את עצמו היטב היטב; שכן, הפעולה מחוץ למסגרות הקיימות מקורה במצוקה גדולה, אליה נקלעו האחיות. העובדה, שהאחיות נענו לקריאה להשבית את השירותים, שלא על־פי פניית מוסדות נבחרים אומרת דרשני.

שאלנו את אביבית רוטנברג כיצד מתיישבת הסתירה בין הדיבורים הגבוהים על הדאגה לחולה, רווחתו ורמת השירות למענו — עם נטישתו כמעט בכל המחלקות, כולל בחדרי המיון. אין סתירה, טוענת אביבית, כי אין אחיות. בגלל תנאי העבודה הקשים האחיות נוטשות המקצוע, או עוברות לעבוד בחצי משרה. כן, גם השכר הנמוך כלול בחזקת תנאי עבודה קשים. הסיפור הזה כבר נמשך שנים, אולי 15 שנים. במצב הקיים, אחות מתחילה אינה יכולה לפרנס אף את עצמה; אחות העובדת כבר 15 שנה במקצוע, מפרנסת בקושי את עצמה. לא לכל האחיות יש משפחה היכולה להעניק תמיכה, לא כולן נשואות. שמעתי ברדיו את נתוני דוראי; אין לי נתונים כדי לסתור אותם, אך לפי מיטב ידיעתי, המצב לאמיתו שונה לגמרי.

ובקשר לסתירה בין דרך המאבק לבין שליחותה ההומנית של האחות ותפקידה — אומרת אביבית רוטנברג, כי אי־אפשר להשתמש תמיד באותן סיסמאות, לפנות לרגש האחריות של האחיות ולליבה. כביכול אומרים לאחיות: תסבלו ותשתקו.

כל מיני עומס

יש בדבריה של אשת שיחתנו סתירה בולטת: מצד אחד היא תומכת בתביעות האחיות, אינה שוללת את נשק השביתה, מצד שני היא מסתייגת מפריצת המסגרת ההסתדרותית. אין זה סוד שההסתדרות נתנה יד למדיניות כלכלית, שאחד מפירותיה הוא שחיקת השכר, שרתיעה מפני תגובת שרשרת של תביעות שכר העלולה לבוא אחרי היענות לאחיות בתי־החולים.

לכן גם ההסתדרות חייבת לפשפש במעשיה. הוא הדין לגבי הסתדרות האחיות. יחד עם זה ראוי לזכור שגם בשתי הפעמים הקודמות העלו את שכרן של האחיות למרות הסכמי המסגרת שהיו בתוקף גם אז. הפתרון אולי טמון בתיקון השכר ההתחלתי של האחיות ובתוספת בהתאם לעומס העבודה.

על טענתי, שהצעקה עבור כלל ציבור האחיות מחטיאה את האמת, שכן ישנם מקומות בהם שורר עומס עבודה גדול במיוחד, ומקומות אחרים בהם העומס קל יותר — נעניתי, כי אין דבר כזה. יש תפקידים ומחלקות עם עומס פיזי גדול יותר, ויש מקומות (כמו חדרי ניתוח, מחלקות טיפול נמרץ), שם יש אומנם עומס פיזי ונפשי גדול, אך גם הסיפוק מהעבודה גדול יותר. בניגוד לדעה המקובלת, טוענת אביבית רוטנברג, כי העבודה במחלקה הפנימית, שהיא „שיגרתית", היא דווקא הקשה ביותר. שכן, בכל רגע יכול להחמיר מצבו של החולה, בעוד שלרשותה של האחות להתמודד עם זה — אמצעים דלים מאוד. לא כן המצב ביחידות לטיפול נמרץ. המושג עומס עבודה — פנים רבות לו. כך, למשל, במקרים מסוימים עובדת אחות „בבדידות מזהירה", כשהיא לבדה ואינה יכולה להיעזר בחברה למקצוע ובציוד מתאים.

ביקשתי לדעת אם הנשירה מהמקצוע מתחילה מיד עם גמר הלימודים, או זמן־מה אחריהם. כמחנכת אחיות מוסמכות ואחיות עם תואר אוניברסיטאי — טוענת א. רוטנברג, כי אין „נשירות גדולות" מן המקצוע בגמר הלימודים. יש אולי פחות מדי מועמדות לבתי־ספר לאחיות. ייתכן שאחת הסיבות היא העובדה, שהמתקבלות לחוג לסיעוד חייבות לעמוד בקריטריונים המקובלים במוסד אוניברסיטאי.

יש רמות לימודים שונות במקצוע זה. על כל פנים, הוא מתקרב יותר ויותר לרמה אוניברסיטאית. התוכניות והרמה הכללית בבית־ספר ליד הדסה, קפלן, אסף הרופא — הן לפי מתכונת אוניברסיטאית.

היחס בין אחיות מוסמכות ואחיות מעשיות

שאלתי את אשת שיחי אם אין חשש שבגלל הרמה הגבוהה לא יהיו מספיק מועמדות „לעבודה השחורה" ליד מיטתן של החולה. וכן: מהו היחס הרצוי בין אחיות מעשיות לבין אחיות מוסמכות?

ובכן א. רוטנברג סבורה, כי המצב האופטימלי הוא 60% אחיות מוסמכות והשאר — אחיות מעשיות. היחס הזה מאפשר לאלה המעוניינות בכך, להתקדם בשטח המקצועי. שהרי אין זה מתקבל על הדעת לסגור שבילי התקדמות לאחיות. וחוץ מזה, חלק מהעבודה הלא מיומנת יכולה להיעשות על־ידי כוח עזר.

כמובן שלא כולם סבורים כך. יש הגורסים, כי ניתן להסתפק באחוז נמוך יותר של אחיות מוסמכות, כדי להגדיל את אחוז האחיות המעשיות וכוח העזר. ריבוי אחיות מדופלמות הוא גם יקר וגם מיותר. על כל פנים, ברמת ההוצאה הלאומית שלנו לשירותי בריאות — נוצרת כאן סתירה שקשה לגשר עליה. אנו מעסיקים שיעור גבוה של אחיות ורופאים לכל 100 מיטות, שיעור הדומה למדינות המוציאות על בריאות הרבה יותר (עד 9% — 12% מהתל"ג), ובעלות רמה גבוהה בהרבה בהכנסה לתושב. רמה גבוהה של רפואה גוררת גם דרישה לרמה מקבילה בשכרם של העוסקים בשירותי רפואה.

השאלה המטרידה רבים, היא: עד כמה הפירוד בין האחיות הוא סופי.

א. רוטנברג סבורה, כי מדובר בתופעה זמנית. הפירוד והעמדות הקיצוניות — הם תולדה של מצוקה קשה. עם מציאת פתרון למשבר, יתמתנו היחסים. כמו כן יש להדגיש, כי ה„פילוג" הוא תוצאה של הרבה קבוצות של אינטרסנטים בתוך הסתדרות האחיות. בצד ממתינות האחיות של קופת חולים והן עוד יגידו את דברן וידרשו את שלהן. מי שסבור כי אין להן כוח לחץ, טועה; רק מה, הלחץ של אחיות בתי־החולים בולט יותר.

יום בבית־חולים סורוקה

שלי יחימוביץ'

„מיסכן הדוקטור"

רופאי בית החולים סורוקה רצוצים ועייפים והעדר פיתרון נראה באופק מגביר את המתיחות עם האחיות. דווקא בשבוע השביתה גברה ילודת התינוקות

בפתח בית־החולים סורוקה, סמוך לחדר המיון, יושבת אחות תקיפה ליד שולחן קטן, וקוראת לבאים וליוצאים לחתום על עצומת הזדהות עם מאבק האחיות. „אדוני" היא פונה בכעס לאיש מבוגר שחולף לידה מבלי לעצור, „אדוני, תגיד לי, אתה לא בעד האחיות?" „לא כל־כך", עונה לה האיש בביישנות והולך משם.

התוקפנות הזו, שאינה במקומה, היא אולי תולדה של התיסכול שהיה מנת חלקן של האחיות בימים האחרונים, במגעיהן עם הציבור הרחב. ככל שמתארך המאבק, פוחתת הפופולריות שלהן. הסכומים האסטרונומיים התמוהים שהפיץ משרד האוצר, המיוחסים למשכורותיהן של האחיות — עשו את שלהם. בדרום, מקום שם פועל ותיק במפעל משתכר לא יותר מ־800 ש"ח, לא מבינים את השביתה. האחיות הבינו את העניין לראשונה כש„יצאו לרחוב". הן הפגינו סמוך ל„מרכז" בבאר־שבע, ואחר־כך העמידו דוכן החתמה. רבים סרבו לחתום. „אלף שקל אתן מרוויחות בחודש, מה אתן בוכות", אמרו להן.

מעדיפות קיבוץ

בבאר־שבע — שם הרפואה גם בבית־החולים עצמו נושאת אופי קהילתי — היחסים עם הקהילה הם חשובים מאוד. האחיות נאבקות כעת גם על אופי היחסים הללו, לא רק על שכרן ועל תנאי עבודתן. רק 35% ממצבת כוח־האדם של האחיות בסורוקה — הן אחיות מוסמכות. כל השאר אחיות מעשיות. פעם היו בבאר־שבע בתי־ספר רגילים לאחיות מעשיות. התלמידות יש היוו חלק ממצבת כוח־האדם של בית־החולים. עכשיו, לאחר שנפתח בית־הספר לסיעוד, המכשיר אחיות מוסמכות — לא נהנה כבר בית החולים כפי שנהנה בעבר. תלמידי הסיעוד אינם מהווים חלק מהסגל ואינם מחוייבים בשנת חובה בבית החולים.

יותר מכך — האטרקטיביות של סורוקה כמקום עבודה — היא ירודה. גם מסיימי הסיעוד עוזבים, רובם, למרכז הארץ. העבודה השוחקת והשכר הזעום גורמים לאחיות לעזוב. רבות מעדיפות לעבוד בחלקי משרות; כיום יש בסורוקה 700 אחיות המאיישות 600 משרות.

ההגירה השלילית מהנגב והעדר מקומות תעסוקה לבעלים — נותנים אותותיהם על היצע כוח־האדם הסיעודי לסורוקה. וההיצע הזה הוא אפסי. האחיות קופצות על כל הזדמנות לעזוב את בית־החולים. כשמפרסם אחד מקיבוצי הסביבה מודעת ביקוש לאחות מוסמכת — נתקפים בסורוקה פאניקה, שם יודעים, שעיני האחיות לא יחמיצו את ההצעה המפתה, ושלקיבוץ המפרסם תהיה אפשרות בחירה מתוך מועמדות רבות.

בשנה שעברה רשם בית־החולים סורוקה את מספר הלידות הגבוה בארץ, כ־8500 לידות היו פה. בעונת הקיץ מספר הלידות הוא ממילא גבוה מהרגיל — ולכן לא פלא שהשביתה נתנה אותותיה, קודם לכל — במחלקת התינוקות ובמחלקת היולדות. וכאילו מעשה שטן — החלו היולדות ללדת בקצב מדהים, גבוה הרבה מהרגיל. באחד הימים האחרונים נספרו 37 לידות ביום אחד. התינוקות הועברו סמוך למיטות אימהותיהם — ברירה אחרת לא היתה. אחות מכוח־העזר חילקה לאמהות חלב וסטוק של חיתולים, והתינוקות מטופלים, נרחצים ומחותלים ע"י האימהות.

תרופות — עקב אכילס

הנשכרים מכל העניין הם קרובי המשפחה. בימים אלה הם יכולים לבוא ולהתמוגג שעה ארוכה מהפלא החדש. מחלקת היולדות הפכה לפיכך, למין לונה־פארק ענק. פיקניקים המוניים נערכו שם, מאות איש באו ויצאו. מספר השומרים, כמובן, לא תוגבר. לחגיגה זו היו תוצאות מיידיות: אם אחת הבחינה שתינוקה משלשל, תינוקות נוספים החלו גם הם לשלשל. מגיפת שילשולים בקרב תינוקות בני יומם היא סכנה של ממש. בפעולה מהירה הוחזר צוות מלא של אחיות למחלקה, התינוקות הוחזרו למחלקת תינוקות, 30 התינוקות שחלו — בודדו.

בסורוקה דואגים להשאיר כעת בבית־החולים רק מקרים דחופים הקשורים בהצלת חיים. גם בחדר המיון נערך מיון קפדני ביותר. רק אם מצבך קשה — תאושפז. התפוסה כעת בבית החולים היא של פחות מ־60%. בדרך כלל התפוסה היא מעל מאה אחוזים. בבית־החולים עצמו — שקט; המסדרונות ריקים מאחיות. הרופאים חיוורים ומותשים. הם נדרשים כעת לעשות גם את עבודתן של האחיות. כשמדובר בפעולות הקשורות ברווחתו של החולה, כמו החלפת סדינים או האכלה — לא מדובר בשאלת חיים. עקב אכילס היא הכנת התרופות. הרופאים אמונים על כתיבת מרשם, אולם לא על אופן הכנת התרופה על מרכיביה ונתינתה לחולה.

טעות קטנה יכולה, בעניין זה, לגרום לנזק כבד, אפילו למוות.

בינתיים, לא היו בבית החולים מקרי מוות כתוצאה ישירה של השביתה. אולם יש עניין אחר: חולים אינם מגיעים. רופאה באחת המחלקות הפנימיות אמרה לי, כי מספר החולים במצב אנוש המגיעים בדרך כלל — פחת באופן דראסטי. השאלה היא — היכן החולים הללו כעת. האפשרות האופטימית היא שאירע נס ואנשים חולים פחות. האפשרות הגרועה והסבירה יותר היא, שחולים, סבורים שבבית־החולים ממילא לא יקבלו שום טיפול — ולכן אינם מגיעים או אינם מובאים ע"י בני משפחותיהם, גם כשהמצב מחייב אישפוז [illegible].

„משתדלים שלא נסבול"

רופאי בית־החולים דואגים ורצוצים — תמכו מלכתחילה במאבק האחיות. אבל, הימים החולפים, העייפות המצטברת, והעדר פיתרון באופק — יוצקים מתיחות חדשה אל תוך היחסים. יש רופאים הטוענים כי העובדה שהם ממלאים, בפועל, את תפקידי האחיות — פוגמת באפקטיביות של השביתה. למעשה, כך הם חשים — נופל כל הנטל על כתפיהם. והחסר בפונקציות שממלאות האחיות — חסר שהיה אמור להיות אמצעי הלחץ במאבק המקצועי — אינו קיים למעשה בשטח. הרופאים ממלאים אותו.

הנהלת בית־החולים לא מתייצבת נגד המאבק. יש נסיון להגיע, יחד עם מטה השביתה, למצב בו לא יהיה סיכון חיי אדם. כמה עשרות אחיות יושבות באפס מעשה באחד מאגפי בית־החולים, סורגות וקוראות שבועונים — ונמצאות במצב הכן למקרה חרום. ניתוחי חירום — מתבצעים. ביום שלישי נטשו כל האחיות את המחלקות, למעט את היחידות לטיפול נמרץ, את חדרי המיון ואת חדרי הלידה.

בבית־החולים עצמו לא תמצא טינה גדולה מצד החולים. „תראו, תראו", אומרת חולה אחת, „דווקא משתדלים שלא נסבול יותר מדי. הנה, בא הדוקטור ולקח אותי לבית־שימוש במקום האחות. מסכן הדוקטור". גם ההנהלה, שלא במוצהר, נותנת גיבוי. אין, כמובן, נסיון לשבור את השביתה. בהנהלה יודעים, שהצלחת המאבק — תשפר גם את מצבו של בית החולים העמוס הזה.

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● מחכים לבג"צ

במערך סבורים מרבית השרים וכמעט כל הח"כים, כי יש הכרח בהקמת ועדת חקירה משפטית ל„פרשת השב"כ". בליכוד סבורים כל השרים וכל הח"כים, כי אין צורך בוועדה כזו וכי כל הוויכוחים היו צריכים להסתיים עם מתן החנינה ע"י נשיא המדינה חיים הרצוג. ביום שני בבוקר, לאחר ישיבת הממשלה ופגישת ח"כי המערך עם רה"מ, נראו שני המתגוששים הגדולים כמתקרבים זה לזה, לקראת הקרב המכריע שעשוי לקבוע גורלה של אומה.

באותו יום שני אחה"צ, בנאום מאוד מתוחכם, ידע רה"מ שמעון פרס, להרחיק את שני הענקים לשני קצות הזירה. למחרת בא ביהמ"ש העליון ודחה את הקרב לעוד מספר ימים. עתה נמצאת כל המערכת הפוליטית כארץ בעמדת המתנה.

נשיא ביהמ"ש העליון, השופט מאיר שמגר, קבע הרכב בכיר ביותר לדיון בשפע העתירות בפרשת השב"כ. מלבדו יושבים בדין גם המשנה לנשיא מרים בן־פורת ומי שנחשב למבריק בשופטי העליון פרופ' אהרון ברק.

שניים משופטי הרכב זה, שמגר וברק, היו בעבר יועצים משפטיים לממשלה. הם מכירים, איפוא, גם את הצד השני של המטבע. שמגר היה בעבר, במשך תקופה ארוכה, הפרקליט הצבאי הראשי (פצ"ר), והוא מכיר גם את הצד הזה של החיים. ברק ישב בשעתו ב„ועדת כהן". והוא מכיר עוד היבט במציאות.

הרכב זה של ביהמ"ש, הוא עצמאי מאוד, והוא מבטא בצורה הטובה ביותר את המושג בית־דין גבוה לצדק (בג"צ), גם אם כותב שורות אלו לא יאהב את פסק־הדין שהוא עשוי לקבל.

שמעון פרס נע בפרשה זו בין הרבה מאוד קטבים, כולל החשש מפני בחירות מוקדמות. מצד אחד, הוא היה מוכן לחיות בשקט עם החלטת הנשיא ולסיים את הפרשה. מצד שני, לאור מעורבותו ב„פרשה" (לבון), הוא ילך לוועדת חקירה, אם ירגיש כי הציבור של המערך דורש זאת בתוקף. מסיבה זו רגיש רה"מ מאוד לדעתה של האינטליגנציה והעיתונות. למרות משאלי דעת־קהל מחמיאים חושש רה"מ כי הקדמת הבחירות (כפי שמאיים שמיר), כלומר ביטול הרוטציה, לא תתקבל בעין יפה ע"י הציבור, כולל מי שהתכוונו הפעם כן להצביע מערך.

החל מיום ראשון, בישיבת הממשלה, משתלח מ"מ רה"מ יצחק שמיר בכולם. הוא מקלל ומגדף את סגן רה"מ יצחק נבון, תוקף את שרי המערך, נוזף בח"כי העבודה ומתבטא בנסותדוה כנגד העתונות.

התקפת אמוק כזו לא היתה לשמיר מאז נכנס לפוליטיקה ב־1970. כבר למעלה מחודש שהפרשה בכותרות ושמיר לא אמר מילה וחצי מילה לגבי הנושא עצמו: האם נתן לאברהם שלום את ההוראה לחסל את המחבלים? האם ידע כי השב"כ הוא שחיסל את השניים? האם ידע כי אברהם שלום ובכירים בארגון שיקרו בוועדת זורע" ו„ועדת בלטמן" ולבית־הדין המשמעתי של השב"כ? האם הדבר נעשה בהסכמתו? למה נתן ליצחק מרדכי להתענות במשך שישה עשר חודשים?

למה שמיר שותק? מקורביו אומרים, כי זה אופיו של האיש. יצחק שמיר חושש להתבטא בפרשה מתוך דאגה כנה לביטחון המדינה. ברור לו כי הפרשה לא תסתיים לאחר שהוא יגלה את הקלפים שלו. לדעתו, כל התבטאות בנושא זה תגרום רק נזקים לשב"כ ולמלחמה במחבלים.

מתנגדיו אומרים כי שמיר לא מתבטא כיוון שיש לו מה להסתיר. נוח לו להסתתר מאחורי גבו הרחב של אברהם שלום ומאחורי החנינה של הנשיא. שמיר חושש כי ברגע בו יתברר חלקו בפרשה יצטרך להיפרד מהפוליטיקה ומהחיים הציבוריים בישראל.

בליכוד שומרים אריק שרון (למעט חריגה אחת, בישיבת הממשלה) ודוד לוי על שתיקה תקשורתית מוחלטת. שום מלה לטלוויזיה, אף מלה לרדיו, שום הודעה לעיתונות. ומדובר בשניים שאינם משתייכים ל„מנזר השתקנים".

שופט שמגר: המלצה להריש...

אין ספק כי הם ממתינים למעידה של יצחק שמיר. קשה להם לצאת בתקשורת נגדו למרות שהיו עושים זאת בשמחה. הם יודעים: בחירות לא יאהבו התקפה על שמיר בשעה שהוא מגלה עמדות „אולטרא־פטריוטיות".

בינתיים, מחזיקים שרון ולוי את הידיים בכיסים, מחכים לבג"צ. אולי הוא יעשה עבורם את המלאכה.

● שמגר הסכים

הציבור והעיתונות קיבלו בעין זועמת את המינוי של יוסף חריש כיועץ משפטי לממשלה. הזעם התחלף בגיחוך, בעקבות מספר הופעות של חריש בתקשורת ובוועדות הכנסת.

ביום שני, בנאומו בכנסת, בפרשת השב"כ, ניסה רה"מ פרס, להצדיק את המינוי: „כל מועמד ליועץ משפטי, על־פי הכלל, צריך להיות אדם שמסוגל להיות שופט בביהמ"ש העליון; על־כן, יש גם להתייעץ בנשיא ביהמ"ש העליון מי יכול להיות מועמד ליועץ משפטי. לפי מיטב ידיעותי, כל הדברים האלה נלקחו בחשבון, מבלי שאהיה יותר ספציפי. זה לא כך ששר המשפטים יכול לקום ולהציע מחר כרצונו אדם מבלי שיעמוד בשני הקריטריונים האלה".

בניגוד לרושם שנכנסים ליצור חבריו לשעבר של חריש בביהמ"ש המחוזי בת"א נהנה חריש מאמון המימסד של בתי המשפט כולל נשיא ביהמ"ש העליון מאיר שמגר בכבודו ובעצמו. השבוע כבר התאמתו שמגר וחריש בבג"צים המפורסמים בביהמ"ש העליון.

● הרמלין

ב־17.2.86 בא יצחק זמיר לראשונה אל רה"מ פרס בפרשת האוטובוס קו־300. היועץ המשפטי הניח על השולחן חשדות לעדויות שקר מצד ראשי השב"כ בוועדות זורע ובלטמן. „יש לחקור את הנושא", הוא אמר לפרס.

רה"מ לא אהב שיחה זו. „אמרתי לו בו ביום או כעבור ימים אחדים שאם הוא שואל אותי, אני אדם עסוק. אינני יכול להיכנס לפרטים". פרס הציע לזמיר בודק מטעמו „כדי שילמד בשמי את כל הפרטים, בטרם אוכל לחוות דעה בנושא זה".

פרס לא נקב בשמו של הבודק בכנסת. עם זאת, הוא תיאר אותו כאדם ישר ומנוסה מאוד. לדבריו, שמע פרופסור זמיר את השם והבטיח לתת תשובה בהקדם. „אני קראתי שפרופ' זמיר אמר לי שהוא לא נתן לי תשובה שלילית. זה יכול לקרות. אני זוכר שקיבלתי תשובה שלילית ופרופ' זמיר הלך למהלך של חקירה".

בכנסת שאלו השבוע הכל את הכל מי היה אמור להיות הבודק של פרס. מיהו אותו „אדם ישר ומנוסה מאוד" בסופו של דבר, תוך

חייקה גרוסמן: בריצה לרבנות...

הסתייעות במקורבים ויודעי דבר הגיעו אל האיש. יוסף הרמלין. למי שאינו יודע הרמלין היה ראש השב"כ לפני אברהם שלום, ולפני קודמו בתפקיד אברהם אחיטוב.

● ח"כיות לרבנות

„שדולת הנשים בישראל" ערכה ביום שלישי השבוע בכנסת יום עיון שהוקדש לנושא בתי־הדין הרבניים. הנימה הכללית מיוון, בו נטלו חלק גם ח"כיות הכנסת האחת־עשרה, היתה כי בתי־הדין הרבניים מפלים לרעה את ציבור הנשים. המשפטנים של השדולה פרופ' זאב פלק, ד"ר אריאל רוזן־צבי ועו"ד מיכאל קורינלדי, הציעו בין השאר, מינוי נשים למועצת הרבנות הראשית ולבתי־הדין הרבניים.

מי שהיתה ב„שדולת הנשים" החליטה להרים את הכפפה, היא יו"ר סיעת מפ"ם בכנסת חייקה גרוסמן. היא החליטה להגיש את מועמדותה מטעם הכנסת לוועדה למינוי דיינים. עד היום, במשך 38 שנות המדינה, ייצגו את הכנסת בוועדה זו רק גברים. גרוסמן מקווה כי הח"כים יתעלו על עצמם, בהצבעה החשאית שתערך בקרוב, והיא תבחר לוועדה הקובעת מי ומי ישבו בבתי־הדין הרבניים. גרוסמן מבטיחה כי תפעל לרפורמה מעמיקה ולשיפור מערך דיני האישות בבתי־הדין הרבניים.

מיתוסים: שוברים...

המשך מעמוד 7

פרשת שב"כ — שיעור בדמוקרטיה

ת. דווקא כאן, אני נוטה יותר להאמין שהשיקולים הפוליטיים הם שמכתיבים את פרס. הוא לא בטוח לאן זה יוביל. אם שמיר ילך, אולי שרון או דוד לוי יבואו במקומו. הזהירות והמתינות במקרה זה אינן נראות לי כנובעות דווקא מחשש ונוראי למשבר אמון, אלא ממחשבה פוליטית מובהקת. באשר לאמינות — היא לב העניין. אחד יאמר: פרס דואג לכסא שלו. שני יאמר — אמינות היא הדבר הכי חשוב בפוליטיקה, וטוב שפרס מודע לכך. כל הפרשה תלויה ועומדת, לדעתי, בסימן הפרשנות שתינתן למונח זה. ושאלת השאלות היא — הפרשנות של מי תגבר, איזו פרשנות תגבר על השניה.

ש. מה עלולה פרשת השב"כ לאפשרויות הדמוקרטיה ולשלטון החוק שלנו האם העוקץ ניתן להיעקר?

ת. ביסודה של שאלה כזאת טמונה הנחה, שחיינו עם שמירת החוק והדמוקרטי מצוין ומתמיד. וזה לא פשוט. היתר עם של הסכמים האישיים של השתקות ושיחים ועוד כל מיני סממנים „דמוקרטיים" מובהקים. זה שלא ידענו בעבר על שחיתויות ופרשיות, אינו מעיד על כך שהם לא התרחשו. היום אנו נאבקים על הגדרה של שלטון החוק. היום דברים עולים למעלה ויוצרים מודעות ציבורית והתמודדות ציבורית. מה שלא היה פעם. ואת דעתי: בפעם הבאה, כאשר איש שב"כ יעמוד בפני סיטואציה דומה, יש להניח שהוא יחשוב פעמיים. כנ"ל לגבי הדרג הפוליטי. בין אם יחליט בג"ץ כך או אחרת, כל מה שקרה עד עכשיו — הוא כבר עתה שיעור לא רע בדמוקרטיה.

ש. אם באמת בלתי־צפוי בכל זאת תיפול הממשלה על רקע הפרשה הזאת, וייערכו בקרוב בחירות, מה יהיו, לדעתך, התוצאות?

ת. זוהי ספקולציה פרועה ובמישור הזה אני מוכנה רק לומר שאינני מאמינה שהיינו מקבלים תמונה שונה מהותית, מזו שהתקבלה בבחירות האחרונות. ייתכן שלא היתה קמה שוב ממשלת אחדות, אבל בכל מקרה היתה קמה לנו ממשלה צרה ומעשית התלויה קשות בשותפים מהאורתודוקסיה. לא נראה לי שיהיה שינוי משמעותי במערך הכוחות הכללי. אלה לא דברים שמשתנים מהיום למחר.

יומן כלכלי

פ. סבר

יום א': לא למדנו לדחות

המיתון שהתחיל בקייץ שעבר נגמר לפני הקייץ הזה; אורך חייו, אף שעלה במקצת על הממוצע המשוכלל של המיתונים הקודמים, לא הפתיע בהמשכיותו. זה אותו מישחק החוזר על עצמו עוד ועוד בעשור החולף: ירידה חצי-שנתית תלולה בתוצר ובצריכה הפרטית, ועליה חוזרת ברמת החיים, כשהתוצר מפגר אחריה בכמה אחוזים טובים. הישראלי הצורך שוב הוכיח את כושר השרדותו המופלא, את אי-יכולתו המוחלטת לוותר על צעצועי השעה ולדחות מימוש תאוות לזמן ארוך. יצר הצריכה גבר שוב, כמו לפני שנתיים, וארבע שנים, ושש שנים, על כל הגיון אחר. לצרוך זה כבר לא הטבע השני שלנו, זה כבר טבענו המולד.

מיספרית זה אומר, כי רמת-החיים הפרטית בישראל עלתה — בעשור האחרון בכלל, ובשנות השמונים בפרט — בקצב שלא נראה ולא נרשם בשום מדינה אחרת בעולם, במזרחו ובמערבו כאחד, להוציא כמה נסיכויות נפט שעל חופי המפרץ. לו נמדד עושרן של אומות לפי שיעור הגידול של מיספר מכשירי הווידאו לנפש, מספר נסיעות-חוץ לנפש — היינו אנחנו אומה עשירה מאוד. שופעת במיטב בשמי הכלכלה.

ההישג של תוכנית היצוב הכלכלית בת השנה הוא בחסימת האינפלציה, כשלונה — בשובו המהיר של הבום הצרכני. הצמיחה המחודשת לא הובלה על ידי היצוא, אלא על ידי היבואנים. לא תחסום שור בדישו, ולא תחסום ישראלי בצריכתו. נורמות אחרות של הישגיות וחיים מספקים, המעלות על נס את האדם היוזם והיוצר, ולא את הניזון והנצרך, לא זכו לפופולאריות בקרב צופי הקלטות. כשם שאיש מבין הכלכלנים אשר רקמו אשתקד את תוכנית הבלימה לא העלה על הדעת שניתן יהיה להקפיא את שער החליפין של הדולר לשנה שלמה (המאקסימום היה חצי שנה), כך איש מביניהם לא חזה כי ביולי הבא שוב יישמע בכל חוצותינו קול צופר הצריכה המרעיש. מן האבטלה פחדו, משפל שלא יהיה לו קצה מוצא, ממרירות אזרחית מצטברת. אימת הגאות החוזרת תפסה אותם עם עפרונותיהם למטה.

מארץ אירופאית דיבר אלי ידיד, המתגורר שם בשליחות ממלכתית כלשהי: תגיד לחבר'ה, אמר, שישארו קצת בבית. למה, שאלתי, האם המלונות מלאים מריו? להיפך, השיב השליח, ערינו התרוקנו מתיירים, הסעודים התרוששו, האמריקאנים מפחדים, הבריטים מובטלים. רק הישראלים באים. כמו להקות ארבה הם באים, והקייץ רק התחיל. זה נורא מביך לפגוש אותנו בכל פינה וליד כל חלון ראווה, כאילו ישראל היא הארץ העשירה בעולם.

אמנם כן, אמרתי לו, גילינו אמש בחצרנו יהלום גדול כהר תבור. ואם פגישה עם ישראלים בחו"ל מביכה אותך, חזור הביתה.

הביתה הוא לא ישוב, עד כדי כך אינו אלרגי לתיירים בני עמו, עד כדי כך אינו מתבייש. זהו, כנראה, אופי חזק: הפושט בהתמדה את ידו לקבל מיליארדים של אחרים, מאבד כאומה את צל הבושה, וכבר לא איכפת לו מה יגידו האחרים. הדוד נתן הכסף; אז למה לא סוכרייה עכשיו? אולי זו מחשבה אנטי-פאטריוטית, אבל שירות לאומי היו עושים לנו האמריקאים לו עיכבו לשנה את העברת המנה השנייה של סיוע החרום, 750 מיליון דולר עד שנלמד לדחות גם אנחנו את מילוי סיפוקנו.

בעצם, בחפשו צידוקים והיזוקים לגישה המצטיינת בחוסר בושת, שהוא גם איזה חסר בתרבות, לא חייב האזרח הישראלי להביא אסמכתאות כלכליות, מספיק אם יצביע על אחרים מחברי ממשלתו, למשל. עוד לפני שמומשה הרוטאציה, כבר המשק הוא כמו אחריה, במסע קניות של יום מפרך לעבר הבחירות הבאות.

יום ב': ההיסטוריה האנושית של הבלימה

כשנתברך לגורם אחד, גורם רציני, שלעיתוננו ידועים בקווים מפורטים אך לא מרוייקים, תוכניות הממשלה לקייץ, הוא הזמין אותי לביתו ואמר: אנא, תתרסנו בפירסומים שלכם למען ההצלחה הלאומית, וכשהכל יחלוף, אני מבטיח לך את כל הפרוטוקולים של כל הישיבות הסוערות. תוכל לכתוב ספר, תוכלו לפרסם סדרות ארוכות.

ביוני אשתקד היה הדבר. הקוראים ישפטו, אם נענינו לפניה הנרגשת אל המצפון הכלכלי, ועד כמה ואיך דלף ודרכנו הסוד הכמוס, שכסותו הלכה ונמוגה ככל שקרב מועד החשיפה. מה שלא ישפטו ויקראו קוראינו, הם התיאורים העסיסיים של כל עשרות הפגישות והישיבות וההתכנסויות, שבתוכן הגיעה תוכנית היצוב לכלל גיבוש. לא זכיתי לקבלם, את הפרוטוקולים המובטחים. אמנם, גם בלעדיהם אפשר היה להגיע קרוב מאוד אל דופקה הפועם של ההיסטוריה הכלכלית בעשייתה, בהתהוותה. אבל בארץ, זו לא סחורה לחוקרים, לכותבים ולקוראים.

כן, כותבים אצלנו ספרים על מלחמות, על טיולים ועל בישולים. לפעמים יתגנב ביניהם ספרון על פוליטיקה. לאחרונה גם הרבה על השואה. על כלכלה של בני אדם ולבני אדם — לא כותבים. כך שוקעים בשיכחה האירועים הגדולים והמסעירים של המשק. על המהפך של ארליך מ-77 נכתבו מספר חיבורים מאקרו-אקונומטריים, ואף לא חיבור סוציו-פוליטי אחד. בעל המהפך כבר הלך לעולמו, ולא יוכל לספר לנו מה היו המניעים שעמדו מאחורי החלטותיו, מי היו הכוחות הציבוריים שלקח ולא לקח בחשבון, איך נחתכו הדברים בחדרי חדרים. בראיונות העיתונאיים שהיו עמו לא חשף ארליך הרבה. יועציו ומקורביו חשפו עוד פחות. וזהו אירוע, שבכסתיו הבא נציין עשור לפריצתו.

ההיסטוריה האנושית של כלכלת ישראל עדיין לא התחילה להיכתב, ובחלקה המסעיר אפשר שלא תיכתב לעולם, אלא בשיטת הארכיונים וגזרי העיתונים, כלומר כאיסוף וסידור מחדש של מה שכבר נכתב, נאמר והוצהר. לכנס כלכלנים, שערך לפני כשבועיים "מכון פאלק" במלאת שנה לתוכנית היצוב, הוגשו מאמרי מחקר על ידי מיטב פרופסורינו, מאמרים שהעידו על מחלוקת מדעית מפרה, ועל התעלמות נמשכת מהיותה של כלכלה מדע חברתי. אף שאצל כולם ניתן תפקיד מרכזי בהרגעת רוחה הסוערת של האינפלציה לאמצעי-שיכנוע כמו "אמינות", "שינוי ציפיות", "עוגן פסיכולוגי", "הסכמה לאומית" וכו', כמעט אף חוקר אחד אינו חש בצורך לבחון את המשמעויות החברתיות, הפוליטיות, של מושגים שימושיים אלו. כאילו לא בידי בני אדם, בני מעמדות, בני מפלגות, בני קבוצות ובני רגשות נעשית המדיניות הכלכלית, המצליחה או הנכשלת, אלא בידי איזה כוחות טבע אלמוניים ללא פרצוף, ללא צבע, ללא שאיפות ותיסכולים ואינטרסים.

לכן, אך לשווא ציפיתי, כי ביום השנה למהפך יולי 85' נקרא בנשימה עצורה סיפורי-זכרונות איך לחץ פרס על קיסר, איך צעק מודעי על הורביץ, ומה היה קצה גבול הויתורים של שניהם וכמה, ולמה הרחיקו לכת מעבר לגבולות אלו. לשווא ציפיתי לקטעים שבהם תיחשף לנו איזו חתיכת חיים מאז, שהיא כבר פרוסת היסטוריה. בין רכילות לאקונומטריה, לא נשאר גם מקום פנוי כלשהו לניתוח כלכלי ברוחה של הכלכלה המדינית הגדולה, כפי שהבינו אותה הקלאסיקונים. האירועים השוטפים באים אצלנו בתדירות של סופות חול במידבר, והעיקבות מתכסים מהר, מהר מדי. עוד מעט, עוד רגע, והגורם הכביר יפסיד את בכורתו, למשרדי ממשלה אחרים יוזרם דם חדש, שישטוף את החדרים ואת הניירת של קודמיו, ושוב לא נדע איך בעצם מתפקרים מחוללי כלכלתנו. אף שבמיזוגה המיוחד של תוכנית היצוב מאשתקד היו לפוליטיקה חמישים אחוזים מן התערובת, לפסיכולוגיה החברתית שלושים, ולכלכלה נטו רק חמישית, לכל היותר.

הספר על כלכלת הישראלים, לא רק על כלכלת ישראל, עוד ממתין להכתב. אולי אי-פעם בתום עונת הצריכה הבוערת.

יום ג': HORTEN במופת

בבית מסחר ישראלי ממוצע כל קונה חשוד, ומתייחסים אליו בהתאם. הוא חשוד בכך, שירצה לעמוד על מיקחו של המחיר; וגם חשוד בכך, שישלם כל מחיר ובלבד שיינתן לו ללטף את הסחורה. הוא חשוד בהטרדת הזבנים והמוכרים, וגם בהתעלמות מהם. הוא חשוד בפזרנות מאירת עיניים, וגם בקטנוניות ועמידה על פרטים (יש ביטוח? האם זה טרי? אולי יש חבילה יותר קטנה?) שוליים ומרגיזים את נותני השירות. הקונה חשוד והקליינט בדרך כלל נהפך מיד בחזקת נאשם, נשוא לחנינה אפשרית. זו איננה רק תוצאה משנות הצריכה הגואה, שבמהלכן הופך המוכר באשר הוא לבעל מעמד מיוחס במינו, לפוסק אחרון, לאבא גדול שבכוחו להעניק סיפוקים או למנעם. זו גם תוצאה ממסורת של מסחר חצי-הוגן, מפותל, במחבוא, מתחת לדלפק. בינינו לבין עצמנו, אומר אחד מראשי הסוחרים בתל-אביב, למה שאשקיע מאמצים מיוחדים בתידרוך הזבנים שיהיו מנומסים, מחוייכים, נכונים לסייע ולהסביר פנים, אם ממילא הצרכנים צובאים על הדלתות, ובהיכנסם לחנות הם אינם מצפים ליחס משופר, כיוון שהתרגלו לזלזול מתמשך? קח את הצנצנת הזו עם הריבה, אמר ולקחתי, אבל היא היתה ריקה. צנצנת לריבה שנאכלה כבר). והסתכל על התווית. האם אתה רואה שם פירוט מדוייק של ההרכב התזונתי? האם כתוב שם כמה קאלוריות מכיל המוצר? שום דבר; בקושי תמצא ציון התאריך האחרון לשיווק. בכורות מכוונת כזאת לא משווקים היום מוצרי-מזון בשום מדינה מערבית מפותחת. אבל אצלנו, חביבי, ממילא יקנו. גם אני קניתי ואכלתי. אצלנו קונים הכל. התחרות מעטה, הקארטלים חזקים, והאורח ממלא את עגלותיו. אז אין הסבר על המוצר, באמת, עניין גדול!

הלכתי לסוחר זה כדי לספר לו על אירוע הורטן, והוא האזין באוזניים זקופות וכחיוך מובס. הורטן הוא שמה של רשת בתי כלבו מערב-גרמנית גדולה, במקצת יותר יקרה מן הרשת המתחרה. בדיסלדורף של חודש מאי קניתי, במכירת סוף העונה — תמיד יש שם סוף-עונה כלשהו בבתי כל-בו — זוג נעלי ספורט לבני, והמידה היתה מצויינת, ממש המידה שלו. בכל זאת, התקשה בני לנעול אותן, מן הסיבה ששתי הנעליים התאימו אך ורק לרגלו הימנית, ואף אחת מהן לא לרגלו השמאלית. הזוג לא היה זוג, כי אם שתי נעליים מאותו המין.

לאחר שספגתי את מנת האשמה המשפחתית המקובלת, ארזתי את הנעליים במעטפה חומה גדולה ושילחתי לכתובתו של בית הכל-בו הדיסלדורפי, בצירוף מכתב תלונה ארוך: הכיצד זה, שאלתי את נציב תלונות הצרכנים האלמוני שם, ייתכן שאתם אורזים בקופסה אחת שתי נעליים מאותה רגל. ועמתי על המסחר ותבעתי פיצוי.

משוגע, אמרו לי המקורבים אל חוגי המסחר בארץ. לא תזכה לתשובה. לא תראה נעליים. מה פתאום שכל-בו צפון-גרמני יטרח להשיב לך בכלל?

שלושה שבועות ממועד המשלוח הגיעו, ארוזות למופת, נעליים חדשות מ-HORTEN, מלוות במכתב התנצלות ארוך. יום קודם גם הגיעה בדואר רשום מאותו בית כל-בו, המחאה בנקאית על סכום של 55 מארקים גרמניים: החזר הוצאות מישלוח, פיצוי מיוחד על הטירחה ודמי כיס לילד. כלומר, חשבתי, שאלו הם דמי כיס, ואפילו חשתי כמקבל בקשיש, עד שבאתי לדואר לשחרר את הנעליים. 32 שקלים מכס, אמר הפקיד. מכס? פתחתי עיניים, הלא אני החזרתי להם נעליים פגומות, שנתיים מאותה רגל, והם שלחו חזרה אותן הנעליים, אבל זוגיות. הנה, שלפתי קבלות, זה המכתב שלי אליהם, זה המכתב שלהם אלי. אני קופץ ומביא מיד תרגום נוטריוני של שניהם.

פקיד המכס עצר בעדי בעדינות. אל תרוץ, אמר, זה לא יעזור. אני מאמין לך, ודווקא משום כך אתה חייב לשלם את המכס. אמרת בעצמך, שהנעליים ששלחת היו לא לשימוש, כלומר, ערכם היה אפס. הנעליים החדשות טובות להליכה, כלומר, ערכם כמחירם המלא. מסקנה: אתה חייב לשלם מכס על ההפרש שבין ערך הסחורה ששלחת לבין ערך הסחורה שקיבלת. ההפרש במקרה זה הוא מחיר הנעליים. נוכל להתמקח, הוסיף הפקיד, על שווי השוק של נעליים אלו, אבל העיקרון בעינו עומד: יש פה נכס חייב מכס.

לאחר וויכוח קצר שילמתי את מה ששילמתי (שישאר ביני לבין המוכס). מאז אינני יכול להרגע מפלאי המסחר הגרמני ההוגן. הם לא רק החליפו לי סחורה, לא רק הבזיקו אותה אלי במשלוח אווירי, לא רק החזירו את ההוצאות שלי, אלא גם דאגו לכסות את המכס הישראלי, בדיוק נמרץ, עד המארק האחרון.

זה מסחר.

יום ה': המסיבה האחרונה שלהם ושלנו

למי החוב החיצוני הגדול והמואץ בעולם? למדינה החוגגת מאה שנים לפסל, לארצות-הברית. יד המקרה הסטאטיסטי האכזר היתה בכך, שערב הזיקוקין מעל נמל ניו-יורק אושר רשמית: בסוף 1985 איבדה ארצות-הברית את מעמדה הפיננסי המוצק שהיה לה מאז 1914, והיא נהפכה לבעלת חוב לעולם הרחב שמחוץ לחופיה. סך כל ההשקעות והנכסים של אזרחי ארצות-הברית במדינות זרות הסתכם בדצמבר אשתקד ב-952 מיליארד דולר, וסך כל ההתחייבויות של אזרחי אמריקה לארצות הזרות עלה כדי 1060 מיליארד דולר. השורה התחתונה — חוב נטו של 107 מיליארד דולר. יותר מאשר החוב החיצוני נטו של מכסיקו, הראשונה, עד כה, בין כולן. יותר מאשר החוב החיצוני של ברזיל, שהיתה השנייה, ועכשיו היא מחוץ לצמרת. אמריקה בפיסגת החובות (ואחריה, ככל הנראה, צועדת דווקא קנדה, שגם היא הקדימה את ארצות אמריקה הלאטינית, גביע החובות העולמי אבד ליבשת זו).

האם צריכים ההמונים המצטופפים הלילה על חופי הכרך הניו-יורקי להיות מודאגים במיוחד מן החוב הרובץ על כתפיהם? הכלכלנים, כרגיל, רוצים לקלקל את המסיבה. ארץ בעלת חוב כה גדול, הם מסבירים, נקלעת למעגל קסמים שלילי של תשלומי רבית גבוהים לנושיה, תשלומים המסכלים מאמצים פנימיים כנים לאזן את המקורות והשימושים, או בלשון יותר פשוטה — את השאיפות והיכולת. מדינה כזאת, הם אומרים, צריכה להוריד חזק את רמת-מחייתה. כבר השנה, הם אומרים, תשלם אמריקה נטו לחו"ל כ-15 מיליארד דולר ריבית. בנוסף לכך, יהיה לה גרעון בסחר-חוץ של עוד כ-160 מיליארד דולר, ובסך הכל — אומרים הכלכלנים ואוחזים בשערותיהם מרוב החישובים בסכומי ענק אלו — תעמוד ארה"ב בדצמבר 1986 עם חוב חיצוני של 270 מיליארד דולר. בדצמבר 1987 עם חוב חיצוני של 470 מיליארד דולר, בדצמבר 1988 — עם חוב חיצוני של 710 מיליארד דולר... וכו' וכו'. אך מי ילווה לה את כל הכסף הזה? כדי להניע זרים להשקיע עוד ועוד בדולרים, לממן עוד ועוד גרעונות מסחריים של ארה"ב, יצטרכו להנתן להם פיתויים שכמותם קשה בכלל לדמיין בראש, אפילו לכלכלן. כבר היום מחזיקים אזרחי העולם הלא-אמריקני נכסים דולריים במאות מיליארדים, ונושאים בסיכונים מטורפים כתוצאה מהחזקה זו. אין כל בסיס להניח, כי מאיזה שהוא רצון טוב של עצמם יסכימו להגדיל את חשיפתם הדולרית, עד כדי אלפיים מיליארד דולר ויותר בעוד שלוש שנים.

כדי שזה יקרה, כמעט מחצית מן החסכון הפיננסי של כל העולם המערבי יצטרך לזרום לוואלסטריט. לכן זה לא יקרה.

מסקנתם של הכלכלנים השוקדים על חיזוי עתיד הדולר (אבל ראיתי גם כלכלנים אופטימיים — אם כי הם מיעוט נרדף) אומרת, שהעולם שבע בדולרים, העולם טובע בדולרים, שוקע בדולרים. רק הוזלה אדירה של עשרות אחוזים של המוצר הזה עשויה להניע את משקיעי העולם לרכוש ממנו עוד קצת. רק המשך פיחות הדולר, ולא פיחותון וזחל, אלא ירידה של ממש, עד מתחת לכל הקווים הטכניים שבציורים משחקים מומחי-מטבע על מצגי מחשביהם. יציל — כן, יציל! — את אמריקה מגורלה של מכסיקו.

המדובר בשער חליפין של 1.6 מארקים גרמניים עבור דולר אחד כשהיום המחיר הוא 2.2 מארקים. מדובר בשער חליפין של 145 יאנים עבור דולר אחד, כשהיום המחיר הוא 166 יאנים. מדובר בשער חליפין של 5.8 פרנקים צרפתיים עבור דולר אחד, כאשר היום המחיר הוא מעל ל-7 פרנקים. פיחות של עוד עשרים אחוזים, שלושים אחוזים.

המדובר הוא מפי מודל משק עולמי של המכון לכלכלה בינלאומית בוואשינגטון, מוסד מחקרי שבפעילות אינטנסיבית בת ארבע שנים הצליח לעלות לצמרת היוקרה של מוסדות כמותו. לפי מודל זה, יעשה הפיחות הגדול לאמריקה כמה סיבובי-ייד שהיא לא אוהבת. מחירי היבוא יעלו, ותוגבר האינפלציה. היצוא יצטרך לרדוף, לחשוף ולעבור את היבוא, מפנה המתבצע קודם-כל רק על-ידי ריסון חריף של ביקושים מקומיים, והוא, כשמו האחר, מיתון ושפל. אזרחי אמריקה גם יאלצו, כדי לא להגדיל את חובם החיצוני, לחסוך יותר ולצרוך פחות, הרבה פחות.

האם יהיו נדונים להטפות-ריסון כמונו? נו, לא בדיוק כמונו. החוב החיצוני שלהם מסתכם בשלושה אחוזים מן התוצר שלהם, החוב שלנו, לאחר שכבר הוקטן, מגיע לשמונים וחמישה אחוזים מן התוצר שלנו. ארצות-הברית עוד לא משתרכת בתור לבקש פריסה מחדש של חובותיה, שאותם היא יכולה לפרוע בדולרים שהיא מדפיסה אצל עצמה, מה שאנחנו איננו יכולים לעשות בשקלים שלנו.

מגיע לאמריקים, בעלי-בריתנו הנאמנים והאהובים, יום מסיבה שמח במיוחד, כי אם צודקים הכלכלנים רואי השחורות, זוהי המסיבה הגדולה האחרונה שלהם בעשור הזה.

ואולי גם שלנו. ■

מי יציל?

שרי ארליך

המצילים נגד העירייה

נמשך הסכסוך רב-השנים בין המצילים ובין עיריית תל-אביב, במיוחד עם צ'ייץ'. מצילים חדשים אינם מתקבלים כדי שלא לתת להם קביעות. תחנות הצלה אינן מאויישות — והים תובע את קרבנותיו. המצילים: "צ'ייץ' לא רוצה מצילים על חופי ת"א." האמנם?

חוף הים בתל-אביב: צ'ייץ' החרים את החסקות... צילום: אנדריה ברוטמן

החיים של כלל המתרחצים בחופי עיריית תל-אביב בעונת הקייץ שווים. על פי דעת העירייה — 241 אלף ש"ח: זה הסכום שהיא מקדישה לשירותי הצלה. את שאר התקציב של מחלקת החופים היא מעדיפה להשקיע בתחזוקתם התקינה. שלושה מליון ש"ח מוציאה העירייה כדי שתוכל לשכב בנחת, להסקיר את גופך לקרני השמש וליהנות מנקיונו של החוף. מה יקרה לך אם תחליט גם לשחות, לא כל כך מעניין אותה, כנראה.

סכסוך העבודה בין המצילים והעירייה נמשך כבר שנים רבות. נושא המחלוקת אינו ברור כל כך. כל אחד מהצדדים המעורבים בפרשה מציג עמדה שונה. אמיר דוידוב, עורך הדין של ארגון עובדי עיריית תל-אביב, טוען כי "הנושא הכספי מעולם לא הועלה בבית-הדין לעבודה. הדיון הוא: על שעות העבודה. המצילים רוצים לעבוד כמו כל עובד עירייה אחר, כלומר — שבע שעות ביום. בעשר השנים האחרונות לא קיבלה העירייה מצילים קבועים. 27 המצילים הקבועים אינם יכולים לאייש את כל תחנות ההצלה בעבודה במשמרות".

דובר העירייה מעלה בעיה חדשה: "נכון להיום המצילים לא אמרו לנו מה הם רוצים, חוץ מתביעות שכר. שורש הסכסוך — בעיית הפנסיה. בשיחות לא רשמיות הם דורשים שנכליל את שעות העבודה הנוספות בחישוב הפנסיה המגיעה להם. המאבק שלהם הוא איפוא, ארצי, מקצועי, לא בעיה ספציפית של העירייה".

אלי רובינס, חבר ועד המצילים: "המאבק אינו בין המצילים לעירייה, אלא בין האורחים לעירייה: צ'ייץ' לא רוצה מצילים על חופי תל-אביב".

צ'ייץ' אינו אוהב את המצילים, מסכימים כל המקורבים לפרשה. אין לדעת מה קדם למה: אי-אהבתו את המצילים או תפיסתו שאין צורך במצילים. למן ההתחלה היחסים ביניהם אינם תקינים. אפשר להזכיר כמה וכמה "תקלות". שביתה שעשו המצילים בחדרו כשהם מעלים איתם חסקה, שביתה שהסתיימה רק בסיוע המשטרה. מעקב שצ'ייץ' ביצע בעזרת בלשים לבדוק אם המצילים אינם עובדים בעבודות נוספות. בשנת 82 הכריזו המצילים כי אינם מוכנים לעבוד יותר 12 שעות ביום. צ'ייץ' פנה אז לבית-הדין לענייני עבודה בבקשה שיחייב אותם לעבוד שעות נוספות. אך בית-הדין החליט כי על סמך "חוק מנוחה ועבודה" אי-אפשר לחייב את המצילים לעבוד יותר מ-12 שעות נוספות בשבוע. מאז עובדים המצילים עד 16.30 בלבד וזוכים לחופש כל שבת רביעית.

עובדים לפי הספר

במודעות שפירסמה העירייה לאחר גל הטביעות בזמן האחרון, מוצגים המצילים כאילו שהם נוקטים עיצומים. זהו שקר גס, כי הם עובדים בדיוק לפי שעות העבודה שקבע להם בית-הדין לעבודה.

לאבי עזרא, אורח שאכפת לו, נמאס לסבול מהסכסוך המתמשך בין המצילים לעירייה ובשנת 84 הוא פנה לבג"ץ. עיריית תל-אביב נתבעה לנמק מדוע אינה מספקת שירותי הצלה במשך כל שעות אחה"צ. לטענת העירייה הבג"ץ היא תחבולה נוספת של המצילים. לדברי אבי, טענה זו אינה נכונה.

"אין זה הבג"ץ היחיד שהגשתי", הוא אומר, "לפני כמה שנים ניסיתי להציל בחורה מטביעה, שנינו נסחפנו והמצילים הצילו את שנינו. אני מרגיש שאני חייב להם. העשירים יכולים ללכת לבריכה, אנחנו, העניים, צריכים למות בים?"

בטיעוניו בבג"ץ סירב צ'ייץ' להכיר בחובה המוטלת על העירייה לספק שירותי הצלה עד שעה 7 בערב. הוא טען, שגם אם קיימת חובה כזאת, הרי הוא איננו יכול לקיימה בגלל בעיות תקציביות. ואילו גם היה לו תקציב הרי הוא היחיד המוסמך להחליט על סדרי העדיפות של השימוש בו.

השופטים לא קיבלו את טיעוניו וחייבו אותו חד-משמעית לדאוג לשירותי הצלה לפי תקנות משרד הפנים. חודשיים אחרי שעיריית תל-אביב פרסמה את המודעות, היא ניסתה לגייס מצילים, אך ללא הצלחה.

כשראה אבי, כעבור מיספר חודשים, שדבר אינו משתנה, הגיש תביעה נוספת על בזיון בית-המשפט. נציגי העירייה, חזרו וטענו כי לעירייה אין כספים לגייס מצילים נוספים. עד היום, שנתיים אחרי אותו דיון — דבר לא משתנה. אברהם אלימלך, ראש מחלקת חופים: "אנחנו לא מצליחים לגייס מצילים. יש בארץ מספר מצומצם של מצילים והם סולידאריים עם המאבק של מצילי עיריית תל-אביב. הם יודעים שיש כאן בעיה מתמשכת ואינם מעוניינים לעבוד מחשש שיכריחו אותם להפסיק באמצע. המצילים החדשים פוחדים מהמצילים הוותיקים המאיימים עליהם."

כדי שלא לתת להם קביעות

מצילי עיריית תל-אביב מציגים תמונה שונה. בעשר השנים האחרונות פרשו שמונה מצילים לפנסיה, ואף מציל חדש לא התקבל במקומם. את המצילים הזמניים מפטרת העירייה לאחר כמה עונות כדי שלא תצטרך להעניק להם קביעות. לדוגמא: בשנת 85 לא התקבלו לעבודה מצילים זמניים וב-1984 פטרה העירייה באמצע העונה את כל הזמניים. מחלקת החופים מונה היום 27 מצילים שצריכים לאייש 14 תחנות. אך שעות העבודה של המצילים, על סמך "חוק עבודה ומנוחה", אינן מאפשרות איוש כל התחנות. עיריית תל-אביב מעדיפה לכן לסגור חופי רחצה. בזה האופן נוצר סוג חדש של חוף, בו האחריות נופלת על המתרחץ בלבד.

ואילו עו"ד טלמור, היועץ המשפטי של העירייה, איננו רואה הבדל בין חציית כביש לרחצה בים. בשני המקרים, הוא טוען, האחריות היא על האדם בלבד ולא על העירייה. צ'ייץ', כמוהו, סבור שפונקציית המצילים היא מיותרת. מצילים, זה פטנט ישראלי בלעדי, בישיבת מועצת העירייה (בדצמבר 85), טען: "לוא לא היו מצילים, אנשים היו מרגישים יותר אחריות לחייהם ולא היו טובעים. כאשר יש מצילים, סומכים עליהם ומתוך אינרציה לא שמים לב מתי הם ישנם על החוף ומתי הם אינם, וכתוצאה מכך יש טביעות. לוא במשך כמה שנים בכלל לא היו מצילים, היו פחות טביעות, כי אנשים שלא יודעים לשחות, לא היו ממהרים להכנס למים עמוקים, ובמיוחד לא בים מסוכן כמו שלנו".

הסטטיסטיקות מראות שמספר הטובעים, מאז החלו הסכסוכים בין המצילים לעירייה גדל. בשנים 80-85 טבעו 80 איש, בחמש השנים קודם לכן — טבעו רק 36 איש. לשם השוואה ראוי לציין שבחמש השנים האחרונות, ניצלו 640 איש על ידי המצילים.

שינוי נוסף במדיניות העירייה כלפי החופים מתבטאת בהקמת "סיירת הפקחים", קבוצה של "אנשים יותר אינטליגנטיים" כהגדרת ראש העירייה, המטפלת בבעיות הגניבה והבריונות בחופים, באחד הנסיונות של העירייה לוותר על שירותי המצילים, נסגר אחד החופים על ידי גדרות. אך הפקחים לא הצליחו להשתלט על ההמון שדרש להכנס למים. במאבק בין המצילים לעירייה, הנמשך כבר שנים רבות, מפסידים כסף רב, נראה שהעניין העקרוני הוא שמטריד אותם. "לפני כמה שנים ישבנו עם צ'ייץ' בישיבה", אומר אחד המצילים, "באותו יום מתו שני תיירים. ועד ארגון העובדים ביקש מצ'ייץ' לדבר איתו. אחרי שכולם גמרו לדבר, קם ואמר: אני שונא מצילים".

בסוף הכשילו את כל אנשי הקורס

כדי לעקוף את המונופול של המצילים, ניסתה העירייה לצרף סטודנטים לעבודה, ואף פתחה קורסים להכשרת מצילים. אלי רובינס, חבר ועד: "העירייה רצתה בכל מחיר לפתוח קורסים להצלה. כדי להיות מציל ממש, צריך להיות 15 שנים בים. ללמוד לשוט כהלכה על חסקה. ואילו העירייה הביאה אחד מאוסטרליה שאפילו לא ידע איך חסקה נראית".

הוועד החליט להקליט בוידאו את הקורסים להצלה שהעבירה העירייה, כדי להראות לאנשים את הרמה הנמוכה של המצילים שגוייסו. במקביל פנו למשרד העבודה ושאלו איך יתכן שאדם בעל נכות של מאה אחוז יעביר קורס להצלה. כוונתם היתה לסגן ראש המחלקה יצחק פחטר, איצ'ה, שהיה עד מינויו מציל מן השורה. משרד העבודה בדק את הנושא. בינתיים הפסידה העירייה זמן. לבסוף הסכימו במשרד העבודה שאיצ'ה יעביר את הקורס, אך דרשו שיצטרף אליו מציל נוסף. לעירייה לא היה, כמובן, מציל נוסף. אף על פי כן לא נואשו והחליטו להעביר את הקורס בחוף הרחצה מול סככת המציל, ובזה האופן לפתור את בעיית המדריך. בסיכומו של אותו קורס נערך מיבחן לאנשים שהיו בקורס. אף אחד מהם לא עבר. "צריך להבין שבוועדת הבוחנים יושבים מצילים של עיריית תל-אביב. באותו יום, שהלכו לבחון את המשתתפים בקורס, היה ים סוער מאוד, אף על פי כן לא היו מוכנים לדחות את המבחן והם לקחו אותם לחוף הצוק שהוא חוף פתוח. והכשילו את כולם", אומר אברהם אלימלך, מנהל מחלקת החופים.

צ'ייץ': החרים את החסקות

לאחר הבג"ץ חלה הרעה נוספת ביחסים בין המצילים וצ'ייץ'. באחד הלילות באו אנשיו והחרימו את הסירות הפרטיות שהיו שייכות למצילים. חקירה של מודיעין אזרחי גילתה שהמצילים מרוויחים כסף רב מהשכרת הסירות. אהרון בראל, שזכה לאחרונה בתואר יקיר תל-אביב על תרומתו במעשה ההצלה והיה ראש המצילים במשך 40 שנה, זוכר שמנהלים אחרים של מחלקת החופים דווקא עודדו את השימוש בחסקות. "כשיש חסקות", הוא אומר, "אנשים לומדים להשתמש בהן. ככה מגדלים את דור המצילים הבא. נוסף לכך, פיזור החסקות בים מבטיח ביקורת יותר טובה על האנשים במים. בזמנו באמת הרוויחו די טוב מהשכרת חסקות. אז לא חשבתי שבגיל 83 אקבל פנסיה של 800 שקל".

גם שמואל סולמגוב, חבר הוועד הנוכחי של המצילים, מסכים איתו. "בעוד כמה שנים לא יהיו לנו אנשים שיידעו לחתור בחסקה. ככה עכשיו רוב הנוער מתעסק בעיקר עם גלשנים. איך אפשר להיות מציל בלי לדעת להשיט חסקה? כל המצילים שלנו, אשר גדלו על החוף, היו בהתחלה עוזרים למצילים הוותיקים ורק לאחר מכן הצטרפו לעבודה. היום רובנו מתקרבים לגיל 45. אז מאיפה יבואו לנו מצילים חדשים?".

תנאי העבודה החדשים מקשים על המצילים: "אני עובד בתחנת גורדון. חוף טרומפלדור לידו הוא על אחריות המתרחצים. ואם קורה שם משהו, אני צריך לרוץ 100 מטר כדי לנסות להציל טובע. במקרה הטוב ביותר אני מגיע לשם חסר נשימה. ובינתיים נפקיר את האנשים של החוף שלי", אומר אחד המצילים.

הקהל, גם הוא איננו מקל על העבודה של המצילים: "אני צועק: גברת, תצאי מהמים! ואז היא אומרת לי שזה איננו ענייני".

נוצר מצב מוזר מאוד: מצד אחד מעוניינים המצילים להרחיב את שורות העובדים ולהבטיח שירות תקין לאזרח, אך מצד שני הם מונעים ומטרפדים כל נסיון לצירוף מצילים חדשים. בחוף הצוק העביר צ'ייץ' את המצילות לקבלן פרטי, שהיה צריך לדאוג להבאת מצילים. מצילי עיריית תל-אביב שוחחו איתם והסבירו להם שהם פוגעים במאבק שלהם עם העירייה. המצילים הבינו ועזבו. כולם.

גם העונה הובאו מצילים חדשים. ארבעה ערבים מכפר פרדיס ועוד חמישה נוספים. ועד המצילים נסע לכפר פרדיס הסביר למצילים את טיב המאבק שלהם. ושוב חזר הסיפור על עצמו והמצילים אפילו לא התחילו לעבוד. חמשת המצילים האחרים עבדו במשך 40 יום ועזבו כולם בבת אחת, לאחר שיחה עם המצילים הוותיקים.

המצילים הזמניים מודים שהיו מוכנים לעבוד במשכורת שהציעה להם העירייה. ואילו הוותיקים מתלוננים על מר גורלם. במשך כל השנים לא העלה להם צ'ייץ' את המשכורת. מציל עם וותק של 11 שנים, שפירושו 16 שנות עבודה. מתוכן חמש שנים עד קבלת קביעות — מרוויח 2.77 שקל ברוטו לשעה. המשכורת האחרונה של מציל כזה, 563.44 ש"ח נטו. פרט לכך מקבל המציל תוספת מזון ומשקה, שאיננה נכללת בחישוב הפנסיה.

זעמם של המצילים גדול במיוחד בגלל העובדה, שפקח מתחיל מקבל בדיוק אותה משכורת. פלוס תוספת סיכון גבוהה יותר, כיוון שתוספת-ההצלה שמקבלים המצילים לא עודכנה כבר במשך שנים.

בזמנם של דיזנגוף ורוקח

אהרון בראל מודה, שקם דור חדש של מצילים הדואגים לעובדיהם. בזמנו לא חשב אפילו על אפשרות של בקשת תוספת מזון ושתייה לאנשיו. כאשר המצילים רוצים להביא דוגמא ליחס המעוות של ראש העיר אליהם, מספרים על המקרה שלו: "בזמנים של מאיר דיזנגוף ושל רוקח. אהרון היה לוקח את נשותיהם על החסקה. רבינוביץ' היה עושה בכל עונה מסיבה למצילים ומודה להם על עבודתם. צ'ייץ' יודע יפה מאוד להצטלם עם אהרון שהוא יקיר תל-אביב. אך לדאוג לנו, זה לא מעניין אותו".

היחס המעורער בין המצילים לעירייה התבטא במיוחד בשבת האחרונה, כאשר שניים טבעו בים. באותו יום היו צריכים שניים מתוך 18 המצילים לעבוד ולא הגיעו. אחד נפצע בתאונת דרכים ואחר חלה. מתוך 14 תחנות ההצלה, היו פתוחות רק שש. המצילים, שכל השנים עבדו בתחנות קבועות, מועברים עתה מידי יום לתחנה אחרת. על פי החלטת מנהלם מחוף לחוף. באותה שבת, חוף גורדון, בוגרשוב, הילטון צפון וגאולה, שהם חופים עמוסים, היו ללא מצילים. גם שיקולי הדעת של עיריית תל-אביב בבחירת החופים, שאותם יש לאייש — היה קצת משונה. ביום שני השבוע, למשל, אויישו חוף הגברים הדתיים, למרות שהיו שם לא יותר מכמה עשרות אנשים. וחופים אחרים, עמוסים יותר, נותרו ללא מציל. חוף זה של גברים דתיים מאוייש תמיד, למרות שהמצב בחופים משתנה.

מה באמת רוצים המצילים? קשה לדעת. כיום, כשהם בשיאו של המאבק, יש בהם מישקע רב של מרירות כלפי העירייה ולצ'ייץ' במיוחד. המקצוע, שאותו אהבו כל כך, הפך לסיוט ממש. המגבלות החדשות, שהוציא מנהל מחלקת החופים עם בואו לפני שש שנים שינו להם לחלוטין את אופן העבודה. מעתה הם חייבים להשאר בתוך התחנה ולדווח על כל תנועה, ואילו מנהל מחלקת החופים אומר: "הכנסנו את המצילים למשמעת. הם היו צריכים קצת סדר". ואילו המצילים הראו לו שאולי אפשר להכריח אותם לעבוד על פי התקנות והדרישות. אך קשה מאוד לכופף אותם. ■

לכל הדעות

משיכות-יתר מפה ומשם
יהודה להב

פסטרנק כמשל

ר מעלה מ-6000 חברים באיגוד הסופרים הסובייטיים. אך אף אחד מהם לא הטביע את חותמו על ועידתם, שהסתיימה השבוע במוסקבה, כפי שעשה סופר, שלמעלה מ-15 שנה כבר אינו בין החיים, ולכאורה הוא נעלם אף מחיי הספרות של ארצו: בוריס פסטרנק. האיש, שלמורת רוחו של השלטון בארצו הוענק לו פרס-נובל לספרות ומאז שספרו „ד"ר ז'יוואגו" זכה במערב לתפוצה רבה ולפירסומת — במולדתו נעלמו ממדפי הספריות כמעט כליל אפילו ספרי הפיוט הלירי שלו. בוועידה הועלתה הצעה לכונן מוזיאון בבית הכפרי, שפסטרנק התגורר בו, ולהוציא לאור את „ד"ר ז'יוואגו". כנושא שדובר והסעיר ביותר את הוועידה — שימש מוסה, שלכאורה ובאופן רשמי כלל אינו קיים בבריה"מ: הצנזורה. השניים קשורים זה בזה, כמובן: אם תוגבל סמכותה של הצנזורה, ועל אחת כמה וכמה אם הצנזורה תבוטל, „ד"ר ז'יוואגו" ייצא לאור.

במערב בכלל ובישראל בפרט הקדישו לוועידת הסופרים הסובייטיים תשומת-לב מעטה בלבד, בהיעדר-עניין זה משתקף אולי מעמדם של הסופרים ושל איגודי-הסופרים בארצות המערב. אבל בין אלה ואלה אין כל דמיון. את ההבדל יכולים להמחיש היטב דבריו של הסופר הסובייטי אנדרי וזנסנסקי, כפי שבאו לידי ביטוי בראיון בלתי-שיגרתי שהעניק לשבועון האמריקני „ניוזוויק": „הממשלה (הסובייטית) מבינה עתה, כי המחשבה השמרנית בלמה את הכלכלה ובלמה את רוסיה כולה. בלי שינוי באורח המחשבה אי-אפשר להתקדם. הם מעוניינים במחשבה רעננה כלשהי. ומי מסוגל לחולל שינוי באורח המחשבה? ודאי, אנשי-העם". הוא סיפר, כי כתב שיר ביקורתי חריף, אשר „לפני שנתיים אי-אפשר היה אפילו לחשוב על פירסומו" — ועתה יפורסם. אפשר להוסיף: לפני שנתיים אי-אפשר היה לחשוב גם על הענקת ראיון מסוג זה.

וזנסנסקי מדבר על תקופה של שנתיים לא באקראי ולא בהיסח-הדעת. מיכאיל גורבצ'וב הגיע לשלטון בבריה"מ לפני 16 חודשים. בערך. רבים קיוו (או חששו), שהוא יחולל שינויים מהירים והם מאוכזבים עתה מן השינויים ההססניים בכלכלה ובמדיניות ומדריכה במקום בתחומים אחרים. אבל במעמקים בכל זאת זז הקרח; ועידת-הסופרים היא אולי הסימן המובהק ביותר של התזוזות במעמקי החברה הסובייטית — ופרשת פסטרנק מסמלת את מה שקרה בוועידה.

לפני שנתיים, גם אילו העז מישהו להציע להוציא לאור את „ד"ר ז'יוואגו", התגובה המזולזלת היחידה שהיה זוכה בה היתה בוודאי: „יגנחו-נא הסופרים והעתונאים כמה ימים, ממילא הכל יישכח". היום ניתן לנבא בלי להסתכן יותר מדי, ש„ד"ר ז'יוואגו" אכן יראה-אור בבריה"מ ואפילו במזרח-גרמניה, שלשלטונותיה אירע „תקר": הם לא חזו את הנולד ורק לפני ימים אחדים דחו את ההצעה להוציא לאור את הספר — עכשיו, לאחר שהוא יופיע בבריה"מ, בוודאי יחזרו בהם המזרח-גרמנים. כבר היו דברים מעולם...

מה לא נעשה, כדי להשתיק את פסטרנק, להשכיח אותו ולהעלים אותו מן התודעה הספרותית? כל עוצמת השלטון הסובייטי — והיא לא קטנה, כידוע — גוייסה לשם כך. אבל טיבן של הפרשיות למיניהן, שככל שנסיונות השתקתן נמרצים יותר, כן הן חוזרות ומופיעות במשנה-תוקף. ואם האמת על משפטי הראווה הסטאליניים פרצה את כל הגדרות ואת כל ההסגרים, הרי יצירה ספרותית, שביקשו להטיל עליה חרם, לא כל שכן. אגב, לדעתי (ולטעמי), „ד"ר ז'יוואגו" אינו נמנה עם היצירות הטובות ביותר של פסטרנק; זו גם אינה היצירה הטובה מסוגה. אילו ניתן לעניינים להתנהל באפיקם הטבעי, „ד"ר ז'יוואגו" היה יוצא לאור בבריה"מ לפני 20 שנה וכבר מזמן היה מתכסה באבק-השיכחה. כיוון שניסו להעלימו בכוח, תהיה מן הסתם התנפלות המונית, כאשר הוא יופיע לבסוף, על אף הכל, בחנויות-הספרים, והוא יתסיס ויסעיר את הרוחות ויהיה לו חלק נכבד בשינויים הגדולים העשויים להתחולל.

אם הקורא הנבון סבור, כי כל זה הוא גם משל, וכי עניינים אקטואליים מאוד הם הנמשל, הרי הצדיק אתו. הכנת את זה, יצחק שמיר?

פשוט וכל-כך קשה
גדעון ספירו

הפלסטינים כיהודים

א חת התופעות המרכאות והמזעזעות בפרשת השב"כ קשורה בעובדה שנשיא המדינה, חיים הרצוג, ברגע שחתם על החנינה לראש השב"כ, אימץ את הנורמה אותה ביטא יצחק שמיר וסגנו רוני מילוא, נורמה האומרת: האם בגלל הריגת שני מחבלים ערבים צריך לשגע את כל המדינה?

וזוהי נורמה השאובה מבית מדרשם של מנהיגים אנטישמיים שפעלו לפי הכלל כי מעשה נבלה הנעשה ליהודי, אין לשפוט אותו עפ"י אמות המידה המקובלות לגבי לא-יהודים. ההיסטוריה מלאה רוצחי יהודים אשר לא באו על ענשם משום שראשי המדינה היו סבורים כי הרג יהודים אינו רצח. להיפך, זו אפילו מצווה שאינה ראויה לעונש.

את מקומו של היהודי במשטרים האנטישמיים תפש בישראל הערבי הפלסטיני. מה שעשו חוקרי השב"כ לשני חוטפי האוטובוס בקו 300 הוא רצח בדם קר. הנה עדויות שאסף אלוף יצחק מרדכי מחיילים שהיו בשטח וראו כיצד אנשי השב"כ טיפלו בשני הפלסטינים: „ראשו של אחד המחבלים הוטח אל אבנים על הקרקע, וחברו הועף באוויר באלונקה והניחו לו לנחות על הקרקע" („הארץ" 24.6.86) כך עונו עד שנפחו נישמתם. כיצד יתכן להעניק על מעשים נפשעים כאלו חנינה? המצער מכל, כי בנושא זה יש מעין הסכמה לאומית בין הליכוד למערך. בהופעתו בטלוויזיה אמר שר החינוך ומי שהיה הנשיא החמישי, יצחק נבון, כי „הבעיה אינה הריגת (שוב הריגה — ג.ס.) שני המחבלים אלא חוסר האמון שנוצר בין המערכת המשפטית לבין אנשי שירותי הבטחון". אם אדם כמו יצחק נבון מדבר כך, מה כי נלין על שמיר, גאולה כהן, הרב דרוקמן או מי מחבריהם?

רבים מבכים כיום את עינוי הדין והעלילה שנטוותה סביב האלוף יצחק מרדכי. אכן, הדברים חמורים. מי שהעליל ומי ששיקר צריך לתת את הדין. אולם, אל לנו לשכוח כי אותם נימוקים המושמעים היום בזכות אנשי השב"כ ניפרשו בשעתו גם לרגליו של יצחק מרדכי. בתקופת ניהול החקירה, כשיצחק מרדכי היה עדיין בגדר החשוד העיקרי ברצח שני חוטפי האוטובוס, אמרו חבריו, מוקיריו, מעריציו וכל הקשת הימנית של המפה הפוליטית: אז מה אם הוא הרג שני מחבלים? האם בגלל זה צריך לסכן קריירה של קצין צבא מהולל ועתיר זכויות? יצחק מרדכי לא שידר לציבור הרחב מסר, דרך חבריו הרבים, האומר: אני לא זקוק ואינני רוצה בסוג זה של הגנה.

יתר-על-כן, משלב מסויים ויתר יצחק מרדכי על המאבק בדבר חפותו המוחלטת והוא ניתב את הגנתו למסלול שונה לחלוטין, לפיו חוטפי האוטובוס כבר היו הרוגים שעה שהובלו לשבי. שלב זה גילה לציבור הישראלי את „הרפואה המגוייסת" המוכרת היטב במשטרי עריצות. פרקליטו של יצחק מרדכי, עו"ד ד"ר אמנון גולדנברג, הצליח לגייס מומחים רפואיים מהשורה הראשונה שנתנו חוות-דעת רפואיות שמידת הפנטסיה בהן לא היתה פחותה ממידת המומחיות. הכל על-מנת לשחרר חשוד מאשמת הריגה או רצח ערבים.

כך קרה שמומחה בינלאומי בניתוחי ראש, פרופ' בלה, נתן חוות-דעת לפיה בהחלט יתכן שהחוטפים כבר היו מתים שעה שהובלו חיים כפי שגילו התמונות המפורסמות. בסופו של דבר הועמד יצחק מרדכי לדין בהליך שיפוטי משמעתי וזוכה תוך זמן קצר. פארסה משפטית אמיתית. על כן צדקו אלו שבשעתו תבעו העמדתו של יצחק מרדכי בפני בית-משפט. היום אנו יודעים בבירור כי אילו היו כל אנשי השב"כ חשופים לחקירה גלויה בהליך שיפוטי תקין, היתה האמת נחשפת ללא כחל ושרק. אילמלא אותה מערכת אינטריגות פנימיות בתוך צמרת השב"כ, יתכן והאמת לא היתה מתגלית לעולם.

תפקידו של השמאל הישראלי הדמוקרטי, של כל האמונים על עקרונות הומניסטיים וליברליים הוא, למלא בישראל כלפי הערבים את אותו התפקיד שמילאו חסידי אומות העולם כלפי יהודים לאורך ההיסטוריה, כלומר: דם ערבי אינו הפקר! דין אחד לך ולגר! אל תעשה לערבי את מה שאינך רוצה שיעשו ליהודי! כל-כך פשוט וכל-כך קשה.

קצה חוט
יעל לוטן

הטימטום והרישעות

צ א וראה איזה נזקים נגרמו לישראל עקב אותה השתלשלות-אירועים אומללה הידועה בשם „פרשת השב"כ".

א. אם אכן ניתנה הוראה לחסל מחבלים שנתפשו ב„פיגוע-מיקוח" — היינו, לקיחת בני ערובה — הרי שבעתיד יידעו המחבלים שאין להם סיכוי להישאר בחיים אם ייתפשו או ייכנעו. כיוון שכך, לא יהיה להם מה להפסיד אם ייקחו איתם, הישר לעולם הבא את כל בני הערובה שתפסו. ההגיון הפשוט הזה, שמנע חקיקת עונש-מוות למחבלים עד היום הזה, נשבר במחי-יד אחת על-ידי מי שנתן את ההוראה.

ב. אמינותו של השב"כ נפגמה, אולי ללא תקנה. אמנם, קשה לקבל את שירי ההלל ששרו לו בשבועות האחרונים – בכל זאת, „כוחות החושך" הם בכל מקום דבר מפוקפק למדי מבחינה מוסרית. אבל, אם עד כה ניתן לשב"כ אמון ללא-סייג בבתי-המשפט ושאר מוסדות המדינה, כעת יקשה על שרות זה לזכות באותה מידה של אמון. הלוואי ואפשר היה לומר שזוהי ברכה – מצבנו איננו מאפשר זאת עדיין, ובוודאי שההנהגה הלאומית שלנו, שיצרה את הפרשה הנוכחית, לא תשבע נחת מכך.

ג. וזה החמור מכל – אם אכן אנשים שיקרו לוועדות חקירה, נתנו עדויות שקר, פיברקו ראיות, הדיחו עדים, ויצאו בלי עונש, הרי שכל המערכת המשפטית שלנו בסכנה נוראה. התנהגות כזו פירושה כירסום בשורשיו של הצדק, ואם לא יתוקן המעוות, סופה של המערכת הזו שתישחת תחתיה כעץ רקוב. ואז אנא אנו באים?

ולבסוף – שבויים הם שבויים! הם לא צריכים להיות נחמדים. הם גם יכולים להיות טייסים של חיל-האוויר שלנו שהפציצו מחנות פליטים, למשל, וגרמו הרג רב באוכלוסיה אזרחית. אם יפלו בשבי והאוכלוסיה – או כוחות הבטחון המקומיים – יפצפצו את גולגולותיהם, יהיה זה פשע לפי החוק הבינלאומי. ואנחנו נהיה הראשונים שנצעק על כך. אם אנחנו נשבור את הכלל הזה, סופו של דבר ששבריו יפלו על ראשינו.

אבן שטיפש זרק לתוך הבאר, מאה חכמים לא יוציאוה. והטיפשים שולטים בנו.

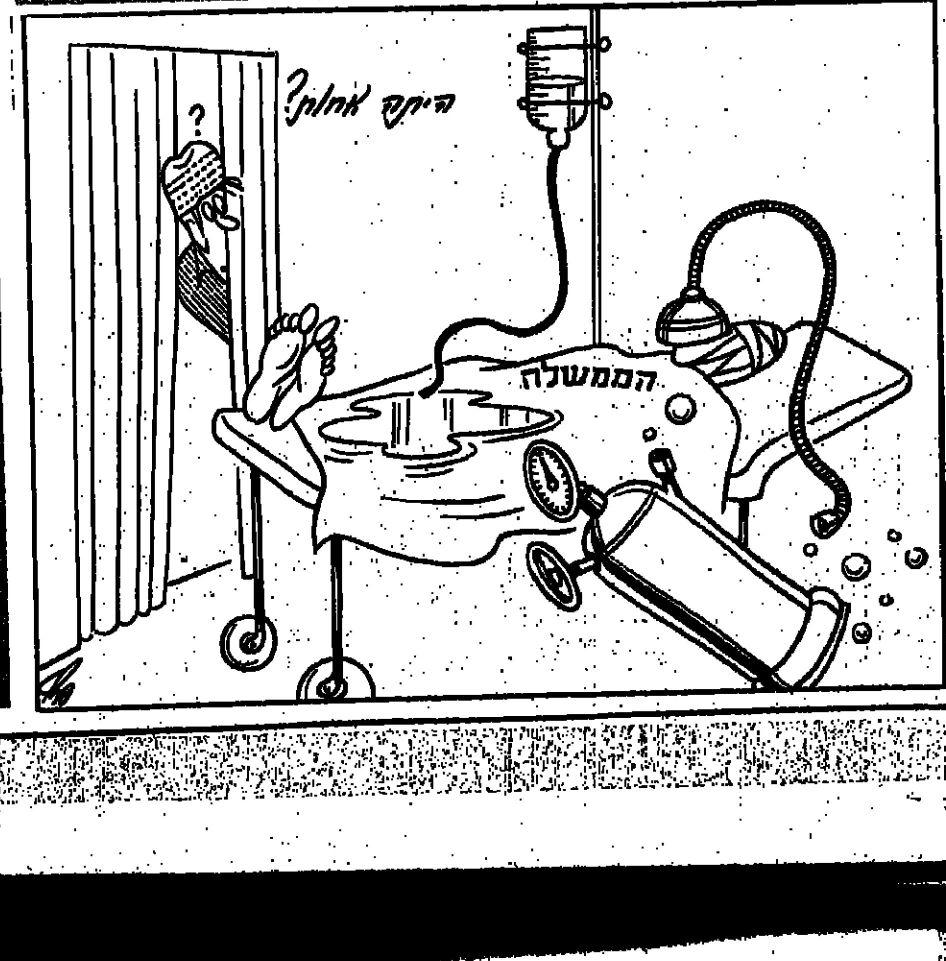

חזרה לדרוויניזם
עדנה רזי

בשם הביטחון

מ דינת-ישראל עוברת תהליך דרוויניסטי. תסמונת התהליך הוא ראש קטן וזרועות ארוכות. הזרועות ההולכות ומתארכות הן זרועות הביטחון המחבקות את המדינה בחיבוק דוב הולך ומתהדק. כאשר הראש קטן והזרועות מתארכות, הופך ראש השב"כ לאחראי על ראש הממשלה. הביטחון כערך עליון לקוח ממערכת חברתית ישנה. במעמד כזה מקבל הביטחון ערך דתי — דת הבטחון היא דת לכל דבר. יש לדאוג לביטחון, לאהוב אותו ולהקריב לו קורבנות, כמו בדתות אחרות. כך גם כאן: כל דבר הנעשה בשם הביטחון הוא קדוש, וכל דבר שרוצים שיהא קדוש עושים אותו בשם הביטחון. במדינת ביטחון כזאת, ראש השב"כ הוא מנהיג רם-מעלה ומעמדו רם ונישא — הוא הרב הראשי של הביטחון.

פגיעה בראש השב"כ היא כמעשה צליבה וכל העושה זאת הוא יהודה איש קריות. היו זמנים כשמדינת-ישראל דיברה על כמיהתה וכיסופיה לשלום. מהר מאד צורף אל השלום בן-זוגו הסיאמי — הביטחון. יותר כבר אי-אפשר להפריד בין השלום לביטחון. אך אפשר להפריד את הביטחון מן השלום. כי הביטחון הוא ערך עליון. אין יותר ערכים מוחלטים כמו אמת וצדק. יש אמת וביטחון, צדק וביטחון. אנו כמהים לביטחון ומוקפים בכוהני ביטחון רבים המוקיעים כבוגד כל אדם שאינו מדבר בשם הביטחון. מולך הביטחון תובע קרבנות. פעם הקרבנו למען המדינה ולמען השלום, היום אנו מקריבים למען הביטחון. מה שטוב לביטחון טוב למדינה. השלום הוא ערך ערטילאי ורחוק. הביטחון הוא משהו קונקרטי מאד. כל דבר הוא ביטחון או אנטי-ביטחון. עכשיו הביטחון הוא סגן ראש-הממשלה יצחק שמיר. האיש שנראה כמו תינוק שלא התפתח באופן מוצלח מסמל את ביטחון המדינה. כל פגיעה בתינוק הזה היא פגיעה בביטחון המדינה.

לביטחון, מסתבר, יש רעב שאינו יודע שבעה. תן לו אצבע והוא רוצה את כל היד. עד שלא ינגוס נגיסה גסה בחוק ולא יכרסם בשקיקה בדמוקרטיה לא ישקוט רעבונו. הוא תובע קורבנות. המקריבים הראשונים הם, כמובן, פשוטי העם, כלומר הערבים.

הערבים מהאוטובוס בקו-300 הם הראשונים שהועלו על מזבח הבטחון. זה היה רק קרבן טבעי ולא הראשון שהוקרב על מזבחו של אל הביטחון. העולה השניה על המזבח היה האלוף יצחק מרדכי. הקרבן הנתבע אחריו היה ראש השב"כ. כאן, במקום זה, נעצרה תהלוכת הקורבנות — אצל הביטחון עצמו, סגן ראש-הממשלה. כשמדובר בדת הביטחון כולם דתיים ושומרי מצוות. המנסים להרים קולם נגד השיטה, נחשבים לכופרים, בוגדים וקטני אמונה. כך יצאנו למלחמת לבנון בשם ביטחון הגליל, וכך יצאנו מן הפרשה הנוכחית — פרשת השב"כ — בשם ביטחון המדינה.

צריך לזכור שגם מאיר כהנא מדבר בשם הביטחון. הוא מדבר גם בשם דת ישראל וגם בשם דת הביטחון. חבר הכנסת אברהם שפירא אמר, שיהודים לא יכולים לעשות מעשים נפשעים כמו אלו המיוחסים לראש השב"כ ולחבריו. אברהם שפירא איננו היחיד החושב כך: בין חברי הכנסת ואזרחי המדינה יש רבים החושבים כמוהו. לכן, תמוה בעיני מדוע לא חשבו מייד בהתחלה על פתרון מתקבל על הדעת. רק ערבים יכולים לעשות מעשים נפשעים כגון רצח ללא משפט תחילה. איך קרה שלא הצליחו למצוא ערבים אשמים בקו-300? על כך צריך להקים ועדת חקירה. הערבים התרגלו לשמש אצלנו בתפקיד הגוי של שבת. הגיע הזמן שישמשו בתפקיד נוסף — גוי של שב"כ.

מי שצוחק היום מן הרעיון הזה יגלה למחרת שהוא כבר מתבצע.

הבו לנו סרט

בתכנית „זה הזמן" בטלוויזיה נתבשרנו על סרט שהפיק צה"ל לאחרונה. נושאו — המלחמה בלבנון. האחראי על הפקת הסרט הוא קצין חינוך ראשי של צה"ל.

הסרט, כפי שהבננו, הוא ריאליסטי ביותר. משתתפים בו צעירים המחופשים לחיילים (אולי חלק מהם ממש חיילים) וחייל בצה"ל המופיע בתפקיד של חייל בלבנון.

הסרט, כפי שהסבירו לנו, עוסק בבעיות של נורמות מוסריות במלחמה, טוהר הנשק וההתלבטויות של חייל צה"ל כאשר הוא מתבקש לפגוע באוכלוסיה אזרחית. ראינו תמונה מן הסרט בה נאלצים חיילי צה"ל לפלוש לבית בלבנון כדי לחפש נשק. כמובן, שלבסוף נמצא הנשק תחת משכבו של הזקן במשפחה. חיילי צה"ל, שלא כחיילים בצבאות אחרים, מתלבטים ואחד מהם אפילו מסרב לפגוע בזקן. כך אנו רואים, שלמרות שאף חיפוש נזק אינו לשווא כי בכל בית ערבי מסתתר נשק, ולמרות זאת מצליחים חיילי צה"ל לשמור על רמתם המוסרית והם מבצעים את תפקידם תוך כדי ויכוח (אך למה בצעקות כל-כך גדולות?).

חשוב מאד היה לעשות סרט כזה. שהרי מלחמת לבנון נסתיימה לפני זמן רב. ואין לנו דוקומנטים אמיתיים מן המלחמה. לא צילומי טלוויזיה ולא דבריהם של חיילים. ומה שיש הוא מרודלל. כי במלחמה אי-אפשר לצלם ולהקליט באופן מסודר. לכן הסרט הוא אמין יותר מן המלחמה עצמה, כי בסרט הכל מסודר ומוסבר. כך יכולים חיילי צה"ל וסתם אזרחים לצפות בסרט ולדון בשאלות מוסר. יוצא, אם כן, שמלחמת לבנון לא היתה לשווא והלקחים נלמדו.

רק 600 חיילים אינם יכולים ליהנות מצפייה בסרט ושלושת אלפים אחרים צריכים לצפות בו מתוך כסאות גלגלים. ועדת חקירה לא קמה אחרי המלחמה, אבל לפחות נעשה סרט. שלא יגידו שאנו מטייחים.

הנה אפילו בעולם התפעלו מן הסרט הזה. שנשלח כמדומני לתחרות סרטים. אמרו בעולם שאין עוד צבא כיום שעושה סרטים כאלה על המלחמות שלו. אולי, בעצם, אין גם צבא כיום שכדי להגן על שלום הגליל שלו פולש לארץ שכנה. בכל אופן, כל הכבוד לצה"ל וכל הכבוד לדמוקרטיה במדינה. לדעתי, כדאי לאמץ את שיטת הסרט במקום השיטה של ועדות חקירה גם בעניין פרשת השב"כ.

מדוע שלא תפיק הממשלה סרט עם כל הדילמות של הביטחון והחוק, הפללת חבר כדי להגן על ביטחון המדינה, מערכת המשפט ומערכת הביטחון ועוד צמרים כאלה. אין ספק שניתן ללמוד הרבה מסרט כזה, ללמוד משגיאות העבר ולהפיק לקחים לקראת הסרט הבא.

מענה למענ"ה
יוסי אמיתי

שבחי הסחבת

ת נועת מענ"ה (מטה-על נגד הגזענות) חישבה ומצאה, כי מאז הונחה לראשונה על שולחן הכנסת הצעת החוק נגד הסתה גזענית עברו (נכון לשבוע שעבר) 435 יום, ותהליך החקיקה טרם הושלם. אנשי מענ"ה הודיעו על כוונתם לארגן פעולות מחאה נמרצות בנגד מה שמתואר על-ידם כ„סחבת".

ברצוני לטעון, להלן, כי הסחבת בהליכי החקיקה של חוק זה היא סחבת מבורכת וראוייה לכל שבח. ראוי היה שהצעת-חוק זו (ולא רק בניסוחה ה„מרוכך", זה המחייב הוכחת אלמנט ה„כוונה" בטרם יינקטו אמצעים נגד המסיתים לגזענות, אלא אף בניסוחה המקורי, ה„נועז") תיסחב ותעוכב לאורך ימים בישיבותיה של ועדת החוקה, חוק ומשפט. אילו ניתן היה לגנוז אותה כליל — מוטב היה לכולנו.

הסחבת המבורכת עשוייה לחסוך לנו העמדת-פנים מתחסדת. יש להעמיד דברים על דיוקם: החוק שמדובר בו אינו עוסק בגזענות עצמה אלא ב„הסתה" לגזענות. כשלעצמי, נראה לי שיש משהו בדבריה של ח"כ גאולה כהן, הנתלית באילן גבוה כמו השופט העליון חיים כהן (נשיא האגודה לזכויות האזרח), אשר העלה ספיקות רציניים באשר לעצם השימוש במינוח „גזענות" בהקשר זה. השופט כהן קבע כי „גזענות" היא השקפה, המייחסת לציבור אתני מסויים תכונות אנושיות ותרבותיות נחותות. והנה, דווקא רבים מאנשי הימין והמרכז, שמקובל — על-פי הגדרה פשטנית — לראותם כ„גזענים", אינם סבורים כי הערבים מהווים גזע נחות. הם דווקא „מבינים" אותם, ורואים בהם ציבור נבון ונכון, בעל אינטרסים לאומיים לגיטימיים. אלא מאי — אותם לאומנים יהודיים דוחים על-הסף את התביעות האזרחיות והלאומיות של הערבים (שאין הם מזלזלים בהן). לדידם, ארץ-ישראל כולה — ובוודאי מדינת-ישראל בגבולות הקו הירוק — היא נחלתו הריבונית של העם היהודי בלבד.

גישתם לערבים היא, על-כן פוליטית, ולא פתולוגית. מטעמים פוליטיים לא היו רוצים לראותם בתחומי מדינת-ישראל (או א"י השלמה), ואם לא ניתן להביא בדרך זו או אחרת ליציאת הערבים מישראל — הם ממליצים על שורת צעדים מינהליים ופראקטיים שיצרו את צעדי המיעוט הערבי, ו„יעמידו אותו במקומו" (כלומר, שיבין בעצמו מי כאן בעל-הבית). היכן כאן הגזענות?

אני „קונה" את טיעוניו של השופט כהן. הבעיה האמיתית איננה „גזענות", אלא מאבק פוליטי בנישול הערבים בישראל מזכותם לשוויון מלא בפני החוק ובחיי-המעשה. חקיקת חוק נגד „גזענות", וכל-שכן נגד „הסתה גזענית", מסיחה את הדעת מן העיקר, ולא נועדה אלא ליצור תדמית נאורה למדינת ישראל, אשר מכוח החוק (לכשתושלם חקיקתו) תהפוך בה „הסתה" כזו לעבירה בת-עונשין. והרי הדבר החשוב באמת הוא, שבתשתיתה של מדינת-ישראל כפי-שהיא מונחים גרעינים של אי-שוויון מהותי בין יהודים וערבים. בגרעינים אלה אין החוק המוצע נוגע כלל. הסטת הזרקורים אל ה„הסתה הגזענית", במקום אל מציאות אי-שוויונית מהותית, היא־היא הצדקנות בהתגלמותה.

יתר-על-כן: המאמץ להצר את צעדיו של השרץ כהנא, ולמנוע את בחירתו לכנסת הבאה, כבר הניב פרי-באושים של חיזוק המגמה האי-שוויונית בישראל. כזכור, קיבלה הכנסת לא מכבר, בשלוש קריאות, תיקון לחוק הבחירות לכנסת, המסמיך את ועדת-הבחירות המרכזית לפסול רשימה, אם יש במצעה, במישרין או במשתמע, שלילת אופייה הדמוקרטי של המדינה, והסתה על בסיס גזעי, דתי או לאומי. אך גם — והדבר הוצב בראש העילות לפסילת רשימה — „שלילת קיומה של ישראל כמדינתו של העם היהודי".

חלק זה של החוק נועד לקיים (ללא-ספק עפ"י דרישת הימין) את ה„סימטריה" הנלווה והשיקרית בין תנועת „כך" לבין הרשימה המתקדמת לשלום. תמיכת השמאל היוני בהצעת החוק בשלמותה. יש בה הרבה יותר מטעם לפגם. אך מעבר לכל זאת, מבטא סעיף זה מציאות מפלה בעליל לגבי 700 אלף אזרחים ערבים בישראל. המחוקק קבע, שחור על גבי לבן, כי אין להם חלק ונחלה במדינה הזאת. למרבה הכלימה והחוצפה, נעשתה קביעה זו בהקשר של חקיקה „אנטי-גזענית"...

ולבסוף: הצעת החוק נגד הסתה גזענית באה לעולם כשהיא קשורה „קשר סיאמי" עם הצעת החוק השערורייתית האוסרת מגעים עם אנשי אש"ף. היה די בזיון וקצף אילו היו אנשי המערך הולכים לזיווג החוקים הזה כמי שכפאם שד. אך הרושם הוא כי רבים מהם נותנים יד לאותו זיווג בחדווה יתירה ומרצונם החופשי. והרי הדיאלוג שמנהלים אנשי מחנה-השלום בישראל עם הזרם המרכזי באש"ף לא נועד אלא לתור אחר דרכים להתפייסות היסטורית בין שתי התנועות הלאומיות, אשר תסייע בצורה בסילוק אי-השוויון המהותי הנהוג כלפי הערבים הפלסטינים החיים במדינתנו. משמע, איסור המגעים האלה, אף הוא משרת, על-פי דרכו, את גרעיני אי-השוויון, או אם תרצו — את ה„גזענות".

אשר על כן, תבורך הסחבת, ויבורכו ה„סוחבים" את החוק הצדקני והבלתי-נחוץ הזה. מעתה ועד עולם, ואימרו „אמן".

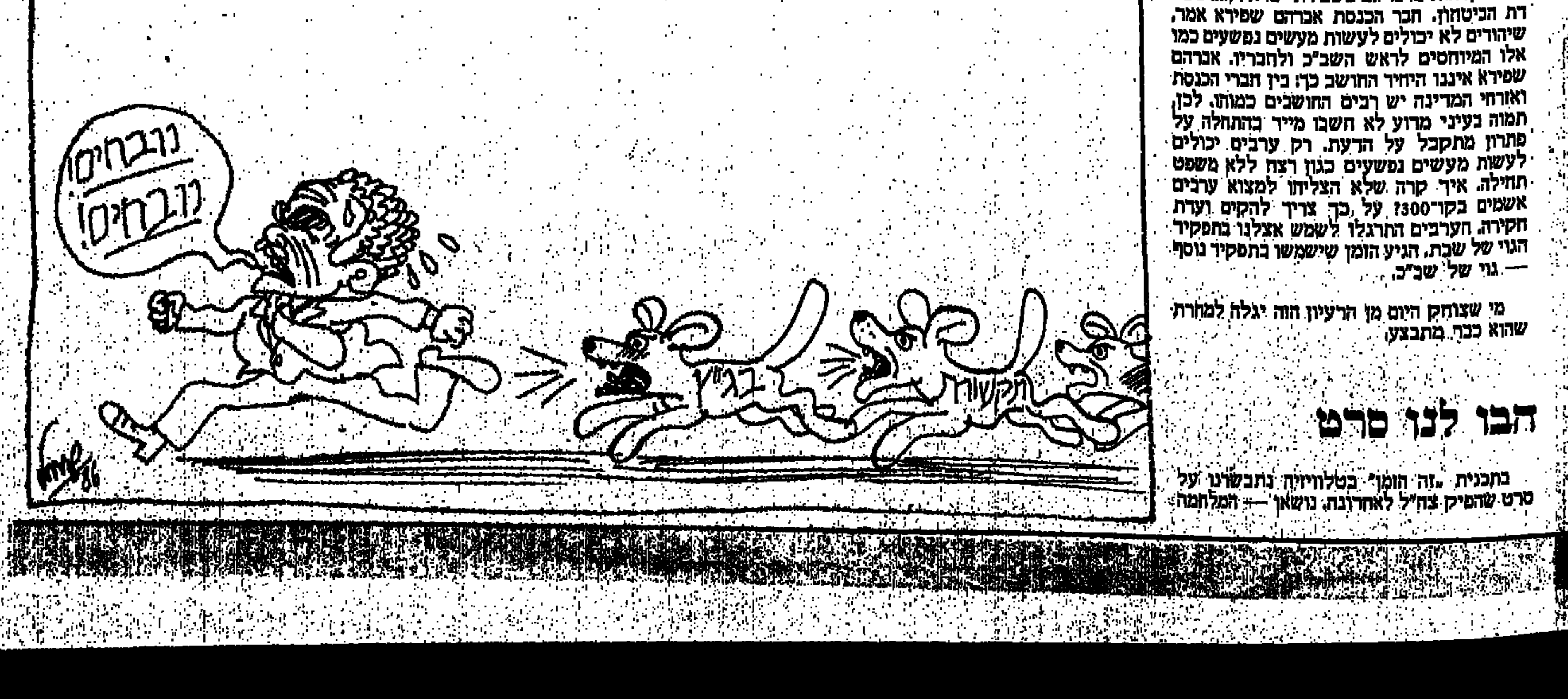

עוד הרהור
יעקב רבי

צלם בהיכל — דבר והיפוכו

בישראל נטושה עכשיו מלחמת תרבות, כלשונו של אחד מנגידי גור הח"כ הרב אברהם שפירא. אולם לעצמו של דבר, מה שמאפיין את המחלוקת בין חרדים ודתיים למיניהם ובין החילוניים הוא תרבות רעה או אי־תרבות

כ אשר שמעתי לראשונה על יוזמתם של דתיים בפתח־תקווה להשתלט בעורמה על איזור בית הקולנוע המציג בערבי שבתות והנחשב למעוז התרבות החילונית בעיר, על ידי רכישת מועדון וידיאו הנמצא בסמוך והסיכתו לבית כנסת — נזכרתי בלי משים במה שכתוב במסכת תענית על המאורעות שקדמו לחורבן הבית: „בשבעה עשר בתמוז נשברו הלוחות... (והאויב) יכניס צלם להיכל".

האם לא הכשילני זכרוני בהפיכת טהור לטמא וטמא לטהור? אמנם היכל הוא שם בית־קולנוע בפתח־תקווה, המשמש עילה למריבות בין חרדים לחופשיים, וסתם היכל הוא ארמון, פלטרין, טירה. אבל, ההיכל שמדובר בו במסכת תענית, ובספרות חז"ל בכלל, הוא ארון הקודש — או היכל ה', בית־המקדש. וצלם מהו? מצד אחד, רחמנא ליצלן, הוא דמות של אליל, פסל של עבודה זרה; אך להבדיל לטובה ולקדושה, צלם הוא צלם אלוהים, האל הגדול הגיבור והנורא, אשר על פיו, כידוע, גם האדם נברא בצלם.

נמצא שהסמנטיקה התיאולוגית והפולחנית שעם ישראל נזקק לה בלשונו היא פראדוכסלית, היא דו־אמפית ודו־סטרית. ואין זה חילול הקודש וחירוף וגידוף ליישם את השם היכל לאולם שמקרינים בו סרטים (מהם, אולי גם סרטי תועבה, לטעמם של יראי־שמיים) אך ורק משום שיש בם היכל אחר, קדוש, שתורת השם מצויה בו („הכל תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל"): כשם שעניינו של השם צלם תלוי באמונתו או בכפירתו של המשתמש בו.

„מעלין בקודש"

זאת ועוד: כלל הוא בהלכה ש„מעלין בקודש ואין מורידים". כלומר, חס ושלום בבית המשמש היום לתפילה או למטרה מקודשת אחרת יורד בדרגה וייהפך, למשל, למועדון וידיאו. אבל מועדון וידיאו, או בית־קולנוע, או (שומו שמים!) אפילו בית־בושת — אין שום מניעה לטהרו ולחנכו כבית־כנסת. מה שמתכוונים, איפוא, לעשות החרדים בפתח־תקווה הוא דבר כשר וישר על־פי דיני ישראל. אף־על־פי־כן, זהו מעשה מרגיז, דוחה, מביש, בוודאי מבחינה אנושית אוניברסלית, לפי שיש בכך משום פגיעה בעקרון הסובלנות, לזכותו של כל איש ואיש לחיות באמונתו, — אבל גם מבחינה של טוב טעם ודיסקרטיות, שמן הדין שיהיו מוכתבים על ידי מורשת היהדות במיטבה.

לא „רוח תורה" ולא רוח הקודש, אלא רוח רעה של אלימות תורנית מנשבת מן העיסקה היזומה בפתח־תקווה — לסלק תמורת בצע כסף מוסד עינוגים הרשום כעסק מסחרי (והמשלם מיסים כדת), על־מנת שאפשר יהיה להציב במקומו בית אלוהים שחובת הרישום כעסק מסחרי אינה חלה עליו ושהוא פטור מתשלום מיסים וארנוניות. יתר־על־כן, מגמת העיסקה היא לנטרל ולהוציא מכלל פעולה את קולנוע היכל, שלא יוכל עוד להציג בליל שבתות, וספק גדול אם יוכל להציג אפילו בימי חול, בשכנות כה קרובה עם בית־כנסת.

ברכתה של תקרית

ואין צריך לומר שרוח רעה של אלימות מנשבת מעוד כמה מוקדים של „שלהבת יה" דתית: ממשולחי מאה שערים שהעלו באש תחנות אוטובוסים ובכך אמנם מחו את החרפה של צלמי נשים חשופות, אבל גם עברו עבירה של בל־תשחית, השחיתו מבנים חיוניים ברשות הרבים, שרוב הציבור נצרך להם; וכן ממקיימי המצווה המפוקפקת של החזרת בנים בתשובה, גם כשהדבר כרוך בהרחקת הבנים מהוריהם — במניעת קיומו של הדיבר „כבד את אביך ואת אמך". כיוצא בזה מנשבת אותה רוח רעה מנוהגם של קצת חרדים להסיג את גבול רשות היחיד של חילונים, כגון התפרצותם של אנשי חב"ד לחצרה של מרחביה, אל מול ביתה של ח"כ עמירה סרטני, בשביל לזעוק „שב"ס".

אבל החשבון מתאזן, לא כן? יש חילונים קנאים לחרות דעותיהם שיודעים להשיב מלחמה שערה, וכבר הגיעו הדברים לידי הצתת בית־כנסת וקריעת ספרי קודש (ולא גווילים של ספרי תורה, חס ושלום, אלא דפי גמרא ודברי דפוס דתיים אחרים).

תאמרו: אבוי ל„איזון" כזה! הלו על כולנו מקובל שבושה וחרפה היא, חרפת עולם, אם יהודים במדינת־ישראל חוזרים במו ידיהם על מעלליהם הנפשעים של פשעי גויים בגולה במשך מאות שנים. אף־על־פי־כן, לאט לנו בדחיית הטענה בדבר „איזון" ו„מידה כנגד מידה" המציינים את העימות בין חרדים וחילונים קיצוניים. קודם כל, המתגרים הראשונים והעיקריים היו (והינם, עד היום הזה) מהמחנה החרדי. יש שעשו מה שעשו בגלוי או כמעט בגלוי, וברוב עם, והכמות נהפכת לאיכות — איכות חוליגנית כאיצטלה דתית.

התגובה של חילונים קיצוניים היתה בטלה במיעוטה. גם רבנים וראשי ישיבות ואדמו"רים שהקהילו קהילות של מחאה והביאו את קומץ הספרים הקרועים והחרוכים לקבר ישראל — לא מלאם ליבם לטעון שסכנה פיסית אורבת לתורת ישראל בארץ־ישראל מידי מינים ואפיקורסים. אדרבא, היתה הרגשה שבסתר ליבם מרוצים שלומי האמונים מן התקרית המבישה, העשוייה „להשתלם" להם, להגביר ולהאדיר את כוחם ה„מוסרי" בארץ ובעולם — ולתקן את הרושם המעוות שיצרו מעשי הבריונות הקדושה בירושלים ובמקומות אחרים.

סילוף המושג תרבות

בישראל נטושה עכשיו מלחמת תרבות, כלשונו של אחד מנגידי חסידי גור, הח"כ הרב אברהם שפירא. גם אחרים, מישני צידי המתרס, הפריחו נוסחה זו שהיתה רווחת בז'רגון הפוליטי בגרמניה שמימי ביסמארק. אולם לעצמו של דבר, מה שמאפיין את המחלוקת בין חרדים לדתיים למיניהם (להוציא מיגזור שפוי כמו הקיבוץ הדתי) ובין חילונים (בחלקם הניכר) הוא תרבות רעה או אי־תרבות — השחתת המושג תרבות. ליהדות, בתור ציביליזציה דתית, היו במרוצת ההיסטוריה שלה תקופות של התעלות לפסגות רוחניות ומוסריות: כך בארץ־ישראל עד לחתימת התלמוד הירושלמי, כך בבבל, ולימים בספרד, בצרפת, באשכנז, באיטליה, בפולין ובליטא. ציביליזציה יהודית דתית זו העמידה משוררים, הוגי־דעות, מיסטיקנים, יודעי דת ודין, שרבים מהם הגיעו להישגים נכבדים על־פי כל אמת מידה תרבותית אוניברסלית. ואילו היהדות הדתית בימינו שרוייה בשפל, קופאת על שמריה, למעשה נסוגה אחור מבחינה אינטלקטואלית, באין לה יכולת להתמודד עם בעיות השעה ובאין לה הכרה שמחובתה להתמודד עם בעיות אלו, באומץ לב ובחדשנות ותוך בדיקה מתמדת של דרכיה הסלולות והנדושות. רמתה התיאולוגית והלמדנית נחותה לעומת שיאי העבר.

אכן, האמת היא שגם היהדות החילונית שקמה בתנופה רבתי לפני מאה או מאה וחמישים שנה, ובייחוד למן תקופת התחיה של הלשון העברית ובספרות העברית והציונות — גם היא התחילה מרושרשת במקום, למרות הישגיה הנכבדים של ישראל במדע ובטכנולוגיה ובביצור הבטחון ובתחומי עשייה רבים. יותר ויותר מושווית התרבות לבידור, לנהנתנות ללא סייג. סימן לדבר־מה שמתרחש כיום בפתח־תקווה: היכל (משמע ארון קודש או בית־אלוהים) מנסה לגבור על היכל (שמו של אולם קולנוע) על־ידי רכישת זכויות בעלות על מועדון של משחקי וידיאו. אולי לא יקשה על נאמני הפולחן הדתי (גם אם הוא רדוד וקופא על השמרים) מנצח את השעשוע ואת תאוות הנהנתנות, מה גם בעזרת פתיון של בצע כסף.

היהדות החילונית תזכה לנצח במאבק רק אם תבין שעיקר תפארתה לא יהיה על בידור (לעיתים קלוקל) והנאות החושים אלא על ערכים, על התעלות איטלקטואלית ועידון ספיריטואלי — ותנסה לתפוס בכך את מקומה של התרבות הדתית הנסוגה. ■

דוד ארן
מסביב לעולם

● הסיסמולוג של איראן

ר ק איראנים מעטים שמעו מעודם את שמו של החאג' מחמוד מורטוזאי־פאר. החאג' הזה איננו ממלא תפקיד רשמי ואינו מקבל משכורת. אך במעט הכול באיראן מכירים את קולו — הוא „שר הסיסמאות" הבלתי־רשמי.

הוא טובע אמרות שפר ותוכחות הנזעקות כמעט בכל אירוע רשמי. בשימושן באסיפות בבתי־ספר, כמעוררות מוטיבציה אצל החיילים, ואף ככתובות ערבסקיות קישוטיות על הקירות, הן „המראות והקולות" המרכזיים באיראן, מאז המהפכה של 1979.

קטן־קומה וחייכני, ניצב מורטוזאי־פאר מדי שבוע לפני רבבות בני־האדם הבאים לתפילות ההמוניות של יום ו' ליד אוניברסיטת טהראן, ומשמיע בקול־צעקה סיסמאות חדשות, שההמון לומדן, חיש מהר, על־פה, בצד הסיסמאות הנושנות שהתחבבו עליו מזמן.

סיסמאות הן אמצעי התקשורת היעיל ביותר של ממשל כוהני־הדת לשם החדרת הדוקטרינות שלו בקרב המוני האיראנים העניים, שהם מקור התמיכה העיקרי במנהיג ארצם, האייתולה חומייני.

מורטוזאי־פאר, שאף חומייני עצמו מכנה אותו „שר הסיסמאות", אמר במשרדו הקטן ליד השוק של טהראן, לכתב־רויטר, כי טבע את הסיסמה רבת העוצמה ביותר שאחרי המהפכה: „מלחמה, מלחמה עד לנצחון!"

כעבור חמש שנים עדיין מקפיצה סיסמה פשוטה זו אלפי בני אדם על רגליהם, כשהם מניפים בקצב את אגרופיהם. זוהי תגובתם האוטומאטית של איראנים רבים כאשר הם נשאלים על המלחמה.

אמהות מלמדות את הסיסמה המוחרזת הזאת לתינוקותיהם, כשיר ילדים.

„השמעת סיסמאות היא אחד המרכיבים היסודיים בכל אסיפה. אפשר לקיים אסיפה בלי נאומים, אך לא בלי „סיסמאות", אמר מורטוזאי־פאר, „בלעדיהן האנשים פשוט אומללים".

לדבריו, תובעים קריאותיו מעורבות מוחלטת ליד המיקרופון, כדי למשוך את ההמונים אחריו. הוא מהלך בגאווה לרוחבה של בימת הנואמים ומניף את זרועותיו כמו מנצח של תזמורת, משלב מעשה־שחקן, לחישות דראמטיות עם קריאות רמות ונלהבות.

„אם תתן להם מאה אחוזים, ישיגו 50 אחוזים, אם תיתן רק 80 אחוזים, תקבל 30 אחוזים בלבד", אמר.

את שיטתו המצליחה מחקים „מנהיגי סיסמאות" בכל רחבי איראן. יש שמטלפנים אליו ומבקשים ממנו עצה וסיסמאות חדשות. בתקופות שיא של הפעילות הפוליטית באיראן הוא ממציא עד 25 סיסמאות בשבוע.

חומייני: שר הסיסמאות שלי...

„אפשר להשוות סיסמאות עם שירה", אומר הסיסמולוג האיראני. „עליהן להעביר מסר. במשך השבוע אני עוקב אחר החדשות מכל רחבי העולם... בתפילות של יום ו' אני משמיע את התשובה שלנו".

לדברי מורטוזאי־פאר, אף חשוב יותר לעיין בנאומים של חומייני ושל מנהיגי צמרת אחרים, ולתמצת את תוכנם ב„סיסמה העשויה להפעיל בני־אדם".

כדוגמה הביא את קריאתו של חומייני לכל הגברים להתלכד כדי לשים קץ למלחמה בת חמש שנים וחצי עם עיראק. הסיסמה שלו: „גברים המסוגלים לשאת נשק — קדימה, אל החזית למען הישועה!"

„הקושי בסיסמאות טמון בחרוזים... זה דורש מחשבה רבה", אמר מורטוזאי־פאר. לדבריו, נבדלות סיסמאותיו מאלו המושמעות במשטרים אחרים — הודות ל„אינטלקט" — תכונה שהאייתולה חומייני עצמו דורש מטובעי הסיסמאות. כדוגמה הוא מביא את שכנתה של איראן, בריה"מ: „בריה"מ מציגה את עצמה כמגינת ההמונים המדוכאים. הייתי רוצה לדעת אם פועל סובייטי נהנה מאותה רמת חיים כמו גורבאצ'וב. הסיסמאות הסובייטיות הן חסרות משמעות ונועדו להוליך שולל את העם. לעומתם, קח את הסיסמאות שלנו: אמרנו כי יש לשחרר את כוזסטאן (החבל האיראני שב־1980 נכבש בחלקו על־ידי העיראקים). ואכן, שיחררנו אותה. אנו צמודים למטרה ופועלים על־פי הסיסמאות שאנו משמיעים".

אך באיראן משמיעים גם סיסמאות הנראות בלתי־מעשיות, כגון „מלחמה, מלחמה עד שיושם קץ לרע בעולם". ואילו מורטוזאי־פאר טוען כי זה יקח זמן, אך הסיסמה היא בכל־זאת תקפה, כיוון שהיא קרובה לחרוז מתוך הקוראן, המשמש יסוד לסיסמאות רבות. מורטוזאי־פאר רואה את שורש עוצמתן של הסיסמאות בקריאות מלאות התרגשות אל הקדוש־המעונה השיעי חוסיין. לדבריו, קריאות אלה שימשו לראשונה לגיוס פוליטי ב־1963, בהתנגשויות הראשונות של קנאי הדת עם השאה. „לפני־כן היינו מכים בחזנו באגרופים שלנו, אך מאז 1963 אנו מניפים אגרופים קמוצים, והסיסמאות נעשו מתמכניות".

מורטוזאי־פאר אינו מקבל משכורת על מלאכת הסיסמאות; הוא מתפרנס ממכירת דברי ברזל בשוק. לשכרו הוא מצפה בעולם הבא. בביתו הוא מחזיק ערימה של ניירות, המכילות את כל הסיסמאות שלו ובדעתו לקבצן בספר. „הן היסטוריה", אומר הוא.

יו פוס, „רויטר"

● הורמון גדילה מוצר של הנדסה גנטית

רשות התרופות האמריקנית (פד"א) אישרה באחרונה את שיווקו של הורמון־גדילה המיוצר על־ידי „גנטק", חברה להנדסה גנטית. בכך אפשר יהיה להשיג — לראשונה — כמות מספקת של ההורמון כדי לטפל בכל הילדים הננסיים „המסרבים" לגדול. כאשר בלוטה מסויימת במוח אינה מפרישה כמות מספקת של ההורמון הזה אין הילדים גדלים בצורה נורמאלית. עד־כה הופק הורמון הגדילה מן הבלוטות של נפטרים. ואולם מקור זה עורר אשתקד ספיקות מסויימים, כאשר התברר כי הוא גורם לזיהומים, אשר תכופות אחראים למקרים של המחלה הוויראלית הנדירה והקטלנית „קרויצפלד־יעקב". הפד"א אסרה את השימוש בהורמון „הטבעי", ומדינות אחרות הלכו בעקבותיה. כתוצאה מכך אי־אפשר היה להמשיך ולטפל ב־4,000 ילדים בארה"ב בלבד.

ביש־מזל זה נהפך ליתרון נוסף ל„גנטק", שמוצרה מהנדסה גנטית הוא מעכשיו ללא מתחרים בשוק. „פרוטרופין" שלה, המיוצר מתרביות של חיידקים, חפשי מגורמי מחלה אפשריים כלשהם. בארה"ב יכולים להנות מאפשרות־טיפול חדשה זו בין 10,000 ו־15,000 ילדים. המודעים מדגישים, כי הטיפול בהורמונים אינו משפיע אחרי גיל ההתבגרות, ואף אין בו כדי לרפא ננסות שאינה נובעת ממחסור בהורמונים. ואין גם כל סימנים לכך שטיפול בהורמונים עשוי להגדיל את שיעור הקומה המותנה גנטית. בארה"ב ובקנדה תשווק „גנטק" את ה„פרוטרופין" בעצמה, ואילו החברה השבדית „קאבי" רכשה את הזכיון ליתר השווקים.

ברוני קובה

● ויטאמין א' בשביל האוזן

נראה שלא רק העיניים אלא גם האוזניים זקוקות לוויטאמין א' למען יתפקדו כראוי. מחקרים חדשים הוכיחו, כי באוזן הפנימית מצויות כמויות גדולות של ויטאמין א'. כאשר זמן רב קיים מחסור בחומר זה, נעשות דרכי האוזן הפנימית צרות יותר. כמו כן הוכיח מחקר מיונה שחזירים, שניתן להם מזון דל בוויטאמין א', מגיבים ביתר רגישות על עומס־רעש. עובר זמן רב יותר עד שהם מתרגלים לרחש שמיעה כזה. נראה, איפוא, כי בלעדי הוויטאמין א' אין אנו מסוגלים לראות ולשמוע כראוי.

„לטובה", צוריך ■

דפים לספרות

ספר חדש בהוצאת שוקן

כל דבר־שקר שנעשה או נאמר סופו שישוב
— לאחר שהסתובב בשוק זמן רב או מועט,
כשטר הזה שהוציאוהו על חשבון המציאות
— ויוגש לתשלום, והתשובה עליו: אין כיסוי!

תומאס קרלייל

לקראת ספרות ישראלית

יעל לוטן

אנטון שמאס: ערבסקות
הוצאת עם עובד. הספריה לעם, 1986

נפל דבר בספרות העברית.

עוד לפני שניגש לספרן עצמו, ולאיכויותיו הספרותיות, אי־אפשר שלא נדון — קודם כל ומעל לכל — בעובדה שסופר ערבי־ישראלי פרץ לתוך הספרות העברית — ולא מן הצד, מבעד לחלון של השירה או הכתיבה העיונית, כי אם מבעד לדלת הקידמית, הראשית, של הספרות, על ידי רומאן גדול, שלם ועשיר, שכל־כולו מבוסס על ההוויה הישראלית. כן, הישראלית — כי ההוויה של הערבי־ישראלי, יליד הגליל, בן המדינה, היא הוויה ישראלית מובהקת, וקרובה יותר לתל־אביב מאשר לרבת־עמון או דמשק.

מי שחשב שהספרות העברית תישאר לעולם ועד ספרות יהודית, ספרות של השבט היהודי באשר־הוא, הנכתבת בעברית כשם שנכתבה בעבר ביידיש או לארגונים יהודיים אחרים, או כפי שנכתבה בעברית בדורות קודמים — מי שחשב כך חי בטעות. הטעות הזו היא בשורש אי־ההבנה העמוקה של מהותה של מדינת ישראל, שהיא איננה היום מדינה יהודית במובן אליו התכוונו החתומים על מגילת העצמאות, כי אם מדינה שרוב אוכלוסייתה יהודית ושפתה עברית, והיא מכילה גם אוכלוסיות לא־יהודיות, אשר בדרך הטבע הולכות ומתערבבות בתוכה, וקיומן ותרומתן יהיו חלקים בלתי־נפרדים מתרבותה. דבר זה היה בלתי־נמנע גם לו התקיימה המדינה על אי בודד — על אחת כמה וכמה כאשר היא קיימת בליבו של עולם ערבי, וכמה שלא תנסה להתעלם מעובדה זו ולהסתגר בפניה, המציאות תחלחל לתוכה ותשנה אותה שינוי מהותי. היות העברית והערבית שפות קרובות זו לזו, והיות מחצית — או יותר מחצית — האוכלוסיה היהודית ממוצא מזרחי־תיכוני, עובדות אלה מחזקות את התהליך פי כמה. לא תהיה כאן קולוניה מערבית־יהודית־עברית, מסוגרת הרמטית בפני הסביבה, וטוב שלא תהיה, כי לא היו לה שום סיכויים להישרד.

הספרות העברית היתה ספרותו של שבט, עיסוקיה היו עיסוקי השבט, נסיונותיה להתמודד עם נושאים על־שבטיים היו עד כה כושלים, והאוניברסאליות שלה היתה מעוכבת. רק קיומם של הרבה קוראים יהודים ברחבי העולם איפשר את מכירתם של ספרים ישראליים בעולם, בצירוף מידה מסויימת של סקרנות מצד הקוראים הלא־יהודים באשר לחיים במדינה הקטנה הזו, העושה כל־כך הרבה רעש וזוכה לכל־כך הרבה כותרות. אך אפילו סופרי יידיש הצליחו ליצור יצירות בעלות איכויות הרבה יותר אוניברסליות מאשר הסופרים היהודים־ישראלים עד כה — ודי אם נזכיר את שלום־עליכם ושלום אש ובשביס־זינגר.

ולפתע, לתוך המקהלה הקרתנית־שבטית הזו פרץ לו סופר שהוא עצם מעצמותינו, בשר מבשרנו, חלק בלתי־נפרד מחיינו הישראליים, ועם זאת איננו יהודי. איננו נושא עימו את נטל ההכרה היהודית, כי אם הכרה לאומית אחרת, מורכבת וכאובה אף היא. והוא כותב עברית. והוא מדבר אלינו — בראש וראשונה אלינו, הקוראים העבריים — והדברים שהוא מדבר עליהם כאיש מצידו השני של הראי בו הורגלנו לראות את עצמנו. כמו ההוא, חיים האנשים שסטריאוטיפים נלעגים שלהם מפוזרים כמו נפשים עכורים על כל פניה של הספרות העברית. הנה הערבי, זה המוכר לנו ב„פרע", או כפלאח עלוב, כ„גבבר" מתרפס או כרוצח ספלית כרוזת־לשון, והנה — יש לו ילדות וזכרונות ילדות, ואמא ואבא וסבתא ואחים ואחיות, וכליות מסכתחות ותמרגיות משפחתיות, ומסורת ומורשת וחגים, וגם משקעים מרירים מן ההיסטוריה של הארץ הזו — מצידה השני.

ואין זה ספר מתורגם — זהו ספר עברי־ישראלי לכל דבר. הקורא הישראלי המצוי יחוש יותר קירבה לספר ולדמויותיו מאשר למשל לרומאן המתאר ילדות יהודית בבני־ברק, וודאי וודאי שיחוש יותר קירבה לספר ולמחבר מאשר לרומאנים היהודיים הנכתבים בארצות הברית, שלקורא הצבר הם זרים ככל הספרות האמריקנית — לא יותר אך לא פחות.

„איך אתם מסתדרים עם זה?" שאל שמאס באירוניה בראיון שנערך עימו בטלוויזיה עם הופעת הספר. ובאמת — איך אנחנו מסתדרים עם זה?

כשלעצמי, אני מסתדרת עם זה יפה מאוד. להיפך, כאמור לעיל, נראה לי שהסיכוי היחידי לקיומה בעתיד של החברה הישראלית נעוץ בדיוק ביכולתה לגבור על השבטיות היהודית הסהדורה, ולפתח תרבות משלה, שלא תתנכר למרכיביה השונים ותיצור מהם סינתזה אמיתית, אולי פלורליסטית — כי הרי זו הכרה ונקודה מאוד — אבל אורגנית חיה, והרבה יותר אוניברסלית. ככל שירבו סופרים ערבים־ישראלים לכתוב בעברית — אולי במקביל לערבית — וככל שירבו אנשי־רוח ואמנים ערבים־ישראלים להשתתף בחיי התרבות שלנו, כשם שאנשי מקצוע ערבים רבים משתתפים בכל שדרות החיים בישראל, כן ייטבו סיכוייה של התרבות הישראלית בעתיד.

אין לי ספק שדברים אלה יבהילו הרבה אנשים, המעדיפים לראות בישראל מעין גיטו מורחב, מצויד בצבא אדיר ומערכת קשרים דיפלומטיים עם העולם ה„גויי". אבל דומני שלהרבה ישראלים צעירים, הדברים האלה מובנים מאליהם, ולכן נדרשת שיטתם הפולת־שוסקת מצד מחנכים ודרשנים למיניהם כדי לשמור על „זהותם היהודית" — לא העברית, כי מלת זו, כשמתואר למדינתנו והקיתנו נעלמת מזה ומזה, ולא הישראלית.

וכי כנראה שאין הם מאמינים ביכולת והיעדרות של הישראליות.

„הכפר השוכן בסוף הדרך"

עושרו הספרותי של אנטון שמאס נובע בראש וראשונה ממשפחתו, מן הכפר בו גדל. בין האסוציאציות שהוא נושא עימו באו וניטם. בכך הוא קרוב־משפחה ספרותי של מרסל פרוסט מצד אחד ודוד שהר מצד אחר. בסיפורים אלה, ניווה אף היא את ידיעת הכיפר כחוטים דקיקים ורבים־מספר שהוא מפיק מן הזכרונות הזיוליים הללו, בפרוות ילדות וקשרי משפחה והכרה הכרוכים בהם, ואשר שוב אינם קיימים, כי נבלעו במציאות המשתנה. מרסל פרוסט המבוגר נזכר בבהירות כואבת במגעה של אימו הבאה לנשק לו „לילה טוב" בחדר־הילדים האפלולי, באהבת ילדותו לג'ילברט סואן, בבריחות המשפחתיות, בריח האוויר בכתוון הקיץ בו בילה את הופעות ילדותו — והוא שוזר את הזכרונות הללו לתוך הווית קיומו הבוגר, למארג הצפוף של חייו לאורך השנים. דוד שהר עושה זאת בסידרה כספיר הנקראת „היכל הכלים השבורים" — כאן מתוללים רחוב הנביאים וסימטאות אחרות בירושלים המנדטורית, על דמויותיהם ואווירתם, והמטים מתבעכים אחורנית — לעבר שלפני הולדתו — וקדימה עד עצם היום הזה, ומתפרסים על פני ארצות שונות והורים ומתבססים בצפון הגליל.

המוקד הספרותי־גאוגרפי הוא הכפר פסוטה — „הוא כפר ילדותי, הבנוי על חורבות „מפסטה", הכפר היהודי שישבה בו לאחר חורבן בית שני משמרת הכוהנים „חרים", ובעוון שביטלה מצוות פרשיות וקמיצה נשפטה בארבעה שפטים, דבר, חרב, רעב ושבי. כדברי אלעזר הקליר: „גלתה מארצה בלת בקריצה / בעוון מעשרות וקמיצה / ובארבעה שפטים נשפטה / ומעריה הושפטה / משמרת חרים מפסוטה..." המקום שכונה בפי הצלבנים שקם „עוד נוף", ובפי הכפריים „פסוטה", כמין פשרה צלבנית־יהודית..." ולכפר זה, זכרונות ומשכיות כלל התקופות, כולל הדורות הארוכים של שלטון התורכים, האנגלים, ימי העגלים, ואחריהם השלטון היהודי, תחת כל אלה מתקיימת לה האוכלוסיה הנוצרית הקטנה, בצנעה ובשקט, בנסה לשמור על זהותה ולא להיפגע יותר על חסידה מדי שלטונות שאינם אוהדים את אורחותיה ואמונתה.

בכפר הזה, „השוכן בסוף הדרך", זכרונות המשפחתיים הקולקטיביים נארגים במהלך העלילה למארג עשיר ומסועף עד מאוד, ודי למשוך בקצהו של חוט ואין יודע מה יימשך אחריו. „אני... אתה בקצה החוט הזה שניסף הוא ובאבאלה אל־אסכוס ושאר לפריסה המשפחתית של חיי, הצאר, וזה אני מסקיע את הוט במשיכה שהולמת וממצא את עצמי

(המשך בעמ' 10)

עורך משנה אילן שיינפלד
בעריכת יעל לוטן

יגאל תומרקין

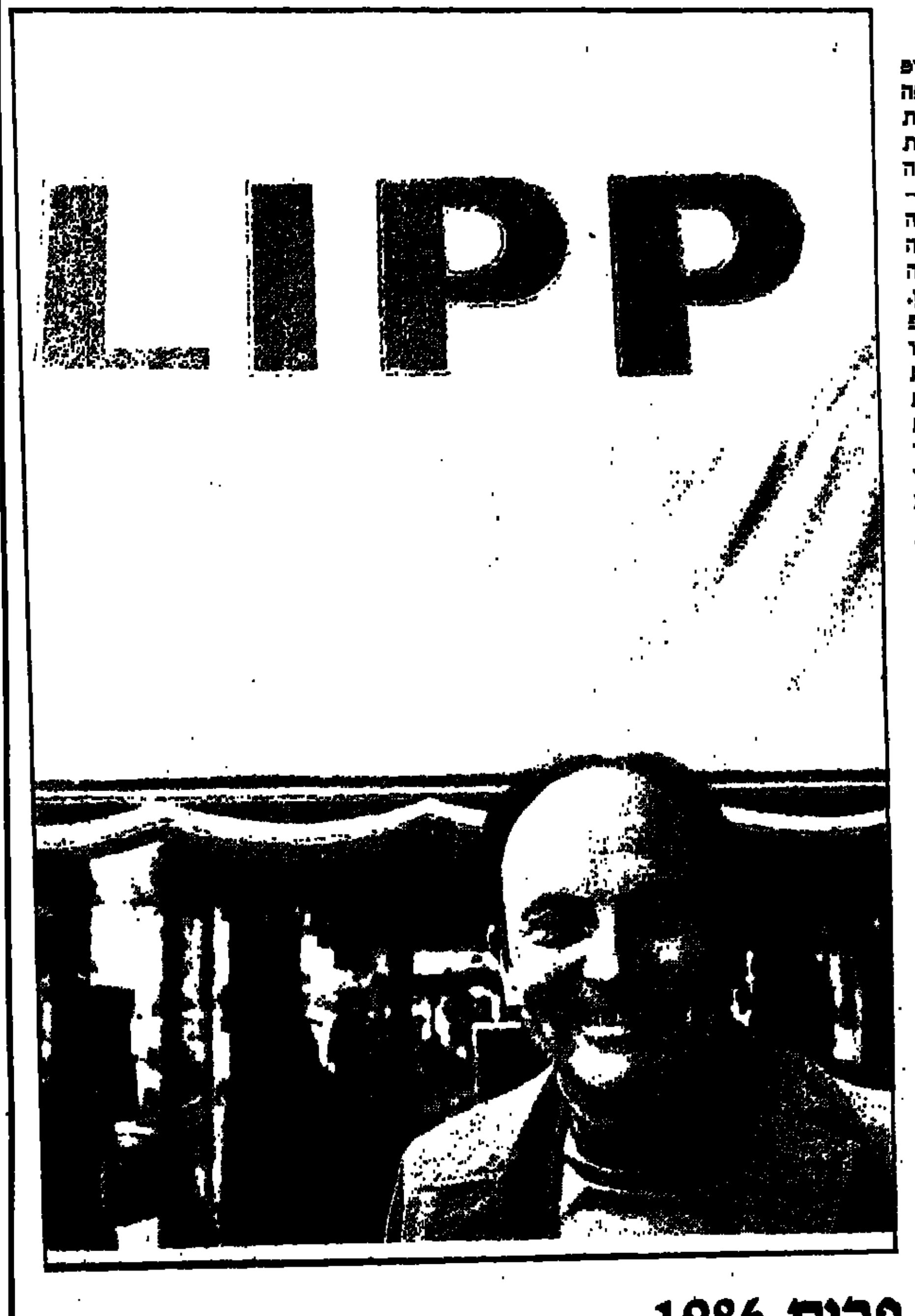

ליפ, טורנייה וכל השאר

פריס 1986 —

נפגשתי עם מישל טורנייה בקפה ליפ. בקפה ליפ הייתי נפגש עם ידידים רבים לפני הרבה שנים. קפה ליפ היה ידוע בשל גבינת המינסטר המצויינת המוגשת שם, גבינה רגישה שנוסעת רע, מתפרקת מהר או, לחילופין, מתקשה עוד יותר מהר. הגבינה הזאת, מאיזור אלזס, מוגשת עם הרבה קימל — תאווה לחיך כשהיא מוגשת עם יין נכון בטמפרטורה הנכונה. אלא שהגבינה, כמו הידידים, זה לא מה שהיה פעם, ואולי זאת אשמת החיך, זה שלי שנתבלה והידידים שחלקם חלפו מן העולם. ליפ עומד עדיין. ליפ הוא זכרונות אחרים, פחות נעימים. בקפה ליפ היה יושב הבמאי פראנג'ו. במאי גאון שלא הלך לו בחיים — כשנתבקש לעשות סרט על ההומניטריות שבשיטות השחיטה החדשות של הסוסים, עשה את „על־השחיטה". כשנתבקש לעשות סרט על גבורת צרפת במוזיאון ה„אינוולידים" בפריז, שם קבור נפוליאון, עשה קריקטורת־זוועה נוסח גויה מן הגבורה והלאומנות הצרפתית. אותו פראנג'ו ישב תמיד שיכור ולרוב גם מובטל בקפה „ליפ".

כאשר רצה הגנרל אופקיר, שר־הפנים הכל־יכול של מרוקו, בראשו של איש האופוזיציה השמאלני הנמלט, בן־ברקה, זמם מישהו בעבורו סיפור בדים (יש אומרים מנגנון־החושך הצרפתי, יש אומרים שלישראלים יש שם חלק — הפרשה עדיין לוטה בערפל). מישהו הציג את עצמו בפני פראנג'ו כמפיק המעונין לעשות סרט על חייו הסוערים של בן־ברקה בבימויו של פראנג'ו. בן־ברקה, שהסתובב בין מצרים לשווייץ בזהויות שונות ובזהירות מירבית, נפל למלכודת. הגיע לפריז לפגישה בקפה ליפ. ליד הדלת נעצר על ידי כמה אנשים, הוכנס למכונית ונעלם. קפה ליפ מקום יפה לפגישה.

סיר הלילה של גרמניה

את מישל טורנייה פגשתי בליפ. אני איירתי את ספרו „שר־היער", ושוחחנו על גרמניה. כילד ראיתי איך עובדת האסתטיקה הנוראית הזאת עלי; את מצעדי האס.אס. בשחור, תופים מלפנים הדופקים בקול נמוך ועמום. טורנייה נותן את הקצב. כפה ובידיים, ואז עונים התופים בקולות הגבוהים מאתור, הכל צועד כחטיבה אחת, כוח אדיר. אין לך דבר מרשים יותר. כמו כשכתב גיתה ב„שר היער". טורנייה מצטט את הבית בגרמנית:

„אלי בוא, הילד, אלי, הנעים —
איתך אשתעשע שעשועים נאים.
פרחי צבעונים על גדותי לי לרוב,
אמי לה כמה גלימות כתם טוב".
(תרגום: ש. טשרניחובסקי).

„גיתה הכיר את החולשה הגרמנית למיתוס, לכוח, ואולי אפילו למרים, ואת זה ידע היטלר. הוא כיוון אל הילד והנוער, אל האנונימים. שבתוך המון כוח הרגישו שהם משהו שותף חזק וגדול. לא עשיתי אסתטיזציה של הברבריות — מי שאומר זאת לא מבין דבר. האסתטיקה היתה שם ומאד מרשימה. היא שירתה את הברבריות הזאת, היא יצרה את המיתוס הקביל והנקלט, את המסר לנוער ולחסרי־הפרצוף. את זה מסרתי בספרי. אין כאן שיר־הלל, כך זה היה. והרי זו חולשתו של גונטר גראס ב„תוף־הפח", שכל מה שנאצי הוא הופך לגרוטסקה נתעבת. בדיעבד אפשר לומר שאכן היה הכל מתואם והקרבן היה איום ונורא. אך זאת התוצאה של הפולחן שאליו התייחסתי — איך באסתטיקה מן הסוג הזה מוליכים אל תמורות בחדווה את הנערים. תשמע, אני לא שוכח, אני הייתי בריוק בגיל הילדים. לוא יכולתי, הייתי רץ אחרי מכת־המגף ברצפה, המדים השחורים, הדגלים הגבוהים והתופים. האמן לי הייתי רץ. זה עבד עלי כמו על מליוני אחרים. חובתו של סופר לומר אמת, לא להיות דוברו של מישהו. כך הרגשתי וזה לא שייך לשנאתי את הנאציזם על מה שעולל לעולם, ליהודים, לגרמניה. הוא קטע הכל והרס. האין זו עוצמתו? הם הצליחו לכיים את המציאות ב־Götterdämmerung (שקיעת האלים) אמיתית, באידיאולוגיה פשטנית, אך מעל לכל באסתטיקה הנוראית, המרשימה. את זאת הם למדו ממוסוליני ועלו עליו. הפאשיזם האיטלקי היה חלוץ בסוג זה של אסתטיקה. הנאצים למדו מהר ושיכללו את המכונה. מותר לומר — ועל כך אני גם עומד בספרי. „שר היער": האמת היא, שמאז ראשיתו הרייך השלישי הוא מוצר של סמלים, שנטלו את רסן השלטון לידיהם... הדבר היחיד שתשוב היה ביום ההוא במינכן ב־9 בנובמבר 1923, היה דגל צלב־הקרס של הקושרים. נפל בין שש־עשרה הגוויות ונכתם ונתקדש בדמם. מכאן ואילך היה דגל הדם — „די בלוטפאהנה", שריד־הקודש המקודש ביותר של המפלגה הנאצית".

המחתרת והתנגדות רצינית לנאציזם באה דווקא מכוחות הריאקציה, מן היונקרים. ההתנגשות היחידה הרצינית שהיתה בחיי היטלר, ביולי 1944, היתה זאת של האצולה הפרוסית. זאת היתה התקוממות של הסנובים הפרוטסטנטים, האוחזים במיתוס הטבטוני העתיק, שראו בנאציזם פרפראזה המונית, פלבאית־קתולית, דרום־גרמנית ואוסטרית. זה פגע בכבודם, למרות שבתחילה תמכו בנאציזם כנגד הרפובליקה הווימארית. זה לא היה עניין של צדק או מוסר. הם ראו את מסורתם וכבודם נרמס בידי האספסוף, דרום־גרמני בפרט.

כך אני רואה את הדברים, איני גנזן או אנטישמי. את הצגת הדברים בידי פרופ' שאול פרידלנדר בספרו „על קיטש ומוות", בו הוא מצטט אותי, הם דברי הבל, קולאז' לא מוצלח, שטחי, אך מרשים בקריאה ראשונה. זה לא כך; צריך לראות את הדברים נכונה, הפיכתם לגרוטסקה ומעצל, מטשטש, לא עוזרת לשום דבר ובפרט לא להיסטוריה.

הנה רצה הגורל — דווקא בירושלים קיבלתי טלגרמה מווילי ברנדט לשאת דברי בכנס סוציאליסטי דווקא בנירנברג. אתה מבין את הפראדוקס? — מירושלים לנירנברג. והנה אני מגיע לנירנברג, בטיסה ישירה מירושלים. אני דווקא אוהב לטוס באל־על, תמיד יש מישהו ששואל אותי אם אינני במקרה מישל טורנייה, זה מוצא־חן בעיני. אני מגיע ממינכן לנירנברג. האסוציאציות רבות, גדולות ונוראות: אולם ענק מלא מפה־לפה כנוער לבוש בגדי אופנוענים שחורים, מוסיקת־רוק מחרישת אוזניים. אני מקבל פקודה מן המארגנן: יש לך עוד שלוש דקות! אני פוחד, יש לי פיק ברכיים. גרמנית־בוואריה מתגלגלת ואני בא מירושלים. אני עולה לדוכן הנואמים, מנסה להחריש את הקהל ופותח: 'אני בא לברך אתכם ישר מירושלים.' הרמקולים החזקים והחזר מחזירים את קולי „אני בא לברך אתכם ישר מירושלים". איזה אבסורד! מה אומר עכשיו כאן בנירנברג, מעל מדי האופנוענים השחורים, הרוק והרעש והקול החוזר. אני אוזר אומץ: „אני בא לברך אתכם כאן בנירנברג לשנה הבאה בירושלים הבנויה", והקול רועם ברמקולים וההד מתגלגל וחוזר. ירדתי מן הבמה וברחתי. אתה מבין, קשה לי להפריד: ירושלים־נירנברג. בישראל אני פוגש את אותם יהודים־גרמנים תרבותיים, את השר בורג, את המו"ל שלי שוקן, ואחרים. זהו חלק של גרמניה, תרבות גרמניה. אני תמיד חושב על היינה — לכן כתבתי על היינה, המשורר הגרמני ביותר, היהודי ביותר. אני לא יכול להפריד את הדיכוטומיה הזאת, היינה אומר לי הכל בשירו 'גרמניה — אגדת חורף'.

(הפואמה נכתבה בשנת 1843 ובה עורך היינה חשבון עם גרמניה. ברחובות המבורג הוא נתקל באלה האמונית, שאינה אלא זונה בלה, וזו מציעה לו לטמון את ראשו בכורסתה המרופטת שבה חור ומתחתיו קדרת קסמים, למען יוכל לצפות בעתידה של גרמניה, אבל עליו להבטיח שלא יספר את אשר ראה...).

טורנייה מצטט בגרמנית בתים שלמים מתוך הפואמה וצוחק צחוק רם: כך אומרת האלה „אבי היה מלך עצום וגדול / קארלוס מגנוס שמו היה. / עצום היה וחכם אפילו / מפרידריך הגדול של פרוסיה. כס מלכותו באאכן היה, עליו / נח ביום הכתרתו / הכסא עליו בלילה נח / אמי הטובה ירשה אותו / אמי הטובה לי אותו הורישה / רהיט לא יתואר והדר/ לו רוטשילד כל כספו לי הציע, לא הייתי מוציאה מידי את זה הדבר...

ראה שם בפינה ניצבת / כורסה ישנה ומרופטת / עור המשענת אכול עש / ובלויה הכרית המרופטת.

ובכל זאת לשם לך והרם / את הכרית מן הכורסה, / ועיניך תראנה פתח עגול / מתחתיו עוד תראה קדרה.

זאת היא קדרת־קסמים, בה קוסמים רבים עצורים, / ואם תדחוף את ראשך בפתח, / אז תצפה אל אחרית־הימים...' את אשר ראיתי לא אגלה, / לשתוק, לא לגעת, כך הבטחתי, / בקושי מותר לי לגלות / אלוהי, את אשר הרחתי...

ריח עתיד גרמניה/ שבר כל שיא / שידע אפי אי פעם. לשאת יותר לא יכולתי." (תרגום חופשי שלי).

ומסכם טורנייה, אין גרמניה אחרת טובה. גרמניה של גיתה, באך, היינה, ברכט, היא גרמניה של היטלר, גבלס, והימלר, ועלינו לחיות ולהסתדר עם זה. אין גרמניה אחרת.

ז'נה

ומשריכרנו על סירי לילה וכיבים, לא יכולנו שלא לדבר על ז'אן ז'נה, שמת לא מכבר. אין ספק, אין מספיק סופרלטיבים לשבחו. הוא ידע להפוך מיזנטרופיה, טינופת וצואה לפיוט. בשנאתו היתה טמונה האהבה הגדולה. הוא ידע לנמקה. בראיון שנתן ל„לה מונד" לפני כשנה והודפס אחר מותו, אומר לו המראיין: „אתה שבאת מן הסוחר והכיבים, מן הפשע, כותב צרפתית מעולה, קלאסית. ממש שירה. אתה כותב בשפתם של אלה שאתה שונא כל־כך".

ז'נה: "דווקא משום שבאתי מן הכיבים אני חייב לכתוב בשפה שאתם תעריכו, שתדעו את ערכה. אני מעביר את המסר בכלים שלכם. רק דוקטור ואריסטוקרט כסלין יכול להרשות לעצמו לכתוב בארגו (סלנג), ולהיות נערץ על־ידכם". וטורנייה ממשיך: „לז'נה היתה עין חודה לאנשים. אני זוכר בהוצאת 'גאלימר' היה תמיד לוקח את הכסף במזומן. פעם יצא עם חבר וכיס־מעילו מלא כסף — 200,000 פרנקים ישנים. הם הלכו לשתות כוסית בביסטרו. כשהוריד את המעיל מן הקולב ויצא, שם ידיו בכיסו ואמר: 'המנוול סחב לי את הכסף!' הוא חזר לביסטרו, קרא למלצר החוצה, תפס אותו בצווארון ואמר לו, „טינופת שכמותך, גנב עלוב, החזר את הכסף.' המלצר שם ידו בכיסו והחזיר לז'נה את הכסף. ז'נה ספר את

(המשך בעמ' 18)

גיורא מנור

חיי עם פו הדוב

בשבוע שעבר התברר לי, שאני ופו הדוב (מאת א.א. מילן) בני גיל אחד. לשנינו מלאו 60 שנה.

לפעמים, כשאני אומר כמשהו מובן מאליו: „לעולם אין לדעת את נפש הדבורים" או „מי יודע, אם הבוקר הזה באמת טוב?", משמברכים אותי בצפרא טבא, אנשים מביטים בי כבני־אדם בתנרגול — מלבד בקיבוצי, ובייחוד בין בני־דורי, שכן אצלם ציטוט מפו הדוב מקובל יותר מציטוט מהתנ"ך.

חורזיר, קריסטופר רובין (שאיבד, משום מה, את ה„ר" הסופית שלו בתרגומו של א.ד. שפירא וה. ישראלית והיה לקריסטופ), קנגה והגור שלה רו, השפן (שהוא באמת ארנבת, אבל התרגום, שיצא לאור בשנת תש"ל, לא נכנע לנוקרנים, ונשאר, כפי שהוא בפי העם, שפן). הינשוף החכם, שכותב בשגיאות־כתיב איומות, והחמור הפסימי אי־יה — כולם שייכים לדמויות ולדימויים הפופולאריים אצלנו. ואני מניח, שאנו נמצאים בעניין זה בחברה טובה.

הסופר האנגלי אלאן אלכסנדר מילן (Milne), שחי בין השנים 1882־1956, כתב נובלות ומחזות והיה בין השאר אחד מעורכיו של השבועון ההומוריסטי PUNCH. אבל ספק אם היה מוצא עצמו בפנתיאון הספרותי העולמי לולא הספר שכתב לעת מצוא עבור בנו קריסטופר רובין, ולמענו ברא את פו, הדוב בעל המוח הקטן מאוד ואת חבריו. משלא לשמה, בא לשמה...

מאז אדוואר ליר (לא המלך הזקן והאומלל, אלא מחברם של שירי־השטות), קיימת בספרות האנגלית מסורת של השתטות. אולי זה ביטוי ל־UNDERSTATEMENT, להיפוך האירוני (או הציני, אם תרצו), של פילוסופיה. לחכמה המתחפשת לה לשטות, כך לא להראות רצינית מדי, שלא להפחיד את מאזיניה בעמקנותה. „כי בין דברי חכם לבין דברי טיפש, הבדל כאילו אין. הבדל בכל זאת יש", כפי שניסח זאת סמי גרונמן (ובתרגומו, העולה בשנינותו על המקור הגרמני, של נתן אלתרמן) במחזה „שלמה המלך ושלמי הסנדלר".

ממש כמו ברומאן המשעשע של סטרן „טריסטראם שאנדי", מתחיל ומסתיים סיפורו של מילן, על גרם המדרגות, בבית:

„הנה הוא, פו הדוב, הנהו נגרר ויורד במדרגות, יורד וטפוח בקודקודו — טפח, טפח, טפח — מאחורי קריסטופר רובין. לדעתו זו הדרך היחידה לרדת במדרגות". זו הפתיחה וגם הסיום, ככלות כל הרפתקאותיו של פו, שעה שהוא עולה — טפח, טפח, טפח, במדרגות, נגרר על־ידי קריסטופר רובין לחצר.

מילן תפש משהו מרכזי ביותר בעולמם של ילדים: הג'ונגל, הפילים והחיות המסוכנות, האקזוטיות, מצויים כולם בחצר האחורית של הבית. בחורשה הקטנה שמעבר לרחוב, ואולי זה ההבדל אמיתי בין עולם המבוגרים וארצות־הילדות, שהקשישים זקוקים לחברת־תעופה כדי להגיע אל ארץ ההרפתקאות, והילדים מגיעים לשם ללא מס־נסיעות.

מכל עשרת פרקיו של הספר (אם להתעלם מההמשכים) של הספר הראשון, החביב עלי ביותר, הוא סיפור יום־ההולדת של אי־יה, הפסימיסט המושבע.

כשמתברר לפו, שהחמור בעל דמות היגון חושש שאיש לא יבוא לברך אותו למאורע המרכזי בחיי כל יצור — עצם ראשית היותו, המסומל על ידי תאריך ההולדת — הוא מחליט להביא לו מתנה. ומה היא המתנה הטובה ביותר בעיני הלקקן הדובי — כמובן צנצנת דבש, שיא הכיף והתגלמות המתיקות שבקיום. הרי כולנו בטוחים שמה שמשמח אותנו יגרום אושר גם לזולת. אבל הדרך לביתו של אי־יה ארוכה. ומדוע לא יהנה נותן המתנה בעצמו קצת מהתשורה שהכין? ליקוק פה ועוד ליקוק קל שם, והצנצנת ריקה. ואי־יה מקבל על כן את הכלי הריק ולא כל־כך יודע מה לעשות בו...

גם חורזיר אינו רוצה לפגר אחרי ידידו פו, והוא ממהר להביא לחמור התוגה באלון אדום, שקיבל במסיבה שנערכה לא מכבר. החפזון הוא — כידוע — אבי כל חטא, וחורזיר מועד ונופל כשהוא רץ בחורשה, ומצליח לכן להביא לאי־יה רק פיסת גומי עלובה, באלון שנפח את נשמתו.

זה כמובן מרשם בטוח לטראגדיה. הכוונות הטובות, המביאות תוגה ואכזבה. אבל דווקא החמור רואה השחורות מוצא פתרון. תחילה, הוא אומר, לא ידע מה יעשה בצנצנת, אבל עכשיו נמצא הפתרון: הוא יָכול לשים את הבלון שאין לו שימוש בצנצנת חסרת התועלת. אם זו אינה ספרות גדולה, איני יודע מהי.

אבל לא פחות חשוב הוא גם סיפור נסיונותיו של פו להשתלט על הדבש, שאוגרות הדבורים בכוורתן שבראש העץ. ושוב בא הבאלון לעזרת גיבורנו. פו מתחפש לענן. אבל קשה לו לשכנע את הדבורים שהוא אכן לא פו הדוב אלא ענן, אפילו משהוא מבקש מרובין להתהלך תחתיו עם מטריה פרושה כדי להגביר את הרושם השמיימי שלו. לכן הוא שר. לשם הסוואה ושיכנוע הדבורים, שיר קטן, מאלה שהוא מומחה בהמצאתם:

טוב להיות ענן פורח
ברחבי שמיים.
כל ענן קטן פורח
שר תמיד: אני אורח!

טוב להיות ענן פורח
ברחבי שמיים.
הוא גאה והוא שמח
למה שהוא ענן פורח.

האם אין לכל אחד מאיתנו איזה פו או אי־יה בין ידידיו? (למשל רציתי להקדיש רשימה זו לידידתי הוותיקה נעמי, אחת משומרי מסורת פו הקנאים, אבל היות שגם היא די אי־יה, אני חושש שהיא עלולה להעלב. לכן אני נמנע מלהקדיש לה שורות אלה...)

מכל חיות פו הדוב, הקרובה לי ביותר שאני יכול להזדהות איתה ממש, הוא הינשוף — כי כמוהו אני חובב כתיבה וספר, וכמוהו אני מבלבל אותיות ומפזר שגיאות כתיב על ימין ועל שמאל. ללא הבדל בין ארבע השפות שאני מסוגל להתבטא בהן. אולי לו הייתי היום בן 6 ולא 60, היה איזה יועץ פסיכולוג מומחה מגלה, שאני סובל מפגם מיסטורי כלשהו כמו דיסלקסיה. אבל כשהייתי בגילו של קריסטופר רובין, שכנעו אותי ששגיאות הכתיב שלי הן פשוט תוצאה של עצלות או טיפשות. לכן אני מחבב את הינשוף חיבה יתירה.

תרגומים מתבלים ומתיישנים מהר. לא כן יצירות מקוריות, שהשפה הארכאית. „מעונה" שלהם, המרוחקת מהאופנה המעודכנת, מוסיפה להן ירוקת אצילה, פאטינה מפוארת. לא מכבר יצא לי לקרוא דוגמאות מתרגום מודרני אנגלי לתנ"ך, והעדר

עַל הַצִּנְצֶנֶת הָיָה כָתוּב „דְּבַשׁ"

העתיקות בלשון גרמה לי סלידה ממש. זה נשמע כמו „קומיק סטריפ" או סרט הוליוודי תנ"כי. התרגום של פו הדוב יצא לאור מזמן, ויש בו כל מיני משונויות ומוזרויות, שדווקא מוסיפות לו טעם אמיתי. אני מאוד מקווה, שלמרות שאני מאחל לספר חיים ארוכים ודורות חדשים של קוראים, איש לא ימצא לנכון (וללאינכון), לשפץ את התרגום ולעשות לו מודרניזציה, חס וחלילה. טוב לדוב בעל המוח הקטן מאוד בצורתו העברית הישנה.

אבל יכול להיות, שאני סבור כך רק משום שלו ולי מלאו 60, ושנינו איננו כבר עולי ימים. ונעשינו, אולי, מבלי לחוש בכך, שמרנים, וקופאים על השמרים, מעדיפים ישן מפני חדש.

שנינו, פו ואני, בני 60. אבל לפו יש בכל זאת יתרון עלי בעניין זה: הוא ישאר צעיר לעולם, וקריסטופר רובין ימשיך לגרור אותו אחריו במדרגות, טפח, טפח, טפח.

דן פגיס

לוח קיר

דן פגיס ז"ל

דֶּצֶמְבֶּר. רוּחַ מִקְטָב, חָרָה, חֲרֵשָׁה.
מַלְאָכִים וְדֻבִּים לְבָנִים שׁוֹקְעִים בִּשְׁנַת חֹרֶף.
בּוֹ בָּרֶגַע,
לְמַעְלָה, בְּסֵתֶר הַשֶּׁלֶג הָרַךְ,
מִדְרָכוֹת
מַלְכּוֹדוֹת הָאָבִיב.

יוּנִי. בְּטֶקֶס צְבָאִי מָלֵא שֶׁמֶשׁ
נִקְבַּר הָאִישׁ בַּצָּהֳרַיִם.
בּוֹ בָּרֶגַע בְּבֶטֶן הָאִשָּׁה חֲצוֹת הַלַּיְלָה.
הָעֻבָּר מִתְיַצֵּב: הוּא מְזַהֶה אֶת הַצָּפוֹן.

דֶּצֶמְבֶּר. פִּתְאֹם הַסִּירָה נֶהְפֶּכֶת.
אֲנִי טוֹבֵעַ בְּיָם מְזֹהָם, וְרוֹאֶה, כְּצָפוּי,
בּוֹ בָּרֶגַע
אֶת כָּל שְׁנוֹתַי הַגְּנוּבוֹת הוֹלְכוֹת לְעֵינַי כְּמַיִם
מְתוּקִים.

העולם הפלסטיני המנופץ

בשבוע שעבר התקיים הכנס השני להגות פלסטינית בנצרת. כתבתנו עדנה דחרי־דווידוביץ השתתפה בכנס ולהלן דיווחה.

טקס הפתיחה החגיגי של כנס ההגות הפלסטינאי השני החל בצלילים צורמים: צווי הממשל הצבאי אסרו השתתפותם של שניים ממנחי ארבעת המושבים — ד"ר דיאב עיוש וד"ר נהדה אלאגא. הכנס, שהתקיים במלון „גראנד ניו" בנצרת בתאריכים 20־22 ביוני, נשא את הכותרת: „אסון שנת 1948: גורמים, השלכות והיבטים". הנושא, הטעון מתח פוליטי רב, משך אליו רבים — כמאה וחמישים איש מדי יום, בין המוזמנים בלטו בנוכחותם חברי הכנסת מוחמד מיעארי ו[illegible], שהושיע למושב הספרותי. בניגוד לכנס שהתקיים לפני כשנה הופיעו הפעם אנשי אקדמיה רבים מאוניברסיטאות הגדה. מארגני הכנס, חברי מערכת הירחון הספרותי „אלמואכב" (ממליות), רואים בכך הישג וצעד נוסף בדרך להשגת אחדות השורה בין חלקי העם הפלסטינאי.

ההרצאות והדיונים של ארבעת מושבי הכנס התקיימו באולמות המלון, הממוקם באחת משכונות היוקרה של נצרת. המושב הראשון עסק בהיבטים פוליטיים ודימוגראפיים של התבוסה ב־1948, המושב השני עמד בסימן הפליטים והתמקד בעיקר בהיבטים פסיכולוגיים וסוציולוגיים של הבעייה, השתקפות התבוסה בשירה ובספרות הפלסטינאית היתה נושא המושבים השלישי והרביעי.

אירועים נלווים לכנס היו ערב לזכרו של ד"ר מאג'ד מרעי, אליו הוזמנה גם רעייתו, ד"ר מרים מרעי, לשאת דברים, ערב הקראת שירה שבתחילתו הופיעה מקהלת נערים ונערות משכם.

מרבית ההרצאות בכנס הוצגו תוך שמירה על רמה אקדמית נאותה והצגת תמונת מצב אמינה, דומה כי יש בכך כדי להעיד על שינוי בהלך־הרוח בקרב האינטליגנציה הפלסטינאית בארץ, המעדיפה להתמודד עם הבעייה המתמשכת בכלים שכלתניים. עם זאת, חרגו מספר מרצים ממסגרת דיון אקדמאית כשהדבר התבטא במסירת הבלים בלא עיגון בעובדות ובמסמכים, בטיפוח המיתוסים הפלסטינאיים הרווחים ובהסתמכות על גורמים משניים. דוגמא בולטת לכך היתה הרצאתו של ד"ר עבד אל־לטיף ברגותי מאוניברסיטת ביר־זית, שהרצאתו על התרבות הפלסטינאית העממית הפכה, עד מהרה, בניצוחם של המרצה וזמר שהביא עמו, למפגן של שירה לאומנית בהשתתפות הקהל. יש לציין, שחלק מהנוכחים עזב את אולם ההרצאות לאות מחאה. גם ד"ר גאזי פלאח מאוניברסיטת חברון נסחף אחר סיסמאות תעמולה שחוקות. בהרצאתו, שנושאה היה ניתוח מפת ההגליה והגירוש של הפלסטינאים בשנת 1948, נדרש ד"ר פלאח להתבטאויות כגון: „מעשי הטבח באוכלוסיה הפלסטינאית היו יסוד באסטרטגיית הלוחמה הציונית", „חוסר המוסריות של האימפריאליזם הציוני" ו„גבורת הנשים הפלסטינאיות". במרכז ההרצאה עמדו שני טיעונים בולטים. האחד — הערבים רצו פתרון מדיני צודק ולא „לזרוק את היהודים לים". השני — כוח הלוחמה הפלסטינאי היה מועט וללא כלי־נשק מספקים. דבר, שהכריע את תוצאות הקרבות. לו לא היו פני הדברים כך היתה, לדעתו של ד"ר גאזי, משתנית תוצאת המלחמה.

ד"ר שריף כנעאנה, ראש הפקולטה למדעי החברה באוניברסיטת ביר־זית, דן בשאלה, האם הנטישה ב־1948 היתה גלות או הגליה. לאחר שהביא את העמדות המסורתיות של שני הצדדים פנה ד"ר כנעאנה למחקריהם של שני חוקרים, צ'ילדרס והולנדר ולדאר הערבי וכן לזה של כתב הג'רוסלם פוסט בני מוריס. לטענתו, מגיעים חוקרים אלו למסקנה שאין שום בסיס דוקומנטארי לטענות הישראליות. לא נמצאו ולו גם הקלטה אחת או מסמך אחד המעידים כי תחנות הרדיו הערביות שידרו הודעות לתושבים לעזוב את בתיהם. נהפוך הוא, מדינות ערב ביקשו מהתושבים להישאר במקומותיהם. נמצאו רק הודעות ישראליות בערבית, המעודדות את התושבים לעזוב. ד"ר כנעאנה, שהיה מודע לכך שהינו מסתמך על מקורות משניים, סיים את דבריו באומרו, שעדיין יש לחקור היטב את הנושא ולהביא אסמכתאות לדברים שהשמעו.

דיון שקול יותר מבחינה אקדמית הוצג ע"י ד"ר עבד לאסתאר קאסם וד"ר מאג'ד לחאג', הראשון, מאוני' אלנג'אח, דן במנהיגות הפלסטינאית שלפני 1948 ובחלקה בתבוסה. לדבריו היו שנות השיא בפעולות ההנהגה בשנים 1936־1938. לאחר מכן החלה תקופת הירידה. נוצר פיצול בהנהגה הפלסטינאית: לא היה תיאום בין ההנהגות השונות וכל אחת פעלה בעצמאות בשטח. המנהיגים המקומיים שקעו במאבקי כוח פנימיים ולא דאגו לצבירת נשק בכמות מספקת ולארגון אימונים וקורסי הדרכה. לא הותווה קו אידיאולוגי ברור ולבסוף לא נשמר תיאום בין המאמצים הפוליטיים והצבאיים. דבריו של המרצה עוררו תרעומת בקרב מספר מהנוכחים באולם. הללו סברו, כי אין מקום להפנות אצבע מאשימה לעבר ההנהגה, שביצעה את תפקידה ללא דופי בנסיבות הנתונות.

ד"ר מאג'ד אלחאג' הציג בהרצאתו על הפליטים הפלסטינאים בארץ תמונה אנושית מאלפת. בארץ 1 מתוך 5 פלסטינאים הוא פליט או בן למשפחת פליטים, אמר ד"ר אלחאג'. ההגדרה לפליט היא כל מי שהיה תושב פלסטין לפני 1948 וגורש ממנה. אלחאג' ביסס מחקרו, בין היתר, על ראיונות ושיחות שקיים עם פליטים פלסטינאים. הוא מחלק את התקופה מ־1948 עד היום לשלושה שלבים:

א. בין השנים 48־51: זוהי תקופה של בריחה ונדידה מתמדת. רוב הפליטים בתוך ישראל היו כפריים וללא הנהגה שתלכד אותם. בתקופה זו שלטו הבהלה והפחד והפליטים פנו לכל מקום שנחשב כבטוח על פי השמועה. הם עדיין האמינו שזהו מצב זמני ושיוכלו לחזור לבתיהם.

ב. בין השנים 52־57: תקופת ההמתנה והציפיות. אמונתם של הפליטים בשיבה מתערערת. זאת, לנוכח פריחת הבנייה בארץ, על הריסות הכפרים הערביים מוקמים ישובים וקיבוצים. המסגד, אומר ד"ר אלחאג', הופך לדיסקוטק ומצביע על המסגד לשעבר בכפר האמנים עין־הוד. הרכוש הפלסטינאי מוחרם על פי חוק.

ג. משנת 58 ואילך: תקופת ההתבססות. בשלב זה מתחילים הפליטים לרכוש אדמות ולבנות עליהן בתים.

ד"ר אלחאג' סיים הרצאתו בשאלה, האם תחושת הפליט עדיין קיימת בקרב הפלסטינאים בישראל. הפליטים הפלסטינאים, שסבלו במשך תקופה ארוכה מנידוי והדייה על ידי החברה הפלסטינאית המקומית, עדיין חיים בשוליה ומהווים מיעוט בתוך מיעוט, עדיין קיימים ישובים נפרדים, בתי קברות נפרדים וקשרי חיתון בודדים. עם זאת, אין למצוא, לדעת אלחאג', התפלגות בהשתייכות הפוליטית בין התושבים המקומיים לפליטים.

הרצאת דברים מלומדת ובהירה בנושא האספקטים הפסיכולוגיים והסוציולוגיים של התבוסה ב־48' נשאו ד"ר אחמד בכר וד"ר עבד־אל־לטיף עקל. ומפאת קוצר היריעה לא נוכל להביאם כאן.

סכנת הגליה מהארץ עמדה לנגד עיניהם של משוררים פלסטינאים עוד בשנות ה־30, טען חנא אבו־חנא, משורר ומרצה באוניברסיטת חיפה, מחברי מערכת „אלמואכב", בפתיחת המושב הרביעי והאחרון של הכנס, שהתקיים בהנחייתו של ד"ר ג'ורג' קנאזע, ראש החוג לשפה וספרות ערבית באוניברסיטת חיפה. יתרה מזו, תחילת ההתמנות ודעי נבואת הגלות הינה בשנת 1910 עם פרסום שירו של אסעאף אלנשאשיבי ביוחזן שירה, שיצא לאור בארץ בראשית המאה. אלנשאשיבי התריע על הסכנה שבאימפריאליזם המערבי והביע בכך דיעותיהם של אישים פלסטינאים באותם ימים. והאזהרות הראשונות עסקו בנושא מכירת אדמות. פעולות אלה ע"פ השירים, אינם עיסקה פשוטה של קנייה ומכירה אלא מסמלים את אובדן האדמה.

תחושת הדאגה מתעצמת ופונה לאפיקים פוליטיים בשנות ה־40 עם התגברות העימות והפנייה למאבק מזויין. מן השירים משתקפת עמדתה של המנהיגות המקומית לנבי ה„אימפריאליזם הציוני והבינלאומי". ודפי ביקורת ולעג מופנים גם כלפי מנהיגיהן של מדינות ערב. יש להצטער, מסכם אבו־חנא, שבמעמדו של המשורר בתקופת הג'אהלית, התקופה הטרום־איסלאמית, אשר שימש מנהיג ומורה־דרך חל בשיריו פיחות גדול, עד כי בימינו נשארים שיריהם של משוררים ערביים ברוקות נבואה ועם, שאינה מעוררת לפעולה.

הרצאה, ששיקפה את דמותו של היוצר הפלסטינאי המושש את הזהות, נשאה חנאן מוואר, עמר שישה פיומים אלה בארה"ב את הרומנים שלו בנושא הספרות הפלסטינאית. מתוך קובצי סיפורית של המחברת סמירה עזאם העלתה עאמר, בצורה מבריקה, את עולמה המגוון של עזאם. המתקיים על גבי שני מישורים, האחד — עולמה של האשה הפלסטינאית והשני — הצגת עמדותיה המיליטנטיות בנוגע למאבק הפלסטינאי.

עזאם סאטירית ביותר בבואה לתאר את האשה בחברה הפלסטינאית, זו עוברת דרך יסורים ארוכה בדרך שבין התבגרות לנשילה. למעשה אין האשה הפלסטינאית מצליחה ליצור קשרים בונים עם סביבתה וניידונה להיות במסגרת יחסים בלתי מספקים וניצול עם הסביבה המסורתית. עזאם, שעסקה בפעילות פוליטית, איננה לה עמדה מהססת בבואה לדון במאבק הפלסטינאי. בסיפוריה היא מעמידה את תמונת הפליט הנודד ומתארת את הווי המחנות. מתוך הסיפורים עולה הקריאה ליציאה למאבק מיליטנטי עד לניצחון.

הרצאות נוספות במושב זה נשאו ד"ר פהר אבו חרירה, מרצה מאוניברסיטת חיפה, ואחד מחברי מערכת אלמואכב. הרצאתו עסקה במוטיבים מרכזיים בשירת השינאה הפלסטינאית. ד"ר עאדל אבו עמשא מאוניברסיטת אלנג'אח קרא את הרצאתו של ראש תנו, ד"ר אבו־אלהיגא וחוזאיה ומכנו נבצר להגיע לכנס מפאת מחלה. במרכזה של הרצאה זו עמדה שירתו של המשורר הפלסטינאי אבו סלמא.

אם להשתמש בדבריו של ד"ר בכר, מהווה כנס ההגות הפלסטינאי השני דוגמא מאלפת להצגת שתי דרכי התגובה הפסיכולוגיות להלם השואה. עצם קיום הכנס ומרבית ההרצאות שנשאו בו מהווים דרך תגובה אקטיבית. זו באה לידי ביטוי ברצון להתמודד עם התבוסה במישור החברתי ועל דרך של פעילות בונה. את הדרך התגובה הפאסיבית ניתן לראות בתוכנן של מספר הרצאות, שהציגו תמונת מצב מעוותת וניסיון לרחיית המציאות ולטיפוח מיתוסים.

*

בשיחה עם מאהר עבדאללה, העורך הראשי של „אלמואכב" ויו"ר הכנס, שהינו משורר מחברי הרשימה המתקדמת, נשאל, מהו תפקידו של איש הרוח הפלסטינאי במסגרת חברתו, הוא השיב כי יש להפריד בין תפקיד איש הרוח בארץ ומחוצה לה. על השוכן בארץ לקיים את האינטגרציה של עמו, כשהוא פועל בתוך המציאות הקיימת, על מגבלותיה הנוכחיות. ולעצם השאלה, על איש הרוח להתפקד כמנהיג רוחני בשני מישורים. במישור הרעיוני עליו לפרסם מאמרי ביקורת, מסות, דברי שירה ופרוזה המשקפים את הוויותם של הפלסטינאים. המישור השני והחשוב ביותר הוא המישור האידיאולוגי. איש הרוח נתפס בעיני עבדאללה כמנהיג. הוא חייב לנקוט בקו אידיאולוגי במסגרתו יוכל לפעול ולהשפיע.

לקראת ספרות ישראלית

(המשך מעמ' 15)

מהרהר באפשרות שנזדמנה לי מכוח המציאות החרשה, ובטרם יהיה סיפק בידי לכלכל את מעשי בתבונה. אני מנפט את החוט הפרום ושב ומנפצו ומשתדל לתת לו צבע שונה בתכלית ולשוב ולהשחילו בתוך המסכת הפגומה ולפרוף מה שנבצע..." (35). וכך הזמן כולו מונח לפניו כשטיח, והוא בוחן את פיתולי המארג שלו — „מנגד אראה את העתיד, ומנגד אראה את העבר" (182). לתוך הערבסקות הללו נשזרים מבלי־דעת גם אנשים שאינם שייכים לפסוטה. כך, למשל, כאשר הדוד יוסף מבלה שנה אחת בקישלה שבירושלים בעוון הברחת ערק לבנוני, הוא מחבר „שירי געגועים ואהבה" עבור אסיר ארמני אחר, „שריצה עונש על שניסה לרצוח את אחי אהובתו המוסלמית." לימים יפגוש הדוד יוסף את אותו ארמני, והוא נשוי לאשה „שלמען עיניה נכתבו כל השירים. והדוד יוסף יאמר לה שאילו ידע מה יופי חנן אותה אללה, היה מסתגר בתוך האלם ולא היה מעליב את יופיה ברדידות החרוזים, והיא אומרת שרק בזכות שיריו שמרה אמונים להאגוב, שאלמלא הוא ספק אם היו נישאים. והדוד יוסף אומר לה שיש להודות בעיקר לערק של לבנון..." (210), וכו' וכו'.

אלא שיש בהם בחוטים גם עוצמה מסוכנת, ומחיבורם יכול לצאת גם מעשה הרס וחורבן, כפי שנראה בסוף הספר.

הקו הירוק העובר בתוכו

במשפט זה איפיין שמאס את מצבו של הערבי־ישראלי, במאמר שנקרא „יומן קריאה", וכך הגדיר בצורה הפלאסטית ביותר את הכפילות והחציון, שאין מנוס מהם בחייו של ערבי־ישראלי המעורה בחיי התרבות העברית. ואם יש כאן נפש חצויה, — שהיא תופעה לא בלתי־ידועה בקרב מיעוטים אתניים בארצות העולם — הרי שבמדינת היהודים יש בה כדי ליצור כפילות מוזרה להפליא, כי הערבי־הישראלי הופך להיות „היהודי של היהודי".

תחושת החציון והכפילות מאפיינת את כתיבתו של שמאס זה שנים רבות. בספר שיריו האחרון, „שטח הפקר" (גם הכותרת מדברת בעד עצמה), מופיע שיר נפלא הנקרא „ילטוב". בשיר זה הדימוי המרכזי הוא של משפט שלמה — הילד המת והילד החי; החרב האמורה לחתוך את הילד החי לשניים תלויה מעליו. „ואם לומר את האמת, ברגע זה אני רואה את ההצגה בשמץ של דאגה. אני רואה". והמשך: „אני חושש לשלמות אברי".

ברומאן שלפנינו מופיעים שוב הילד המת והילד החי — הילד המת הוא אנטון שמאס הראשון, שעל שמו קרוי המחבר. הוא גם תינוק מסתורי שמת, כביכול, בבית־חולים בביירות, ואולי לא מת אלא נמסר לאימוץ, ושמו היום מייקל אביד. אלא שהכפילות הזו הופכת להיות סמל לכפילות הזהות של הערבי־הישראלי. הסופר היהודי־יהושע בר־און, עימו נוסע המספר למדינת איווא שבארה"ב, מנסה ליצור דמות של אינטלקטואל ערבי („שלא יאשימו אותי ביצירת סטריאוטיפ הפוך..."). במהלך יחסיו עם המספר הוא מגלה שוב ושוב שהדמות שהוא מנסה ליצור חומקת ממנו: „חסל סדר ערבי־מובן־מאליו" (82) הוא מהרהר בתקשורת שביניהם ואיננו יודע אילו תחומים הוא יכול לתחום לה — „גם כאן אנו פולשים לשטח שהוא מחוץ לתחום. אולי אקרא לו 'שטח תשע של השפה'." והוא תוהה „אם יש סופר ערבי אחד שחולם על גיבוריו היהודים בשנתו," וכאשר הוא שומע שחבר־למסע מתכוון להיפגש בפריס עם קרובים מלבנון, הוא מפטיר: „גם כן שם לסוכן זר." (90).

אלא שהחרדות פוליטיות מעין אלו אינן מנת חלקו של הישראלי־היהודי בלבד. המספר נפגש עם בן־דוד שברח לפני שנים רבות ללבנון, ובעקבות המלחמה האחרונה שניהלה שם ישראל, בא לבקר בכפר הולדתו. האורח מתבטא בצורה הגורמת מועקה למספר. איש פלנגות מובהק, שדבריו על הערבים המוסלמים מזכירים את המבועורים שבגזענים הישראלים: „אבל נגר (הבן־דוד) היו לו געגועים אחרים, געגועים לימים שישובו פראי־האדם... אל המקום שבאו משם, אל חולות המדבר. ואז לא יהיה צורך לשחוט אותם..." (206). ולעומתו, קרובת־משפחה אחרת, חנה, נכדתה של הדודה מארי, הנשואה לסברי ג'רייס, נהרגת בפיצוץ בניין המחקרים הפלסטיניים בביירות. החוטים נמשכים לכל הכיוונים, חוצים את כל הקווים, נחשפים לכל התהפוכות המתחוללות במזרח התיכון, ואלו משתלבות באופיים ושגיונותיהם של האנשים. רק סופר אמיתי יודע לצייר את הרשת הסבוכה בה לכודים כל בני־האדם, ואשר איש־איש מפרפר בה לפי דרכו שלו, ומה שנראה כיד המקרה מסתבר, לאחר בחינה מדוקדקת, שלא היה אלא תוצר של היסטוריה ואופי. שמאס הוא סופר אמיתי.

האדם בטבע

ועוד אלמנט יש בו בספר זה המקנה לו איכות ייחודית־במינה, לא רק בספרותנו, כי אם בספרות המודרנית בכלל, והוא נוכחותו של הטבע כחלק מן המרקם הכללי. אין זה „הטבע" של המשוררים, שתפקידו לתת מימוד אובייקטיבי לרחשי־ליבם, ואין זה „הטבע" של בן הקיבוץ, שיש בו מידה רבה של מודעות־עצמית — כי הוא מבוסס על האידיאולוגיה של „כיבוש האדמה", שפירושה הקונקרטי הוא הפקת תוצרת לשיווק. זהו הטבע במובנו האורגני ביותר, העולם בו חי איש־הכפר, הכופה עליו את אורחות חייו מבוקר עד ערבו. הטבע קובע מתי יעבוד משחר עד חשכה, ומתי ישב בביתו בחוסר־מעש; הטבע קובע אם יאכל לשובעה או ירעב ללחם. ההבדל בין הטבע הזה לבין „הטבע" המלאכותי־למחצה שהזכרנו לעיל הוא ההבדל שבין חתול־בית לבין נמר, בין כלב לזאב.

הספרות המודרנית — זו שנכתבה במאה השנים האחרונות — היא רובה־ככולה עירונית, ומנותקת מן הטבע. בין הסופרים האחרונים בספרות המערבית שיצירתם עוד מעוגנת בטבע אפשר למנות את תומאס הארדי האנגלי ואת גי דה מופסאן (בכמה מסיפוריו הכפריים). אפילו יצירותיהם של הסופרים החדשים במה שקרוי „העולם השלישי" נולדו כמעט כולן בחברה עירונית. משום כך המיידיות והטבעיות בה מעוגנים האירועים בספרו של אנטון שמאס בעונות השנה, במזג האוויר, בתהפוכות האקלים, מקנות לדמויות ולמתרחש עימן אותנטיות כמעט־מוחשית. ועוד דבר נפלא יש כאן, והוא הדרך בה הוא משתמש בלשון כדי להעביר את התחושה הזו. הלשון בה נכתבים החלקים הקשורים עם האדמה והאקלים מעוגנת באותם רבדים של השפה העברית שעוד היו מושרשים בקרקע, ואילו בקטעים העירוניים הלשון נעשית „מודרנית", אליפטית ומתוחכמת — כיאה לעולם בו היא פועלת. ההמחשה החזקה ביותר היא בפרק המתאר את בית־הבד הישן, תופעה שנעלמה מן העולם בשנים שחלפו מאז ילדותו של המספר. כל מלה כאן מדוייקת להפליא, ואם מישהו ירצה לשחזר את בית־הבד הפרימיטיבי, הטרום־תעשייתי, יוכל לעשות זאת בהנחיית הפרק הזה. הלשון בה נכתב מקנה את תחושת הריחוק בזמן, את תחושת הזמן האבוד.

הזעזוע שבחידוש

קוראים ישראלים רבים נכנסים למבוכה בפגישתם עם הרומאן הזה, המדבר בשפתם אך איננו אומר להם את אשר הורגלו לשמוע מפי סופרים עברים. הספרות העברית החדשה מסתובבת זה עשרות שנים סביב מספר מוגבל ומוכר היטב של נושאים, שאפשר לחלקם בצורה כוללנית למדורים הבאים: שואה; קיבוץ; „חירבת חיזעה"; „שיח לוחמים"; סמטאות ירושלים; יהודים־שולנים בתל־אביב; ילדות בקהילות אבודות... וחוזר חלילה. יש שהיצירות מכילות תרכובת של כמה מן הנושאים הללו, ואז הן נחשבות לחדשניות. אבל, ביסודו של דבר, אפשר לומר שכמו שבטבע כל החומרים מורכבים מאותם תשעים ושניים יסודות, כן רוב הספרות העברית החדשה מורכבת מן היסודות שציינתי לעיל, ומכיוון שהם הרבה פחות מתשעים־ושניים, אין פלא שהיא נוטה לחזור על עצמה. „רק באיטיות רבה אנו מזהים בחזותו המיוחדת של סופר חדש את הדבר המכונה 'כישרון גדול' במוזיאון של הרעיונות הכלליים", כתב מרסל פרוסט. „רק מפני שהחזות היא חדשה ושונה, אין אנו מוצאים בה כל דמיון למה שהתרגלנו לכנות כישרון. במקום זה, אנו אומרים מקוריות, קסם, עידון, עוצמה; ואז יום אחד אנו מצרפים אותם יחד ומוצאים שסך־הכל אינו אלא כישרון".

הנה כי כן, לפנינו ספר שהוא כולו חידוש, מכל הטעמים שהזכרתי לעיל, וכך קרה שהקורא העברי צריך לרכז את כל עשתונותיו כדי להבחין שמה שמונח לפניו הוא רומאן מבריק, עמוק ועשיר — אפילו אם אין הוא דומה למה שהורגל לקרוא בספרותנו העברית, ואפילו אם אין הוא נראה כלל כספר שציפה שייכתב על ידי סופר ערבי־ישראלי. לכן אין כל פלא שכמה מן התגובות היו ממש צפויות — התגובה שחיפשה ומצאה מתחת לפני השטח של הספר כל מיני רמזים „אש"פיסטיים", או „אנטישמיים", רחמנא ליצלן (ודברים שלא היו עולים על הדעת לו נרמז לקוראים שאנטון שמאס איננו אלא פסבדונים של סופר יהודי למהדרין בשם יעקב מיטלשטיין, למשל). מצד שני, התגובה הפטרונית, של „איך הוא כותב יופי של עברית" (כאילו מוזר הדבר שאדם שנולד במדינת ישראל, למד בתיכון חיפאי ובאוניברסיטה העברית והוא איש לשון וספר כותב עברית מצויינת — בתנאי, כמובן, שיש לו כישרון.) ותהיינה, מן הסתם, גם תגובות אחרות; למה אין הוא מצייר ביתר חריפות את העליבות, העוול והעלבון של החיים בכפר ערבי תחת הממשל הצבאי, את יסוריהם של בני הכפרים שהוגלו, וכן הלאה.

אנטון שמאס לא כתב את ספרו של מישהו אחר, רק את ספרו שלו. אפשר למתוח ביקורת על דרך כתיבתו — אני, למשל, אינני מאושרת מן הפרק הפריזאי, שהוא יפה כשלעצמו, אך איננו מצטרף בצורה אורגנית לשאר היצירה, ולא היה חסר בה לו נשאר בחוץ. אבל מה שאסור לעשות זה לבוא בטענות אל הסופר משום שלא כתב את הספר שמישהו אחר חושב שמן הראוי היה שיכתבו... כאן הקורא העברי מסתבך פשוט מתוך דעות קדומות, המפריעות לו לראות את הספר כמות שהוא — כפי שהוא קורא ספר דרום־אמריקאי, למשל. כי לקורא העברי אין תבנית מוכנת מראש לספר שנכתב, נאמר, בקולומביה, אבל יש לו מירשם ברור ובטוח לספר שנכתב „אצלנו", והיות הסופר ערבי רק מוסיף לו עוד כמה דעות קדומות.

לולא היה זה ספר מצויין, לפי כל קנה־מידה ספרותי, אפשר היה לחשוב שזוהי תופעה חד־פעמית, ואולי סנונית ראשונה להתפתחויות בעתיד. אך מכיוון שהוא רומאן מצויין, אין לי ספק שהוא מהווה ציון־דרך חשוב עד מאוד בחיי התרבות שלנו. אולי יבוא יום ותיאטרון ישראלי יתור בארצות ערב ויציג מחזות בעברית ובערבית, לסירוגין. אולי יבוא יום וסופרים ישראלים — גם יהודים — יעדיפו לכתוב בערבית, משום שקהל הקוראים בשפה זו גדול לאין שיעור מזה של הקוראים עברית. אבל בינתיים, במדינה הזו, נעשה צעד גדול קדימה, ועוד ירבו לשוב ולהיזכר בו כפתיחת עידן חדש.

✓ חלדן ראורדה

חרוזים לילדים

דליה וינשטין: „צועקים בשקט". ציורים: דודו גרשטיין. ספריית מעריב. 1986.

דליה וינשטין מביאה בספר זה חרוזים חביבים, המתארים בשורות קצרות הווי וחוויות של ילדים — במשפחה, בבית־הספר, בחצר, במשחקים, בחלום.

יש שהחרוזים לובשים צורה של סיפור קצר ויש שהם רק תמונת מצב, תחושה או מחשבה. הנה גברת בלום, שכנה צעקנית, המגרשת תמיד את הילדים המשחקים מהחצר ואף שופכת עליהם מים במשפך של עציצים; הילד המספר כעס פעם וקילל אותה בלב „הלוואי שתמות" והיא חלתה ואושפזה בבית־חולים; הילד נבהל וחשב שבעקבות קללתו חלתה האשה; משהחלימה וחזרה את מנהגה לגרש את הילדים, שוב אין הוא כועס עליה יותר... או הילד השמן, הסובל מלעגם וקינטוריהם של חבריו, הקוראים לו בשמות כגון „שמן מארץ השמנת" — אך אין הוא מצליח לרזות בגלל אהבתו לממתקים. או תלמידה בכיתה של ילדים חרוצים, המגיעים בזמן לבית־הספר, מכינים שיעורים ויודעים את החומר שהמורה מלמדת, היתה רוצה ללמוד דווקא בכיתה פחות מוצלחת, שבה לא צריך להתאמץ כל־כך, טבעי ואנושי. לאז לרועי הקטן גבס על יד ימין ובזכות זה אינו מכין שיעורים והוא פטור ממלאכות, המוטלות על ילדים אחרים. אך כאשר הללו קופצים לברכת־השחייה, הוא מסכן כי אינו יכול להצטרף אליהם בגלל הגבס.

הציורים הצבעוניים הגדולים של דודו גרשטיין, התופסים את רוב שטחו של הספר, עשויים בקווים קריקטוריים.

מ. אבי־שלמה

ליפ, טורנייה

(המשך מעמ' 16)

השטרות, חילקם לשניים, נתן למלצר הנדהם את מחצית הסכום, והסתלק. שאל אותו החבר, „איך ידעת שזה הוא ומדוע נתת לו כסף?' על שתי השאלות יש לי תשובה אחת', ענה לו ז'ינה — 'בגלל פרצופו הנאלח'.

וממשיך טורנייה: 'איש מוזר ז'נה. איך זה שיום אחד הפסיק ליצור? אולי היה זקוק ללחץ של בית־הסוהר. מי יודע? זה מוזר. גם רמבו היה כזה, ואחרים. איני יודע. יש רכילויות אצל „גאלימר" שיש שם כתבי־יד רבים. מי יודע, אולי תתחיל סידרת ז'נה חדשה לאחר המוות." סיפרתי לטורנייה שבזה דווקא חוק המו"ל שלו בארץ, שהוציא יותר עגנונים אחר מות המחבר...

עוד דיברנו על אהבת ז'נה לערבים וכושים. בעיניו הלבנים הם המתועבים. לכן זה רע — זה עובר לאורך כל אותו ראיון ב„להמונד". טורנייה אומר לי שאיננו מבין את המשיכה הפאנטית לנרקבים ולשחורים (למרות שגם הוא עצמו הומוסקסואל). אני שואל אותו: „אתה גזען?" הוא מסתכל בי ועיניו צוחקות, די ברצינות: "לאו אבל ביחסי עם הערבים יש משהו... כשהלובים חטפו מכה מן האמריקנים, או כשאתם דופקים את פי.אל.או. יש בי שמחה לאיד, למרות שאינני חושב שזה חכם או פותר דברים. אני בטוח שלאורך זמן יש בזה אפילו נזק."

„או אם אינך גזען", אני מקשה, „אתה אליטיסט?" — „תשמע, עם אדם לא אינטליגנטי לא הייתי יושב רגע. או הגזענות שלי היא אינטלקטואלית. קבל את זה כממאה. אני הולך לאכול עם אמא בת ה־94 — זאת אחת הסיבות שאני בא לפריז. אני חי לבד בכפר, ואין לי חשק לזוז. שם אני חושב בשקט, יושב שנתיים־שלוש וחושב. אחר מתחיל לכתוב ספר". אני שואל: „ביד או במעבד תמלילים?"

טורנייה עונה: „בוודאי שביד. צריך שיהיה הכתב. תאר לך כמה עצוב שאין כתב־יד, כתב־יד מקורי. עצוב לי כשאני נזכר שאין כתב־יד של מולייר, ששרפו בנסיבות מסתוריות את יומנו של היינריך היינה. צריך שיהיה כתב־יד. אח"כ אני מתקן, מוסיף או גורע, ואחר מתקתק על המכונה; עכשיו אני הולך אל אמא. אגב, היא חושבת שאני סופר מדרגה שלישית; אצלה אפשר ללמוד פרק בצניעות. הנה לפני כמה זמן, ביום א', אנחנו יושבים מול הטלוויזיה, אמא קתולית אדוקה, ואנחנו צופים במיסה וחג הוא חג שלושת המלכים, וכידוע לך, אני כתבתי גירסה משלי — והכומר מדבר על שלושת המלכים ואומר, 'גם הסופר מישל טורנייה כתב גירסה משלו'... אני פונה אל אמי ואומר לה: 'את רואה אמא, אני מפורסם, מדברים עלי באמצעי התקשורת'.

'לא', אומרת אמא, 'אתה לא מן השורה הראשונה. אמרו — הסופר מישל טורנייה — ולא מישל טורנייה. כשמזכירים את ויקטור הוגו לא אומרים 'הסופר ויקטור הוגו', אומרים — 'ויקטור הוגו'... הבנת? איזה אמא יש לי!" הבנתי. הבנתי הרבה. היה נעים ומעניין. שלום ולהתראות, מישל טורנייה.

תספריות

מהו עם?

מכון שלום הרטמן בירושלים מוגדר בפי מנהלו המחנכי, ד"ר דוד הרטמן, כמוסד מוקדש לצמיחה אינטלקטואלית יהודית. כששתי המלים 'אינטלקטואלי' ו'יהודי' מודגשות במידה שווה. לדבריו, לעתים רבות מדי נהייתה המחשבה העולה מתוך המסורת היהודית נטולת ביקורת עצמית אינטלקטואלית, והמחשבה האינטלקטואלית הפנתה עורף למסורת היהודית.

כאחר ממפעליו החינוכיים למטרה זו של איחוד 'היהודי' עם 'האינטלקטואלי', כינס המכון אנשי אקדמיה מתחומים כגון היסטוריה ופילוסופיה עם אנשי תורה ותלמוד לשבוע של „הסברים הדדיים" כדברי הרטמן. והוא מדגיש: אין הכוונה ניבוש עמדה חד־משמעית או הנפת דגל פוליטי זה או אחר, כי אם „יושר אינטלקטואלי, ביקורת מבוססת על התחייבות משותפת, קשב," יובילו אלה לאן שיובילו.

במסגרת זו, התקיימו ביום רביעי שעבר הרצאות על הנושא הכללי: „דילמות מוסריות ורתיות במדינה הישראלית — האם יש למסורת מה להציע?" ואת כשמרצים הפרופ' אוריאל סימון מאוניברסיטת בר־אילן ואיש „נתיבות שלום", משה הלברטל, איש המכון, והפרופ' ישעיהו ליבוביץ — לקהל של כ־300 איש, רובם בשנות השלושים לחייהם, רובם אמריקנים, רובם שומרי תורה ומצוות.

מתוך ההנחה, שהדילמות המוסריות והדתיות של החברה הישראלית ידועות וברורות לכל, פנו המרצים הישר לנושא הברור פחות של 'המסורת'. בדברי פתיחתו הצביע הרטמן על דו־ערכיותה הבסיסית של המסורת, על הקולות שנמצאות בה אסמכתאות לדעות מנוגדות וסותרות, דבר שיזהיר אותנו מפני מתן תשובות נחפזות על גישת המסורת לשאלה ספציפית. מיפוי ש דו־ערכיות זו הובהרו על ידי הלברטל בנושא של יחסי יהודים ולא־יהודים: לכל מאמר תלמודי, המביע גישה הומאניסטית, קיים אחד המביע המכה. מלומר אין למסורת גישה חד־משמעית, דבר המזיז, למעשה, את השאלה לכתפיו של מקיים המסורת; כיצד רואה הוא את עולמו? מהי מידת רגישותו לאחרים? כן בימינו, כך גם בימי שמעון בן שטח, במאה הראשונה לפני הספירה, שהסביר יחסים הטובים עם לא־יהודים לא בציטוט 'המסורת' כי אם במאמר פשוט „יתנו לי בארבארי איני".

בניגוד להסתמכות זו על 'מוסר טבעי' ולא על 'מסורת', רואה אוריאל סימון מקרים מסויימים בהם ברורה דעת המסורת כל־כך, עד שאין להתעלם ממנה. מקרה אחד כזה הוא קריאתם של הנביאים ושל משה בפרט, לצדק חברתי. בראות הנביא בבירור את הצדק החברתי כיסוד עליו עומדת המדינה מתבקשים, לדעת פרופ' סימון, להחשיבו במידה רומה.

ישעיהו ליבוביץ אינו מסכים לא רק עם אוריאל סימון, אלא גם עם הנושא בכללותו. בראש ובראשונה אין זו מתפקידיה של מסורת 'להציע' דבר. זוהי תובעת מאנשים, אין אנשים תובעים מהרת. שנית, באיזו מידה ניתן לדבר על 'חברה' ישראלית — קבוצת אנשים בעלי תוכן משותף או מאוחד? עד המאה ה־19 היו היהודים 'חברה' לאמיתו של דבר — התוכן של להיות 'יהודי' היה ברור; אף מורצי הגויים הרגישו את עצמם 'פורצי גדרים' — הגדרים היו. אך כן מהמאה ה־19 ואילך, כשאיבדו יהודים רבים את תוכן היהדות, בלי לאבד את המודעות להיותם יהודים. זה היה מצב חדש לגמרי לעם היהודי — יהודים בלי יהדות — ואין למסורת כל תוקף בנוגע לו. יתרה מזו להקיש מהמסורת לחברה הישראלית שאינה 'חברת מסורת', הוא בגדר האבסורד משל לשוחט החזיר השואל מהרב לכשרות סכינו.

אם כן, מהו, לדעת פרופ' ליבוביץ, המשותף לחברה הישראלית? רק המודעות להיותנו יהודים. ואולם, מודעות אינה תוכן, והיא מוסבת רק על עצמה. אנו מודעים למודעותנו להיותנו יהודים. ומה לא נשאר? תאשר אותנו חברה ריקה, חברה לפי הגדרתה המפורסמת של מוסוליני — „עם היינו קבוצת אנשים הלוחמים יחד."

[illegible]

צבי [illegible]

גליון 77 של „עתון 77"

בגליון החדש ארבע מסות: ברוך עברון על „פוליטיאה" לאפלטון בהשוואה לספר איוב; דן מגיס על היוצר המזרח גרמני מיכאל קריגר; אילן גור־זאב על „אמנות הפוליטיקה והפוליטיקה האסתטית"; אורי מילשטיין משווה את תורת הלחימה של סיירת „שקד" עם זאת של „יחידה 101".

שמעון בלס על „ערבסקות" לאנטון שמאס, יעקב שביט על ספרו של יוסי גורני „השאלה הערבית והבעיה היהודית", וכן — שירים, סיפורים, ביקורת ומדור התיאטרון.

קולנוע

דני ורט

לקט מפסטיבל הסרטים

שארלוט ואלאנדריי ולמברט וילסון ב„נשיקה אדומה"...

„חוכמת רחוב". סרט תעודי על ילדי רחוב בסיאטל. קבוצת נערים ונערות שגילם נע בין 13 ל־19, חיים מפשיטת־יד, גניבות קטנות, זנות וסחר בסמים. סרטו של הבמאי הבריטי מרטין בל התפתח מכתבה מצולמת ב„לייף מאגאזין". בל עוקב אחר אותה חבורת נוער רחוב, ששוליה העכורים של החברה האנושית הם כל עולמם ואין להם שאיפות להחלץ מאותם חיים, מלבד אולי כמה חלומות בנאליים. עבור טייני זונה בת 14, בת למלצרית אלכוהוליסטית, מכירת גופה היה לדרך חיים. נערים ונערות אלה לא חיו כלל את ילדותם ודילגו על שלב זה הישר לצד האפל של הכרך הגדול. אותן יצאניות קטינות, וסרסוריהן שאינם מבוגרים בהרבה מהן, מתגוררים בבתי מלון מוזנחים או בבתים עזובים.

בסרט יש מפגשים ושיחות של אחדים עם הוריהם. דה וויין, אחד הנערים מבקר את אביו האסור בבית הכלא. האב לאחר שבודק את זרועותיו של הבן על מנת למצוא דקירות מחטים, מזהיר אותו שלא ילך בדרכו. הסרט מסתיים בהלוויתו הפתטית של דה וויין (שתלה עצמו בבית הכלא לאחר שנאסר באשמת סחר סמים), אביו מובא כבול באזיקים לקחת חלק בטקס הקבורה. מלבד הנושא שמציב תמונת מצב מהלכת אימה של ארה"ב, הסרט חורג מכתבה טלוויזיה בהשתמשו באמצעים פיוטיים ולעיתים בנקיטת עמדה קומית ואירונית בעוקבו אחר תת־החברה הצעירה וזאת ללא עריכת ניתוחים חברתיים או פסיכולוגיים, אלא בהצבת תמונה המדברת בעד עצמה.

עוד בתחום התעודה נמצא את סרטו של אינגמר ברגמן „תעוד פאני ואלכסנדר". הבמאי השבדי הציב מצלמה שתצלמו במהלך עבודתו על סידרת הטלוויזיה שלו ולאחר מכן, ערך בעצמו את החומר המצולם תוך הצבת כותרות המביעות את דעותיו על עשיית סרטים. איני יודע אם משום שברגמן עצמו אחראי לסרט הוא נחשף כאן שונה ורחוק מהדמות שאולי הצטיירה בעקבות סרטיו, לא כבמאי הקודר שיצר את „השתיקה", „שעת הזאבים" או „זעקות ולחישות". הוא מתגלה כיוצר מלא־חן ורוח טובה, משתעשע עם שחקניו, מביים בשלווה ובסבלנות, תוך גם הבנה שלמה ואילמת עם הצלם הקבוע שלו, סוון ניקוויסט, שברגמן חולק לו שבחים רבים.

כמעט כל סרט אודות השואה מתגמד עתה נוכח סרטו של קלוד לנצמן. סרטה של הגרמניה אירמגרד פון צור מיהלן מכיל חומר מצולם בידי צלם רוסי בשם אלכסנדר יורונטסוב בעת כניסת הסובייטים למחנה ההשמדה אושוויץ, שבחלקו עוד לא ראה אור. „שחרור אושוויץ" מביא ראיון עם הצלם הרוסי, צילומי זוועה כמו בדיקת הקורבנות של הניסויים הרפואיים או ניתוחים פתולוגיים, וכן קריינות בצד הצילומים. הקריינות מעוותת את התמונה לחלוטין. לא רק שהיא מתייחסת לאושוויץ כאל מחנה ריכוז ולא כאל מחנה השמדה, אלא היא גם מתעלמת מכך שההשמדה התרכזה ביהודים, והם נזכרים רק כבדרך אגב.

הסאטירה של הבמאי הספרדי חיימה דה ארמיניאן, „סטיקו" מספרת על לאופולדו קונטראראס, פרופסור למשפט רומי שהגיע לפת לחם. הוא פוגש באחד מתלמידיו לשעבר, עתה עורך דין חלקלק מצליח ואמיד. תחילה הוא מציע את ספרייתו העשירה למכירה. כשהעיסקה אינה מעוררת עניין אצל התלמיד לשעבר ובשעה שדירתו עומדת להילקח ממנו, הוא מציע עצמו על־פי החוק הרומי, כעבד תמורת אוכל, לינה וביגוד. עורך־הדין מסכים בתקווה שיוכל להעזר בפרופסור ובספרייתו לצורך צרכיו המקצועיים. מתפתחות סיטואציות משעשעות משום שסטיקו, השם החדש שנטל הפרופסור לעצמו, מתייחס לתפקידו החדש ברצינות רבה, עובדה שיוצרת עימותים בינו למעבידיו, ילדי מעסיקיו והמשרתים בבית. קומדיה זו יתרונה הגדול הוא שחקנה הראשי המצוין פרננדו פרנן גומז הותיק שהשתתף גם בכתיבת התסריט.

סרטה של הבמאית הצרפתיה ורה בלמון „הנשיקה האדומה" מתבסס על האוטוביוגרפיה שלה. התקופה היא ראשית שנות החמישים בפריז. נדיה היא נערה בת 15, בת להורים יהודים שהגרו לצרפת מפולין. אבי המשפחה, קומוניסט נאמן, גידל את בנותיו ברוח המפלגה. נדיה פעילה בתא נוער קומוניסטי ראדיקלי ומעריצה את סטאלין. עבור המנהיג הרוסי היא מכינה נעלי בית עם רקמת פטיש ומגל ומצפה שישיב למכתב שכתבה לו. במהלך הפגנה היא פוגשת בצלם עיתונות בוהמיין. קשריה הרומנטיים עם הצלם וכמו כן שובו של מוישה, מאהב אמה לשעבר (ובעצם אביה של נדיה כפי שמסתבר לה) לאחר שנים מספר בסיביר, מערערים את אמונתה של נדיה בשמש העמים עד כדי עימות עם חבריה והרחקתה מהתא. בלמון החמיצה הרבה מהפוטנציאל שהיה טמון בנושא המקורי ויצרה בעצם עוד סרט בנאלי על אכזבות נעורים. בולטת לטובה הופעתה הרעננה של שארלוט ואלאנדריי בתפקיד הראשי.

הבמאי דויד לין מיוצג בפסטיבל במסגרת הסרטים המשוחזרים של הארכיונים, עם עותק צבעוני מהודר של סרטו המוקדם „רוח רפאים עליזה" (1945). כאן מתגלה לין קליל ואלגנטי, ללא בובר הראש המוגזם של סרטי הראווה המאוחרים שלו. הסיבה, אולי, נעוצה בתסריטו של נואל קווארד אותו עיבד על פי מחזה פרי עטו. זו קומדיה שנונה על־פי מיטב המסורת של הדרמה הבריטית הטובה עם צוות שחקנים נהדר כמו רקס האריסון, קונסטאנס קמינגס, קיי האמונד ומרגרט רותרפורד. העלילה עוסקת ברעייתו הראשונה של סופר המועלית באוב בידי ספיריטואליסטית ורוחה באה לשבש את שלוות בית־הכפר בו הסופר חי עם אישתו השנייה.

■

תערוכות

דורית קדר

בלי לשרוף את סמלי התרבות

תערוכת ענק במרתף של דיזנגוף סנטר

אמני הקיבוץ פתחו השנה, כמו בשנה שעברה, תערוכת ענק במרתף של דיזנגוף סנטר. התערוכה, „יוני 86", כוללת ציור, פיסול וצילום, ואף נפתחה במיצג של אלי דור־כהן: „חלון".

כבר ממבט ראשון מודקר לעין השוני בגישתם של המארגנים. שוב אי־אפשר לזעוק „רבותי, קיימים עוד כמה אמנים בישראל פרט לצוות הקבוע המוצג במוזיאון תל־אביב" הפעם המוטו בכל זאת מתבסס על הצגה של איכויות ופלורליזם. מארגני תערוכת ענק זו מפגינים גמישות ופתיחות לדרכי ציור שונות במהותן, ואין הם מבטלים על הסף התבטאויות אישיות.

חלקה הראשון של התערוכה מדגיש בעיקר את היסודות הפיגורטיביים, ואילו חלקה השני נוטה יותר למופשט.

★

גיורא גרזון מציג בכניסה סדרת צילומים בשחור־לבן לפי מורשת הנרי קרטיה, ומנציח מראות עכשוויים והתרחשויות חברתיות על הפן הגרוטסקי שלהם. צילום רגיש וחכם.

שני פסלים מקדמים את הבאים לתערוכה. האחד של משה מולר והשני — של אריה ימבורג. עבודות אלה, נוסף לפסלים באולם הגדול של סלו שאול, ישראל רבינוביץ, אילן בתר וכן פסלו של מוטי מלר — עניינם כנראה המצב האקטואלי והאווירה השורדת בארץ. או, לפחות, תגובתם של האמנים על המתרחש סביבם. אבל שלא כמו בעבר, אין פתטיקה ודרמטיזציה של הנושאים. הם באים לידי ביטוי בצלילים שקטים, בשפה עקיפה שאינה שוכחת את התחביר הצורני הטהור ומותירה מרחבי חשיבה לדמיון היוצר.

ובכל זאת: הפסלים של משה מולר ומוטי מלר לוקים בחסר. מולר בא לכאן כמו, בעבודות תל־חי ובפארק הלאומי ברמת גן, עם דמות העץ המוצגת למעלה שואפת לפסגת השלטון, מועדת ונידונה לנפילה. המוטיב הזה כבר הוכר היטב והחזרה עליו לא מוסיפה דבר. במקרה קונקרטי זה, היא אף ברורה יתר על המידה. על ספסל הוודידיים יושב המאמין בישו בעל הילה מלאכותית. המועד — אליל־עץ ללא כוח. מולר חייב לחפש מקורות השראה חדשים.

דברים אלה יפים גם לגבי האמן מוטי מלר: קיים הבדל ענק בין מה שהציג במוזיאון יד־לבנים בפתח־תקווה, או בגלריה ביפו העתיקה, לבין מה שמוצג כאן. דומה, שהאמן נוטה יותר לדמגוגיה והיא שמנחה אותו כרגע בעבודותיו. העבודה שלפנינו באה לשרת אידיאה ואינה עומדת בזכות עצמה.

שני הפסלים שהזכרנו הם סממנים לכל פרק ה„אמנות" שהופיע אחרי מלחמת לבנון, אמנות ללא חוט שדרה צורני. השפה האמנותית הראויה נמצאת אצל שאר האמנים.

אריה ימבורג מציג עבודה, שמוקמה קרוב מדי לפתח ואין לה פרספקטיבה מספקת להסתכלות. מקורות עץ והכלים הוא יצר משולש, שממוקדו ניתלה מתקן עץ, אמה, המאכזר אולי עולה גרדום או תלוי. השפה הזאת עוקבת אחר מסורת פטישיסטית אפריקנית ועושה בה שימוש לצרכים אישיים. פסל חזק.

ישראל רבינוביץ נוטה יותר לקונסטרוקטיביזם ולצימצום מתוחכם. העבודות שלו עשויות בכחול־לבן, כאשר העקרון המנחה הוא של סגירות ופריון. גדרות של כחולים תוחמים שתי וערב את המרצפות שעליהן — דימוי של שיבולת סכמטית. בפסל השני הרעיון נשמר: מעין עציצים המשוייכים לאדמה, ומארבעת הצדדים מיתקנים צבועים בכחול, גדולים ומגושמים.

אילן בתר, כמו רבינוביץ, הלך אף הוא בדרך של תיחכום ועידון, צבעי הלבן והארום שלו, המרגיעים לכאורה, עלולים כל רגע להפוך לסדיני בית־חולים, לתכריכים של מת, לאדמומיות של קרבנות.

סלו שאול, שוקר כמו בעבר על כל מוצג, ופסלו מאסיבי, מתומצת ורווי משמעויות.

★

הציור כולל את הפן ה„רע" של אהרן שלמה, לדוגמא. על האמן להזהר מכאן והלאה לא לחזור על עצמו כדי להמנע ממניריזם. מאידך גיסא, ישנן חזרות שדווקא מחזקות את האובססיה, כגון עבודותיו של זכריה שדה. מוטיבים של העבר מופיעים כאן שוב ועוד: הגופות העירומות, הרוזניות או המיכלאנג'ליות, הנהפכות פתאום למעוותות על־ידי כתם שומני עד כדי מטמורפוזה למעין רוח רפאים מוקיונית גרוטסקית. התוספת של זכריה שדה יוקדת להבות המלחכות ומפרות את ההשראה. והדבר ניכר על פני השטח. להבות כאלה אינן פשרניות בדרך כלל.

בשתי עבודות טובות מאוד של אלי שמיר, הנשענות על המסורת להפקת לקסים עצמיים (האשה „של" פיני דה שבן או נופי מתחום מגוגן), יש פגיעה חלקית בגלל הכבש המגוחך המונח על אחת מהן — כ„חתימה".

כבה גם הצבעוניות של חנן רוגלין. הסוויר הצאר אקספרסיוניסטי והצביעה האימפולסיבית אינם מצליחים להחדיר את הצופה למערבולת, כפי שמצליחה לעשות זאת שכנתו — הצר רבר, או אמנית מצויינת אחרת באולם השני — עידית לבבי. פרט למיתקון של רבר, שאינו מוסיף דבר אלא חישוכו של דבר — גורע ומפריע בראיית עבודתה הענקית — הציורים מלאים התרחשויות של רישומי חיות וצמחים הנעים בכאוס של צבעים דמויית הבולטים בצלילים נמוכים דווקא. מערבולת יצרים קיינת לפרוץ מבפנים, הישר מהבטן וכדי להקל על פריצתה — אולי כדאי כסוג התבטאות שבואת להמנע מעודף של סיפוריות.

האמור לעיל נכון גם לגבי אריה ברקוביץ ומבינת בן גל. הסחרור הטונלי (אדואר מונק) של הראשון, והציטטות הלקוחות מהלאוקון ההלניסטי או מאל־גרקו — בוחרים בצבעוניות נכונה. בעיקר בקשר ליצירתו היפה של ברקוביץ, אף אל מי בן דומה, שההורדות אינה שלמה עדיין.

עידית לבבי וגם מרים ביטמן אינן הולכות על גדול בצבעוניות ובממדים. אך הן ערכו מעין הנמה ומשתמשים בסימבוליקה אישית. אצל לבבי — הצבעים פסטליים ונגיעים של גלידת טובה. [illegible] שעיר, או עצמים לא מוגדרים אחרים. הקומפוזיציות הקטנות אינן סגורות אלא יוצאות, מתפרצות מהתחום ולכם כך הן משתמשות באמצעים מתכתיים וקרים שמדגישים את המאבק. הפרה הסכמטית של ביטמן כוללת בתוכה עולם מלא ומסובך.

שאר העבודות המוצגות הן, כפי שנאמר לעיל, טובות ומעניינות. הילדותיות האגדית של טירותיה המקסימות של דינה הפטן, התלהבות מהארכיטקטורה של יגאל עוזרי, הלידיות של ידידיה רזניך, העבודה המעניינת והמרגשת בתום שלה. הפסקת יופי משגרה כמו זו של זהר גת, צילומי הכניסות הפעוטות המוצגות באור מיסתורין של באורי פרידלנד, וכן מאיר פישהודה, דויד שוהלי, טוביה אברדב וזהר מות, כמו גם דורה שומר ואריה שומרון — הם אמנים המודעים היטב לשפתם. כחלקם בעלי עבר עתיר הישגים. אבל העבודות בתערוכה זו מקרינות איו עייפות החומר, עייפות אידאית. אתנותא ופסקזמון עשויים להגביר את תחושת הבדידות של האדם, של מות, כמו גם ידגישו את הציור הסימבולי של טוביה אברהם, לדוגמא.

בסך הכל תערוכה המצביעה על פוטנציאל רב והיא ראוייה מאוד לצפייה. אלי דור כהן יוכל אולי בפעם הבאה לעשן בלי לשרוף את סמלי התרבות.

■

צוותא לתרבות מתקדמת

„ספורה לאחור"
מחזהו החדש של יהושע סובול. ביטוי ועיצוב: עדנה סובול
עם מאגיה רוטשילד ויוסי בלונקה
יום ד' 9.7, בשעה 21.00

ביום שישי, 4.7 ב־21.30 וב־23.30 — סוון וסראן במיטב שירי אדי.

בשבת 5.7 ביום א' 6.7, ביום ב' 7.7, ביום ג' 8.7 בשעה 20.30 — „חקי".

ביום ג' 8.7, בשעה 16.30
המדרשה למחשבה סוציאליסטית
צבי טאובר על „תפיסת השחרור אצל מרקוזה"

ביום ד' 9.7, בשעה 21.00 — „ספורה לאחור".
ביום ה' 10.7, בשעה 21.00 — „טיטילוה, קרישטונה, קורנליוס וכל השאר" — ווישאטרון ותנועה מאת ז'קאלה מיכאלי.
ביום ה' 10.7, בשעה 22.45 — ג'אז בצוותא.

* הסרט „סוסו של מילטון לוי" — סרטו של ניסים דיין מוקרן כל ערב בשעה 20.00
* בצוותא מוצגת תערוכתו של קיות חל *

תל־אביב

אסתר
המורים בזיגזג
ו': 10
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5.00, 7.30, 9.40

אורלי
הבוסטונים
ו': 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

בית לסין
פנדאנגו
ו': 14.30, 23.15
מוצ"ש וחול: 23.15

בן יהודה
רכבת אל החופש
ו': 10, 12
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

צוותא להרבות מתקדמת

„צוותא" ראשון־לציון
ליל־שבת, 4.7.86, שעה 22.00, לשיר בצוותא עם אורה זיטנר.

יום ראשון, 6.7.86, שעה 21.00 „שמאלה פנה" עם: ד"ר מאיר פעיל, ד"ר בני טמקין ונחום שור.

ליל־שבת, 11.7.86, שעה 22.00, „מסירה לאחור", מחזה מאת יהושע סובול. מגישים: יוסי יבלונקה ומאיה רוטשילד.

„צוותא" אשדוד
ליל־שבת, 4.6.86, שעה 21.30, להקת „קולן".

„צוותא" הוד־השרון
ליל־שבת, 4.7.86, שעה 21.30, ערב לזכרו של מבצע אנטבה; שיח לוחמים וחטופים. מנחה — עמיקם רוטמן. בתכנית האמנותית הזמרת: גיתית שוכל.

ליל־שבת, 11.7.86, שעה 21.30 „גזני שב משדה הקרב" עם השחקן: איציק ויינגרטן.

„צוותא" ירושלים
ליל־שבת, 4.7.86, שעה 22.00, צוותא מארחת את המוסיקאי שם־טוב לוי בתכניתו: „טוש הזהב" מלווה בגיטרה — עמוס גן־אור.

שבת, 5.7.86, שעה 11.00 בבוקר, קונצרט בוקר עם: אנסמבל ליאר גרדו. מנגנים: יוכבד שווארץ־הוכמן — צ'מבלו, יוסו ארנהיים — חליל, יצחק גרס — כינור, זיו בן — בסון, מיצירות בארוק — הנדל, טלמן, באך, ויואלדי.

מוצ"ש, 5.7.86, שעה 21.30, יוקרן הסרט „האדמה הטובה" עם פאול מוני ולואיזה ריינר. עיבוד קולנועי לספרה של פרל בוק.

יום ראשון, 6.7.86, שעה 20.30, נארח את הקומיקאית גודי סלואן מארה"ב, בתכנית פולקלור יהודי. ג'ודי מלווה את עצמה בגיטרה ומציגה מגוון דמויות יהודיות.

יום שני, 7.7.86, שעה 20.30 „הוצאה עצמית" — ספר, סרט, עם: מוריס שרון — אמנית פרוייקטים, ברכה סרי — משוררת, איתמר לוי — מבקר אמנות ומורה בבצלאל. היכרות עם האמניות ועבודותיהן.

יום שלישי, 8.7.86, שעה 20.30, מועדון „צוותא" ומרכז „שובה" — עפרה. מזמינים את הציבור לכפיה: דו־שיח עם ח"כ יאיר צבן — מפ"ם, ר' יואל בן־נון — עפרה. מנחה: מרדכי פרימן.

יום חמישי, 10.7.86, שעה 20.30, „בימת ירושלים" מציגה: „שותפים לדירה" (באנגלית).

גת
שגעון של לילה
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5.00, 7.15, 9.30

גורדון
בר 51
8.00, 10.00, 11.45

דקל
קרטה קיד
7.15, 9.30

דרייב אין
ו':
10: 9½ שבועות של שכרון חושים
12.15: סרט סקס
מוצ"ש וחול:
8.00: חזרה לעתיד
10.00: שכרון חושים
12.00: סקס

הוד
תתיך, תתיך
ו': 10, 12
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

לימור חדש
9½ שבועות של שכרון חושים
7.15, 9.30

פאר
או, חיים ארורים
מוצ"ש: 7.30, 9.30
סנטה קלאוס
חול: 3.30, 5.30, 7.30

מוזיאון תל־אביב
שואה
מוצ"ש, חלק ב: 18.00
א'–ה', חלק ב: 13.00
חלק א: 19.00

סינמה 1
בעקבות אוצר הנילוס
ו': 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

סינמה 2
רומן בברלין
ו': 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

פאריס טל' 222282
מונטי פיטון
בריאן כוכב עליון
7.30, 9.30, 12, 2, 4
שישי
14.30 — פרובידנס
16.30 — הלילה של סן לורנצו
שבת
11.00 — מונטי פייטון בראין כוכב עליון
13.00 — הורונימוס מרקין
15.00 — עד כלות הלילה
17.00 — טומי
23.30 — מציצים

חן 1
בי"ס לשוטרים מתחילים
ו': 10, 12.10
מוצ"ש: 7.50, 9.50
חול: 5.50, 7.50, 9.50
דמבו הפיל המעופף
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.30, 4.30

חן 2
סיפורה של אגנס
ו': 9.55, 12.05
מוצ"ש: 7.40, 9.50
חול: 7.40, 9.50
דמבו הפיל המעופף
א'–ה': 6.00
מהדובים באהבה
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 1.20, 2.20

חן 3
חופשה מטורפת באירופה
ו': 10.00, 12.15
מוצ"ש: 7.55, 9.55
חול: 6.00, 8.00, 9.55
קרטה קיד II
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.10, 4.05

חן 4
תרגיל לרופאים מתחילים
ו': 10.05, 12.15; מוצ"ש: 7.55, 9.55
חול: 6.00, 7.55, 9.55
נטי גאן
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.15, 4.10

חן 5
מרגלים שכאלה
ו': 9.55, 12.10
מוצ"ש: 7.55, 10.00
חול: 5.50, 7.55, 10.00
היפהפיה והיחפן
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.20, 4.15

שחף
זכרונות מאפריקה
ו': 10.00
מוצ"ש: 5.45, 9.15
חול: 5.45, 9.15

תל־אביב
קוברה
ו': 10; מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

תכלת
אהבה על הוולגה
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.00, 9.30

צוותא
סופו של מילטון לוי
8.00

ירושלים

אדיסון
קוברה
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

אורגיל
פנטזיה
מוצ"ש: 9.00
חול: 10.30, 4.30, 7.00, 9.30

אורנע
בי"ס לשוטרים מתקדמים
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

בנייני האומה
זכרונות מאפריקה
מוצ"ש: 9.15
חול: 5.45 — 9.15

מיטשל
תתיך תתיך
מוצ"ש 9.30
חול 7.30, 9.30

כפיר
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

סמדר
כבודו של פריצי
מוצ"ש: 9.15
חול: 7.15, 9.15

הבירה
אין הצגות

בית אגרון
שישי 4.7
14.00 — בוני וקלייד
16.00 — וורטיגו
מוצ"ש 5.7
18.30 — חסמבה ושודדי הסוסים
20.30 — רסטי ג'יימס
22.00 — מונטי פיטון טעם החיים
24.00 — השוטר מבוורלי הילס

חולון

ארמון
סנטה קלאוס
מוצ"ש: 6.00
חול: 3.30, 5.30
שכרון חושים
ו': 10.00
מוצ"ש: 8.00, 9.45
חול: 7.30, 9.30

סבוי
קוברה
מוצ"ש: 7.30, 9.30
ו': 10.00
חול: 5.00, 7.30, 9.30

מגדל
תרגיל לשוטרים מתחילים
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 7.30, 9.10
הגוניס
חול: 5.00

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
סחרורים
מוצ"ש, א', ב': 7.30, 9.30

מועדון קולנוע לנוער
היפהפיה והיחפן
א', ב': 4.30

בת־ים

עצמאות
קוברה
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5.00, 7.30, 9.30

חיפה

אורה
אלכס חולה אהבה
ו': 10
מוצ"ש וחול: 7.00, 9.15
חול: 4.30, 7.00, 9.15

חן
חופשה מטורפת באירופה
4.30, 7.00, 9.15

עצמון
התחלות ראשונות
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 5.00 — 7.15 — 9.15

פאר
קרטה קיד
4.30, 6.45, 9.30

ארמון
תרגיל לשוטרים מתחילים
4.30, 7.15, 9.30
שבת 5.7 שעה 23.30
מנהטן
חמישי, 10.7 שעה 23.30
סרט מטונן

קרן אור המחודש
לרקוד עם זר
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.30 — 7.00 — 9.15
שבת 5.7 שעה 23.30
בננות
חמישי 10.7 שעה 23.30
מופע הקולנוע של רוקי

רון
קוברה
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.00, 6.45, 9.00

אמפי
המורים בזיג זג
4.30, 7.00, 9.15

אורלי
מסע העסקים של אבא
7.00, 9.15
נאטי גאן
4.30 (11.00 בבוקר)

חדרה

חוף חדרה
מרגלים שכאלה
7.15, 9.30

רמת־גן

אואזיס
המורים בזיגזג
ו': 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול: 5.00, 7.30, 9.40

ארמון
בי"ס לשוטרים מתקדמים
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5.00, 7.30, 9.40

לילי
רכבת אל החופש
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 7.15, 9.30
סנטה קלאוס
חול: 5.00

רב גן 1
קרטה קיד II
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.50
חול: 7.30, 9.50
דמבו הפיל המעופף
שישי שבת 11.00
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.10

רב גן 2
מסע עסקים של אבא
ו': 10
מוצ"ש: 6.50, 9.35
חול: 6.50, 9.35
היפהפיה והיחפן
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.00

רב גן 3
הסיפור האמיתי
ו': 10
מוצ"ש: 7.30, 9.50
חול: 7.30, 9.50
קרטה קיד II
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.10

רב גן 4
שגעון של לילה
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.20, 9.45
חול: 7.20, 9.45
מהדובים באהבה
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.00

נתניה

שרון
בי"ס לשוטרים מתחילים
מוצ"ש וחול: 8.00, 9.15
סנטה קלאוס
חול: 11.00, 4.00, 6.00

סטודיו
שגעון של לילה
מוצ"ש וחול: 8.00, 10.00
גברתי המאמן
חול: 6.00
חזרה לארץ עוז
11.00 בבוקר

הרצליה

היכל
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5.00, 7.30, 9.30

מלון דניאל
יום ו':
„דרך המשי" – יהודית רוזן
21.45, 24.00

באר־שבע

חן
אלכס חולה אהבה
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

תיאטרוני ישראל
מחר, מוצ"ש, 5.7

תיאטרון הבימה
נמר חברבורות: 21.30
יעקובי ולידנטל — 21.30
צ'כוב צ'כובה: 21.30

התיאטרון הקאמרי
חוות החיות: 21.00
תקן — בצוותא: 21.00

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: גני בת־ים, הנביאים 3
חולון: ד"ר חורי, סוקולוב 70
ירושלים: אלבא, יפו 42
נתניה: קרניאל, מ. מסחרי ק. נורדאו
פתח־תקוה: מרכז השרון, רח' אהרון קציר 40
רמת־גן: גרמוזה, ביאליק 50
תל־אביב: שדה רב, האומר 3 תכנית ל', הבימה, דיזנגוף 17
חיפה: הנשיא, שד' הנשיא 33
רחובות: כללית, בני משה

שבת
בת־ים: מזור, חביבה רייך 20
חולון: המרכז, כימר ויצמן חולון
ירושלים: קופ"ח, מרפאת רוממה רח' המ"ג 28 (שבת): הר גוף, שאולזון 81 (מוצ"ש)
נתניה: הנשיא, שד' ויצמן 36
פתח־תקוה: פישביין, חפץ חיים 6
רמת־גן: רמת יצחק, שד' ירושלים 96
תל־אביב: שדה רב, האומר 3, תכנית ל', רימונה ושרו, זינגן 16, נחלת בנימין
חיפה: מזור, המגינים 97
רחובות: הגנה, הרצל 196

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית. ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ – ילדים; פנימית; ביקור חולים – א.א.ג.; הדסה ה"צ – נשים; שערי צדק – כירורגית, אורטופדית, עיניים
שבת
שערי צדק – ילדים, נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים; ביקור חולים – א.א.ג., פנימית

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 04־229488 (11.00–20.00)
נהריה – 04־920014 (11.00–20.00)
קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' ו־ד' – טל. 222732.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שלו
תחנות לרפואת שיניים בישראל
תל־אביב — בימים א'–ה' בין השעות 21.00—23.00. בלילות שבת וערבי חג בין השעות 18.00—24.00. בשבתות ובחגים בין השעות 15.00—21.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649
בחיפה: רחוב הנמל 26, קומה ג', טל' 523566. מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים, מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה:
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים, בשעות 24.00–9.00. אחרי חצות בתאום עם כלבה.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המכבי) קומה ג' טל' 03־285822, 294869

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואזור השרון. טל' 052־32482 בשעות 17.00—21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02־232171
ער"ן תל־אביב — טל' 03־261111
ער"ן חיפה — טל' 04־673222
ער"ן באר־שבע — טל' 057־418111
ער"ן נתניה — טל' 053־35316

סילוק מיטורים
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' 06

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101, רמת־גן, גבעתיים — טל' 7811111, רמלה — טל' ...
עפולה – טל' 193333, קרית־ים – טל' ...
באר־שבע – טל' 057־74767, אשדוד ...

רכבות

מירושלים לבני־ברק וחיפה:
בימים א'–ה': 16.00
בימי ו' וערבי חג: 11.30
מחיפה לבני־ברק וירושלים
א'–ו': 7.00
מתל־אביב לחיפה:
בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 8.16, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00
מתל־אביב לנהריה:
בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00.
מחיפה, בת־גלים, לתל־אביב:
בימים א'–ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.05, 11.30, 12.30, 13.40, 14.30, 16.30, 17.30, 19.30
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30
מנהריה לחיפה ולתל־אביב:
בימים א'–ה': 6.30, 9.05, 10.40, 16.33, 18.38
בימי ו' וערבי חג: 9.05, 10.45
• הרכבת תופעל בימי א' משעה ... חג כלכה.

ראה בחותם
תוכניות רדיו וטלוויזיה

מיקי נסע — שפע בחמישיה

MUNDOBASKET ESPAÑA 86

מאת ישראל מז
שליחנו לאל־פרול, ספרד

דורון שפע, שחקנה של מכבי חיפה, יפתח כנראה מחר בחמישיה הפותחת של נבחרת ישראל במקומו של מיקי ברקוביץ, שיצא אתמול עם הנבחרת למרות הרעלת הקיבה ממנה הוא סובל.

בהגיעה הנבחרת לאל־פרול אמר ברקוביץ כי הוא מקווה להשתתף במשחק של ישראל נגד אורוגוואי למרות חולשתו הרבה. „אעשה מאמץ כדי לשחק. בשביל זה באתי לכאן ואני לא רוצה להחמיץ את המשחק".

עוזר המאמן הלאומי משה ויינקנץ שריגל אחר נבחרת אורוגוואי במשחקה נגד ארה"ב וצרפת, אמר למאמן הלאומי צבי שרף: „אורוגוואי אינה נופלת מיכולתה של נבחרת ישראל. התאכזבתי ממשחקה נגד צרפת. היא פשוט שיתפה שחקני ספסל והכוכב לופז שיחק רק 3 דקות לאחר שרב עם מאמנו."

הרכז המחליף של אורוגוואי הוא גבריאל ויטר, יהודי שניסה בעבר את מזלו בקבוצה ישראלית אך לא מצא קבוצה מתאימה. ויטר משחק בקבוצת מכבי מונטבידאו ובשיחות עם הישראלים הוא לא רצה להתיחס לפרק הישראלי בקאריירה שלו.

סביב נבחרת ישראל יש אמצעי בטחון קפדניים ביותר. אנשי בטחון רבים מלווים את הנבחרת. היום יקיימו השחקנים שני אימונים.

מאמן הנבחרת צבי שרף אמר כי החמישיה שתפתח במשחק נגד אורוגוואי, בשעה 9 לפי שעון ישראל תכלול את חן ליפין, דורון ג'מצ'י, דורון שפע, לאוואן מרסר והאוורד לאסוף.

● טניס
גם ויידנפלד עף מוימבלדון

הטניסאי הישראלי רביב ויידנפלד, נוצח בסיבוב השלישי באליפות וימבלדון לנוער, על ידי הספרדי ווארוויר סאנשז, המדורג שלישי 6:3, 6:2.

בסיבוב השני ניצח הישראלי ספרדי אחר, פלורנטינו אנרה, 7:6, 4:6, 3:6.

הצמד השבדי יוהאקים ניסטרום ומאטס וילאנדר, המדורג שביעי, ניצח את הצמד המדורג שישי, פוטל אנאקין (ארה"ב) וכריסטו ואן רנסבורג (דרום אפריקה), 6:4, 3:6, 6:7, 3:6 ועלה לגמר.

גמר נשים כל צ'כי בוימבלדון

מאת ש. סלברט

הטניסאית הצ'כית המהירה, חנה מנדליקובה בת ה־24, גמלה אתמול לכריס אוורט לויד בת ה־31 מארה"ב, על הפסדה בגמר אליפות וימבלדון ב־1981, כשניצחה אותה הפעם בשלב חצי הגמר 7:6, 7:5.

„אני חושבת שהתבגרתי קצת ואני מסוגלת עתה להבחין בהפרש חמש השנים שחלפו מאז", אמרה הטניסאית הצ'כית, שעלתה בהפעם השניה בתולדותיה לגמר היוקרתי.

אז נוצחה הנה בנקל על־ידי לויד, משום שכעסה על כל כדור ששגתה, בעוד שהפעם היתה מרוכזת ובטוחה בעצמה.

לראשונה בתולדות וימבלדון, ששתי טניסאיות מצ'כיה יתמודדו ביניהן על הכתר הנכסף — מנדליקובה ונאברטילובה.

מנדליקובה יוצאת בראש שקט ובהרגשה טובה להתמודדות מחר בגמר מול יריבתה המושבעת, לאחר שהצליחה לנצח כאשר זכתה אשתקד באליפות ארה"ב ב„פלשינג־מדו" בניו־יורק.

מנדליקובה, המדורגת רביעית בעולם, זכתה לפני שש שנים באליפות אוסטרליה ואחר־כך את אליפות צרפת ב„רולאן־גארוס".

היום יתקיימו משחקי חצי גמר הגברים. אלוף אשתקד, בוריס בקר ממערב גרמניה, יתמודד מול הצרפתי הנרי לקונט ואיוואן לנדל מצ'כיה נגד הענק היוגוסלבי (1.98) סלובודאן זיבויינוביץ', היחידי מבין הארבעה שאינו מדורג.

נבחרת הכדורמים פתחה הטורניר בשני נצחונות

מאת יצחק אשל

נבחרת הכדורמים של ישראל רשמה אמש נצחון שני בטורניר שש האומות בכדורמים והיתה לנבחרת היחידה שניצחה עד כה בשני משחקים.

המשחק מול וולש שהסתיים בנצחון 9:12 היה צמוד ברוב שלביו והוולשים שפתחו אף בחוזקה הצליחו להביך את ישראל ולהוליך פעמיים, בפעם הראשונה 0:1 ובפעם השניה 1:2.

אולם בדקה השישית הצליח אוהד בן דרור להשוות ל־2:2 ומכאן ואילך הוליכו הישראלים ולא השמטו את יתרונם.

בתום הרבע הראשון עלתה ישראל ליתרון 2:4 בזכות שני שערים שהבקיע טל סגנית שהשני שבהסתיה נדיר כשהובקע שתי שניות מסיום הרבע בזריקה ממחצית הבריכה.

ברבע השני פתחה ישראל בצורה נאה אולם חולשה שפקדה את ההגנה, ובעיקר חוסר תיאום בין שחקניה, גרמו לבסוף שישראל ספגה שלושה שערים אולם גם כבשה שלושה שערים.

ברבע השלישי הבקיעה ישראל 3 שערים לעומת 2 של הוולשים וברבע הרביעי והאחרון שני שערים לכל צד.

לישראל הבקיעו: טל סגנית 4, עופר פרידמן 3, אוהד בן דרור 2, זוהר רהב 2 ואייל קניץ — 1.

לוולש: דיויר 3, הארלי 2, דיויס, לוביט, ספונר וטמלין 1 כל־אחד.

במשחק נוסף ניצחה שווייץ את נורבגיה 9:17. בשווייץ הצטיין הירל שכבש 4 שערים ובנורבגיה היידר שכבש 5 שערים.

לפני המשחקים נערך טקס פתיחת תחרויות שש האומות במעמד חגיגי של כל הנבחרות, המשקיף הבינלאומי והשופטים.

מחר יחל מפעל 8 האומות בשחיה

מאת יצחק ויסטוק

מפעל 8 האומות בשחיה יחל מחר בבריכת אוניברסיטת תל־אביב. העדרם של נבחרות סקוטלנד ומצרד שנחשבו כחזקות במפעל זה מציבה את נבחרת שוויץ כמועמדת לזכיה.

נבחרת הגברים של ישראל עשויה לסיכך להתמודד על הבכורה בעוד שנבחרת הנשים, שהיא חלשה, תנסה שלא לסיים במקום האחרון. הישג זה יהווה הצלחה לנשים הישראליות.

לזכות נבחרת הגברים של ישראל יעמוד נושא הביתיות. מפעל זה מהווה את ההכנה הטובה ביותר בקיץ הנוכחי, כבירי השחיינים שלנו, אייל שטייגמן, זוהר וייס, שגב פורת, נדב שגל וערן גרומי עשויים לזכות במדליות.

ההישג הטוב ביותר של נבחרת השחיה הישראלית במפעל זה היה בשנת 1978 כשהגברים דורגו ראשונים אך הישגי הנשים רחקו אותנו למקום החמישי.

תוכנית המשחים: מחר (משעה 4 אחר הצהריים) 100 מטר חופשי גברים ונשים, 200 מטר גב גברים ונשים, 100 מטר חזה גברים ונשים, 200 מטר פרפר גברים ונשים, 400 מטר חופשי גברים ונשים ו־4x100 מטר מעורב גברים ונשים.

תחרות גולף ע"ש סם שארו

תחרות הגולף השנתית ע"ש סם שארו, נשיא הכבוד של ארגון הגולף היהודי העולמי ומראשוני הגולפאים היהודים המיקצוענים בעולם תערך היום ומחר במגרש הגולף בקיסריה.

התחרות המסורתית נערכת זו השנה השלישית. הזוכים במקומות הראשונים יצאו למסע תחרויות בקנדה לשם הידוק הקשר עם גולפאי מדינה זו.

ברזיל הנבחרת ההוגנת במונדיאל

מאת ש. סלברט

התאחדות הכדורגל הבינלאומית (פיפ"א) העניקה את פרס „אות ההגינות" לנבחרת ברזיל, בהיותה הנבחרת ההוגנת ביותר במשחקי גביע העולם במכסיקו.

את הפרס העניק נשיא פיפ"א הברזילאי ג'ואאו הוואלאנג' לנשיא התאחדות הכדורגל הברזילאית, אוקטביו פינטו גומאראש בכנס ההתאחדות בריו.

„בחמשת משחקיה במכסיקו, ראו רק שלושה משחקני הנבחרת את הכרטיס הצהוב, ואף אחד מהם לא בגלל משחק אלים" אמר הוואלאנג'.

ברזיל הפסידה לצרפת בבעיטות 11 מטרים, בשלב רבע הגמר.

הטור יוצא לדרך

● אופניים

מאת ש. סלברט

ה„טור־דה־פראנס", מירוץ האופניים הארוך, המפרך והיוקרתי ביותר על אדמות, יוצא היום לדרכו הארוכה, שתסתיים ב־27 בחודש ב„שאנז־אליזה" בפאריס.

והטור ה־73 במספר, יהיה מן הארוכים ביותר בתולדותיו. הוא ישתרע על 4100 ק"מ סביב צרפת. תחילתו בפרבר הבירה, בבולון־ביאנקורט. כש־210 הרוכבים, המייצגים 21 קבוצות, יזנקו למרחק 4600 מטרים נגד השעון.

עיני הכל יהיו נשואים ל„גבור הלאומי" ברנאר הינו, שינסה לשבור את שיא הזכיות, שלו ושל קודמיה, הבלגי אדי מרקס והצרפתי ז'אק אנקטיל, העומד על חמש זכיות.

הינו הצהיר, כי הוא מקווה להצליח במשימה הקשה ולפרוש מפעילות כ־11 בנובמבר, כשימלאו לו 32.

הינו זכה לאחרונה בטור, אשתקד, בזכות חברו לקבוצה, האמריקני גרג למונד, שסייע לו, כאשר הצרפתי שבר את אפו וספג „סנוקר" בעיניו בהתנגשות בסקעות רוכבים, שנפלו מאופניהם בסיבוב בהרים, בגלל גשם שירד.

הפעם יתכן ולמונד יצטרך לקבוצה אמריקנית, שתופיע לראשונה על מוחות רוכבים מארה"ב.

יריבו הגדול של הינו יהיה בן ארצו לורן פיניון, מפאריס, שזכה בטור ב־1983 וב־1984. לפני שנתיים ניצח פיניון את הינו, ואילו ב־1983 נעדר.

הפעם ייעדרו מן המירוץ מחמת פציעה, שני רוכבים מצוינים, האירי שון קלי והאוסטרלי פול אנדרסון.

אואלסן ושווייץ נחתו בארץ

מאת יצחק אשל

השחיין המצטיין במגנון התחרות, דן אואלסן, שהיה עד לפני מספר ימים המחזיק בתבל ב־50 מטר חופשי הגיע אמש ארצה עם נבחרת השחיה של שוויץ לטורניר 8 האומות.

בתשובה לשאלת כתבנו הודיע ראש המשלחת השוויצרית שאואלסן, שהיה פצוע, חזר לכושרו והוא מקווה לעשות הישג עולמי בתחרות זו.

כן נמצאים במשלחת השוויצרית דגון שאף הוא שחיין מצטיין ואף הוא נעדר בגלל פציעה, והמצטיין השלישי הוא סטפן וולרי שאף הוא מהמצטיינים בעולם במשחי החתירה.

מהנבחרת יחסרו השחיינית הבולטת, שלה, ב־50 ו־100 חופשי ומארי תרז ארמנטרו, שלא הגיעו.

ארמנטרו עוברת בימים אלו בחינות בגרות, כמו כן לא הגיע שחיין הפרפר רוברטו פאסימטי.

375 משחקים — 202 נצחונות

נבחרת הכדורסל של ישראל קיימה מאז הופעתה במשחקים הקדם־אולימפיים בהלסינקי, בשנת 1952, ועד היום, 375 משחקים בין־ארציים. מהם ניצחה ב־202, הפסידה ב־172 ואחד סיימה בתיקו.

משחקי הבית הישראלי בשלב הראשון

שבת, 5 ביולי
7 — אוסטרליה — קובה
9 — ישראל — אורוגוואי

ראשון, 6 ביולי
11 — ברה"מ — אנגולה
8 — ישראל — אנגולה
10 — ברה"מ — קובה

שני, 7 ביולי
8 — ישראל — ברה"מ
10 — אוסטרליה — אורוגוואי

שלישי, 8 ביולי
8 — קובה — אורוגוואי
10 — אנגולה — אוסטרליה

רביעי, 9 ביולי
7 — קובה — אנגולה
9 — ברה"מ — אורוגוואי
11 — ישראל — אוסטרליה

חמישי, 10 ביולי
7 — אורוגוואי — אנגולה
9 — ברה"מ — אוסטרליה
11 — ישראל — קובה

אלופי העולם

1950	ארגנטינה
1954	ארצות־הברית
1959	ברזיל
1963	ברזיל
1967	ברית־המועצות
1970	יוגוסלביה
1974	ברית־המועצות
1978	יוגוסלביה
1982	ברית־המועצות

בדרך לאליפות העולם בספרד (2)

אורוגוואי, מי את?

נבחרת דרום־אמריקנית נוקשה, לעתים אלימה, תקשה על ישראל ★ משחק־מפתח לשלב השני ★ אוסטרליה — סגנון אמריקני

מאת ישראל מז

אחת הנבחרות שנחרתה בזכרוני במשחקים האולימפיים בלוס־אנג'לס, לפני שנתיים, היתה דווקא זו של אורוגוואי, יריבת ישראל מחר באל־פרול, בפתיחת אליפות העולם בכדורסל. לא הרשים אותי כנגון משחקה של אורוגוואי כמו ההתנהגות האלימה של הכדורסלנים במגרש.

כאשר ראיתי את נבחרת הכדורגל של אורוגוואי בגביע העולמי במקסיקו נזכרתי ב... כדורסלני מדינה זו בלוס־אנג'לס.

יש קו מנחה את שתי הנבחרות — הנוקשות, הגובלת לא פעם באלימות. השופטים הם יעד עיקרי לנבחרות אורוגוואי, כשם שהתלוננו על קיפוח במשחקים מסויימים במקסיקו כך עטו על השופטים גם במשחקי לוס־אנג'לס. לא פעם הורחק מאמן אורוגוואי מהספסל. ראיתי נבחרות יריבות לאורוגוואי כשאינן יודעות כיצד לעכל את ההתנהגות הקנאית של שחקני דרום־אמריקה.

נותנות הטון

אבל אחטא לאמת אם אתעכב רק על נקודה זו. לאורוגוואי, לדעתי, היתה בלוס־אנג'לס נבחרת כדורסל מעולה. שגילתה מהירות, קליעה טובה וכושר לחימה מצויין. מלך הסלים בטורניר בפורום בלוס־אנג'לס היה הוראסיו לופז מאורוגוואי, ששיחק בעונה שעברה בקבוצת הצמרת האיטלקית קאורטה. כדורסלן נמרץ ביותר. מפיק נקודות מצויין. אי־אפשר היה להתעלם גם מוילפרדו רואיס או הרברט נוניס. כל אחד מהם יכול לשחק בקבוצת צמרת אירופית.

אורוגוואי תפסה את המקום ה־6 בלוס־אנג'לס. לאחר שנוצחה במשחקה האחרון על־ידי איטליה 111:102. במאבק שהיה מלווה תקריות רבות ו...חילופי מהלומות. האיטלקים נתקלו באגרוקשה לפיצוח, שניהל עמם דו־קרב שקול. זה היה אחד המשחקים הנוקשים ביותר בטורניר האולימפי.

אורוגוואי נחשבת למדינת צמרת בכדורסל הדרום־אמריקני, בו בולטות גם שתי מדינות שזכו כבר באליפויות העולם — ברזיל וארגנטינה. מעניין, המצב בכדורסל הדרום־אמריקני דומה לזה ב...כדורגל. שלוש מדינות אלה הן נותנות הטון.

באליפות העולם הקודמת, ב־1982 בקאלי, קולומביה, בה זכתה ברה"מ בבכורה לאחר נצחון דרמטי על ארה"ב 94:95, לא הצליחה נבחרת אורוגוואי. היא נדחקה לתחתית. מבין 13 הנבחרות שנטלו חלק באליפות תפסה אורוגוואי את המקום ה־11 בלבד. היא הקדימה רק את סין וחוף־השנהב.

אורוגוואי ידעה ימים יפים יותר באליפויות העולם. ב־1954, בריו דה־ז'נירו, דורגה אורוגוואי במקום ה־6. ביני מקומות טוב יותר מאשר ישראל. היתה זו הפעם היחידה שנבחרות הכדורסל של ישראל ואורוגוואי נפגשו. שחקנים שהופיעו אז סיפרו שישראל החמיצה נצחון. ידה של אורוגוואי היתה על העליונה בתום מאבק שקול — 69:74. מאז לא נפגשנו עם אורוגוואיים בשום מסגרת בין־לאומית.

באליפויות העולם במונטבידיאו (1967) ולובליאנה (1970) דורגה אורוגוואי מעפייסבמקום ה־7.

מאמץ אדיר

ישראל חייבת להיזהר במבחק הבכורה שלה באליפות העולם. ראשית, יש להכין את הכדורסלנים מנטלית, כדי שלא „יבהלו" כאשר היריב ישחק לעתים בנוקשות מופרזת. רחיפה קטנה בתחת לסל... מריטה קלה... איזה מרפק בשהשופטים לא יראו... נבחרת ישראל חייבת להתייחס בריצינות מירבית ליריבתה מאורוגוואי. שכן היא יודעת לא רק להתפרע אלא גם להציג כדורסל משובח ותכליתי.

המשחק עם אורוגוואי חשוב ביותר בקרב על אחד משלושת הכרטיסים להעפלה... נצחון יקרב את נבחרתנו לעבר השלב השני.

אורוגוואי נבחרת מוכרת. צריך להתעלות לשיא כדי לנצח. אני מקווה שנבחרת ישראל תדע לעשות זאת.

אם דיברתי על משחקי הכדורסל בלוס־אנג'לס אני זוכר לטובה יריבה אחרת של ישראל, את נבחרת אוסטרליה. נבחרת שקטה ובעלת יכולת רבה. אין זו אותה אוסטרליה שניצחנו לפני 26 שנה בטורניר הקדם־אולימפי בבולוניה (49:64). זו נבחרת אוסטרלית עם כדורסל משובח, שיטה אמריקנית, כדורסלנים מלוטשים היטב. במשחקים האולימפיים והמרתקים דורגה אוסטרליה במקום השביעי לאחר נצחון במשחק האחרון על מערב גרמניה של דלף קלין — 83:78. אגב, באליפות העולם לפני ארבע שנים תפסה אוסטרליה את המקום החמישי. אחרי ברה"מ, ארה"ב, יוגוסלביה וספרד. זה אומר משהו.

נגד ברה"מ אין מה לעשות. את קובה ואנגולה איננו מכירים. לפי המידע אפשר לנצח. לכן הכרח להשקיע את כל המאמץ כבר בקרב נגד אורוגוואי, בקרב שיתווה לישראל את הדרכה במבוך האליפות.

מאלמא וכותה בגביע השנבל

קורזה ואורונגל מאלמא זכתה בגביע השנבל לאחר שניצחה במשחק הגמר בארגנטינה ... 1:2.

(1,600 איש ראו את המשחק.)

זוהי נבחרת הנוער של הונגריה בטניס שולחן שזכתה בבכורה בטורניר שנערך השבוע בתל־אביב. משמאל נראה המאמן (צילום: אריה קופר)

גולדוואסר קבע הישג השנה ב־400 מטר

● אתלטיקה

מאת אריה גיטלים

בתחרות הזמנה באתלטיקה קלה שנערכה אתמול באיצטדיון הדר יוסף הושגו מספר תוצאות נאות. אילן גולדוואסר מאס"א ת"א קבע את הישג השנה בריצת 400 מטר — 53.28 שניות.

רב קרמר מאיילות עבר 1500 מטר ב־3:48.65 דקות. הגבה שמואלי עברה 1000 מטר ב־2:51.67 דקות. אורית קלודני (הפועל כפ"ס) רצה 300 מטר בזמן 40.36.

600 מטר גברים — שמעון פרנסקי (אס"א) — 1:12.63 (שיא אישי). 100 מטר גברים — איתי אילוז — 11.07. בין הנשים ניצחה איריס נלער (הפועל ת"א) — 12:46 שניות. 400 שנים — פרצה נייגר (הפועל ירושלים) — 63.70 שניות. קפיצה לגובה גברים — לורי סימון (אס"א ת"א) 1.95 מטר.

נציגות ישראל מסיימות מחר הופעותיהן באינטרטוטו

מכבי חיפה בדנמרק הפועל ת"א באוסטריה

● כדורגל

שתי נציגות ישראל במשחקי האינטרטוטו יסיימו מחר את הופעותיהן. האלופה הפועל ת"א המדורגת במקום האחרון בטבלת הבית תשחק באוסטריה נגד ג.א.ק. גרץ הנמצאת במקום השלישי. גראץ נוצחה בשבת שעברה על ידי הנציגות השניה של ישראל מכבי חיפה — 1:0.

מכבי חיפה המדורגת במקום השני תשחק בדנמרק נגד הקבוצה הדנית לינגבי שצברה עד כה את מלוא הנקודות. לינגבי גברה בשבת שעברה על הפועל ת"א 3:1.

מכבי חיפה יכולה להעפיל למקום הראשון אם תפרים את משחקה בנצחון או בתיקו, אם תנוצח תוכתר לינגבי מדנמרק כאלופה.

טבלת האינטרטוטו

1.	לינגבי דנמרק	3	9־3	6
2.	מכבי חיפה	3	7־6	6
3.	ג.א.ק. גראץ	3	1־2	2
4.	הפועל ת"א	3	6־10	1

מארדונה בעירום
זה כמו כדור שרירים

מאת שלמה פלדצקי

השבועון הספורטיבי הישראלי ... באיינן בשפע שעבר קבלת פנים לכל חוקי ... של הקילה והמות והילולמטר של דרום אמריקה.

האירוע לכבוד זכייתה של ארגנטינה בגביע העולמי בכדורגל נערך בחוצות קפריז ארגנטינה בישראל, אלברטו רוטנס.

השגריר הארגנטינאי אמר: „כשאתה רואה את מארדונה בעירום, אתה רואה כדור שרירים מתות. אני ראיתי אותו כך כאשר ביקרתי בחדר ההלבשה של נבחרת ארגנטינה לאחר הנצחון 2:3 על נבחרת ישראל..."

הירדני שנעצר בגנואה מוביל לחשיפת רשת טרור ערבית באירופה

מוחמד הינדאוי הוא אחיינו של המחבל שניסה להכניס מזוודת נפץ למטוס אל־על בלונדון ואחיו של האחרון השתתף בפיגוע בדיסקוטק בברלין ■ מחבל פלשתיני נידון בוונציה ל־13 שנות מאסר

מאת אהרן ניר,
כתב „על המשמר" באיטליה

רומא. — המשטרה האי־טלקית מייחסת חשיבות מיו־חדת למעצר הירדני הצעיר מוחמד אבּבי הינדאווי, בן 25, שתתת חיפוי של השלמות בפקולטה למדעים פוליטיים של אוניברסיטת גנואה. סעל בתא הטרוריסטים הערביים הקנאיים „15 במאי" של אבו ניזאל.

מסתבר, שהעצור הוא אחיין של 2 המחבלים־האחים, שאחד מהם ניסה בלונדון להעמיס מזוודת נפץ על מטוס אל־על, השני השתתף בהטלת הפצצה בדיסקוטק הבר־לינאי „לה בלץ".

מטה המשטרה האיטלקית בני גואה דולפות ידיעות, לפיהן מוחמד הינדאווי משתף כעת פעולה עם החוקרים. בחקירת הירדני מתחזקת האסמכתא של אחריות סוריה בייזום המבצעים הטרוריסטים בלונדון ובברלין, מבצעים שהביאו למעשי התגמול האמריקני הגדול בלוב.

המסלול, אשר ב־19 ביוני הביא את הקרבינרים לחדר מס' 217 של בית הסטודנטים בגנואה שם התגורר הינדאווי, החל בגרמניה. שירותי הבטחון הגרמניים והבריטים עקבו מזה חודשים אחרים אחרי מגעים וקשריהם של ניזור ואחמד הינדאווי. שירותי הבטחון האיטלקיים רואים במעצר זה, שלב חשוב בחשיפת רשת הטרור הערבי הפעילה באיטליה ובאירופה.

13 שנות מאסר

מחבל פלשתיני שהורשע בהחזקת חומר נפץ וכלי נשק, נידון אתמול ל־13 שנות מאסר בוונציה.

עומאר סאראת סאלם, שנידון בערכאה ראשונה ל־14 שנות מאסר, נעצר בנובמבר אשתקד בעיירה ליד ורונה שבצפון איטליה, בביתה של איטלקיה בת 47, פולביה בוני. הוא נעצר בעקבות הלשנה של אדם אשר לו מסר שקים ובתוכם 20 קילו חומר־נפץ, שני תת־מקלעים, מר־עומים ומכשיר להפעלת פצצות מרחוק. המשטרה גילתה נשק נוסף בדירתה של גב' בוני.

במהלך החקירה הכריז סאלם, כי כלי נשק אלה נועדו ל„פיגועים". בניגוד לבית המשפט של ורונה, הרשיע אותו בית המשפט לערעורים בוונציה בהחדרת נשק לאיטליה.

„לוחמים", לא רוצחים

סניגורי הנאשמים בחטיפת האונייה האיטלקית „אקילה לאורו", פתחו אתמול בנאומי הסיכום שלהם וטענתם העיקרית היתה, כי הנאשמים „הם לוחמים ולא רוצחים", וכי אף אחד מהם לא רצה לגרום נזק לאינטרסים של איטליה.

בית הדין דן בעניינם של 14 ערבים טרוריסטים ויווני אחד, 10 מהם שלא בפניהם, על חטיפת האוניה ב־7 באוקטובר ורצח הנוסע היהודי האמריקני הנכה ליאון קלינגהופר.

אסטרונומים גילו את העצם המרוחק ביותר מכדור הארץ

פאסאדינה. — קבוצת אסטרונומים מארה"ב ומבריטניה הודיעה אמש, כי גילתה את העצם השמיימי המרוחק ביותר מכדור הארץ. קוואזאר הנמצא במרחק של כ־12.4 מיליארד שנות־אור.

הקוואזארים, עצמים קוסמיים שהם עדיין בבחינת תעלומה, והנמצאים כביכול „בקצות תבל", הם מקורות קרינת־רדיו המפיקים כנראה יותר אנרגיה מאשר 100 מיליארד כוכבים. כ־3,500 קוואזארים נתגלו מאז 1963, מועד שבו נתגלה הראשון מביניהם.

הקוואזאר החדש נמצא בקונסטלציה של הבתולה, והאור שהוא מפיק חלש בערך פי 50,000 מכדי שאפשר יהיה להבחין בו בעין בלתי מזויינת, אמר ויליאם סארג'נט, מהמכון הטכנולוגי של קליפורניה, בפאסאדינה. הוא נתגלה הודות לטלסקופ הבריטי „שמידט", שהותקן באוסטרליה.

גראה, כי תגלית חדשה זו מצביעה על קיומם של קוואזארים אחרים מרוחקים עוד יותר. בעוד שהאסטרונומים חיו עד כה בדעה, כי קיימת נקודה ביקום שמעבר לה אין עוד סוג זה של עצמים שמיימיים, אמר סארג'נט. (ע"ע)

הפאשיסט לה פן מבקש לערוך ביקור רשמי בישראל

מאת ארנון יפה, כתב „על המשמר"

פאריס. — מנהיג הפאשיסטים הצרפתיים ז'אן מארי לה פן, חוזר להציג הזמנה לביקור רשמי בישראל. אחר ממקורביו, ציר „החזית הלאומית" באסיפה הלאומית, פנה אל שגריר ישראל בפאריס, עובדיה סופר, כנכתב מטעם לה פן להזמינו לישראל.

סופר השיב לו, כי אין מה לדבר על הזמנת לה פן.

המנהיג הפאשיסטי, שזכה בהבחרו לפרלמנט בתעודת כשרות כפוליטיקאי מן המניין, אינו מסתפק בביקור פרטי, הוא חפץ לזכות בהזמנה רשמית, כמו מנהיג מפלגה צרפתית. „ארתורו אוי" הצרפתי חותר להופיע כפרו־ישראלי ככיכול.

הבקשה מעוררת מבוכה בחוגים ישראליים. לה פן מביע דעות אנטישמיות בעקיפין וברמזים. בעיתון תומכיו „מינוט" הוא מפיץ שנאת ישראל. תסדיו מגנים את הציונות, אך הם רואים בישראל כאמצעי להלום בערבים.

לה פן שואף להשיג במסע לישראל תוית כשרות, לגיטימציה, גם נקת היהודים. הביקור אמור לטהרו מהשמועות על אנטישמיות.

מהלכות שמועות, כי כתב ידיעות אחרונות כאן מקורב ללה פן והבית תמיכה בדעותיו.

סופר חש בקושי לדחות אותו על הסף. הוא מסר למקורביו, כי יעביר את בקשתו לשר החוץ. אך מצידו אין מה לדבר על ביקור לה פן בשל העמדה שנקטה מפלגתו. הוא הזכיר, כי רבים מצירי תנועתו הביעו תמיכה בחוק המכחישה את השמדת היהודים על ידי הנאצים.

סופר הודה במברק לראש הממשלה שיראק על ביטול החוק.

זכו בפיס־רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 27/86 שהתקיימה ביום 3/07/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 160,000 ש"ח זכה המספר 443736.

כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 90,000 ש"חים עוד לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 340,000 ש"חים (כולל צבירה).

בסך 10,000 ש"ח זכה המספר 469778.

בסך 4,000 ש"ח זכו המספרים: 013080, 403998.

בסך 250 ש"ח זכו המספרים: 178365, 201591, 211352, 231016, 231597, 257453, 275784, 281301, 300383, 385230, 431345, 552620, 561910, 579718, 596958, 598636, 602353, 606570, 618068, 632137, 662760, 686670, 697490, 712383, 717079, 822988, 826269, 826887, 827932, 871627, 875977, 878610.

בסך 120 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 7424, 7545.

בסך 20 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 012, 838.

בסך 12 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 032, 858, 905.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 6 זכו בסך של 2 ש"ח.

בסך 4 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 025, 026, 033, 075, 178, 188, 199, 257, 269, 278, 423, 504, 514, 542, 622, 641, 660, 674, 689, 768, 852, 871, 879, 929, 953, 998.

בסך 2 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 01, 05, 10, 13, 17, 19, 20, 24, 25, 37, 39, 53, 57, 58, 65, 67, 68, 75, 77, 79, 83, 85, 91.

„המסיבה הגדולה בתבל" — החלה

בחזרה הכללית לקראת טקס „חשקת" פסל החירות המשופץ, במבואות ניו־יורק (צילום: אי.פי.)

מאת חנה איש־הורביץ, כתבתנו בארה"ב

ניו־יורק. — ההיסטוריון של משמר החופים קיבל קריאת טלפון מקפטיין פיטר בלאיסדייל, דובר משמר החופים בנמל ניו־יורק, ששאל: „באיזה ביטויים מופלגים ניתן להשתמש, כדי לתאר את אירועי יום העצמאות הזה?"

יום הולדתה המאה של ה„גברת", אנדרטת החירות, האירוע הכי זוהר הכי מרהיב והכי יקר שמישהו יכול להעלות בזכרונו, התחיל להתרחש בניו־יורק. נשיאים, סגני נשיא, שרים ונסיכים, מיליארדרים וכוכבי קולנוע, מהוליבוד עד דטרויט, וושינגטון ועד מונאקו, פתחו בשרשרת של חגיגות של שמטניה, קוויאר ושאר מעדנים, הנערכות של סיפוניהן של יאכטות מהודרות. לי איאקוקה המפורסם, יו"ר האגודה לשיקום אנדרטת החירות, הוא חתן השמחה, וכל מסיבה חשובה מתגנדרת בהשתתפותו; מיודעיו טוענים, שהוא עובר בסידת מירוץ מיאכטה אחת לאחרת וכך הוא משתתף בכל המסיבות החשובות.

לא כולם מוזמנים ליאכטות; לניו־יורק הגיעו חמישה עשר מיליון איש, הגודשים את בתי המלון וכל פינה בעיר. עבור מקומות במסעדות הצופות אל הנמל שילמו עד ארבע מאות דולר. אלפי קראוואנים חונים במגרשי חנייה בפרברים, ועל מוח נטוש על נהר ההדסון הוקמה עיר אהלים ענקית.

אתמול בשעות הבוקר עברה במורד ה„איסט ריבר" שייטת ה„אניות הקטנות", בדרכה מלונג איילנד לנמל ניו־יורק. מאות סירות מפרש ויאכטות בגדלים שונים, כולן מניפות דגלי ארצות־הברית, ועל סיפוניהן קהל חוגג ותזמורות. בקתדרלת סנט פיטר נערכה מיסה חגיגית, בניצוחו של הקרדינאל ג'ון אוקונור, בהשתתפות נציגי כל הדתות, בה הושמעה ברכה מוקלטת של האפיסיור, באנגלית. בשעה שתים עשרה בצהרים, כל האישים הנכבדים משכו בחבל של דגם פעמון החירות, שהוצב על מדרגות הקתדרלה; הפעמון השמיע מאה צלצולים, כמניין שנותיה של אנדרטת החירות, ואליו הצטרפו פעמוני כנסיות בכל רחבי ארצות־הברית. אלפי בלונים בצבעי אדום, כחול ולבן הופרחו, ובתוכם 150 בלונים עם דגלי המדינות החברות באו"ם.

במזג אויר נפלא, אנדרטת החירות בוהקת על רקע השמיים הכחולים, אלפי דגלים אמריקניים מתנופפים בנמל ניו־יורק, שירת „אלוהים ברך את אמריקה" בוקעת מהמקלטים, ואורחיה של אומה גאה ומאושרת צופים אל ההפתעות שמזומנות להם ביום ההולדת הגדול.

לוחמים אירניים בני 11 חוזרים לבית הספר... בעירק

מאת יוסף אלגזי,
כתב „על המשמר" בשווייץ

ז'נבה. — הארגון ההומאני־טורי השווייצי „טרה דה הומ" מממן בית ספר בו לומדים נערים איראניים שבויים, הכלו־אים במחנה „ראמאדי", 110 ק"מ מבגדאד.

נשיא הארגון, מיכאל רור, אמר לכתבים שבמחנה כלואים 1300 נערים בגילים 11־17, אך רק 100 מהם לומדים.

„הנערים לא חוייבו ללמוד. אלו אשר הסכימו, מקבלים מורים עיראקיים שעורים במתמטיקה, שפות ומלאכה, 4 שעות ביום", סיפר רור.

הוא אומר, שהשבויים הצעירים חוששים מביקור עיתונאים ולא רוצים שיצלמו, פן יזהו אותם שלטו־נות איראן.

יחד עם זאת הוא הורה, שהתע־מולה העיראקית עושה הון פוליטי מקיום בית הספר. רור גילה, שהציע לעיראקים להעביר כל הנערים השבויים לתוניסיה, אך לא קיבלו את הצעתו.

● נשיא מערב גרמניה ריכרד פון וייצאקר. נשיא גרמניה הוסיע בנאום בפרלמנט הבריטי. קרא אתמול לעמי מערב אירופה לפעול יחדיו כדי להתמודד עם האתגר האמריקני ולמלא תפקיד חשוב יותר בזירה הבינלאומית.

● ניקוסיה. — ראש ממשלת טורקיה טורגוט אוזאל, שבא לביקור בצפון־קפריסין ועורר סערה בקרב היוונים באי, הצהיר כי הוא חותר לכך שהמדינה הטורקית־קפריסאית שהוקמה בצפון קפריסין „תשאר לנצח".

חוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965
הועדה המקומית לתכנון ובניה
תל־אביב–יפו
הודעה על פי סעיף 140
לחוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965

הרינו מודיעים בזאת שהוגשה לועדה המקומית לתכנון ובניה ת"א יפו בקשה ליתן אישור להקלה בתוכנית העיצוב — 1680 ברח' דרך הנצחון מס' 109 גוש 6133 חלקה 519 תיק בנין 6/21434.

בעל קרקע או בנין או המחזיק בהם שיש לו התנגדות להוצאת היתר/אישור הנ"ל במקום זה רשאי להגיש לועדה המקומית לתכנון ובניה ת"א יפו: שד' בן גוריון 68 את התנגדותו המנומקת ולציין כתובתו המדוייקת וטלפון. ההתנגדויות תתקבלנה במשך 14 יום מתאריך פרסום הודעה זו ותובאנה לדיון בפני הועדה הנ"ל.

י. כסםי,
סגן ראש העיריה
יו"ר הועדה המקומית
לתכנון ובניה ת"א יפו

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 3.7.86

	יחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שער יציג
דולר אמריקני	1	1.46	1.53	1.4892	1.5078	1.4968
לירה שטרלינג	1	2.26	2.36	2.2979	2.3265	2.3126
מרק גרמני	1	0.67	0.71	0.6866	0.6952	0.6891
פרנק צרפתי	1	0.21	0.22	0.2148	0.2175	0.2158
גילדן הולנדי	1	0.60	0.63	0.6090	0.6166	0.6119
פרנק שווייצרי	1	0.83	0.87	0.8444	0.8549	0.8475
כתר שבדי	1	0.21	0.22	0.2108	0.2134	0.2118
כתר נורווגי	1	0.20	0.21	0.2001	0.2026	0.2011
כתר דני	1	0.18	0.19	0.1847	0.1870	0.1856
מרק פיני	1	0.28	0.30	0.2941	0.2977	0.29
דולר קנדי	1	1.05	1.10	1.0718	1.0851	1.0860
דולר אוסטרלי	1	0.91	0.98	0.9468	0.9587	0.9555
ראנד דרום אפריקני	1	0.36	0.60	0.5934	0.6009	0.5963
פרנק בלגי	10	0.32	0.34	0.3352	0.3394	0.3368
שילינג אוסטרי	10	0.96	1.00	0.9753	0.9874	0.9804
לירה איטלקית	1,000	0.98	1.04	1.0000	1.0124	1.0037
ין יפני	100	0.90	0.95	0.9195	0.9310	0.9251

טלקס

● **נחנכה מדרשת הר הרצל ע"ש צימוקי**

מדרשת הר הרצל ע"ש אריה צימוקי נחנכה אתמול בירושלים במהלך כינוס הוועד הפועל הציוני. המחלקה לארגון בהסתדרות הציונית ומדור הר הרצל בארכיון הציוני בשיתוף עם המועצה הציונית לישראל פיתחו בשנת הלימודים תשמ"ה תוכנית שהתמקדה במשנתו של הרצל והציבה את חזונו מול הציונות הישראלית ימינו. בכוונת המחלקה לארגון להרחיב את פעולות המדרשה בעתיד ולשתף בה ציבורי יעד שונים.

נשיא המדינה, חיים הרצוג, פתח בדברי הערכה לאריה צימוקי ז"ל, שעשה רבות להעמקת הציונות בקרב אזרחי ישראל במסגרת המועצה הציונית בישראל.
אתי רונאל

● **האדמו"ר שיק הגיע לארץ**

האדמו"ר שיק יגיע לארץ ביום א' הבא, ה־13.7 וישהה בה כשבועיים. בסוף אותו שבוע, ב־18 וב־19 ביולי יערוך טקס התוודעות לחסידיו בבני־ברק שיגיעו מכל רחבי העולם. מצפים לכ־1000 איש.

כמו־כן יש בכוונתו לבקר ביבניאל, שם רכש באחרונה אדמה.

לכתבנו נודע, שהרב דוד גרוסמן ממגדל־העמק נרתם לסייע להפגת המתיחות בין דתיים לחילוניים במושבה יבנאל. **שלמה גלזר**

● **ננעלו קורסים חקלאיים למשתלמים מחו"ל**

שני קורסים ובהם 38 משתלמים מ־18 מדינות אסיה, אפריקה ודרום־אמריקה נסתיימו אתמול בשפיים. הקורסים נערכו על־ידי המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית במשרד־החקלאות ונטלו בהם חלק גם משתלמים ממדינות שאינן מקיימות קשרים דיפלומטיים עם ישראל.

במהלך לימודיהם, ביקרו המש־תלמים במושבים ובקיבוצים. במעבדות מחקר ותחנות נסיוניות.

בשם הקורפוס הדיפלומטי ביש־ראל בירך „זקן הדיפלומטים", רמירו גרוה אסטוריאס, שאמר, כי בימים אלה של אלימות וטרור, מעידים הקורסים על היכולת ליצור, לבנות ולהעניק מן הנסיון לאחרים, כדי שינהלו חיים טובים יותר בארצותיהם. **יוסף גליל**

הסתדרות השומר הצעיר

ההנהגה הראשית

הסעות מדריכי ח', ו'
כיתות ו' 7.7־6

1. 6.7 בשעה 08:30 מבריכת גלית ע"י אצטדיון יד אליהו דרך חדרה למצר.

2. בשעה 08:30 מקרית אליעזר דרך עפולה 09:00, צומת מגידו למצר.

נקודת איסוף למדריכים בשעה 09:30 ב„אגד" חדרה.

פיזור למחרת בכוון ההפוך לאיסוף.

כיתות ח' 8־9.7

איזור דרום מגיעים בתחבורה ציבורית ב־8.7 שעה 10:00 לכניסה לקיבוץ הראל, נמצא על הכביש הישן לירושלים, אוטובוסים מת"א, ירושלים, ב"ש עוברים על־יד הקיבוץ.

הפיזור בתחבורה ציבורית.

איזור צפון 8.7 בשעה 08:30 מקרית אליעזר דרך עפולה 09:15 צומת מגידו, משמר העמק, מדריכים מאזור שרון מגיעים לעפולה בתחבורה ציבורית. הפיזור כמו האיסוף — דרך עפולה לחיפה.

אנו מזכירים לכל המדריכים שיש להופיע להכנות עם הציוד שנרשם בחוזרים. אם יש דברים לא ברורים אפשר להתקשר להנה"ר ולברר במחלקת צופיות.

חזק ואמץ
מח' צופיות

נמצאה גופת החלפן מת"א שנעלם – חשד שנרצח

תעלומת היעלמו המסתורי של נתנאל ניצקי בן 75, סוחר חוטים, עליו נאמר גם כי עסק בחלפנות כספים, נפתרה אתמול, עם זיהוי הגופה שנמצאה בבני־ברק בגופתו של האיש. נפתחה חקירה משטרתית לבירור נסי־בות מותו.

כזכור, נתגלתה השבוע ליד ישי־בה בבני־ברק, גופת ישיש אלמוני, שהיתה במצב של רקבון מתקדם. סביב הגופה היו הררי פסולת ורופא משפטי קבע כי היא היתה מוטלת במקום כחודש ימים. חקירה ראשונית העלתה, כי לא היו סימני אלימות על הגופה והיא הועברה למכון לרפואה משפטית, כדי לברר נסיבות המוות.

מבדיקות הנערים התברר, כי זו גופתו של ניצקי שעל היעדרו דיווחו בני המשפחה ב־3 ביוני. ניצקי גר ברחוב סוקולוב בתל־אביב והיה בעל בית מסחר לחוטים בדרום העיר. כפי שנאמר עליו הוא עסק גם בחלפנות כספים, וסמוך להיעלמו הוא אמור היה להיפגש עם אלמונים לצורך עיסקה מסויימת בבית קפה במרכז העיר, אך מאז נעלמו עקבותיו.

הועלו השערות שונות, לפיהם ייתכן והאיש נרצח, על רקע סכסוך כלשהו.

עם מציאת הגופה החלה המשטרה לשחזר את תנועותיו של האיש, כדי לברר אם הוא נפל קורבן לשודדים ורוצחים או שמדובר במוות בנסיבות אחרות.

על הגופה לא היו מסמכי זיהוי ולכן קיים חשד, כי ייתכן ומדובר באירוע פלילי, אך עם זאת, טרם נקבע הדבר סופית. וכאמור, רופאי המכון לרפואה משפטית עוסקים בבירור נסיבות המוות. (עתים)

שופט: חשש לשיתוף פעולה בין שוטרים לחברות גרירה

מאת יואב אביב,
כתב „על המשמר"

השופט המחוזי אמנון כרמי הסב אתמול את תשומת לב פיקוד משטרת מרחב חיפה למצב של „שמור לי ואשמור לך" בין שוטרים לבין חברות הגרירה החיפניות.

השופט כתב דברים אלה בשולי גזר־דין של שוטרת שפוטרה מעבודתה, לאחר שהפרה אמונים וביקשה מפקיד הניון לשחרר מרמי גרירה רכב שהיה ברשות קרוב משפחתה.

השוטרת אביבה דנה טענה בי הודעתה במשטרה, כי „בין גורמי הרכב של המשטרה לבין השוטרים שוררים יחסים של שמור לי ואשמור לך. אני עצמי ביטלתי דו"ח שנרשם לבוחן משטרתי".

בהמשך הודעתה טענה השוטרת, כי אנשי המשטרה ואנשי חברות הגרירה גורמים מכוניות מרחובות צדדיים, שאינן מפריעות לתנועה בצירים ראשיים ברחובות הערים, כדי שחברות הגרירה יוכלו להרוויח כסף.

השופט כרמי הדגיש בגזר־הדין, כי על המשטרה להקפיד על מעקב וביקורת, לבל תתפתח בנושא זה תופעה במסווים העלולים לשמש „חממה מסוכנת".

בכתב־האישום שהוגש נגד אביבה דנה נטען, כי בשנת 84 ביטלה דו"ח לקרובה חיים צדוק. על־פי כתב־האישום היא פנתה לפקיד החניון וביקשה ממנו לשחרר מרמי גרירה את הרכב של קרוב משפחתה והוא נענה לבקשה. כמו־כן ביקשה מהשוטרת שרשמה את הדו"ח לבטלו, אולם זו סירבה. לעשות זאת ובסיום המשמרת העבירה את הדו"ח לנאשמת. כדי שתעבירו למשרד, והנאשמת העלימה את הדו"ח.

הסניגור, עו"ד טומי נרשי, הגיע במהלך המשפט לעיסקת טיעון עם התביעה לפיה נמחקו מכתב־האישום סעיפי אישום אחרים ונשאר רק סעיף של הפרת אמונים. בנימוקים לעונש טען עו"ד נרשי כי הנאשמת פוטרה בעקבות המקרה מהמשטרה וכי כיום היא נשואה ונמצאת בחודשי הריונה האחרונים.

השופט, שקנס אותה ב־500 שקל, ציין, כי אינו מחמיר בענישה, בהתחשב בעובדה שחלף זמן רב מהמקרה ובכך שלא היתה לה טובת הנאה מהפרשה.

נחמקין: ה„גיבנת" של הריבית גורמת להתמוטטות משקים

מאת יוסף גלילי
כתב „על המשמר"

שר־החקלאות אריק נחמקין, אמר אתמול, כי אין תהליך להתיישבות המאורגנת. המה־וה כוח ענק כלכלי, המביא תועלת בספק מזון לאוכלוסיה ושומר על אדמות המדינה.

השר דיבר בפורום של המרכז החקלאי, בהשתתפות מזכירי תנועות ההתיישבות ונציגי החקלאים ופעי־ליהם במוסדות השונים.

השר אמר, כי ישנם כיום 15 ישובים צעירים שמצבם חמור וכי הוא מוכן להוסיף להם מיכסות משל אחרים. השר קרא להפסיק הקמת ישובים חדשים, למעט לצרכי בטחון. התמוטטות משקים, אמר, היא בגלל „הגיבנת הכספית", כתוצאה מריבית מטורפת של 100 אחוז ויותר.

השר הרגיש, כי אין תחליף להתיישבות המאורגנת. „זהו כוח ענק כלכלי, חברתי וארגוני המביא תועלת בספק מזון לאוכלוסיה ושומר על אדמות המדינה", אמר.

מיכה אפרתי, יו"ר אגף המשק של המרכז החקלאי, שפתח והנחה את הדיון, דחה על הסף את דעת הפרופסורים והמומחים בקשר לענף הכותנה, המנצל כבר כיום 150 מליון קוב מי ביוב מטוהרים מתוך 250 מליון קוב שהכותנה צורכת.

הוא תבע ממשרד החקלאות להשקיע עשרות מליוני דולר לניצול מים שוליים, להמשיך בתיכ־נון, מחקר ופיתוח לפי הקריטריונים של תרומה לחקלאות ולכלכלת המדינה.

חני פניני, רכז ועדת המשק של הקיבוץ הדתי, טען כי יש סתירה בדברי השר התובע לעבר בל דונם. מבלי להבטיח מקורות מים ותקציבים לפיתוחם. אין להטיל, אמר, על החקלאים לפתור את מצוקתם של אחרים.

רוד דור, מזכיר ארגון עובדי הפלחה, טען, כי אי־אפשר לשמור על אדמות המדינה מבלי להבטיח גידול הזיטה וגידולי שדה אחרים.

יצחק בר־לבב, נציג העובד הציוני, הציע להקים בטה מיוחד במשרד־החקלאות בשיתוף עם המרכז החקלאי להכנת תוכנית להגדלת היצוא.

מניות נדל"ן עלו ב־63% השנה

מאת אלחנן הורוביץ

אתמול עלו כל מדדי השע־רים של המניות, חוץ ממניות מסחר ושירותים שירדו ב־0.2%. ערך השוק של המניות החופשיות עלה אתמול ב־0.98%, כמו בכל השבוע. ערך השוק של מניות ההסדר עלה אתמול ב־0.11% ובזה הוקטנה ירידתן השבועית ל־0.87%. העלייה הגדולה ביותר — 2% במימוצע — נרשמה אתמול במניות חיפושי נפט. השבוע עלה מדד השערים של מניות בנקים מסחריים שאינם בהסדר ב־3.1%, יותר מכל אחד ממדדי המניות האחרים. העליה הגדולה ביותר — 63% בממוצע — היתה מתחילת השנה במניות נדל"ן הספקולאטיביות. בשוק איגרות החוב הסתכמו אתמול ב־4.4 מיליון ש"ח. ערדשי המיקורש לצמודות למדד וכ־0.4 מיליון ש"ח ערך הדולר בצמודות לדולר.

בנק ישראל הציע אתמול לציבור הנפקה חדשה של צמודים למדד מסוג „גליל" בערך נקוב של 20 מיליון ש"ח, ל־8 שנים, במוכרו...

גלגלי הבורסה

במחיר מינימום של 86% מניות הודתה „תת־תמיסודי" תמכרו רק 18.2 מיליון ש"ח במחיר המינימום של 88%.

מקרנות הנאמנות השקיע אתמול הציבור 0.6 מיליון ש"ח בתמחמוות כמניות, והשיצא 1.75 מיליון ש"ח מקרנות „סולידיות".

שער הדולר הציג עלה אתמול ב־0.17% אג' — ב־0.11% — ל־1.4968 ש"ח. לנוספים לחו"ל עלה הדולר ל־1.7755 ש"ח. הדולר השחור נע אתמול בעליה בין 1.57 ל־1.61, עקב ידיעה, שאילו בנבנק ישראל נדונה אפשרות של „פיחות קטן". בשוקי המטבעות הבינ־לאומיים לוקים בחשבון אפשרות של ירידה נוספת בשער הדולר. אחרי הכחדות ביפאן ביום א', אתמול נמכר מטוקיו, שבנק המרכזי היפאני קנה 1.5 מיליארד דולר, כדי למנוע ירידה נוספת של הדולר לפני יום החג בארה"ב (היום) והכחדות ביפאן ב־6.7.86. ירידת הדולר פוגעת ביצואנים היצוא היפאני.

בשוק המניות עלו אתמול 177 שערים, לעומת 75 שירדו, ו־111 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 31 ב־5% ויותר ו־20 ירדו ב־5% ויותר. נרשמו 4 „קונים בלבד" ו־3 „מוכרים בלבד".

המחזור בשוק המניות היה קטן והסתכם ב־4.7 מיליון ש"ח. מזה 1.5 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות ההסדר היה אתמול עודף היצע של 0.57 מיליון ש"ח. שלא מנע עליית ערך השוק שלהן. עלו ב־6: פועלים מב' — 0.9; פועלים ש' — 0.5. לעומתן ירדו ב־6: אי די בי רג' — 0.1; דיסקונט ב' — 0.2; דיסקונט א' — 0.3; מזרחי ס' — 0.2; כללי — 0.1.

השתתפויות השותפות במתחום חלליים נעו בין 1.40% (אי די בי בכ') ל־12.61% (הפועלים ש"ג) הפועלים ש' — 12.39%.

במניות הבנקים המסחריים שמחוץ להסדר עלו אתמול ב־6: הספנות 0.1 — 2.7%; הבינלאומי — 2.0; פי. בי' — 2.1. לעומתו ירדה אוה"ח ב־0.1%.

במניות הרופשיות בלטו אתמול בזרה העליות, ב־10%: דשק 0.1, לי פסקי. לעומתו ירדו ב־5%: גלי זהר 1, אלקטרה 3, דפרון 5.

בשוק אלה"ח והמב"ע עלו אתמול כל מדדי השערים. ערך השוק של צמודות למדד עלה ב־0.17% ושל הצמודות לדולר ב־0.15%. המחזור בשוק אג"ח עלה ל־8.9 מיליון ש"ח.

בפלילים

ניסה להימלט משוטרים ונהרג בנופלו מקומה 7

מאת אשר שילוני, כתבנו בבת־ים

אברהם שלוש בן 21 מלוד נהרג שלשום בלילה בנופלו מהקומה השביעית בעת שניסה להימלט מידי שוטרים שערכו חיפוש בדירה ברחוב כוהליבר 1 בבת־ים.

שלוש, שהיה במרפסת, ניסה לעבור לדירת השכן כשהוא נעזר במתלה הכביסה כגשר. השכן המופתע התחיל לצעוק ואברהם שלוש ניסה לחזור כאותה דרך. המתלה התמוטט והאיש נפל ונהרג במקום.

בעת החיפוש, שנערך על־פי צו בית־המשפט, היו בדירה חמישה אנשים: בעלת הדירה, חבר וזוג שכנים. בחיפוש שנערך נמצאו שרידי חשיש, בקבוק ארולן וליד מקום מושבו של המנוח נמצאו כלי עישון לסמים ו־1.5 גרם חשיש.

ראש ענף דליקות במכבי האש בת"א חשוד בשוחד

ראש ענף דליקות במחלקת לכיבוי האש בתל־אביב, רפאל אבו בן 42, הוחשד אתמול בבית־משפט השלום בת"א בקבלת שוחד מבעלי עסקים, בתמורה לאישור תנאי בטיחות בעסקיהם.

ב"כ המשטרה טען, כי החשוד קיבל בין השנים 1981־1986, 40 אלף דולר מבעלי עסקים בתל־אביב.

אבו היה ממונה על בדיקת אמצעי הבטיחות במפעלים ואולמות שמחה ואישורו היה תנאי לחידוש רשיונות עירוניים.

המשטרה טענה, כי בתמורה לאישורו של החשוד, לפיו תקינים אמצעי הבטיחות באותם מפעלים — קיבל החשוד את סכומי הכסף כשוחד.

החשוד טען, כי הוא חף מפשע וכי מדובר בהלוואות בכספים שקיבל.

המשטרה לא התנגדה לשחרור העצור בערבות, אולם ביקשה כי השחרור יהיה היום. לאחר סיום חקירת החשוד. השופט אליעזר כהן נענה לבקשת המשטרה. (עתים)

קבלן נקנס על רשלנות שגרמה לפציעת תלמידים

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

קבלן הבניין יצחק פריצקר מחיפה נדון אתמול בבית־משפט השלום בחיפה לקנס בסך אלף ש"ח או חודש מאסר תמורתו, לאחר שהורשע בחבלה ברשלנות.

בכתב־האישום שהוגש נגד הקבלן טען באי־כוח המשטרה, כי יצחק פריצקר היה האחראי לגשר שהוקם על־ידו ברחוב יפה נוף בחיפה ושצפה לנמל ומפרץ חיפה. לטענת התובע, בינואר 84' ביקרו במקום תלמידי בית־הספר סוקולוב ביפו וטיפסו על הגשר כדי להשקיף על המפרץ. הגשר התמוטט ותלמידים רבים נחבלו ונזקקו לטיפול רפואי. לדבריו, לא נקט הקבלן מידה סבירה של אמצעי זהירות.

במהלך המשפט טען עצמו השופט חנוך שילוני מלשכת בדין בטענה כי הוא מכיר את אנשי חברת פריצקר. נשיא בית־המשפט השלום בחיפה, רם סביר, שיבץ בדין הרשיע את הקבלן.

הוארך מעצר הקשיש החשוד באונס ומירמה

מאת יהושע מיקום, כתב „על המשמר"

בית־משפט השלום בכפר־סבא האריך אתמול בתשעה ימים את מעצרו של הקשיש יעקב פרגון, החשוד במעשי אונס ובהוצאות כספים במירמה מנשים שביקשו את עזרתו במצוקתם.

הסניגורים של החשוד הציגו בפני השופט תעודות רפואיות לפיהן לא יכול היה הקשיש לבצע את מעשי האונס בשל גילו ומצב בריאותו.

השופט יהודה פרגו הורה שיינה סתירה בין טענות המשטרה לבין הטענות הרפואיות של הסניגורים. יחד עם זאת קיבל השופט את תביעת המשטרה להאריך את מעצרו כדי להביא עדויות של נשים נוספות שזכו ל„טיפולו" של הקשיש. המשטרה טוענת, כי אם ישוחרר ינסה להשפיע על העדויות.

עם חברנו
יוסף פרידמן ובני משפחתו
משתתפים בצער על מותו הפתאומי של
הגיס
קיבוץ מסילות

לחברינו
עופרה וברוך גימשי ומשפחתם
משתתפים בצערכם במות האב
לאיש גימשי ז"ל
קיבוץ מרחביה

גילוי המצבה על קברו של
יצחק איזה קלינדוק ז"ל
יתקיים ביום א' 6.7.86 בשעה 15.00
בבית הקברות בקיבוץ אילון
המשפחה